Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

MAATSCH. DER NEDERL. LETTERK.
TE LEIDEN.
Catal. bl.
Geschenk van Tooneelstukken, 1841.

1187
G 7

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TAEL-

EN

DICHTLIEVENDE

OEFENINGEN.

DERDE DEEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

TAEL- EN DICHTLIEVENDE
OEFENINGEN,
VAN HET
GENOOTSCHAP
TER SPREUKE VOERENDE:
KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREEGEN.
E N
PRIJSVAERZEN.
Met Octroi van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staeten van Holland en Westfriesland.

TE LEYDEN,
Bij C. VAN HOOGEVEEN, JUNIOR.
EN C. HEYLIGERT.
MDCCLXXX.

NED.
LETTERK.
Digitized by Google

Digitized by Google

DEN WELEDELEN

BESCHERMHEEREN

VAN HET

TAEL- EN DICHTLIEVEND

GENOOTSCHAP,

ONDER DE SPREUK:

KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREEGEN;

TOEGEWIJD.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERICHT.

Het derde Deel onzer Oefeningen wordt thans onzen Kunstlievenden Landgenooten aengebooden. Wij zullen ons niet verdedigen nopens het vrij groote tijdbeſtek, tuſſchen de uitgaeve van deezen en den voorigen Bundel, verloopen. De Poëzij laet zich niet gemaklijk aen vaste tijden binden, zij bemint de vrijheid en deeze wenſchen wij ook gaerne daeromtrent te behouden.

In het jaer 1777. *werd tot eene Prijsſtoffe uitgeſchreeven:* de voortreffelijkheid van den Christelijken Godsdienst, *en in de Jaerlijkſche Vergadering van* 1778. *is de gouden Eerpenning daeromtrent toegeweezen aen den Weleerwaeraigen zeer geleerden Heer* OLIVIER PORJEERE, *toen Predikant te Delfshaven; terwijl de zilveren door den Heer* HENDRIK LUSSING, *Matthijszoon; te Amſteldam, werd behaeld.*

In die zelfde jaerlijkſche Vergadering werd uitgeſchreeven: het heil van den Vrede; *en in 't jaer* 1779. *had men het genoegen aen den Heer* Mr. RHIJNVIS FEITH, *Advocaet te Zwolle, den gouden, en aen den Heer* JOAN DE STOPPELAAR, *Student aen de Univerſiteit alhier, den zilveren Eerpenning, voor hunne Vaerzen op die ſtoffe, te kunnen toedeelen.*

De vier bekroonde vaerzen op deeze twee onderwerpen, beſlaen, als naer gewoonte, de eerſte bladen in deezen Bundel, en daer het Genootſchap in de jaerlijkſche Vergadering van dit jaer drie Dichtſtukken op de ſtoffe: Gods

Digitized by Google

Wijsheid in zijne werken, *bekroonde, en een vierde mede ter Drukpersſe ſchikte; zie men in het aenſtaende jaer een vierde Deel te gemoete, 't welk onder anderen den arbeid der Heeren* BACOT, PORJEERE, LUSSING *en* VAN MANEN *over die voortreflijke ſtof bevatten zal.*

Het onderwerp voor het volgende jaer opgegeeven is: het Geweeten: *en dat voor 't jaer* 1782. Het nut van den Handwerksman.

In het voorbericht van het Tweede Deel onzer Oefeningen hebben wij ons voorneemen gemeld om de Levensbeſchrijvingen der Dichteren uittegeeven. Sedert, en wel in de Jaerlijkſche Vergadering van 1778. *ſtelde het Genootſchap daeromtrent eenige artijkelen tot een ſteedsduurende wet vast, en in gevolge van die wet, hier achter geplaetst, worden de Liefhebbers uitgenoodigd, om de hand aen dit nuttig werk te leenen.*

Reeds in die Vergadering gaf men de Dichters: Janus Douſa van Noordwijk, den ouden; Jeremias de Dekker; Arnold Hoogvliet; *en* Sijbrand Feitama *op, ten einde van dezelven de Levensbeſchrijvingen te vervaerdigen: ten aenzien der drie eerſten, ontvingen wij niets, maer voor de Levensbeſchrijving van* S. Feitama *werd in* 1779. *de aengebooden Eereprijs den Heere* JAN DE KRUYFF *toegeweezen.*

In het voorgaende jaer gaf men ten zelfden einde op de Dichters: Arnold Hoogvliet; Jacob Cats; Petrus Scriverius; *en* Jan Jacobs Mauricius: *en ſchoon het den*

Ge-

Digitized by Google

Genootſchappe niet gelukte om hieromtrent een of meerder Eerpenningen uittedeelen, maekte de belanglooze ijver van den kundigen Heer Jan de Kruyff, *ons bezitter van de Levensbeſchrijving des Dichters* Arnold Hoogvliet.

Dit jaer heeft het Genootſchap opgegeeven de Dichters Jacob Cats; Conſtantijn Huyghens; Petrus Scriverius; *en* Joannes Vollenhove, *en het is in de aengenaeme verwachting van daer over goede ſtukken te zullen ontvangen, hoe 't ook zij, wij maeken ons gereed om eerlang de twee reeds gemelde Levensbeſchrijvingen van* S. Feitama *en* A. Hoogvliet, *benevens die van den Dichter* Philip van Marnix *Heer van St. Aldegonde, door den Heer* JOHANNES PRINS *vervaerdigd, en met een zilveren Eerpenning bekroond, in 't licht te geeven, en wij denken deze verzameling Jaerlijks met een' nieuwen Bundel te vervolgen.*

De goedkeuring, waermede onze Landgenooten de aenteekeningen van den Heer Huydecoper *op* Vondels *Ovidius en andere werken, ontvangen hebben, heeft eenige Leden van het Genootſchap uitgelokt, om aen een ſoortgelijk werk hunne vermogens te beproeven, en het Genootſchap ziet zich in bezit van eenige Tael- en Dichtkundige bedenkingen of aenmerkingen op werken van oude of hedendaegſche Dichteren: een dezer ſtukken, een vaers van den Dichter* Cats *ten onderwerp hebbende, wordt in deezen Bundel ter proeve aengebooden: een volgend Deel zal misſchien weder iets van dien aert bevatten, en wij twijfelen niet of ſoortgelijke voorbeelden, zo wel*

Digitized by Google

als de nuttigheid des werks zelve, zullen onze geachte kunstgenooten ter navolging in dezen aenmoedigen.

Daer het met de inrichting eener Maetſchappij als de onze overeenſtemt, niet alleen de daedlijke beöefening aer Poëzij door het uitlooven van Eerpenningen aentemoedigen, maer ook door het bevorderen der theoretiſche kennis den aenwas eener meer gezuiverde kunst te helpen vermeerderen. heeft het Genootſchap door eene vastgeſtelde wet, hier achter te vinden, den Kunstbeöefenaaren gelegenheid willen geeven, om ook hiertoe met roem medetewerken, en ten dien einde tot eene ſtoffe voor het volgende jaer opgegeeven: de waere vereischten van het Heldendicht: *terwijl voor 't jaer* 1782. *is vastgeſteld en bij voorraed uitgeſchreeven:* de Geſchiedenis der Nederduitſche Poëzij in ons Vaderland.

In het laetst uitgegeeven Tweede Deel onzer Oefeningen werd een Dichtſtuk, als een eerſte Accesſit, medegedeeld op de ſtoffe: de waere Liefde tot het Vaderland, onder de ſpreuk: Salus Patriæ ſuprema Lex: *thans hebben wij het genoegen te kunnen melden dat de Heer* JOHAN PIETER BROECKHOFF *ons vrijheid heeft gegeeven, zijn Ed. als Dichter van dat ſtuk bekend te maeken.*

Voorts kunnen wij onzen kunstlievenden Vaderlanderen met vermaek berichten: dat, ſints de uitgaeve van het tweede Deel onzer Oefeningen, het Genootſchap de lijst zijner Leden met een aenzienelijk getal verdienſtelijke Mannen, van wier kunde en ijver hetzelve zich niet

Digitized by Google

niet weinig goeds belooven durft, heeft mogen vermeerderen. In het midden echter van dezen gelukkigen voortgang, heeft ook onze Maetschappij met het gantsche Gemeenebest der Letteren en inzonderheid met Leydens Hooge Schoole, niet zonder smart moeten deelen in het treffend verlies van den Hoog Eerw. Hoog Gel. Heer J. J. SCHULTENS, haeren aenzienelijken Beschermheer, wiens nagedachtenis ons bestendig zal dierbaer blijven. Thans is de plaets van dien waerdigen Kunstmeçeen, ten onzen aenzien, vervuld door den Hoogeerwaerdigen en Hooggeleerden Heer ÆGIDIUS GILLISSEN, Hoogleeraer in de Godgeleerdheid aen de Universiteit alhier, die, op eenpaerig verzoek der Leden, de Bescherming van dit Genootschap, gunstig op zich nam.

Men zal in dezen Bundel weder verscheidenheid van onderwerpen aentreffen, en het achtbaere en staetige met het vrolijke en luchtige vinden afgewisseld, en hoe weinig de gemeenzaeme maer geestige inhoud des vertaelden Zangs van Theokritus met den deftigen smaek der tegenwoordige eeuwe schijne te strooken, twijfelen wij echter geenszins of de kundigste onzer Leezers zullen in deezen zo wel de keuze van 't Genootschap als den verdienstlijken arbeid des Vertaelers weeten recht te doen, daer dit zelfde gedicht algemeen voor het schoonste, maer tevens moeilijkste stuk van den beroemden Theokritus gehouden, en nog onlangs zelfs door den grooten Valckenaer, *bij eene nieuwe uitgaeve, met die Lofspraek en met uitgebreide aentekeningen verëerd is.*

Digitized by Google

Voor de ingesloopene drukfeilen, van welken wij niet gaerne eene lijst achter onze bundels zien, verzoeken wij, eens voor altijd, gunstige verschooning, terwijl wij ten opzichte van dit Deel, alleen deeze twee ter verbetering opgeeven, naemelijk op bladz. 131. *vs.* 12. *te leezen: Tuigt of gij troost in rijkdom vondt. En op bladz.* 135. *vs.* 3 *en* 4: *Houdt meest de Mammon 't veld. In 't slaafsch gareel der zonden, Zien we in haer' stoet den moordvloek niet.*

Voor 't overige, geliefde Landgenooten! Ontvangt dit Boekdeel met genegenheid, verschoont onze kunstgebreken, brengt ze ons ter verbetering, bescheiden onder 't oog, en wij zullen van uwe goedheid een dankbaer gebruik maeken. Dat intusschen een vergenoegd en gelukkig leven uw deel zij!

In onze Vergadering den 2.
van Oogstmaend 1780.

AEN-

Digitized by Google

AENHANGSEL

OP DE

WETTEN

VAN HET

GENOOTSCHAP.

XX. Hoofdstuk.

Vastgeſteld den 28. *van Bloeimaend* 1778.

BETREFFENDE

Het vervaerdigen van de Levensbeſchrijvingen der Dichteren.

Art. I.

De Bijzondere Vergadering der Beſchermheeren en Beſtuurderen zal jaerlijks vier Dichters, zonder onderſcheid van oude of hedendaegſche, uitkiezen, en die in de Jaerlijkſche Vergadering en vervolgens aen het Publiek opgeeven, ten einde daervan de Levensbeſchrijvingen vervaerdigd worden.

II.

Men zal voor geene Levensbeſchrijving van zodanig Dichter houden alleen een hiſtoriſche Beſchrijving

Digitized by Google

van 's Mans afkomst, geboorte, beroep, inborst, zeden, ſterven en diergelijke zaeken; maer de vereischte Levensbeſchrijving zal ook dien Man moeten doen kennen als *Dichter*, zij zal deszelfs Werken van geest en vernuft, zijne dichtkundige werken vooral, moeten aenwijzen; onderzoeken welke ſoort van dichtſtof voornaemelijk zijne zaek was, en waerin hij 't meeſte heeft uitgemunt; zij zal de bij zijn leven gebeurde omſtandigheden, eenige betrekking op zijne dichtwerken hebbende, of tot beter verſtand van dezelve kunnende dienen, moeten ophelderen; en in 't algemeen in ſtaet moeten zijn om onzen Landgenooten hunne Dichters, ter navolging en vermijding, in hunne ſchoonheden en gebreken te doen kennen.

III.

Men zal eenen Eerprijs uitlooven, beſtaende in een zilveren Penning op den gewoonen ſtempel van het Genootſchap geſchroefd, doch echter van die voor de Prijsvaerzen op het *revers* onderſcheiden, voor hem die de beste der goedgekeurde Levensbeſchrijvingen van ijder Dichter zal hebben vervaerdigd.

IV.

De Jaerlijkſche Vergadering zal, op voorſtelling der Beſtuurderen, vijf Leden ter beöordeeling, voor dat jaer, committeeren; welke Leden dan ook naer den Eerprijs, geduurende hunne commisſie, niet zullen mogen dingen, ſchoon hetzelve allen anderen Leden zoo wel als hun, die geen Leden van het Genootſchap zijn, vrijſtaet.

V. IJder,

Digitized by Google

V.

IJder, welke hiernaer wil dingen, zal van elke Levensbeſchrijving, indien hij verkiest meer dan eene te bewerken, een afzonderlijk ſtuk maeken, en ijder zodanig ſtuk met een andere ſpreuk, in plaets van zijnen naem, ondertekenen en met een andere hand doen ſchrijven; voegende bij elk ſtuk een verzegeld briefje, waerin zijn naem en woonplaets is geſchreeven.

V I.

De ſtukken zullen voor den tijd, welken men jaerlijks zal bepaelen, vrachtvrij aen den Eerſten Secretaris van 't Genootſchap moeten worden gezonden, geſloten in twee omſlagen, op de binnenſte van welke moet gemeld ſtaen dat het ingeſlotene papier eene Levensbeſchrijving behelst.

V I I.

Nadat het onderzoek over de ingekomene ſtukken is afgeloopen, zullen de vijf Gecommitteerden aen de Beſtuurders Vergadering van hunne bevinding ſchriftlijk verſlag doen, en men zal naer de meerderheid der ſtemmen van die vijf Gecommitteerden, de toewijzing doen, welke toewijzing bij de Leden der Beſtuurders Vergadering zal moeten worden geheim gehouden, op gelijke boete als omtrent de *Prijsvaerzen* is vastgeſteld.

V I I I.

Uit naem deezer vijf Gecommitteerden zal, in de daerop volgende Jaerlijkſche Vergadering, nadat de handeling met de Prijsvaerzen geheel is afgeloopen, verſlag

Digitized by Google

verſlag dier Commisſie gedaen, en de ſpreuken van die Levensbeſchrijvingen aen welken de Eerprijzen zijn toegekend, gemeld, worden.

I X.

Men zal daerop de verzegelde brieſjes benevens de omſlagen ter bezichtiging voortbrengen, in 't bijzijn der Leden de vier bekroonde brieſjes openen, en de overige brieſjes, ongeöpend verbranden.

XXI. HOOFDSTUK.

Vastgeſteld den 4. van Bloeimaend 1780.

BETREFFENDE

het Uitſchrijven van Theoretiſche Stoffen.

Art. I.

Het Genootſchap zal jaerlijks een' Gouden Eerpenning, op den gewoonen ſtempel van het Genootſchap geſchroefd, en ter waerde van twintig Ducaeten, aenbieden aen den Schrijver van de beste Nederduitſche Verhandeling over een ſtof, het Theoretiſche der Dichtkunst betreffende, door de Vergadering van Beſchermheeren en Beſtuurderen te verkiezen.

I I.

De Verhandelingen, benevens een geſloten billiet, waerin des Schrijvers naem, zullen voor den tijd welke men

Digitized by Google

men jaerlijks zal bepaelen, vrachtvrij, aen den Eerſten Secretaris van 't Genootſchap moeten worden gezonden, geſloten in twee omſlagen, op de binnenſte van welke moet gemeld ſtaen dat het ingeſloten papier eene Verhandeling behelst.

III.

In de Jaerlijkſche Vergadering zullen op voorſtel der Beſtuurderen vijf Gecommitteerden verkozen worden, tot beöordeeling der intekomene Verhandelingen, welke Gecommitteerden, geduurende hunne commisſie, naer den Eerprijs niet zullen mogen dingen.

IV.

Na afgelopen onderzoek, zullen die vijf Gecommitteerden aen de Beſtuurders Vergadering van hunne bevinding rapport doen, en men zal naer de meerderheid der ſtemmen van die vijf Gecommitteerden de toewijzing doen, welke toewijzing bij de Leden der Beſtuurders Vergadering zal moeten worden geheim gehouden, op gelijke boete als omtrent de Prijsvaerzen is vastgeſteld.

V.

Uit naem deezer Gecommitteerden zal, in de daerop volgende jaerlijkſche Vergadering, verſlag dier Commisſie gedaen, en de ſpreuk van die Verhandeling, welke bekroond is, gemeld worden.

VI.

Het brieſje, behoorende tot de bekroonde Verhandeling, zal als dan geopend, doch de andere zullen ongeöpend verbrand worden.

VII. Het

Digitized by Google

VII.

Het zal de bijzondere Vergadering van Beſtuurderen vrijſtaen om, na gehoord verſlag der Gecommitteerden, aen een of meerder verdere Verhandelingen, een Zilveren Eerpenning toetewijzen.

I N-

Digitized by Google

INHOUD.

PRIJSVAERZEN.

De Voortreffelijkheid van den Christelijken Godsdienst; door O. POR-
JEERE. . . . . Bladz. 3
——————————— *door* H. LUS-
SING, *Matthijszoon.* 37
Het Heil van den Vrede, door R. FEITH. 67
——————————— *door* J. DE STOPPELAAR. . . 83

MENGELDICHTEN.

De Lof der Gewijde Poëzij, door J. VAN ROYEN, A. Z. . . 107
's Menschen plicht, afgeleid uit de Beschouwing van het ijdele en
ellendige deezes Leevens; door G. J. G. BACOT. 120
De Godsvrucht; door D. HOVENS. 142
Jefthaas Dochter, aan haare Moeder; door W. BILDERDIJK. 149
Jefthaas Gemaalinne, aan haare Dochter; door J. B. M. D. . . 152
De Kristen-Filosoof; door B. BROES. 154
d' Olban aan zijne Echtgenoote; door R. FEITH. 155
De Luister der Wetenschappen; door F. HALEWIJN. . . . 165
Aan Alcestes; door W. H. L. TAAY. 171
Lierzang op de Roos; door W. BILDERDIJK. 180
De Voortreffelijkheid der Deugd; door J. DE STOPPELAAR. 183

Bij

Digitized by Google

INHOUD.

Bij het Wegleiden van eenen Misdaadigen ter Doodſtraffe; *door* J. DE KRUYFF. 186

De Tempel des Doods; *door* R. FEITH. 189

Damon aan Roozemond; *door* J. VAN ROYEN, A. Z. . . . 194

Antwoord van Roozemond aan Damon; *door* J. VAN ROYEN, A. Z. 198

De Eendragt; *door* J. DE KRUYFF. 203

De Zomer; *door* F. HALEWIJN. 212

De Herfst; *door* F. HALEWIJN. 217

Aan Avitus, over het gebruik der Tijtelen in onze Brieven; *door* J. C. DE LANNOY. 229

Klagte van Ada, Graavinne van Holland en Zeeland, in haare Gevangenis op Texel; *door* F. DOBBRAUSKI. 234

Op den Dood van Socrates; *door* J. H. 240

Lof der Tooneeldichtkunde, verval in 't Nederduitsch Tooneel, deszelfs Oorzaaken en middelen ter Herſtelling; *door* C. VAN HOOGEVEEN, JUNIOR. 241

Vertaling des Vijftienden Zangs van Theokritus, gezegd de Syrakuſiſche Vrouwen, of de Vrouwen het feest van Adonis vierende; *door* E. J. B. SCHONCK. 255

Dichtkundig onderzoek van 's Heeren Jacob Cats, Cupido verloren en uytgeroepen; *door* W. BILDERDIJK. 269

PRIJS-

Digitized by Google

PRIJSVAERZEN,

BEHELZENDE DE

VOORTREFFELIJKHEID

VAN DEN

CHRISTELIJKEN

GODSDIENST;

EN

HET HEIL

VAN DEN

VREDE.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRIJSVAERZEN.

DE

VOORTREFFELIJKHEID

VAN DE'N

CHRISTELIJKEN GODSDIENST;

DOOR

OLIVIER PORJEERE,

AEN WIEN DE GOUDEN EERPENNING

IS TOEGEWEEZEN,

In de JAERLIJKSCHE VERGADERING, *gehouden*

den 28. *van Bloeimaend, des Jaers* 1778.

Wat hoor ik? welk een zoete ſtem
Klinkt langs de ſtraaten van het nieuw Jeruzalem?
Springt op, verheugde Schaaren!
Een Godgeheiligd lied
Moet Siöns echte taal aan tempeltoonen paaren,
In Goëls Zanggebied.

Digitized by Google

Wat hoor ik? welk een ſtaatige eisch
Daalt uit de harpſchool van het Leydſche Dichtpaleis?
Springt op, ô Kunſtelingen!
Gij moet, in Salems hof,
't *Voortreffelijke van den Christengodsdienst* zingen,
ô Kostelijke ſtof!

Ik riep (toen 't oog de Prijsvraag las)
Hier komt de *Voorhofpomp* (*a*) van 't heiligdom te pas!
ô Kabbelende Vijver!
Gij ſchenkt aan geest en lier,
Wanneer men uit u drinkt, een' levendigen ijver,
Vloei zilvren troonrivier!

't Gaat wel: nu mij uw volheid drenkt,
Nu zal ik blij!... maar zagt! ... 't is of mij iemand wenkt:
Wat hemelſche vertooning! ....
Hier blinkt een klinkklaar goud!
Is 't ook een Seraf? die, gedaald uit 's Hoogſten wooning,
Mijn oog gebonden houdt?

Neen: 't is een allerſchoonſte Maagd,
Die klaare trekken van een hemelafkomst draagt,
'k Zie lelieblanke wangen,
Beſtrooid met roozenkleur;
De Aardschgoedheid heeft een kleed, als ſneeuw, haar omgehangen,
Vol van Granaatengeur.
't Is

't Is enkle Wijsheid, Liefde, en Geest,
Die de aandacht uit heur oog en achtbre houding leest,
Zij ſtapt met vaste ſchreeden,
Door zonneglans beſtraald,
Wie? ſtil... zij nadert; hoor: hoe deeze malſche reden
Van zuivre lippen daalt.

Gij ziet bij 't ſchittrend Staatſiekleed,
('t Geen mij de Godheid ſchonk, en dankbaar draagen deed,
Daar 't gadeloos blijft blinken)
De WAARHEID zelf in mij.
Mijn blijde Lofzang zal voor 's Christen Godsdienst klinken,
In Hemelpoëzij.

Nu wordt het gantſche Dichtrenchoor
Op 't oogenblik verrukt, ja ſchijnt geheel gehoor!
De grijze Rhijn komt luistren!
Nu zij de harp wil ſlaan,
Zal ze aan haar Wondertaal kunstgraage zielen kluistren:
Dus heft de WAARHEID aan.

„ Eer, naar de ſpraak van 't heiligdom,
De groote ZON der ziel uit de ochtendkimmen klom,
Om 't aardrijk te overſchijnen,
Toen diende de Hebreeuw
Den God van Jakob, bij de hangende Arkgordijnen,
In Moſes ſchaduwëeuw,

Digitized by Google

Het Godegalmend Israël
Vervulde ſtrand en zee met lied en trommelſpel,
Daar 't Memfis bloem zag ſmooren,
Nu wagtte Horebs kruin,
Opdat zij Gods bevel aan 't reizend volk deed' hooren,
Door wet- en luchtbazuin.

De Bondberg ſtont in vuur en vlam,
Daar 't angſtig volk 't gekraak der donderen vernam,
En vreesde voor zijn leven,
Het ſchrikkelijk geluid,
Van Sinaï gerold, deed grond en menſchen beeven
Op rotzen afgeſtuit.

Jochebeds teêrgeliefde zoon
Bragt Godsdienstwetten meê van 's Allerhoogſten troon,
De Aardschprieſter moest de pligten,
Geſtadig en getrouw,
Met Levi en het volk in ſchaduwen verrigten,
Bij 't draagbaar Godsgebouw.

De Jordan ſchonk haar natte hand,
Om Sittimkist en volk te zien in 't honigland,
De heidnen moeſten wijken,
Een *Waereldwonder* ſtont,
Na 't *zevenjaarig werk*, in *Jebus* ſchoot te prijken (*b*),
God ſtaafde zijn Verbond.

Jedid-

Digitized by Google

Jedidjah zag zijn' wensch voldaan,
En bood het offerhuis den God van David aan,
Geheiligde Ordeningen,
Verëenigd en gereed,
Bedienden 't outer met trompetten, onder 't zingen,
In 't Choor- en wierookkleed.

Hoe klom het hijgend hart omhoog!
De Prieſter, die zich naar de donkre troonplaats boog,
Pleitte op Jehovahs eeden,
Een nimmermoede galm
Vervong hier, beurteling, de plegtigſte gebeden,
Met boet- en Jubelpsalm.

Hoe blonken Brand- en Reukaltaar,
Met Waschvat, Tafel, Ark, en gouden Kandelaar!
Hier ſtonden reine vachten,
Bij *Kedron vetgeweid* (*c*),
Naast rund, en var, en bok, voor 't outervuur te wagten,
Het Voorhof ingeleid.

Hier bragten Koning, Prieſter, volk,
't Veelvoudig offer aan, men zag de reukwerkwolk
Den hoogſten hemel naadren,
Het volgepropte huis
Leende ooren aan 't gejuich, men prees den God der vaadren,
Bij Libanons geruisch.

Digitized by Google

Drijf nooit, ô bijtend ongeloof!
Voor 't heerlijk onderwijs der heilgeheimen doof,
Drijf nooit, door losse slagen,
Den redeloozen spot,
Met al den omslag van die dikbewolkte dagen,
Denk aan een' wijzen God.

Het volk, door Wolk- en Vuurkolom
Geleid en overdekt, 't geen in dit heiligdom,
Den waaren Bondgod eerde,
Was juist die Maatschappij,
Die ons den losingweg van oude tijden leerde,
In schaduwschilderij.

Aärons wandlend priesterschap
Klom nimmer nutteloos op den gewijden trap;
Maar de omslag moest vertrekken,
Met slagt- en feestgewoel,
Wanneer het tegenbeeld de waarheid zoude ontdekken
Van 't wijs en Godlijk doel.

De lang beloofde Heilprofeet,
Immanuël, wiens komst ook de Englen juichen deed,
Werdt oudtijds afgeteekend
In 't wigtig Borgrantzoen,
Hoe heeft men tijd en uur verlangende uitgereekend,
Om hulde aan hem te doen!

Die

Digitized by Google

Die predikende Immanuël
Verklaarde Moſes Wet, bij 't woelen van de hel,
Het doel van 't Opperwezen,
In 't plegtig prieſterwerk,
Was op den dierbren Borg van 't Zoutverbond te leezen,
Tot nut en vreugd der kerk.

't Gejuich van Zachariäs klonk
Op 't denken aan dit uur; 't geen zaligheden ſchonk,
Met huppelende nieren,
Mogt Simeön een feest,
In Serubbabels huis op Christenwijzen vieren,
Getroost in zijnen Geest.

Geen wonder! 's Heilands Moeder zag,
En zong het ruim geluk van deezen ſchoonen dag;
Wie kon de citer ſpaaren?
De Weduwprofecij
Van Anna hielp den troost van 't losſingwoord verklaaren,
't Zag alles even blij.

Maar: welk een gadelooze glans
Vertoont zich ſchitterend aan Siöns heldren trans!
Nu 't godlijk Lam, (geſtorven
Naar eisch van Gabbatha)
Door zijnen Wonderdood, den zegen heeft verworven,
Op 't doodsch Kalvariä.

Digitized by Google

Gordijn des hemels, wijk van ëen!
De Koning zegepraalt, de hofflang ligt vertreên!
Hier is de troon der troonen:
Triumf! Mesſiäs leeft!
Men ziet hem in 't paleis met heerlijkheid bekroonen,
De roode moorddraak beeft.

De breede middenmuur ſtort in!
ô Zaalge tijden voor Achajes huisgezin!
Sems openſtaande tenten
Ontvangen Jafeths kroost (*d*);
Nu preêkt een reine leer der beide Testamenten
Geregtigheid, en troost.

De Heiden knielt nu, naast den Jood,
Voor 's Vaders eeuwgen Zoon, en maakt zijn deugden groot,
't Geheim der twee pilaaren
('t Geen *Jachin* (*e*) heeft voorſpeld
Daar *Boäz* antwoord gaf) wordt door de Apostelblaêren
In 't rechte licht geſteld.

't Geklank der dubble Feesttrompet,
Al 't fraai gereedſchap van het Bondkistkabinet,
De fijne plegtgewaaden,
Den Prieſter, den Leviet,
Den Efod, Voorhoofdplaat, en Muts, en Borstſieraaden,
Verneemt, of hoort men niet.

't Ge-

Digitized by Google

't Geluid der lieve Vreêbazuin
Rolt uit de Apostelkeel, langs berg, en dal, en duin.
Der nooit geroepen oorden,
De volken ſtaan verbaasd,
Nu meenig Afgezant, met nooit gehoorde woorden,
Genade in Christus blaast.

Het ſchouderknellend ſchaduwjuk
Veröorzaakt nu niet meer een' dagelijkſchen druk,
Verzorgers moeten zwijgen,
Waar vrije Sarah woont,
Kan dienstbre Hagar geen verblijfplaats wederkrijgen,
De voogden zijn onttroond.

Geen ſtroom van honig droop weleer
Zoo vol van zoetigheid uit Kanâns rotzen neêr,
Als 't Euängelisch ſpreeken,
't Geen 't oor uit Jeſus mond
Mogt vangen, in den buik der klaverrijke ſtreeken,
Daar alles luistrend ſtond.

Geen reuk van Judaas Landgranaat
Vervulde ooit geuriger de Specerijënſtraat,
Dan, als de Euängelisten,
En achtbre Apostelſchaar
Den geur van deeze leer, die woeste menſchen misten,
Verſpreidden hier en daar.

Geen

Digitized by Google

Geen orgelpijp van Jubal ſprak
Zoo grootsch, zoo deftig uit het Godgeheiligd dak,
Met de aangenaamſte klanken,
Als deeze wondertaal
Die 't land weêrgalmen deed door 't nimmerrustend danken,
In Christus bruiloftzaal.

De witgekruinde Libanon
Keek nooit zoo dankbaar naar de koesterende zon,
Gereczen uit de kimmen,
Nooit was die zoo verblijd,
Dan, toen hij 't morgenlicht al lachende zag klimmen,
In eenen vrijen tijd.

Nu zijn geloof en hoop vervuld,
Nu zwoegt geen angſtig hart bij de openſtaande ſchuld,
Geen Meelbloemöfferanden,
Noch koe, noch ſchaap, noch lam
Staan nu geſchikt om op den heeten haard te branden,
Met veers, of geit, of ram.

Nu blijft de leer van Christus ſchool,
Noch voor de aanbidders van 't romeinſche Kapitool,
Noch voor den Griek verborgen,
Neen Palestina; 't is,
Met tijdverändering, een nevellooze morgen
Voor zee en wildernis.

De

Digitized by Google

De knielende Samaritaan
Staakt nu zijn berggebed, roept God in waarheid aan,
Met Schythen, en barbaaren,
En den gewonnen Jood,
Die hart, en mond, en hand, aan alle plaatsen paaren,
Elk maakt den Heiland groot.

De neêrgevloeide Pinksterstroom
Verwoorzaakt handgeklap van Myrth- en Denneboom,
Een heir bekeerelingen,
Door woord en geest geleerd,
Geeft stof om, lied op lied den sterken God te zingen,
Messiäs triumfeert!

Godvruchte Moses! 't onderwijs
Van u staat bij Gods kerk met recht op hoogen prijs,
Bij Sinäis beveelen,
Die gij, naar 's Heeren wil,
Aan 't wederhoorig volk getrouw moest mededeelen,
Staat needrige aandacht stil.

Maar: 't speelen op de herderfluit,
Met malscher toonen dan het vreeslijk wetgeluid,
(Dat berg en volk deed schudden)
Dit speelen deelt den vreê,
Bij 't voedend graazen der bijëengebragte kudden,
Aan 's aardrijks einden meê.

Zoo

Zoo ver 't doorluchtig tegenbeeld
Zijn ſtaatelijke prent, (waar in Gods wijsheid ſpeelt,
Die wij eerbiedig looven)
Te boven gaat in ſchoon,
Zoo ver gaan Christus leer en Godsdienst ook te boven
De leer van Amrams Zoon.

Verbasterd zaad van Abraham,
Denk aan de predikers van 't zegepraalend Lam;
Leer liefde en wijsheid ſpellen,
Der Galileeuwen taal,
Zal u geen logen of verdichtzelen vertellen,
In 't Goddelijk verhaal.

Gij hebt vergeefs den Talmud lief,
De drooge *Kabbalist* geeft u den *Cijfferbrief* (*f*);
De mondwet doet u dwaalen,
't Denkwaardig Elim klaagt,
Dat gij uw hulp en les bij Terafim wilt haalen,
En naar geen waarheid vraagt.

'k Bezoek wel eens uw bedehuis,
Maar ach! mijn hart krimpt weg bij 't maateloos gedruis!
Waar zwerven geest en oogen
Bij 't rabblen der gebeên?
Waar woont de Godsdienst in uw doffe Synagoogen?
Waar voert de drift u heen?

De

Digitized by Google

De langgebaarde Huisrabbijn
Staat preevlend bij u, met den bleeken Parnasſijn,
Gij oeffent beuzelingen,
En leert uw geestloos zaad
Gebeden zonder ziel, en optogtliedren zingen,
Schoon 't woord noch zin verſtaat.

't Moſaïsch boek gekust, geſtrikt,
Pronkt in uw bruine kas; maar noodloos opgeſchikt;
Uw arme plegtigheden
Beduiden niet met al,
Een dekzel op 't verſtand, verbastering in zeden
Bewijzen uw verval.

Nooit vind ik uwe loofhut ſtaan,
Of zie dat rank gebouw met medelijden aan,
Ja, ſtijve Israëlieten,
Uw losgeſtrengeld loof
Doet mij, bedrukt een' plas van zoute traanen gieten,
Gij blijft voor alles doof.

Als ik uw' ſabbath gadeſla,
Of bij beſnijdenis, en paaschbrood denkend ſta,
Of u het feest zie vieren,
Met meel- en waterkoek,
Dan ſchrei ik, daar gij lacht, uw vreemde dienstmanieren
Vertoonen zelfs den vloek.

Ach

Ach Israël! de Rede weent!
't Profeetenchoor, dat u de ſtem van God verleent,
In uwe ballingdagen,
Moet, uit het ſomber graf,
Met Vader Moſes, en den Opperprieſter klaagen,
De telgen wijken af!...

ô Treurliedwaardig Nageſlacht!
ô Kwijnend Efraïm! de ſchoot van Siön wagt
Om u nog eens te ontvangen;
Loämmi werd Gods volk.
Kom! paar met Sulammith uw hart en tempelzangen!
Hoor naar den Vredetolk!

Helaas! gij zijt, en blijft verhard!
En wederwillig in het wettisch werk verward!
Waar zult ge uw hoop op bouwen?
Gods Zoon, door u verguisd,
Moet ge als het tegenbeeld der koopren ſlang aanſchouwen,
Op Golgotha gekruist.

Hier groeit geneezing voor 't gemoed,
Hier is verzoening in het allerdierbaarst bloed,
Och! kwaamt gij, diep verlegen,
Tot zulk een groot rantzoen!
In *Hadadrimmon* (*g*) toont genade zich genegen
Om Juda wel te doen.

Digitized by Google

De ſchoone leer van 't nieuw Verbond
Verkondigt u den weg met Gcëls eigen mond,
Hier vlociën Edenswoorden,
In 't vruchtbaar paradijs,
Hier ruischt de Geestſtroom langs de ſtille nagrasboorden,
Nog blijft uw hart als ijs! ....

De Hofſtroom lescht den zwaaren dorst,
En wascht de zielen ook, hoe onrein, hoe bemorst,
't Kristalgelijkend water
Verfrischt de dorre ſtreek,
De golfjes dartlen hier met rusteloos geklater,
Uit de altoosvolle beek.

Waar vindt men grooter zaligheid?
Waar dient men reedlijker de Hemelmajeſteit?
Waar woont een beter leven,
Dan daar het Lam gebiedt?
Hebreeuwen! komt om 't hart aan Christus dienst te geeven!
Uw heil is elders niet.....

Wijst *Soäns* (*h*) wichlende Afgodpaap,
Geboeid aan ketens van een toverzieken ſlaap,
Met Dagons baaldienaaren,
Den waaren Godsdienst aan?
Neen: Bethels God vervloekt hunn' Woud- en Beeſtältaaren,
En huichelende daân:

Het vuur voor Aſtaroth geſtookt,
Het brandhout, dat tot eer van Milkom ijslijk ſmookt,
En Hinnoms ſchrikgedommel,
Bij Molochs gloênden balg,
Verwekken in de ziel, op 't dof en helsch getrommel,
Een redelijke walg.

't Afgrijslijk boschbeeld, ſtom en doof,
Zit, ja bewierookt door 't onzinnig bijgeloof,
Gedient met zanggebeden;
Maar een dweepgraage troep
Kiest duivelkunstnarij met duizend grouwlijkheden,
En ongezond geroep.

Of, kan der vooglen ingewand,
Ontleed en opgetild door 's Prieſters ſlinkſche hand,
Met mijmerend vertellen,
En looze plegtigheên,
Ooit ramp of zegen aan 't geblinddoekt volk voorſpellen?
Neen! roept de Rede, neen!

Of, leert het ſcheemrend Redelicht
Den wijdvervallen mensch zijn weezenlijken pligt?
Wat zal hier veel ontbreeken!
De pligten zijn zoo breed:
Hier moet een andre taal met Englenwoorden preêken,
Waarvan natuur niets weet.

Tuig,

Digitized by Google

Tuig, al wat immer ooren had,
En voor den ſpreekſtoel van den griekſchen Wijsgeer zat,
Of keurtaal der Latijnen
In wijze leſſen vond,
Hoe de ongewijde leer haar' luiſter ziet verdwijnen,
Voor onzen Guldenmond.

Dat zoo Chaldeeuw als Pers den roem
Op *Zoroästers* draag', dat *Moſchus* (*i*), als de bloem,
Der treffelijkſte Wijzen,
Fenicië veréer',
Niets kan in kracht en glans zoo hoog, zoo Godlijk rijzen,
Als Christus dienst en leer.

Pocht Azië, ſchoon 't kennis mist,
In 't blad der Oudheid op zijn' *Kunstgymnoſofist* (*k*),
Met ſtaat- en zedenboeken,
Daar 't ſnorkvertrek meê praalt,
Men zal in *Kelilé* en *Dimne* (*l*), vruchtloos zoeken,
't Geen ons de kruispen maalt.

Waar 't zuiderdeel zich hooren laat,
Wanneer de Egyptenaar de beeldſpraak gadeſlaat,
De Lybiër zijn oogen,
Naar de opperluchtſtreek wendt,
En de Ethiöpiër zich blind ziet op Gods boogen,
Daar ſpreekt Gods Testament.

Digitized by Google

Dat *Trismegistus* (*m*) roepend ſta
Met zijne *Pronkkolom* in 't hart van Afrika,
Laat *Orfeus* (*n*) bij zijn ſnaaren,
Het Elizeesch verblijf,
Den woesten Traciër in Godzang openbaaren,
't Is heidensch tijdverdrijf.

Zamolkſis (*o*) deel den *Gethen* meê
Zijn Wijsbegeerte, langs het ſtrand der zwarte zee,
En doe den Iſter luistren,
Laat *Galliër* of *Celt* (*p*)
Door *Barden* zich het oor vol nieuwigheên doen fluistren,
De dwaasheid wordt verteld.

Heſiodus, hoe fraai hij zingt,
Homeer, die alles door zijn wondertoonen dwingt,
De Griekſche Zangorakels,
Met al 't Poëtendom,
't Geen Latium ooit zag, verſtaan geen bijbelſchakels,
Gods Engel zingt hen ſtom.

Is *Javansland* (*q*) door 't zevental,
Waar aan de naneef nu en eeuwig denken zal,
Met ſpreuken onderweezen,
In 't woord van *Thales* kon
Het oog Natuur- en Meet- en Starrekunde leezen,
Maar niets van mijne zon.

Het

Digitized by Google

Het Euängelisch Viermanschap
Betreedt een' andren dan Athenes wenteltrap,
Uw vriend, ô *Mitylene!*
Uw schrandre *Pittakus*,
Uw *Solon*, Salamine! uw *Bias*, ô Priëne!
Zwigt met *Kleöbulus*.

Korinthe eet' vrij de woorden op
Van *Periänder*, ja verheff' die in den top,
Laat Lacedemon letten
Op *Chilons* zedenlip,
Geen taal, hoe ver geroemd, haalt ooit bij Christus wetten,
Hier zwijgt al 't aardsch begrip.

De wijsheid van een' Sokrates
Geef *tienmaal zevenjaar* (*r*) den volken les op les,
Vol zwellende gedagten,
Daar elk vernuft in vindt,
Nooit kan men zulk een' schat van zijne tong verwagten,
Als van een Visschers kind.

Geen brein, schoon 't volk all' de osen bragt,
Door Outermesen aan 't veelgodendom geslagt,
Wist immer uit te denken,
Hoe God, vol majesteit,
Rampzaaligen verlost, en, zonder 't Recht te krenken,
Behoudt in eeuwigheid.

Digitized by Google

Maar 't wijs en waardig ſchriftbericht
Plaatst eeuwge liefde, met het ſtrengſte Recht, in 't licht,
De bergen, daalen, ſtroomen
Zijn, met Dekapolis,
Verrukt, en Gileäd juicht met zijn balſemboomen,
Op dit getuigenis.

't Vernuft, hoe zeer 't verdonkerd was,
Erkende zelf geen heul in eenen waterplas,
En riep, bij 't ſtaadig plengen,
In ſchampre melodij,
Het water geeft geen heil (s)! maar: wie kan 't heil dan brengen?
Hier zwijgt die Poëzij.

Wordt deeze groote vraag gedaan
Aan 't Christendom, dan heft de lieve troostleer aan:
Hier wordt een ſtroom gevonden,
Die, meer dan Siloä,
Tot zielenreiniging genadig uitgezonden,
Ontſpringt op Golgotha!

Dagt al de kundigheid zich ſtomp
Op eene Zedenleer, nog bleef ze een koude romp,
Ontbloot van ziel en leven,
Vol gaping, en verminkt,
Het Euängelie heeft ons hier een ſchets gegeeven,
Die van volmaaktheid blinkt.

De

De plompgetongde Galileeuw
Verklaart Gods weg en wet, de wijsheid deezer eeuw
Verheugt geen Siönieten;
Maar waar de Tarser preêkt,
Daar ſuft de ſchranderheid der Areöpagieten,
En Epikuur verbleekt.

Wie naar de regte kennis zoekt
Van eenen waaren God, hier ſtaat ze alleen geboekt,
Met die verborgenheden,
Die, waar de Rede zwijgt,
Ontdekken hoe de mensch, gebannen uit een Eden,
Het Paradijs herkrijgt.

Wie naar den waaren zieltroost vraagt,
Door zonden fel benaauwd, door angſten voortgejaagd,
Vol moedelooze zugten,
Wordt biddende uitgelokt,
Om naar de Rots der rust al hoopende te vluchten,
Hoe op- en neêrgeſchokt.

Hier wordt de Geest (door ſchuld vervaard)
Voor naare war- en waan- en wanhoop wijs bewaard;
En waare hoop geſchonken,
Daar Christus wagtend ſtaat
Tot zijn behoudenis, hoe diep ook neêrgezonken,
Hoe forsch 't geweeten ſlaat.

Digitized by Google

De zuivre Godsdienst, Asafs Goed,
Volmaakte zaligheid, het nut in tegenspoed,
De weezenlijke vreugde,
De vroome dankbaarheid,
't Vooruitzicht, 't geen de ziel op Neboos nek verheugde,
Zijn hier alom verspreid.

De vreugd van Thabor, dus geproefd,
Doet woestenijsinart, die den Christen vaek bedroeft,
Op de aardsche reis vergeeten,
Hier schraagen stok en staf,
Hier gaat men in triumf, al blijft de nijd gebeeten,
Naar 't lichaamwagtend graf.

Hier roept men vrolijk wellekom!
Aan dood en eeuwigheid! in een' Bloedbruidegom!
Hier weet men van geen schrikken,
Op 't *woord onsterffelijk*;
De richterlijke komst zal Christenen verkwikken,
In 't blinkend koningrijk.

Gij, dierbaare Euängelieleer!
Gij, Christengodsdienst! zijt geschenken van den Heer,
Dit kunt gij zelf getuigen,
Gij kwaamt van 't starrenhof,
Och of de hand van hem, die alle kracht doet buigen,
Versteende harten trof!

Tree

Treê herwaart, blinde Muſulman!
Verlaat de grillen van uw maagren Alkoran!
'k Zal lied, noch pſalmen ſpaaren,
Wen Christus dienst en wet,
Eens langs den Helleſpont in uwe Maanſtad vaaren,
ô Slaaf van Muhammed!

Moet Bethlems Vorst, die 't vlockhout droeg,
En aan den kruispaal 't oog op vriend en vijand floeg,
Met alle liefdeblijken,
Moet Christus, 't Wonderkind,
Voor *Mekkaas Kemelknecht* (*t*), en *Karavaanvriend* wijken?
Wat is de dwaasheid blind!

In hem, die 't licht in Efrata,
Naar Michaas Godſpraak zag, een zon, zoo vol genaê,
Als wonderen bevonden,
In dien Immanuël,
Is waarlijk en alleen verzoening voor de zonden,
Zijn Almagt temt de hel.

Wordt hij (die heilig leefde en ſtierf,
Die naar 't profetisch Woord het leven ons verwierf,
De God van alle goden,
Met heerlijkheid gekroond,
De groote Richter van de levenden en dooden)
Door uw' profeet onttroond?

Digitized by Google

Moet hij, (die nimmer menſchengunst,
Of 's Keizers ſcepter zogt, met list, of zwaard, of kunst,
Die 't hart tot God bekeerde)
Nog agterſtaan voor hem,
Die Ofirs ſtofgoud minde, en vleide waar hij leerde,
Als met een adderſtem?

ô Ottoman! uw *Sunna* (*u*) liegt,
Uw bijbel voert een taal, die de arme ziel bedriegt;
Hij ſpreekt zichzelven tegen,
Met ſchraale fabelpraat,
Een Delfosdonkerheid treedt langs Moskeen en wegen,
Of waar de Mufti ſtaat.

Met recht wordt zulk een leer verächt,
Die Gods geheim beſpot, en heiligheid verkracht,
In 't weeldekweekend Oosten,
Bragt *Mekkaas Elymas* (*v*)
Zijn vuile drogtaal, om de onreine drift te troosten,
Door beliäl te pas.

't Gemoedverpestend tongvenijn
Verhit de lusten van het modderminnend zwijn,
'k Zie Turken, Arabieren,
Verzoopen in de kolk
Van wellust, erger dan de redelooze dieren,
Ach! ongelukkig volk!....

ô Licht

ô Licht verdonkrende profeet!
Wat is u? daar ge, in drift, u zelf zoo zeer vergeet,
(Ik beef! de ſtarren klaagen!)
Dat ge, in uw' ſnooden lust,
Het *Paradijs* den naam van *Venushof* (*w*) doet draagen,
't Geen wulpſche vlammen bluscht.

Wie weent bij uwen Godsdienst niet?
Dan ook, als *Ramadan* (*x*) den vastendag gebiedt,
Wie moet niet kermend zeggen,
De geilheid is Vorſtin!
Men wil den dienst van God aan turkſche banden leggen,
De zonde is Monarchin!

Schoon *Abibekers* (*ij*) beuslend kind
In 't *Veertigreeglig Schrift* een Godgeleerdheid vindt,
Die elk dier Oostervrienden
Met groot genoegen leest,
Die dorre pen droogt uit, en, hoe zij God ooit dienden,
't Was nimmer in den geest.

De waarheid ziet, ô turkſche maan!
Uw donker lichaam met beſchreiënde oogen aan,
Hoe zal de nacht verdwijnen!
Een ongeſchaapen zon
Moet op den Divan, 't volk, en Janitzaaren ſchijnen,
Och of die dag begon!

Schijnt,

Digitized by Google

Schijn, groote Zon! aan Siöns trans,
Met onbeneveld licht, en onverwelkbren glans!
Laat volk aan volk u kennen!
Dan ſpeelt mijn lier uw' lof,
Maar... neen... de Muſulman wil zich aan 't licht niet wennen!
't Blijft nacht in Achmeds hof...

't Serpentvermorslend Vrouwezaad,
Waar op 't Genaêverbond onwrikbaarrustend ſtaat,
(Bij *Hiddekel* (z) verkondigd,
Door herders 't eerst gezien,)
Zal (wijl zich 't ſpottend heir in 't harnas ſtout bezondigt)
Het hoofd aan Tofet biên.

Wat drijft u, dwaaze Waereldtroep!
Wat drijft u zinneloos van 's Christen bedeſtoep?
Natuurbewonderaaren,
Ik ſchat uw kunde groot;
Maar, zonder Christus, leeft ge in de uiterſte gevaaren,
Uw leven is een dood.

Is Christus u een ergernis?
Die Christus? die de burg des veegen zondaars is?
De Losſer, en de koning?
De HEER van 't gantsch Heeläl?
Spreekt! weigert gij uw hart nog langer hem ter wooning?
Ik ſchrik voor uwen val.....

De

De ladder, die natuur u gunt,
Heeft ſporten, daar gij meê ter wolken klimmen kunt,
Zelfs onder 't aardsch gewemel;
Maar, als in *Luzaas* (*aa*) gras,
God zelf geen ladder toont, dan mist men nog den hemel,
Hoe hoog men immer was.

Wat troost, wat weezenlijke vreugd,
Smaakt uw ontbloote ziel in een gewaande deugd!
Wat kan u alles baaten,
Zoo lang gij Christus derft?
Hoort toch de roepſtem langs Jeruzalemſche ſtraaten!
Eer 't bloed in de aadren ſterft.

De ſtaatzucht, die een' Ceſar boeit,
Lukullus korenſchuur, waar in de rijkdom groeit,
Vitellius genoegen,
Der Perſen gouden ſtoel
Verſchaffen nooit de rust, wat zing ik? 't jaagend wroegen
Baart pijnigend gevoel.

Welaan! ſtelt dan, 't geen gij gelooft
Bij 's Christen Godsdienst, ziet waar van ge u zelf berooft,
Merkt uw moedwillig dwaalen,
Waar Christus wordt verguisd,
Kan daar een matte geest ooit zalig ademhaalen?
Neen: hoort! eer gij verhuist.

Die

Digitized by Google

Die wetenſchap van Christus leert
Is waarlijk wijs; maar, die dien Leeraar niet begeert,
Hoe veel hij ook wil weeten,
De waare wijsheid wordt.
Al heeft hij aan den voet van Plato ſtipt gezeeten,
Hem nimmer ingeſtort.

De nooit volpreezen dienst van God
Geeft hier den voorſmaak van het bovenaardsch genot,
't Is zeegnende Genade,
Die volle bekers ſchenkt,
En in haar liefde en trouw, aan de allerärmſte made
Met mededoogen denkt.

Zoo 't hart in 't ſtormend zeetempeest,
Voor 't raatlend dondren, en den fellen blikſem vreest,
Of, bij het buldrend blaazen,
Van *Euroklydon* (*bb*) trilt,
Dan ſchenkt hij hoop en moed; ſchoon all' de golven raazen,
Ter wolken opgetild.

Of, zoo de ziel gefolterd wordt,
Nooit ſchiet die Godsdienst in Gethſemané te kort,
Ja, wat ooit kan gebeuren,
Hoe 't vliegend leger holt,
Zijn invloed ſchoort den geest, al gaapt de rots vol ſcheuren,
Daar 't aardrijk zuizebolt.

Geen

Geen Mene breekt de Christenvreugd;
Schoon 't Christusloochenaars (te spooreloos verheugd)
Doet voor de weegschaal schrikken,
Waar Christus woont en werkt,
Is Pathmos een paleis; in doodelijke snikken
Wordt zulk een mensch gesterkt.

Hij juicht, wanneer de waereld kermt,
Hij ondervindt, wie hem in 't nijpend uur beschermt,
Hij zal den hemel erven,
Zijn vol geluk begint,
Wen all' de tijden eens in de eeuwigheden sterven,
En 't vuur 't Heelal verslindt.

Voortreffelijke Godsdienst! bloei!
Dan galmt de Godstad bij der burgren rust en groei!
De haters, die u plaagden,
Verstommen op 't gehuid,
Der Zangers, Speellien, en der trommelende Maagden,
Ten dienst van Christus Bruid.

ô Christelijke Godsdienst! win!
Win zegevierend veld! neem stugge volken in!
Treedt aan, gewenschte tijden!
Och! wierd men haast gewaar,
Dat Jood en Moor zich ook aan onzen Goël wijdden:
Kom nader Jubeljaar!

Zoo

Zoo worden ſlang, en draak, en beest
In 't eeuwigduiſter hol, en 't hoerenrijk bevreesd,
Ja zinken naar beneden
Door 't hemelsch blikſemvuur,
En Gog met Magog ligt, met dood en hel, vertreeden
Voor *Salems Jaspismuur* (*cc*).

Dan blinkt de ſtad van zuiver goud,
Op 't eelgeſteente, met haar poorten, vastgebouwd,
Geen traan ſpat op haar' drempel,
't Is daar voor eeuwig dag,
Jehovah Schammah! 't Lam, de Almagtige is haar Tempel!
Och of mijn oog 't eens zag!

Wat hoor ik? ... Serafijnmuziek? ....
Waar ben ik? de aarde wijkt! ... help, dubble Cherubwiek! ...
ô Blijde Hemellingen!
'k Verlang! ... ik kan niet meer ...
'k Verlang ... om beter lied met u volmaakt te zingen ....
'k Roep! ... hijgend! ... Ach! ... wanneer"? ...

Pro Christianismo.

AAN.

Digitized by Google

AANTEKENINGEN.

Bl. 3. en 4. Koupl. 1. en 2. *Salems hof*, *'t Nieuw Jeruzalem*, *Tempeltoonen*, *Goëls Zanggebied.* Ter opheldering dient, dat ik het opgegeeven doel der uitgeſchreeven ſtof, bepaald onder het oog houdende, begreep, dat men de meeſte trekken uit het oude Heiligdom moest gadeſlaan: en den Christelijken Godsdienst in zijne voortreflijkheid nooit in de eerſte plaats beter kon ſchilderen, dan dat men, onder het Nieuw Testament zingende, uitdrukkingen gebruikte, die in eenen tegenbeeldigen zin te verſtaan zijn: het Nieuw Jeruzalem met zijne ſtraaten, beduidt dan de Kerk des N. T. de ſpeeling is op *Psalm* LXXXVII: vs. 3. en 7. *Zachar.* VIII: vs. 3. 4. 5. en *Openb.* XXI: vs. 2. In dat *Hof* van *'t Geestlijk Salem*, verbeeld ik mij de naar den prijs dingende Kunſtelingen: daar hoort men de toonen, in eenen Geeſtelijken Tempel. Daar is *Goëls Zanggebied*, namelijk Goël is daar Koning, en gebiedt aldaar, en daar zingt men: denk hier aan *Psalm* LXXXVII: vs. 7. boven aangehaald. En lees eens de 4 eerſte verzen van *Openb.* XIV.

(*a*) „ Hier komt de *Voorhofpomp* van 't heiligdom te pas"!

De ſpeeling is op de *Magrepha*, een ſoort van groote Waterpomp, door welke uit de overwelfde Kluizen van Moriä het water in het Voorhof des ouden Heiligdoms werd opgepompt. SCHUTTE *Gez.* II. D. *bladz.* 26. *in not.*

(*b*) „ Een *Waereldwonder* ſtont,
„ Na *'t zevenjaarig werk*, in *Jebus* ſchoot te prijken",

De Tempel van Salomo, (die ook Jedidjah is) in zeven jaaren volbouwd te Jeruzalem, weleer *Jebus* genaamd.

(*c*) „ Bij *Kedron vetgeweid*",

Met ſpeeling op de ſchaapen, die tusſchen Jeruzalem en den Olijfberg, de plaats (die ook het dal Kedron wordt genaamd) geweid werden, ten dienſte van Gods Altaar; door welk dal Kedrons Beek in den beginne zuidwaard vloeide: BACH. *H. Geogr.* I. D. p. 117.

(*d*) „ *Sems openſtaande tenten*
„ *Ontvangen Jafeths kroost*";

Een ſpeeling op *Geneſ.* IX: 27.

(*e*) („ 't Geen *Jachin* heeft voorſpeld
„ Daar *Boäz* antwoord gaf")

De twee Tempelpilaaren *Jachin*, hij zal bevestigen; *Boäz*, in hem is ſterkte. 1 *Kon.* VII: 21. 2 *Kron.* III: 17. die deeze betekenis hebben.

Digitized by Google

(*f*) „ De drooge *Kabbalist* geeft u den *Cijfferbrief*",

De verborgen Filosofie der Jooden, anders *Kabbala* genaamd, of *Aanneeming:* en de bewaarplaats van de gevoelens hunner Ouden, tevens een afgetrokken wijze van uitlegging der H. S. over dees was veel te zeggen, *het zij uitleggende* of *toepassende*, *kunstig of onkunstig*, enz. Zie de korte Schets van den algemeenen *Staat der Wijsgeerte onder Jooden, Heidenen en latere Volken*, door J. F. BUDDÆUS.

(*g*) „ In *Hadadrimmon* toont genade zich genegen"

Een spreeling op *Zach.* XII: 10. 11.

(*h*) „ Wijst *Soäns* wichlende Afgodpaap",

Soän een der Hoofdsteden in Egypten: *zie* BACHIENE *H. Geogr.* III. D. p. 200.

(*i*) „ Dat zoo Chaldeeuw als Pers den roem
„ Op *Zoroästers* draag', dat *Moschus*, als de bloem"

Onder de Oosterse of Aziätische Wijsgeerte is ook die der Chaldeeuwen en Persen. Men wil dat *Zoroäster* de eerste Insteller en Grondlegger der Wijsgeerte onder hen geweest is. De *Persen* roemden ook op eenen *Zoroäster*, onderscheiden van den eerstgenoemden. Onder de Fenicische Wijsgeeren was vooräl *Moschus*, ook wel *Mochus* beroemd. *Korte schets bovengen.*

(*k*) „ *Pocht Azië*, *schoon 't kennis mist*,
„ In 't blad der Oudheid op zijn' *Kunstgymnosofist*",

Onder veelen der Indiäanen tot de Aziätische verdere Volken behoorende, was de naam *Gymnosofist*, of Waereldwijze, zeer vermaard.

(*l*) „ Men zal in *Kelilé* en *Dimne*, vruchtloos zoeken",

Een boek bij de straks genoemde Volken met deeze benaamingen bekend, behelzende een staal van hunne Zedenleer en Staatkunde: In 't Grieksch en Latijn onder den tytel: *Specimen Sapientiæ Indorum Veterum*, door S. G. STARKIUS, Ao. 1697.

(*m*) „ „ Dat *Trismegistus* roepend sta
„ Met zijne *Pronkkolom* in 't hart van Afrika",

Merkurius Trismegistus wordt bij zommigen gehouden voor den Insteller en Grondlegger der Egyptische Wijsgeerte; van wien men verhaalt, dat hij de Voorschriften der Wijsheid hieuw op pilaaren of kolommen.

(*n*) „ Laat *Orfeus* bij zijn snaaren,
„ Het Elizeesch verblijf,
„ Den woesten Traciër in Godzang openbaaren",

Or-

Digitized by Google

Orfeus, die de woeſte Traciërs tot beſchaafder zeden zogt te brengen, lokte hen met muziek, leerde hen door verdicht els, en ſprak in zijne Godgeleerdheid ook van de Elizeeſche Velden.

(o) „ *Zamolkſis* deel den *Getñen* mee"

Deeze wordt van zommigen onder de Traciſche Wijsgeeren geteld; ſchoon anderen hem achten een Wijsgeer te zijn geweest der *Getñen*, Volken die bij den Iſter en Pont-Euxin, of Zwarte Zee woonden, welke laatſte gedagte hier gevolgd is.

(p) „ Laat *Galliër* of *Celt*
„ Door *Barden* zich het oor vol nieuwigheên doen fluistren",

De Celten en Galliërs hadden onder hen ook zulken, die zich op de Filoſofie hebben toegelegd, en deezen werden *Druiden* en *Barden* genaamd, die in wijsheid boven anderen uitmunten en veel gezag hadden.

(q) „ Is *Javansland* door 't zevental",

Javansland een gewoone benaaming van Griekenland, wegens zijnen eerſten Bevolker, volgens den ſtijl der H. S. Zie BACHIENE *H. Geogr. D.* III. p. 778. voorts volgen de 7 Wijzen van dat Land met hunne naamen.

(r) „ *Tienmaal zeven jaaren*": doelende op den ouderdom van *Sokrates*, gebooren in het vierde jaar der 77ſte, en geſtorven in het eerſte jaar der 95ſte *Olympiade*.

(s) „ In ſchampre melodij,
„ *Het water geeft geen heil!*"

doelende op de woorden:

Ach! nimium faciles qui triſtia crimina cædis
Fluminea tolli poſſe putatis aquâ.

als ook in het voorgaande kouplet, op het zeggen:

Non bove mactato cœleſtia numina gaudent.

(t) „ Voor *Mekkaas Kemelknecht*, en *Karavaanvriend* wijken"?

Een omſchrijving van Muhammed, geboren in de ſtad Mekka, STAPFER *Inſt. Th. Polem. Tom.* 3. p. 290. §. 2. zegt: dat hij *ex ephebis excedens ſervus Camelarius factus & in negotiationibus adhibitus eſt.* Ik noem hem een' Kemelknecht en Karavaanvriend, ziende op het leiden der Karavaanen naar Syriën, door hem voor zijn huwlijk verrigt. Overwaardig is het naauwkeurig bericht, bij MOSHEIM, *Kerk. Geſch. T.* 3. p. 21. vooral *Nota* 2 & 3.

(u) „ O Ot-

Digitized by Google

(*u*) „ ô Ottoman! uw *Sunna* liegt",

Sunna, de Mondwet der Muhammedaanen: *quam Turcæ jungunt Alcorano & in qua reliqua dicta & facta Muhammedis traditione orali conservata continentur.* STAPFER *L. C.* p. 299. §. 17.

(*v*) „ *Mekkaas Elymas*", ik bedoel Muhammed, die door betooverende taal en voorgewende daaden de Arabiſche harten heeft ingenoomen, het zij dan als Geestdrijver of Bedrieger, of in beide opzichten beſchouwd. Zijn echte Korantaal, (moogelijk een Arabisch Dichtſtuk) toonde dit.

(*w*) „ Het *Paradijs* den naam van *Venushof* doet draagen",

Zoo wel Muhammeds wapenen ſchrikkelijk waaren, zoo was zijn vleeschkoeſterende leer loos en kunſtig, voor dit en het toekomend leven, geſchikt vooral naar de zeden en begrippen der Ooſterſche Volken, en de ondeugden waaraan zij uit hunn' eigen aart meest zijn overgegeeven! MOSHEIM *L. C.* p. 24. en STAPFER *L. C.* p. 310. §. 38.

(*x*) „ Dan ook, als Ramadan den vastendag gebiedt",

Jejunium menſis Ramadan quod præcipitur Sura II. 184. *ſeqq.* STAPFER *L. C.* p. 308. §. 33.

(*y*) „ Schoon *Abibekers* beuslend kind
„ In 't *Veertigreeglig Schrift* een Godgeleerdheid vindt",

Muhammed omnia in ſuâ religione creditu factuque neceſſaria comprehendiſſe fertur in quadragintis capitibus; litteris illa conſignavit Muhammed Ben Abibeker, STAPFER *L. C.* p. 312. §. 42. *ubi ex Hottingero latine traduntur.*

(*z*) „ (Bij *Hiddekel* verkondigd",

Een der armen van de Paradijsrivier, *Geneſ.* II: 14.

(*aa*) „ Maar, als in *Luzaas* gras,
„ God zelf geen ladder toont",

met ſpeeling op het geval van Jakob bij Luz, ook Luza, daarna Bethel genoemd, alwaar hem God in zijn reis naar Meſopotamië in den droom verſchijnt, *Gen.* XXVIII: 12. *ſeqq.* en *Joh.* I: 52.

(*bb*) „ Of, bij het buldrend blaazen,
„ Van *Euroklydon* trilt",

Zie *Hand.* XXVII: 14. *ſeqq.*

(*cc*) „ Voor *Salems Jaspismuur*".

Zie *Openb.* XXI: 18. *Cap.* XXII: 5.

Digitized by Google

DE VOORTREFFELIJKHEID VAN DEN CHRISTELIJKEN GODSDIENST;

DOOR

HENDRIK LUSSING, MATTHIJSZOON.

AEN WIEN DE ZILVEREN EERPENNING IS TOEGEWEEZEN.

De Godsdienst, die bij de eer' der Hoogſte Majeſteit,
Ons hoogst geluk bedoelt; wiens hemelſche achtbaarheid
En zielverrukkend ſchoon aan Gods volkomenheden,
Aan 't welgeſteld gewisſe en de onvervalschte reden
Alzins beantwoordt en aan 's menſchen ſtand voldoet.
Der Christnen Godsdienst wekt het Godgezind gemoed
Om zijn voortreflijkheid, in heilbeſpiegelingen,
Met eedlen zwier en kunst ten blijden prijs te zingen.

Digitized by Google

Zijn liefde roert mijn hart, en drijft mijn kunstmin aan
Om meê de zwakke hand aan mijne harp te slaan;
Och deed haar invloed mij de juiste snaaren treffen.
Hoe hoog men Mozes dienst met reden moog verheffen,
Als allerwijst geschikt naar Isrels stand en aart
En, om zijn heilig doel, der hoogste Godheid waard',
In schoonheid koh hij niet bij Jezus Godsdienst haalen,
De luister dien hij had was van de ontleende straalen
Der eigen heerlijkheid van Hem waar op hij zag.
Waarom die Godsdienst, met den Euangeliedag,
Wanneer de Christus zou, als 't eind der Wet, verschijnen,
Gelijk de schaduw voor het lichaam moest verdwijnen,
Als slechts gevestigd op 't veranderbaar verbond.
Zijn wetten waren, zelfs naar de uitspraak van Gods mond,
Geen wetten, die het volk behielden bij het leven.
Ze waren hun veel eer tot dienstbaarheid gegeven,
En hielden hunne ziel met slaafsche vrees bezet.
De vloek, waar meê 't Verbond, bij 't geven van de Wet,
Aan 't brandend Sinai zo statelijk bezwoören,
Gestaafd werd, donderde gestadig in hunne ooren;
Het welk een' killen schrik in 't siddrend harte joeg,
Die, langs hoe zwaarder, in den bangen boezem sloeg,
Sinds hen het ijsren juk werd om den hals geslagen;
Dat, door zijn zwaaren last, hun moeilijk was te draagen.

't Was

Digitized by Google

't Was tog van rondsom ſchrik, hier was het „ raak niet aan"
Daar, „ ſmaak niet;" *wie dit doet! wie dit ooit durft beſtaan*
Is onrein, deeze moet des volks gemeenſchap derven,
Die worden uitgeroeid, die zal voorzeker ſterven.
Hoe naar een wraakſtem voor het reeds bekneld gemoed;
Daar zich gansch Isrel, door 't op hun beſprengde bloed,
Verpligt had, bij de ſchuld van hunne wanbedrijven,
Den vloek der wetten als hun vonnis te onderſchrijven:
Terwijl hun Mozes wet, bij die bedreigde ſtraf,
Noch raad, noch troost, noch hope op eenige uitkomst gaf;
Barmhartigheid kon hier het ſtrafrecht niet vervangen,
Al rolde een traenvloed langs bleekbeſtorven wangen,
Daar 't misdrijf werd betreurd, men kon geen ſtraf ontgaan.
Zijn leer wees hen het ſpoor wel tot den heilweg aan,
Maar zou 't geloofsöog, in een ver vooruitzicht, ſtaren
Op 't doel der Wet, het moest de nevels op zien klaaren,
Wijl, zonder hooger licht, het volk in 't duiſter zat.
Dan, 't was een klein getal 't welk in dit heilſpoor trad;
Het meerderdeel van 't volk is op den weg bezweeken:
't Was hun een moeilijk ſpoor, omringd van doodſche ſtreeken,
Vol kronkelpaên, waarop de naare duiſterheid,
Door donkre ſchaduwen, van rondsom was verſpreid:
Zijn leer had niets volmaakt, niets van het beeld der zaaken.
De hoop, waardoor wij God vrijmoedig hier genaaken,

Digitized by Google

Werd niet dan flaauw ontdekt bij dit beneeveld licht.
De dienst van Mozes liet, hoe ſtaatlijk ook verricht,
't Verlegen hart benaauwd, geen ſchuld werd weggenomen.
Zij plengden dagelijks, ja zelfs met ganſche ſtroomen
Het bloed des offerdiers: maar heeft het ziel noch geest,
Wat evenredigheid dan tuſſchen mensch en beest,
Om door dit bloed, hoe vaak men 't plengen mogt herhaalen,
Voor zeedlijk wanbedrijf de ſchulden te betaalen,
't Gemoed te zuivren door 't voldoen aan 't heilig recht?
Die troost bleef niet alleen aan 't angſtig hart ontzegd,
Maar, door de wet, de ſchuld geſtaêg en ſcherp verweeten.
Des mogt hij eêr een dienst hun ter verdoemnis heeten (*);
Wat wonder daar het volk, door zulk een breed beſlag
En aantal van geboôn, aanhoudend dag bij dag,

Aan

(*) Ten einde men deeze en andere uitdrukkingen, in 't vervolg voorkomende, niet in een verkeerd licht, en tegen mijn oogmerk, beſchouwe, wenſche ik dat men dezelve begrijpe, in denzelfden zin, als 'er *Paulus* 2 Cor. III., Hebr. X. en elders van ſpreekt; en alle ſterke gezegden, van dien aart, verſtaan worden, alleen voor zo verre die Dienst, zo als hij door *Mozes* werd voorgeſchreeven, op zichzelven beſtond; zonder eenig opzicht tot de Leere, door de overlevering der Vaderen en tot de Godlijke Openbaaringen aan de Profeeten, in volgende tijden: en, waarop het zeer veel aankomt, dat men hierbij den ſtuggen aart der Israëlleren zich voor den geest brenge; dewijl het hierdoor is, dat de Mozaïſche dienst geen gewenschter gevolgen, naar 't Godlijk oogmerk, bij hun gehad heeft.

Digitized by Google

Aan 't ſchenden van de Wet zich deerlijk ſchuldig maakte,
Waarvan het keer bij keer de wrange vruchten ſmaakte;
Dat bij hun ſtugheid baarde en koelheid in 't gemoed
Tot God en zijnen dienst; wijl 't wanvertrouwen voedt
Wen 't hart, door vrees en ſchrik, beſtendig wordt beſtreeden.
Dit dooft in ons gemoed de reine tederheden
Der liefde, daar 't ons hart, wijl 't op Gods Majeſteit
Angſtvallig ſtaart, verbaast, naardien 't Gods heiligheid
Gewapend ziet met ſchrik, die 't doet wanhopend beeven.
Des werd ook 't minſte deel van Isrel aangedreeven
Door reine liefde tot het doen van Gods geboôn.
De ſlaafſche vrees voor ſtraf, of 't naauw bekrompe loon,
Om in het malsch genot van Canaän te deelen,
Was ſlechts de drijfveer tot het doen van Gods beveelen;
Daar 't hart zo koud was als belangloos tot zijne eer.
Zij zagen 't waare doel van Mozes dienst noch leer,
Verſlaafd aan 't zinlijke, en gekleefd aan de aardſche dingen,
Was 't hun te moeilijk tot dit doeleinde in te dringen.
O ſchoone Godsdienst dan van 't betere Verbond!
Niet in de willekeur van God alleen gegrond,
Maar zelfs in zijn beſtaan en de eeuwig wijze reden;
Hoe treft uw ſchoon! hoe groot zijn uwe zaligheden!
Hoe heerlijk ſchittert gij in uw voortreflijkheid!
Waar gij uw Godlijk licht, uw hemelleer, verſpreidt,

Digitized by Google

Wordt Mozes leere en dienst een brein benevelend duister.
Gij blijft bestendig, daar onmidlijk u de luister
Des hoogen Gods bestraalt in 't aanzicht van zijn' Zoon,
Die, aan Gods rechtehand verheerlijkt op zijn' troon,
Door u ons leiden zal in 't eeuwig zalig leeven.
Waar is een Godsdienst, zo zieltreffend, zo verheven,
Als die van Jezus, zo vol glans en majesteit?
Deez schittert met een' gloed van zuivre heiligheid;
En doet het schoonste licht met heldren luister schijnen,
Ja, al wat duister heet, waar 't zich vertoont, verdwijnen;
Die rijke glans wordt door geen schaduwen bepaald,
Nu zien wij, door haar licht, dat ons zo mild bestraalt,
Al wat verborgen was met onbenevelde oogen;
Wij zien, waarop de Geest voorheên wou vingertoogen,
Bij 't geen hij heeft voorspeld, met onbewolkt gezicht;
Den ganschen Raad van God gesteld in 't helderst licht:
We zien 't geen nimmer van een' stervling is vernomen,
Nooit in het harte van een' mensche is opgekomen,
Alle aardsche kundigheên, hoe hoog, te boven streeft;
Maar ons 't geheim, hoe God en straft en schuld vergeeft,
Hoe zijn rechtvaardigheid zich met zijn gunst kan paaren,
Tot onzen blijden troost volkomen kan verklaaren.
Zij leert ons dat zijn Zoon, zijn uitgedrukte beeld,
Zijn eigen Zoon, van Hem in de eeuwigheid geteeld,

Zijn

Digitized by Google

Zijn eengehooren Zoon, zijn lust en welbehagen,
Daar Hij noch einde noch beginzel kent der dagen,
Is als een Zoon des tijds in 't vleesch geopenbaard.
Verheven zaaken waar 't vernuft zich blind op staart,
Verborgenheên voor ons onmooglijk naar te spooren,
God wordt!... het Woord wordt vleesch!... wordt als een mensch gebooren,
De Heer der heerlijkheid, o diepte! een dienstbre knecht,
Gehoorzaam tot den dood, ten einde aan 't heilig recht
Den Losprijs onzer ziel, door kruisbloed, op te brengen;
Zijn eigen dierbaar bloed, dat liefde hem deed plengen,
De liefde tot Gods eere en onze zaligheid;
Wijl Hij den luister der gekwetste Majesteit,
Bij al Gods deugden en vol heerlijke Eigenschappen,
Deed schittren, toen men Hem ten kruisberge op zag stappen;
Waar God zichzelv' met ons verzoend heeft in zijn bloed.
Hoogächtbre Godsdienst hoe verrukt gij ons gemoed,
Wat geeft ge een' vasten grond van hope op 't eeuwig leven;
Gij zijt uitmuntend, zo bekoorlijk als verheven;
Gij leert ons wondren die 't begrip te boven gaan,
Daar gij ze ons tevens als noodzaaklijk leert verstaan,
Zal 't nimmer kreukbaar recht het recht der Godheid blijven:
Gij leert ons, daar zij zich door snoode wanbedrijven

Niet

Digitized by Google

Niet ſtrafloos hoonen laat, maar zich in 't einde wreekt;
Dat Jezus kostlijk bloed tot ons van vrede ſpreekt,
En ſchuldvergiffenis geen zonden wil gedenken,
Maar 't recht des levens, uit genaê, naar recht, zal ſchenken.
Voorwaar een wonderſpreuk, waardoor het ſcherpst vernuft
Zichzelv verbeiſtert en verbaasd ſtaat en verzuft,
Als voor het redenlicht onmooglijk om te ontbinden.
Gods wijsheid wist alleen dit middel uit te vinden,
Wijl 't in 't oneindige in zijn wezen zelfs beſtond.
't Is door het offer van zijn' Zoon, dien Hij ons zond,
't Verbazend offer, dat alleen Hem kan behagen,
Waardoor de zondaar van de ſtraffchuld werd ontſlagen,
Hij recht van aanſpraak op het eeuwig leven heeft.
Waarvan hem God zijn Geest ten onderpande geeft,
Den Geest der heiligheid, die elk der waare leden
Van Jezus vergewist van al de zaligheden
Waarvoor zij vatbaar zijn in de eindelooze eeuwigheid.
Hoe heerlijk is de glans, dien deze Leer verſpreidt;
Wie kent haar, die ze niet een wonder licht moet noemen?
Zij leert ons in het kruis van onzen Jezus roemen,
Dat in ons blijde hope en vast vertrouwen voedt;
En daar zij vrijheid geeft aan 't kinderlijk gemoed,
God met den teedren naam van Vader aan te ſpreken,
Weet zij het liefdevuur tot God in 't hart te ontſteken,

En

Digitized by Google

En doet ons treên in 't ſpoor van Godgezinde deugd.
Dan dit, dus leert ze ons, is het doel, de hoogſte vreugd
Der zielen, die Hij doet van hemelliefde blaken:
Gods vriendſchap is hun heil; zij kennen geen vermaaken
Dan in den dienst alleen van de Oppermajeſteit.
Hoe heerlijk tekent ze ons die liefde en heiligheid,
Waardoor 't gereinigd hart aanhoudend wordt gedreven,
Om Gode en Christus tot eene eeuwige eer te leeven;
Terwijl 't geloofsoog op het hemelleven ſtaart:
Waarvan een flaauwe ſchets in ons verwondring baart,
En 't rein verlangen, dat alleen het eeuwig Wezen
Vervullen kan en wil, aan die Hem heilig vreezen.
Wijk aardsch Jeruzalem voor deze ſtad van God;
Wij zijn den vloek ontrukt en 't vleeschlijk, 't ſtreng gebod,
En 't juk, dat Israël tot ſlaaffchen dienst verplichtte.
De ſtad die Jezus dienst voor hemelburgren ſtichtte,
Die ſchoone hemelſtad, is 't vrij Jeruzalem.
Hier ſchiet geen blixemſtraal, hier klinkt geen donderſtem,
Verrukt ons oog daar wij 't van Sinai beſchouwen.
Hier leeft men blij te moê, in 't zalig heilvertrouwen,
Hier ſtroomt de Godsrivier van hemelliefde door,
Hier kan men, langs een zacht en bloemrijk blinkend ſpoor,
De voeten op den weg tot Gods nabijheid zetten:
De ſtille waters zijn hier de Euangeliewetten:

Hier

Hier ſchijnt de heilzon in een' vollen middagglans,
't Geloofsoog weidt 'er aan een' onbewolkten trans,
En dringt, door hoop geleid, tot in Gods ſtárrenzaalen;
Waardoor de ziel, wijl haar Gods liefde blijft beſtraalen,
In 't rijk vooruitgezicht beſpieglend wordt geſtreeld,
En, welk een vreugde, reeds, door blijden voorſmaak, deelt
In de eeuwige erfenis, 't volop der zaligheden,
Die zij geheel verwacht in 't eeuwig juichend Eden,
Het zalige gewest van nimmer ſcheemrend licht.
Wiens hart wordt niet geſtreeld bij dit vooruitgezicht?
't Verrukt me,... doet in mij en liefde en ijver groeien;
'k Voel 't edel dichtvuur thans in mijnen boezem gloeien;
Mijn hart is tot den lof van uw voortreflijkheid
O Schoone Godsdienst! daar gij 't aanſtraalt, uitgebreid;
Maar 'k word bepaald, hoe ook door hemelval gedreven.
Dan reeds naar deze ſchets, hoe flaauw ook opgegeven,
Blijft Mozes Godsdienst hier in verren afſtand ſtaan.
Wij hebben 't licht der Zon, hij 't ſchijnſel van de Maan;
Hem leidde een ſcheemring, ons de ſchoonſte glans der dagen;
Ons jok is liefelijk, maar 't zijne naauw te draagen:
't Verſchil is blijkbaar als van letter en van geest.
Streelt Jezus dienst het hart, bij Mozes bleef 't bevreesd;
Die doet ons juichen, deez deed zucht bij zuchten ſlaaken;
Ginds zijn het ſchaduwen, hier is het beeld der zaaken:

Die

Die had Gods wil, maar deez heeft Gods beſtaan ten grond;
Die was veranderbaar, deez is naar 't zoutverbond,
Beſtaat inwendig, die in veele plegtigheden,
Geſchikt naar Israels aart, deez naar de zuivre reden;
Die reinigt ſlechts het vleesch, maar Jezus leer 't gemoed;
Bij dien werd ſtieren- maar voor ons is 't Godlijk bloed
Van Jezus zelv' geplengd; dat hield de ſchuld ſteeds open,
Dit delgt haar uit, en doet op vasten grond ons hopen
Op 't gene ons Jezus in zijn' dienst heeft toegezegd;
Vloekt Mozes Wet, zijn dienst geeft ons het levensrecht;
Hield die het volk van verr', deez doet ons God genaken;
Die baarde ſtugheid, deez doet onzen ijver blaken
In liefde tot den dienst der hoogſte Majeſteit.

Nog meer klimt Jezus dienst in zijn voortreflijkheid,
Dat, daar zich Mozes dienst bij Israël bepaalde,
Den blinden Heiden, dien het heillicht nooit beſtraalde,
Den toegang tot Gods troon ook open wordt gezet;
Terwijl de ſcheidsmuur, die door Mozes ſchaduwwet
Zo hoog was opgehaald, door hem is afgebroken,
En beide, aan Jood en Griek, van vrede wordt geſproken.
Mijn Godsdienst is 't die hen met broedermin bezielt,
De vijandſchap verbant, die hen beſtendig hield,
Door Mozes dienst en leer, in bittren haat geſcheiden,
En langs het zelfde ſpoor hen wil ten hemel leiden.

Voor-

Digitized by Google

Voortreffelijke dienst! de liefde is uw gebod;
Gij eischt een liefde die haar' grondslag heeft in God,
Door 't heilgeloof gesticht in 't onbesmet geweeten:
Gij wilt dat we in 't gemoed elkander broeders heeten;
't Is uw banier die liefde alleen ten opschrift heeft,
Een liefde, die ons zelfs 't onschatbaar voorrecht geeft,
Dat we onderling in 't waar en rijk genoegen deelen.
Uitmuntende zijn hier mijns Heilands rijksbevelen,
De liefde, die Hij eischt, bepaalt zich niet alleen
Bij eigen volk of land, maar leert de tederheên,
Die hemelliefde in 't hart aan God gewijd moet wekken,
Tot ieder die den naam van mensch draagt uit te strekken.
O Christen Zedeleer wat zijt gij heerlijk schoon!
Wie kent uw wedergaê? wie, wie moet uw geboôn
Niet allerheiligst, Gode en ons betamende achten?
Uw dierbre schoonheid prijst zichzelve alle onze krachten
Op 't zielbekoorlijkst aan, daar ge ons geluk volmaakt.
Hij zelfs, die roekeloos het Euangelie wraakt,
Erkent uw schoon en moet uit zelfbelang u eeren.
Geen Zedeleer kon zo als gij het kwaad ontleeren,
Daar 't uit een vuile bron ontspringt en weelig groeit,
Dat tak en wortel beide in 't hart worde uitgeroeid;
Dit zijn de blijken van uw Goddelijk vermogen.
Met eerbied moeten we u in 't dankbaar hart verhogen,

Onein-

Digitized by Google

Oneindig boven 't gene ons Mozes Wet hier leert.
Die had, die gaf geen kracht om 't hart, van God gekeerd,
Terwijl 't door vrees des doods bleef van Hem afgeſcheiden,
Door heiliging tot zijn gemeenſchap op te leiden.
Maar gij, terwijl Gods Geest der zondekracht verbreekt,
De leer des Heils van vrede in 't bloed van Christus ſpreekt,
En vergewist dat God de zonden wil vergeven,
Verwekt en ſticht, daar wij bij die beloften leven,
Den Geest der liefde en des vertrouwens in 't gemoed;
Die ons vrijmoedig Gode in Christus naadren doet,
En lust en kracht geeft om in 't ſpoor der deugd te treden.
'k Verlies me, o Zedekunde, in uw bekoorlijkheden,
Al wat ge ons voorſchrijft ſtrekt tot loutre zaligheên.
Verbasterd Abrams kroost, wijddoolende Hebreën,
Hoe kan 't vooroordeel toch zo veel op u vermogen,
Dat ge onzen Jezus, daar we u middagklaar betoogen
Dat ge een' Meſsias die nooit komen zal verwacht,
Met zulken wreevlen haat en bittren ſmaad veracht?
Laat eens de zuiverheid, de zachtheid zijner zeden,
Bij 't hartinneemende en zielſtreelende der reden,
Uit zijnen guldenmond, door hemelval, gevloeid,
Uw hart ontkluiſtren, dat aan Mozes blijft geboeid.
Zie, met het ſcherpst gezicht, of gij de minſte trekken
Van iets berispelijks in Jezus kont ontdekken,

Digitized by Google

In weêrwil van den ſmaad en onverdraagbren hoon
Hem aangedaan; een leed dat meer dan duizend doôn
Is voor eene eedle ziel. Is in zijn doen en ſpreken,
Hoe loos hij werd belaagd, zijn onſchuld niet gebleeken?
Wanneer ontbrak het Hem aan vaardigheid van Geest?
Is Hij niet aan zichzelv' volmaakt gelijk geweest,
Ook toen Hij 't zwaarſte en zelfs onlijdlijk heeft geleden?
Aan 't moordend vloekhout heeft Hij zelfs voor u gebeden.
Laat af, weet dat ge in Hem den rots des heils verſmaadt;
Laat toch uw jammerſtand, uw droeve ballingſtaat,
't Verwoeſte heiligdom, geſloopt ſinds zo veele eeuwen,
U de oogen openen, hoogmoedige Hebreeuwen,
Hoogmoedig dat gij zijt uit Abrams zaad geteeld;
Waardoor ge u zelv' zo dwaas, zo redenloos verbeeldt,
Dat dit genoeg zij om een vriend van God te wezen.
Neen Israel, neen, gij hebt nog zwaarder ramp te vreezen,
Zo gij geen hulde doet aan zijn' gezalfden Zoon.
Wat, zou 't betrachten van uitwendige geboôn,
Waar 't hart geen deel aan heeft, den hoogen God behagen?
Hier vleit ge u meê, hier blijft ge een' ijdlen roem op dragen,
Daar 't u een rietſtaf is die u de hand doorboort.
Gelooft gij Jezus niet, geloof 't profetisch woord,
Dan zult ge in Hem gewis Meſsias merken vinden.
Laat af van leugenleer, laat u niet meer verblinden

Door

Digitized by Google

Door 't geen de valſche pen der ſchriftgeleerden zegt.
Verwerp uw' Talmud, waar ge uw ziel zo dwaas aan hecht,
Dat gij zijn fabelleer hebt in uw hart verheven
Ver boven al wat u Gods Geest had voorgeſchreven,
Waardoor gij jammerlijk van 't heilſpoor zijt geraakt.
Wat wijsheid zou 'er zijn daar 't Heilwoord wordt verzaakt?
Wat is dit minder dan God zelven ſtout verachten;
Wiens langgetergde wraak u nog in 't eind blijft wachten!
Vlugt nog, vlugt ijlings tot het ſchuldverzoenend bloed
Van onzen Jezus, eer dat God u.... maar ik moet,
Om u in 't hart beroerd, 'k moet zuchtend van u ſcheiden.
Dan voor den Christen is de nooit verlichte Heiden
Niet min een voorwerp dat zijn mededogen wekt.
Wat wordt hem door de leer der wijsten zelfs ontdekt
Van God, van onze ziel, de wording aller dingen,
Den oorſprong van het kwaad, van 't lot der ſtervelingen
Na hun verſcheiden en van Gods Voorzienigheid?
Niets zekers. Wat men hier en daarvan vindt verſpreid
Is veel al redenloos. Men leert een aantal goden,
De ontſtervelijke ziel vergaat hier met de dooden,
Of zij, wen 't lichaam ſterft verhuist in mensch of beest.
Deez doet haar in het bloed, die, als een fijne geest
Uit vuur en lucht beſtaan; die doet haar d' adem haalen;
Bij deezen is zij 't hart; die zal haar zo bepaalen

Digitized by Google

Dat ze in de hersſenen haar' grond heeft van beſtaan.
Wie wijst hem 't waare ſpoor van waare kennisſe aan,
Wanneer de waereld, hoe ze 't aanzijn heeft verkregen?
Der Heidenen vernuft, hoe ſcherp, ſtaat hier verlegen,
Of leert onzinnig haar beſtaan van eeuwigheid,
Ten minſten van de ſtof, waar uit ze is toebereid.
Van 't zeedlijk kwaad, van waar 't zijn oorſprong heeft genomen,
Vernemt men niets, of 't is de vrucht der ijdle droomen
Van 't gaapend brein. De ſtrijd van twee zelfſtandigheên
Van goed en kwaad, waar bij de zege weifelend ſcheen
Wie van deez beide alleen de waereld zou beſtieren,
Is 't ſchittrendst. Maar 't is dwaas twee wezens te verſieren
Zo onafhangelijk als van gelijke kracht.
't Gewigtigst leerſtuk, wat de mensch in 't end verwacht
Van God zijn' Rechter, naar het geen hij heeft bedreven,
Is bij hun wartaal, want, men had voor 't tweede leven
Geen zekerheid. En waar 't, met reden, werd vermoed,
Welk denkbeeld werd daar al gevormd van 't hoogſte goed,
Van 't geen men 't allermeest moest ſchatten en betrachten?
Ruim viermaal zeventig verſchillende gedachten
Geeft ons een *Varro* op: 't beſtaat bij *Socrates*
In ſchrandre weetenſchap; bij *Ariſtoteles*
Is 't in 't uitwendige genot der deugd gelegen;
En pleegt men *Zeno* raad, dan vindt men 't in de wegen

Waarop

Waarop natuur ons leidt te volgen pas bij pas;
't Is 't kennen van de ziel, bij een' *Pythagoras*;
Daar *Epicuur* 't vermaak als 't hoogſte goed waardeerde.
Dan, zal de hemel, dien men zo verſchillend leerde,
Ook voor de *Brutusſen* en *Cæſars* zijn geſchikt?
't Is billijk dat men dan voor zulken hemel ſchrikt:
Wie wel denkt zal 't bedrijf dier hemellingen haaten.
Is dit een leer waarop de ziel zich kan verlaten?
En naar die leere was hun Godsdienst ingericht.
Maar kan 't gebouw, op zulk een fondament geſticht,
Wel anders dan mismaakt en zwak en ſomber wezen?
Als Goden moeſten zij de booze geeſten vreezen,
En aan hun offren met onzinnig kerkgebaar;
Dan bleef men, naar de leer der looze Prieſterſchaar,
Bevrijd van 't folterend, vernielend, duldloos plagen
Dier geeſten, die men waant dat ons geluk belagen.
Onzinnige afgodsdienst, die Gode alle eere ontzeit,
Hem in het aanzicht tergt; en zijne Heerlijkheid
In 't beeld van mensch of beest te ſchandlijk durft verkeeren,
De dieren dienen of de Goden in hun eeren.
Vervloekte afgoderij, den waaren God ten hoon;
Terwijl het offer aan hun zogenaamde Goôn
Verzeld ging met de vuilſte en ſnoodſte plegtigheden,
Van ontucht, dronkenſchap,... waarvan de zuivre reden

Digitized by Google

Een afkeer heeft, daar 't Gode een tergend gruwel is,
Te ontaarter, daar die leer, dat werk der duisternis,
Wil, dat zij 't menschenbloed hun Goôn ten offer brengen,
Wanneer gevaar hen dreigt, om door dit ijslijk plengen
De gramschap, die men waant dat in hun onspoed brandt,
Te blusschen, tot behoud van vorst of vaderland.
O allerredenlooste en strijdigste gedachten.

Wat Zedekunde is van een Godsdienstleer te wachten
Zo spooreloos, zo dwaas als heilloos in zijn' aart;
Daar 't voorbeeld hunner Goôn, bij hun het meest vermaard,
Hun driften aanzet tot de snoodste wanbedrijven.
Zal 't hunne onmenschlijkheid, zal 't niet hunne ontucht, stijven,
Dat Jupiter, bij hun de vader van de Goôn,
Zijn' vader wreed bestrijdt en neêrbonst van den troon?
Zijn eige Dochter die hij bij zijn Zuster teelde
Onteert, en dus voldoet aan de allersnoodste weelde?
Het denkbeeld zij gevloekt van zulk een Majesteit.
Wat was bij hun de deugd? 't was woeste dapperheid
Van overwinnaars, die ontmenschte wreedheid plegen,
Verwoesting, woede en schrik doen heerschen langs de wegen
Bemorscht met stroomen van vergoten menschenbloed;
En moordlust dekken met een' glimp van eedlen moed,
Om onverzoenbren wraak den vollen toom te geven;
Dit heette eerst naar den roem van hemelglorie streven,

Waar-

Digitized by Google

Waardoor men in den rang der Goden werd geſteld.
Een Zedeleer waardoor verdrukking en geweld,
Vervolging, roof en moord de plaats van deugd bekleden.
Laat *Ariſtoteles*, laat *Plato's* wijze reden,
Dit tegengaan, zo lang de Godsdienst van het Land
Zo dwingend heerſchende is, zo ſcherp wordt ingeplant,
Dat alles, wat het zij, hier naar geſchikt moet wezen,
Niets kan het volk dan van zijn razernij genezen;
Dewijl de Godsdienst, naar die grondleer, van den ſtaat
Geheel afhanglijk is; waardoor men tegengaat
En tevens goedkeurt 't geen men wil met reên beſtrijden.
Heeft elk zijn' dienst den Goon van 't Vaderland te wijden,
Naar 't geen bij ieder volk is door de wet bepaald;
Al wierd men dan ook van het helderst licht beſtraald,
Niets zou dan baaten, waar die grondleer post moet houden.
Zo heilloos wij den dienst der Heidnen dan beſchouden,
Zo heilrijk is de dienst dien 't Euängelie leert.
De kundigheden die der Heidnen leere ontbeert,
Zo noodig en voor dit en voor 't toekomend leven,
Zijn ons ontdekt; ons is de heilweg voorgeſchreven
Die ons tot ons geluk tot Gods gemeenſchap leidt.
Wij dienen Hem alleen, den Heer der Heerlijkheid.
't Alleen Noodzaakelijk Oneindig Zalig Wezen,
God aller oorzaak, die alleen moet zijn geprezen,

Digitized by Google

Alleen gevreesd moet zijn, gedient en aangebeên.
Hij is het hoogſte goed; en van zijn gunſte alleen
Verwachten wij 't bezit der hoogſte zaligheden.
Hoe krachtig pleit ook hier dan de onvervalschte reden
Voor mijnen Godsdienst, zijn beſtaan en aart en kracht?
Zelfs voor de maatſchappij van 't menſchelijk geſlacht
Kan hij alleen ten bron van waar genoegen ſtrekken.
Hier moet zijn ſchoonheid ook het hart van ieder trekken.
Heeft niet zijn Zedeleer de menschlijkheid herſteld?
Hij breidelt wreedheid, moord en roofzucht en geweld,
En doet de tirannij voor zijnen ſcepter buigen:
Laat dit de wetten van de Christenen getuigen,
Door hem geleenigd, en, naar wederzijdſchen pligt
Van Vorst en onderdaan, eenſtemmig ingericht.
Hij is 't die dwinglandij heeft van den troon verbannen.
Door hem alleen is 't dat het eerloos ſaamenſpannen
En wreevle muiterij ten afgrond wordt gedoemd:
Dewijl hij ieder, die den naam van Christus noemt,
Deeelt alle onrecht, in wat ſtand hij zij, te haaten.
Hij leert aan elk zijn' pligt in de onderſcheiden ſtaaten,
Waarin hij werd geſteld door de Oppermajeſteit.
Hij weert dus eigenbaat en kweekt vertrouwenheid,
Die ons het zachte ſpoor tot ons geluk moet baanen.
Gezeegende Overheid, gelukkige onderdaanen,

Drie-

Digitized by Google

Driewerf gelukkige, beſchaafde Burgerſtaat,
Die hij beheerscht. Hier wijkt voor liefde wreevle haat;
De trots voor broedermin, voor 't Christlijk medelijden
De ontzinde gierigheid; de nijd voor 't ſtil verblijden
In elks geluk en 't nut van 't algemeen belang.
Hier mint men om de deugd de deugd uit liefde drang,
Die ieder noopt den vrede op 't ijvrigst naar te jagen:
En zo, om Christus wil, elkanders last te dragen
Als waar', door Gods beſtel, de last op ons gelegd.
Hier ſtaort geen vreemde min den onverbreekbren echt;
Hier heerscht de reinſte liefde in 't hart der jukgenooten;
De huwlijks telgen, die de huwlijks vreugd vergrooten,
Zijn ſteeds het voorwerp van der oudren zorg en vlijt,
Opdat zij d' Opperheer en zijnen dienst gewijd,
Der Kerke of 't Vaderland ten zegen mogen ſtrekken;
Waartoe ze al vroeg in hun den eedlen ijver wekken,
Door 't vormen van 't verſtand bij 't bloeien van hun jeugd;
Terwijl ze hen in 't ſpoor van Godgezinde deugd
Ten voorbeeld ſtrekken, bij 't beoefnen huuner krachten.
Van welk een Godsdienst kan men zo veel heil verwachten?
't Is Jezus Godsdienst die dit heerlijkst licht verſpreidt,
Die, ſchittrende in den glans van zijn voortreflijkheid,
En hier en na den tijd ons zal gelukkig maaken.
Zo billijk wij den dienst der blinde Heidnen wraaken,

Digitized by Google

Zo wraakbaar is de dienst door Mahomed gesticht.
Door Mozes en de Leer des Heilands voorgelicht
Heeft hij, als ware 't van God zelv' hem ingegeven,
Zijn' Coran saamgesteld; zijn' godsdienst voorgeschreven
Met al de houding van een Goddelijk gezant;
En, daar hij hem met vuur en zwaard heeft voordgeplant,
Deed hij dien in het einde ook op verwoesting rusten.
Hij streelde door zijn Leer de zinnelijke lusten,
Van wier verzadiging hij zelfs zijn' hemel maakt;
Geen wonder dan, daar hij in vuilen wellust blaakt,
Dat hij die godspraak aan 't bedroogen volk deed horen;
„ U hebben we, o profeet, de dochters, schoon geboren
„ Uit uwe Moeder, of uw Zusters, toegestaan;
„ Neem ook hun maagden, neem u, o profeet, voordaan,
„ Uit al de vrouwen, wie gij mogt van haar begeeren".
Wie zal dien vleeschprofeet niet op het hoogst waardeeren,
Die aan den wellust zulk een' ruimen teugel geeft?
Die, dat zijn voorbeeld staaft, deze openbaaring heeft
Van God, om ze, in zijn' naam den volke voor te dragen.
Kan deeze niet, geen leer zal ooit het vleesch behagen.
Dan 't blijkt dat Mahomed hier in zichzelv' verraad:
Zijn godsdienst was alleen een godsdienst van den staat;
Hoe listig hij ook meldt van een toekomend leven.
Of kan de hooge God het menschdom wetten geven,

Waar

Digitized by Google

Waar tegen billijkheid met reden zich verzet,
Daar Hij het tegendeel in uitgedrukte wet
Geſtaafd heeft; dat zijn Zoon zo duidelijk verklaarde?
Wie voorgeeft dat hem God die leere ooit openbaarde
Onteert Gods Majeſteit, hij is een ſnood profeet,
Die door een' leugengeest een' helſchen godsdienst ſmeedt;
Te ſnooder daar hij, 't geen wij in zijn' Coran lezen,
Dat goed is; als alleen den waaren God te vrezen;
Dat alle afgoderij Hem op het hoogst onteert,
Uit Mozes wet of van den Heiland heeft geleerd;
Naar welker Leere hij zijn leugenleer wil buigen.
Hij durft van Jezus in zijn' *Coran* zelfs getuigen,
Dat deeze als Godsgezant op de aarde aan ons verſcheen;
Geboren uit een maagd, en na veel bitterheên
Te hebben doorgeſtaan, tot God werd opgenomen.
En in zijn nachtreis (liefst in zijn bedriegend droomen)
Hem in den hoogſten van de heemlen heeft ontmoet,
Daar werd Hij niet alleen van Mahomed begroet,
Maar zelfs gebeden, hem die hooge gunst te ſchenken,
Hij wilde, in zijn gebeên, ten goede aan hem gedenken,
Ten voorſpraak ſtrekken bij des Allerhoogſten troon:
Waardoor hij hulde doet aan Gods gezalfden Zoon,
Maar dat hem tevens als bedrieger zal ontdekken:
Want, moet de Heiland hem bij God ten voorſpraak ſtrekken,

Is

Digitized by Google

Is 't Jezus die bij God voor ons ten goede leeft,
Den weg tot zijnen troon voor ons geöpend heeft,
Dan moet men God en Hem erkennen, dienen, eeren,
Maar niet, zo als wij in zijn leugenleer zien leeren,
Dat God te eerbiedigen, en hem, als zijn Gezant,
De ziel des Godsdienst zij. Vervloekt zij zulk een hand
Die, schaamtloos, dit tot hoon van Jezus heeft geschreeven.
Hij is 't, die 't heil verwierf, is de oorzaak van ons leven,
Die voor ons leed, aan 't kruis voor ons gestorven is.
Wat raast gij, Mahomed, met dit getuigenis
Dat hij aan 't moordhout stierf, te durven tegenspreken;
Te leeren dat Hij zij der Jooden woede ontweken,
Wanneer zij dachten dat Hij aan het kruishout hing,
Hoewel een ander in die smerten hem verving,
Terwijl zij waanden dit de Christus zelf te wezen;
Hij stierf, Hij zelf, maar is weêr van den dood verrezen
En voer ten hemel, waar hij leeft in eeuwigheid,
En op zijn heilverdienste; als onze Middlaar, pleit
Voor hun, die door 't geloof hun heil Hem toebetrouwen.
Welk zalig heilgeloof ze in eeuwigblijd aanschouwen
Verwislen zullen in 't gewest van eeuwig licht.
Op deze troostleere is mijns Heilands dienst gesticht:
Dit is de Leere alleen waarbij de ziel kan leven;
Een leer zo treffend, zo zielstreelend, zo verheven,

Als

Digitized by Google

Als die van Mahomed een loutre raſernij,
Gegrond op ſnood bedrog of drieſte dweeperij,
Waar leert zijn Coran iets van die verheven zaaken;
Langs welken weg men God vrijmoedig mag genaken;
Hoe Hij naar 't recht zichzelv' met ons bevredigd heeft;
Hoe Hij de zonden ſtraft en ons de ſchuld vergeeft?
Waar leert hij, zal men Gode in onzen dienst behagen,
Het hart uit reine liefde alleen Hem op te dragen:
Wat weet hij van de bron waar uit die liefde ontſpringt;
Van Jezus liefde die tot wederliefde dringt;
Waar toont hij hoe Gods beeld, door Adams val verloren,
In ons herſteld wordt; waar, hoe wij hier zijn herboren;
Hoe God van trap tot trap in ons zijn heil volmaakt;
En, daar men hier 't begin der hemelvreugde ſmaakt;
Hoe we op onwrikbren grond het eeuwig zalig leven
Bij God verwachten, hier reeds naar 't volmaakte ſtreven;
Terwijl door hemelliefde ons hart wordt aangeſtraald?...
Is 't mooglijk dat men op een Leer en Godsdienst ſmaalt,
Die uit den mond van God ons dit ten troost zal leeren?
Maar waar zult gij u in 't uur van nood en dood toch keeren,
Is deze leer van God, ſpotziek, verwaand, Deïst,
Daar gij dien heilweg haat en roekeloos betwist?
Welk vonnis kunt gij toch van God uw Rechter wachten,
Daar gij zijn' grooten Zoon vermetel durft verachten;

Zijn'

Zijn' Godsdienst ſchamper hoont, beſtrijdt en ſtout verſmaadt?
Welke is uw grond van hope, op eenig toeverlaat
Waardoor gij de eeuwigheid bemoedigd in kunt treden?
Kunt ge, in gemoede, kunt ge u waarlijk overreden
Dat gij beſtaan zult in 't ontzachlijk jongst gericht;
Dat gij geen' voorſpraak, in dat ſchroomlijk tijdsgewricht,
Geen' Midd'laar nodig hebt? Hebt gij geen kwaad bedreven,
Schondt gij de wet van God, van hem u voorgeſchreven,
Niet dag bij dag, of kon dit ſchuldeloos geſchiên?
Zo neen, hoe zult gij dan gedreigde ſtraffe ontvliên,
Waarin rechtvaardigheid voorzeker zich zal wreeken?
't Is immers menigmaal ontzachelijk gebleken,
Dat God niet ſtrafloos van zijn ſchepzel wordt gehoond.
Wat reên dat gij dan van zijn wraak zult zijn verſchoond,
Wanneer u 't heilig recht zal voor Gods vierſchaar dagen?
Wat...l wordt men om berouw alleen van ſtraffe ontſlagen;
Strekt boete, en die geveinsd, bij God ten zonden zoen;
Zou die aan Gode en aan 't geſchonden recht voldoen?
Herſtelt dit de orde, die door 't plegen van de zonden
Gebroken wordt? Ik ſchrik, zijn dit alleen de gronden
Waarop ge rust, en noemt ge u zelv' een' ſterken geest?
Men noeme u zwak en dwaas; daar gij geen oordeel vreest,
't Welk uw gewiſſe zegt dat u in 't eind zal treffen.
Wien vormt ge u tot een' God, wat is toch uw beſeffen

Van

Digitized by Google

Van zijn rechtvaardigheid, die ieder 't zijne geeft?
Of 't is niet recht, dat hij die hier niet heeft geleefd
Tot eer van God, waartoe hij 't aanzijn heeft verkregen,
Bij 't misſen van Gods gunst, de vruchten van zijn wegen,
De wrange vruchten, die God dreigde, ſmaaken moet?
Hoe zal dan uw berouw, de klagten die gij doet,
Uit loutere eigenliefde en zelfbelang geboren,
Zijn gramſchap blusſchen? Zal zijn heil u zijn beſchoren,
In weêrwil dat gij hier zijn' rijkgezalfden Zoon,
Den grooten Christus, met den vuilſten ſmaad en hoon,
Getergd, gelasterd en aanhoudend hebt beſtreden?
Welk denkbeeld vormt ge u toch van Gods barmhartigheden?
Zo de Allerhoogſte geen onnoosle goedheid is
Blijft u de hope ontzegd op ſchuldvergiffenis,
Wijl God verklaart, dat Hij geen ſchulden wil vergeven
Dan in het bloed zijns Zoons, dien gij toch, ſchoon Hij 't leven
En de onverderflijkheid heeft aan het licht gebragt,
Uw hulde ontzegt; waarom zijn wraake in 't eind u wacht,
Wen Hij den Christen in zijn heerlijkheid zal leiden.
O Treur, o Juichtaal, die wij hooren bij 't verſcheiden
Van dezen, ieder bij 't verwachten van zijn lot.
Die wacht een eindloos wee, deez 't hoogſte heilgenot;
Dien doet de wanhoop dus en raad- en hulploos klagen;
O Mijn gewisſe, hoe verdubbelt ge uwe ſlagen,

Door

Digitized by Google

Door ſcherp verwijt, dat ik den heilweg heb verſmaad.
O gaapende eeuwigheid... 'k Erken het... maar het baat,
't Baat mij verdoemling niet... Gods heil is me aangebooden;
En... dit verzwaart mijn ſtraf, God liet mij vriendlijk nooden
Tot zijn gemeenſchap, langs den weg door Hem bereid,
In 't bloed van Jezus... maar,... ontzachlijke eeuwigheid!
Uw denkbeeld wringt mijn ziel... O onverdraagbre pijnen,
Die Jezus, dien ik hier verſmaadde, zal verſchijnen
Als Rechter... Ik verwacht het vonnis uit zijn' mond.
Och dat hem God nu nog mij tot een' Heiland zond.
Maar neen... 't getergd geduld der Godheid moet zich wreeken.
't Is eeuwig nu te laat... 'k hoor 't dondrend vonnis ſprecken,
„Vervloekte in 't eeuwig vuur"...! welk vuur...! O ingewand,
O angst, o vuur, dat mij reeds in den boezem brandt.
Getergde Jezus!... Ja 'k voel uw geducht vermogen,
Ge blixemt reeds op mij met uw vuurbraakende oogen,
Waarmeê ge,... O Eeuwigheid! mij in het jongst gericht
Zult aanzien!... Ja ik vloog u ſtout in 't aangezicht,
Ik doofde uw heillicht, nu doet mij uw blixem ſneven.
Och was 't voor eeuwig!... neen 'k verwacht een ander leven;
De reekning tusſchen mij en Gods rechtvaardigheid
Staat open, 'k wacht de wraak, die Hij mij reeds bereidt.
O Eeuwigheid, o wee, 'k moet eindloos ſtraffe lijden...!
O wrange, o naare vrucht van 't ſtout en ſnood beſtrijden

Van

Digitized by Google

Van Jezus en zijn' dienst, dien God ten zoene ons gaf.
Hoort nu mijn' Christen: 'k vrees verdoemenis noch ſtraf,
Mijn Jezus plaatst me eerlang in 't Choor der hemellingen.
De tijdkring, o mijn ziel, der ondermaanſche dingen
Laat ge achter u... ſtaar gij, met onverdraaid gezicht,
Op duizende eeuwen in het immer ſtraalend licht,
Tien duizende eeuwen van de hoogſte zaligheden;
Verdubbel haar getal; zie voorwaards, laat beneden
U al de duizende, dring door, dring voordwaards aan;
Laat uw gezicht voorbij ontelbaare eeuwen gaan,
Ontelbaare eeuwen van onſtoorbren vrede en vreugde.
Smaak nu 't volop, waarvan de voorſmaak u verheugde,
Met zulk een blijdſchap die de waereld heeft noch kent.
Neem een vooruitgezicht onmeetbaar, dat geen end,
Geen paal noch perken heeft, uw blijdſchap kent geen paalen,
Gods Liefde zal u nu in al haar kracht beſtraalen,
Daar met de duuringe van zijn oneindigheid
Uw vreugd geſtadig vloeit. Gij hebt Hem hier verbeid,
Nu zal Hij eeuwig zich u ter genieting geven.
O Ja, mijn God! ik zal in uw gemeenſchap leven,
'k Zal u onmiddlijk met mijn' dierbren Heiland zien...
De liefdehand, waarmee Gij hier me uw hulp woudt biên,
Zal mij, o Jezus, ſtraks door 't dal des doods geleiden.
Treedt toe Gods-Englen... 'k ben welhaast nu zonder ſcheiden

Digitized by Google

Bij Jezus, die mijn ziel met al de tederheên
Van eindelooze liefde omhelst; Hij was alleen
Mijn liefde en lust en zal mijn lof nu eeuwig wezen.
'k Verwacht dit lichaam ook, van dood en graf verrezen,
Hervormd in heerlijkheid naar 't zijne, als deelgenoot
Der zalige eeuwigheid. Triumph Gods Zoon...! O dood,
Hij heeft uw' prikkel, hel, Hij heeft uw kracht verbroken.
Wordt elk in Jezus dienst die zaligheid besproken,
Die 't hart Hem onverdeeld ter leidinge overgeeft?
Dan haat ge, ontaart geslacht, gij, die Hem stout weêrstreeft,
Dan haat ge uw zelven wreed met Jezus dienst te haaten.
Op Hem alleen en kan en moet men zich verlaten,
Hij is het die, bij de eer der hoogste Majesteit,
Ons hoogst geluk bedoelt; wiens hemelsche aehtbaarheid
En zielinneemend schoon aan Gods volkomenheden,
Aan 't welgesteld gewisse en de onvervalschte reden,
Alzins beantwoordt en aan 's menschen stand voldoet.
Op aarde is hij ons reeds de hemel van 't gemoed,
Hier doet hij, door 't geloof, ons Gods gemeenschap smaaken,
En zal, in de eeuwigheid bij God, ons heil volmaaken.

Geen andere Naam onder den Hemel.

HET

Digitized by Google

HET HEIL VAN DEN VREDE;

DOOR

Mr. RHIJNVIS FEITH,

AEN WIEN DE GOUDEN EERPENNING IS TOEGEWEEZEN,

In de JAERLIJKSCHE VERGADERING, *gehouden den* 13. *van Bloeimaend, des Jaers* 1779.

Ik zing de rijke Bron der beste zegeningen,
Den wellust, en de hoop der blijde ſtervelingen,
Het ſieraad van een Land, dat duurzaam heil bewerkt,
De onſchatbre Vrijheid kweekt, den eedlen Godsdienſt ſterkt,
De rijkbelaaden vloot het zwalpend zout doet ploegen,
De nijvre Koopmanſchap in dorp en ſteden zwoegen,
De Land- en Akkerbouw, door vuur noch zwaard ontrust,
Het zuivel woekeren met ongeſtoorden lust,

Digitized by Google

De nutte Kunſten bij de Wetenſchappen bloeien,
De jeugd, en jonglingſchap in eedle kennis groeien,
En al dat heil ten ſteun der Maatſchappij verſpreidt;
Den liefelijken Vreê, de bron van zaligheid.

Bataafſche Dichters! die der ſterflijkheid onttogen,
Sints lang de rente ontvangt van 't roemrijkst kunstvermogen,
Die, met Apolloos krans om uw begaafde kruin,
Der Dichtkunst hulde doet in Leydens vrijen tuin,
En, door het godlijk vuur dier ſchoone kunst gedreven,
Op nieuw met fieren moed naar d'Eerlauwrier doet ſtreven,
Duldt dat mijn Zangheldin met nederigen zwier
De ſnaaren tokkele op haar kunſtelooze lier,
Om in de zagte ſchaûw van groene olijveblaêren
Heur ſchaamle Poëzij aan grootſcher toon te paren,
En meê te dingen naar het ſchittrend Eermetaal.

Verheerlijkt Vaderland! door menig zegepraal,
In Mavors roemrijk veld door uw' gevreesden degen,
Op Kaſtiljaan en Gal, zo luiſterrijk verkregen,
Toen 't ſlagzwaard in de vuist van uwe vaadren blonk,
De trots des Nagebuurs op uwe wenken ſlonk,
En 't ſaamgeprest Euroop voor uwen arm moest zwichten,
Beſtempeld in de rol der eeuwige geſchiehten;
Gij gespte 't harnas aan in 't barnen van 't gevaar,
En, gloeiend voor het heil van Haardſtede en Altaar,

Tradt

Digitized by Google

Tradt ge in het rokend veld, gereed om vrij te leven,
Of op het bed van eer uw' laatſten ſnik te geven:
Doch naauwlijks had de Vrede uwe oorlogtoorts gebluscht,
En u den traanendaauw van 't bleek gelaat gekuscht,
Of Welvaart lagchte u aan uit groene olijfpriëelen,
Waar Nectarbeekjes vliên, en Vredekoeltjes ſpelen.
Sints heeft uw dankbaar hart een' troon in dit Gewest
Op onpartijdigheid en blanke trouw gevest;
Daar heerscht de blijde Vreê, van ieder aangebeden,
Daar teelt zijn zagt gebied ontelbre zaligheden,
Terwijl de Eendragtigheid uw ſterkſte zuilen ſtut,
En Neêrlands fiere Leeuw de vrije maanen ſchudt,
Belust om in den gloed der zagte Oranjeſtraalen,
Door 't Vredeloof beſchaûwd een' ruimen aêm te halen.
Mijn zangſter juicht u toe; heur dankbaar ingewand
Gloeit van een teedre zucht voor 't lieve Vaderland;
Zij mint den blijden Vrede, en zal zijn' lof doen horen:
Gelukkig! zo heur zang uwe aandacht kan bekoren,
En gij die Hemeltelg op nieuw uw trouwe zweert,
Die 't woedend oorlogsvuur uit uwe vesten weert.
Hoe prijkt uw lof alom, bekoorelijke Vrede!
Waar ge uw gelaat vertoont verſchijnt de Voorſpoed mede;
Daar uwe vruchtbre zon haar milde ſtraalen ſpreidt,
Ontluikt de ſtille rust, en zeekre veiligheid.

Digitized by Google

De Burger, onder 't juk van geen' Tiran gebogen,
Bezit daar ongeſtoord zijn vaderlijk vermogen;
De Landman vlijt zich neêr in 't ongedekte veld,
Daar hem zijn nijver wijf en eerlijk kroost verzelt,
De rust van zijn gemoed ſchudt, door geen vrees beſtreden,
Een zagte peuluw voor zijn vastgeſpierde leden;
Hem ſtoort geen roversrot, noch trotſche ſoudenier,
Geen felgeroerde trom, noch dondrend oorlogsvier;
Een aangenaame ſlaap daalt op zijn leger neder,
Natuur herſtelt in vreê zijn lust en krachten weder;
Hij rijst, eer 't morgenrood de vaale kim bedekt,
Wanneer de wakkre haan hem tot den arbeid wekt,
Om 't voedſaam kooren in den vruchtbren grond te ſtrooien,
En 't omgelegen land met goudgeel graan te tooien:
De hoop beſtiert zijn werk: het blij vooruitzicht ſpelt
Een' rijken oogst, die al zijn eerlijk zweet vergeldt;
Hij vreest geen' onverlaat bij 't zwieren der ſtandaarden,
Geen' trappelenden hoef van brieſchende oorlogspaarden,
Geen dartel vreemdling rooft de vruchten van zijn vlijt,
Als hem zijn volle ſchuur met dubble winst verblijdt.
De nette Veeboer ziet zijn gladde melkkoeien,
Bij keur van geurig kruid, in vette klaver groeien;
De zwellende uier vult zijn kuip met melk en room;
De Herder zingt een lied, bij 't ruiſchen van een' ſtroom,

Ter-

Digitized by Google

Terwijl zijn ſchaapjes in de nuchtre morgenſtraalen
Verlekkren op de hei van verſchbewaſſen dalen.
Had Mavors dolle vuist, die moordtoneelen ſticht,
Alom te vuur en zwaard verwoeſting aangericht,
Het jeugdig graan vergruisd, gezengd aan alle zijën,
Den vruchtbren grond verkeerd in barre woeſtenijën,
De zuivelbron geſtopt, op 't nuttig vee gewoed,
Het uitgedroogde veld gedrenkt met rokend bloed,
Paleizen, opgericht om de eeuwen te verduren,
Vernietigd onder 't puin van hun geſloopte muuren,
En trotſche ſteden, lang uit ſchans bij ſchans beſtormd,
Bij 't baldren van 't kanon in ſmeulende asch hervormd;
De Vrede doet het veld met nieuwen luiſter pronken,
Zijn ſtrelende adem bluscht de blaauwe zwavelvonken,
Hij teelt een' vetten grond uit Nereus ſchuimend zout,
En ſchept uit dorre heide en barre duinen goud.
Nu drijft de noeſte boer het kouter door de voren:
Een gantſche ſtreek, nog korts voor 't algemeen verloren,
Waar kruid, noch heester wies, verandert door zijn hand
In vette klaverweide, of vruchtbaar koorenland.
't Geboomt' bot uit, en bloeit: de digte lustprieëlen
Vergasten op den zang van duizend orgelkeelen.
Thans wordt de ſchaamle hut een gevel van arduin;
De ſteden rijzen uit hun bloedige asch en puin.

Digitized by Google

De Vrede drijft de jeugd om in den echt te treden,
Hij ſchenkt der Maatſchappij een nuttig aantal leden,
Natuur, als 't knechtje vrijt, en 't poesle meisje lacht,
Volbrengt in ſtille rust haar wondre werkingskracht.
De grachten zijn vol volks, 't krioelt in ſteeg en ſtraaten;
Hoe ſlaaft 'er markt en beurs! de vreugd ſchijnt uitgelaten.
De milde Welvaart ſtort haar' vollen hooren uit,
En ſchenkt, voor luttel gelds, een' oest van graan en fruit.
De noeſte Koopvaardij ontziet geen zee-gevaaren;
Haar Mastbosch klieft gerust den blaauwen rug der baaren:
Hier zeilt een Zeekaſteel den Ganges in den mond,
Daar ſtuurt matroos het roer de beide poolen rond:
Zijn hand mag, ongeſtoord, de rijpe vruchten plukken,
Die 't koeſtrend Zuiden ſtooft in kruidige Molukken;
Het geurigriekend Oost begroet de ontrolde vaan,
Het goudrijk Westen biedt zijn rijke ſchatten aan;
De Vreê beſchermt alom de volgeladen ſchepen,
En helpt de vloot met vreugd in open havens ſlepen;
Men lost de rijke vracht aan Vaderlandſche kust:
De Koopman ſmaakt zijn winst in ongekrenkte rust,
Of laadt met nieuwen moed de vergekochte waaren,
Om ze uit te venten aan uitheemſche handelaaren.
De Vreemdling, om 't Geloof wreedaartig aangerand,
Wendt zijn vervolgde kiel naar dit gelukkig ſtrand.

De

Digitized by Google

De Staatsman om zijn deugd en eerlijk hart verdreven,
Poogt in dit zalig oord voor 't algemeen te leven;
Hij zet zich in de ſchaûw der groene olijven neêr,
En vindt zijn Vaderland, de rust en voorſpoed weêr.
De Welvaart voedt alom een teder mededogen,
Zij dekt de naakte leên, en droogt de ſchreiende oogen
Der armoê, die om brood, en nedrig dekſel zucht,
En in haar ſtrooien hut den barren winter ducht.
Hier heeft de ſchaamle rij der vaderlooze weezen
Een toegeſloten oor noch ijskoud hart te vrezen,
Als kinderliefde kermt, en teedre onnozelheid
Op 't ouderlijke graf heur reine traanen ſchreit.
Hier zal Liefdadigheid hen dekken, voeden, kleden:
Zo wordt de wees, verſierd met wetenſchap en zeden,
Eerlang een nuttig Lid, ten dienst' der Maatſchappij,
En vindt zijne ouders weêr in 't hart der Burgerij.
De bevende Ouderdom, die zijn verlopen dagen,
Zo ſchaars beloond, aan 't heil van 't land zogt op te dragen,
Vindt hier, voor zijn gebrek, een volle voorraadſchuur,
En wacht in ſtille rust het noodlot der natuur;
Terwijl de dankbaarheid zijn lippen houdt ontſloten,
En hij Gods zegen troont op Stad- en Landgenooten,
Gods Zegen! 't heerlijk loon van hunne liefde en gunst!
Hoe groeit de nijvre Jeugd bij wetenſchap en kunst,

Digitized by Google

Nu de achtbre Wijsheid, in Minervaas Tempelkooren,
Voor 't oor der jonglingſchap, haar fiere ſtem doet horen,
En gulden lesſen geeft, daar heel de Burgerſtaat
Het vormen van zijn kroost, zo veilig, op verlaat.
Zij komt, door de eêlſte zucht in 't leerzaam hart bewogen,
Naar dit verlicht Gewest, als bijën, aangevlogen,
Die brommend dartlen in den nuchtren morgenſtond,
En honig leppen uit de bloemen in het rond.
Zij kan haar' weetlust hier den ruimen teugel vieren,
Geen afgedwongen keus zal ooit heur werk beſtieren,
Het zij haar deugdzaam hart zijn' prillen lentetijd
Aan de eerſte wetenſchap, der Godgeleerdheid, wijdt,
Het zij het heilig Recht, dat volk bij volk doet bloeien,
En 't roer van Staat beſtuurt, haar eedle ziel doe gloeien,
Het zij de Wijsbegeerte in luiſter bij haar winn'
Of zij der zieken heul, Galenus kunst, beminn',
Zij volgt haar keus, en draagt in lommer van den Vrede
Een' onwaardeerbren ſchat van eedle kennis mede,
Terwijl het Vaderland het heerelijkst verſchiet
In zulk eene eedle rij van jonge burgren ziet,
En van hun noeſte vlijt de ſchoonſte vrucht mag plukken,
Als ze op het Kapitool 't Raadsheerlijk kusſen drukken,
Of in den bangſten nood, door wijsheid, deugd en trouw,
De zuilen ſchragen van het wagglend Staatsgebouw.

Mogt

Digitized by Google

Mogt nu een ſtouter toon mijn needrig lied vervangen,
o Vrede! lust van de aarde, en voorwerp van mijn zangen,
Nu 'k aan uw best geſchenk mijn vuur en krachten wij'.
Verheven Dichtkunst! ſta mijn zwak vermogen bij,
Maak door een' gullen lonk mijn leome geeſten vaardig;
Leer mij den juiſten toon, zo grootsch een ſtoffe waardig,
Zo zing ik, daar mijn hart van godlijk dichtvuur gloeit,
Het onwaardeerbaarst heil dat uit den Vrede vloeit.

o Roem van Batoos erf! Beſchermſter deezer Landen!
Pronkpaarel aan de kroon der duurstgekochte panden!
Betemſter van 't geweld der ſnoode dwinglandij!
Die 't ijsren juk verbreekt der laage ſlavernij,
Den opgezwollen waan der trotſchen durft vertreden,
Die vuige ketenen voor vrije halzen ſmeden,
Die met uw' hoed en ſpeer, in 't barnen van 't gevaar,
Het heilig recht beſchermt van Haardſtede en Altaar,
o Vrijheid! dierbre gift van 't zeegnend Opperwezen,
Zo menigwerf geroemd, maar nooit naar eisch volprezen!
Die geen rechtſchapen hart in 't hagchlijkst oogenblik
Zich ooit ontroven laat, dan met zijn' jongſten ſnik,
Gij woont in 't zalig Land, dat, buiten oorlogskommer,
Een' vrijen adem ſchept in 't lieflijk Vredelommer,
Dat, nooit ontſtoken door een' wreevlen overmoed,
Voor uw behoud alleen zijn benden waapnen doet.

Daar

Digitized by Google

Daar kan geen Dwingeland, in weerwil van 's Lands wetten,
De reine onnozelheid ooit ſtraffeloos verpletten,
Noch pesten van den Staat, in ſnoodheid hem gelijk,
Ter ſtaving van zijn' troon, verheffen uit het ſlijk.
Elk juicht daar in 't bezit van 't vrij en blij geweten,
En mag in ſtille rust zijn eigen meeſter heten,
Hij ſmaakt, terwijl zijn heil, zijn voorſpoed daaglijks groeit,
De vruchten van zijn vlijt, door eigen zweet beſproeid.
De Godsdienst zwaait daar vrij zijn plegtige offergeuren,
En hoeft in 't eenzaam veld om geen gevaar te treuren;
Elk dient in 't openbaar naar eigen keus zijn' God,
En vreest noch dreigend ſtaal, noch bloedig moordſchavot.
De ontſloten Tempels, daar de Liefde en Eendragt wonen,
Weêrgalmen van 't geklank der Godgewijde toonen:
Het licht der Waarheid breekt door wolk en nevel heen,
En ſchijnt, gelijk de zon, ten oorbaar van 't gemeen;
Haar invloed zal den weg tot waare Godsvrucht banen;
Dees ſchenkt aan 't Vaderland de waardigſte onderdanen,
Terwijl, door eeuwen heen, 't gezegend nageſlacht,
Op 't ſpoor der ouderen, de blanke deugd betracht.
Zo ſchept de blijde Vreê den voorſpoed aller rijken:
Zo mag aan zijne zij' de milde Welvaart prijken:
Zo vloeit uit zijnen ſchoot, waar hij zijn' zetel plant,
Een oceaan van heil, voor Kerk en Vaderland.

Ont-

Digitized by Google

Ontvolkers van deeze aard'! die met uw gloênde blikken
Het uitgeput Heelal voor uwen arm doet ſchrikken,
Als 't moordziek ſlagzwaard in uw wreede vuiſten blinkt,
En gij de onnozelheid aan uwe wielen klinkt;
Roemt op uwe euveldaên, door ſnooden waan bezeten,
Smoort vrij de ſtaalen ſtem van uw benaauwd geweten,
Dat u de bange dood verzelle op alle uw paên,
Voldoet uw glorie in bebloede lauwerblaên;
Een naadrend oogenblik zal uwen loop bepalen ——
Dan zal uw wufte lof met u ten afgrond dalen,
Of wordt uw ſnode naam voor de eeuwigheid geboekt ——
Zo wordt die eeuwig door het nageſlacht vervloekt.
Rampzaalgen! treedt te rug, eer de opgeſperde kaaken
Des afgronds vlammend vuur op zulke monſters braken,
Beſchouwt die zee van bloed! — Hoort hoe de menschlijkheid
U voor Gods vierſchaar daagt, daar ze om uw woede ſchreit!
Komt! luiſtert naar mijn' raad! dan zult ge uw doelwit treffen,
Dan zal de Faam uw' lof tot aan de ſtarren heffen. ——
„ Beſliert uw dolle drift door zagte heerſchappij; ——
„ Verwint u zelv', en leert wat waare grootheid zij"!
Gij bloost?... 't gaat wel! Ik voel mijn zwakke hoop herleven.
o Ja! Natuur zelf ſpreekt, wie durft haar ſtem weêrſtreven?
Treedt nader! kent den Held, die voor zijn Vaderland
Zijn' laatſten droppel bloeds al juichend heeft verpand,

Die,

Digitized by Google

Die, door het wijs beſtier van zijn' gedüchten dëgen,
Maar meêr door blanke deugd, ten top van eer geſtegen,
Geen' andren wellust kent in voorſpoed, of in ſmart,
Dan een gerust gemoed en een onſchuldig hart.
Nooit komt het driest geweld zijn Vaderland beſpringen,
Of hij durft aan 't geweld dien waarden prooi ontwringen,
En ſtaat in 't heetst gevecht als een metalen muur.
Dan, nimmer treft zijn oor de noodkreet der natuur,
Nooit ziet hij 't rokend bloed uit lillende aders vloeien,
Of zilte traanen, die zijn' blecken mond beſproeien,
Getuigen, hoe zijn hart, in 't aanzien van den dood,
Van medelijden glocit voor elk Natuurgenoot;
En naauwlijks keert de Vreê het ſlagzwaard in de ſchêde,
Of zijn meêwaarig hart omhelst met vreugd den Vrede,
Verzekerd dat zijn heil 's Lands hechtſte zuilen ſterkt,
En 't waar geluk eens Volks, door eeuwen heen, bewerkt.
Trekt vrij de waereld door, bezoekt de verſte rijken,
Gij zult in ieder oord dit eigen vonnis ſtrijken,
En zien, terwijl uw hart van ſchrik en afkeer klopt,
Hoe 't oorlog overal de bron van welvaart ſtopt.
Ontrol ik 't perkament der eeuwige verhaalen,
Ik zie alom den Vreê met nieuwen luiſter pralen.
Hier leidt Geſchichtkunde ons door wentlende eeuwen heen,
Naar 't bloeiend rijksgebied der zalige Hebreën,

Dat

Digitized by Google

Dat sterk Gemeenebest, dat, aan 't geweld onttogen,
Zijn' eersten Koning eerde in 't eeuwig Alvermogen,
En op die Almagt stond, die door haar wondre kracht
Een aantal waerelden uit niets te voorschijn bragt.
Kon ooit de wreede Krijg een milde welvaart kweken;
Dit wonder waar gewis in Canaän gebleken!
Waar heeft ooit volk op aard', sints 't vuur des oorlogs blaakt,
Door overwinningen zichzelv' zo groot gemaakt?
't Komt pas, op Gods bevel, in 't siddrend Canân rukken,
Of dit afgodiesch land moet voor zijn wapens bukken;
De dood legt straks zijn' schicht op dien vermeetlen aan,
Die 't in zijn zegepraal met moed durft tegengaan.
Een rij van Koningen, voor 't eerst van schrik bevangen,
Lekt, knielend op den grond, het stof voor zijne gangen,
En werpt, in 't eind vermoeid door ijdle tegenweer,
Het vorstlijk hoofdsieraad aan zijne voeten neêr.
Dan, nimmer kon de Krijg een' waaren voorspoed geven!
Dit overwinnend volk, door storm op storm gedreven,
Miste in zijn zegepraal een' schat, meer waard, dan goud,
De lieffelijke rust, het dierbaar levenszout!
Hier moest de teedre gâê haar' lieven echtvriend derven,
Daar zag de onttroerde zoon zijn' dappren vader sterven;
Het hongrig Krijgsgedrocht, op bloed en traanen tuk,
Schiep daaglijks weeûw en wees en altijd nieuwen druk.

Tot

Digitized by Google

Tot dat, na zulk een reeks van ongeſtuime jaaren,
Held David deezen nacht van rampen op zag klaren,
Wijl 't oorlog met zijn' dood ten afgrond werd gedoemd
Door 't eeuwig Zijn, dat zich een God van Vrede noemt.
Toen zag dit zalig Land zijn blijde heileeuw dagen.
De Voorſpoed hielp alom de rijkſte Welvaart ſchragen,
En 't Paleſtynsch gewest, door geen gevaar ontrust,
Werd door den Overvloed en door den Vreê gekuscht;
Daar Tyrus wakkre jeugd langs onbekende vloeden,
In lommer van den vreê, door 't zwalpend zout dorst ſpoeden,
En, Salomon ter gunſte, een uitgeleezen vracht
Van nieuwe ſchatten in zijn fiere rijksſtad bragt.
Hoe vrolijk gloorde toen de Heilzon der Hebreeuwen!
Dit was voor Israël de zaligſte aller eeuwen,
En nooit werd Salem weêr Gods gunst zo rijk ontwaar,
Tot daar 't in puin verzonk voor Romes Adelaar.

Wat verder ſpeurt mijn oog Athenes achtbre muuren,
Die wijze Stad, wier roem al de eeuwen zal verduren:
'k Ontdek, door nevlen heen, het bloedig Marathon,
Daar Held Miltiades een' oest van lauwren won.
Ik zie haar dapper heir op volkren triomferen,
Megaraas trotſchen waan op Solons wenk verneêren,
Haar mededingſter Sparte ontwringen 't Grieksch gebied,
Dan, 'k zie in al dien ſchijn heur waare grootheid niet!

Hier

Digitized by Google

Hier buigt haar vrije hals voor 't juk van ſnô Tirannen,
Daar doet cén losſe waan haar beste burgers bannen,
Hier overwinnend, daar in magt verwonnen, ſtond
De zuil van haar geluk op een' te losſen grond.
Doch naauwlijks daalt de Vrede in 't ongeſtuime Athenen,
Straks is zijn rampſpoed als een dunne rook verdwenen,
En Theſeus achtbre ſtad ziet in haar' weidſchen wal
De wieg der wijsheid, en de leerſchool van 't heelal.
o Rome! alom gevreesd door uw geducht vermogen,
Die 't ſiddrend Aardrijk zaagt voor uwen troon gebogen,
Ontembre Koningen voor u in 't ſtof geknield,
Carthagoos ijsren wal tot ſtuivende asch vernield,
En, op het rookend puin dier weêrpartij verheven,
Drie waereldeelen voor uwe adelaaren beven:
Tuig of in 't midden van uw ſchittrende Eertropheên
De zon van uw geluk door de oorlogswolken ſcheen!
Hoe deed uw dolle drift, bij 't ijdel roemverwerven,
Uw' boezem menigmaal het waar genoegen derven,
Daar ge altijd heet op bloed, en nooit naar wensch voldaan,
De kwelling zaagt geprent op al uw lauwerblaên,
En vaak uw helden aan het hoofd der legerſchaaren,
Gevloekt van 't bang heelal als aartsgeweldenaaren!
Tot dat Augustus vuist uw' oorlogstempel ſloot,
En uit den blijden Vrede uw waare grootheid ſproot.

Digitized by Google

o Eeuw van Flakkus! Eeuw van Maroos Heldenzangen!
Die nog 't verrukt heelal doet aan hun toonen hangen,
Gij toont, daar ge uwe ſtem uit Romes puin verheft,
Hoe ver de onſchatbre Vreê het oorlog overtreft!
o Vrede! doe nog lang in lommer der olijven
De hulk van Neêrlands ſtaat op effen golven drijven,
Sticht uwen Zetel tot aan 's waerelds jongſten ſtond,
Zelfs als Europa blaakt, op deezen vrijen grond;
Geen nijdig nagebuur, gehard in gruwelſtukken,
Pooge, onder loozen ſchijn, u van ons hart te rukken;
Zo blijv' dit zalig Land, terwijl zijn heilzon rijst,
De Koopbeurs van Euroop, die al de waereld ſpijst!
De Tempel van Minerf, waar wetenſchappen bloeien!
De Kweekſchool, die de jeugd voor 't Vaderland doet groeien!
De Wijkplaats van de Deugd! het Renperk van de Kunst!
De Troon der Vrijheid! en de Schouwburg van Gods gunst!
Zo word' de dierbre Vrede, om zo veel zaligheden,
In 't juichend Nederland van ieder aangebeden!
En 't haatlijk Krijgsgedrocht geſchuuwd, gelijk de peſt,
Van elk, die 't heil bemint van 't vrij Bataafsch Gewest!

Nulla ſalus Bello, Pacem te poſcimus omnes.

VIRGILIUS.

HET

Digitized by Google

HET

HEIL

VAN DEN

VREDE,

DOOR

JOAN DE STOPPELAAR,

AEN WIEN DE ZILVEREN EERPENNING IS TOEGEWEEZEN.

Waar vindt men deftig maatgeluid,
Om uwen roem naar eisch te speelen,
o Dierbre Vrede! Hemelspruit!
Vermaak der Paradijspriëelen!
Wat sterveling vat den juisten toon
Van 't Vredelied der Hemellingen,
Om, staarende op de gloriekroon,
De blijde welvaart op te zingen,
Den schat van aardsche zaligheid,
Door uwe handen toebereid!

Digitized by Google

Vergeefs voelde ik, o Heilgodes!
Het dichtvuur in den boezem blaaken:
Vergeefs ook zogt mijn Zangeres,
Het nauwöpmerkend oor te raaken:
Vergeefs zou 'k majeſteit en glans,
Om uwen luiſter af te maalen,
Ontleenen van den ſtarrentrans,
Of vlekkelooze zonneſtraalen
Doen flikkren om 't gezegend hoofd,
Dat zon- en ſtarrengloed verdooft.

Hier blijft mijn zanglust ongeboet.
Wat zeg ik? neen! de driften groeien;
Mij dunkt, ik voel 't Bataafſche bloed
Op d'enklen naam van Vrede gloeien:
De zwellende aders voeden 't vuur,
Door dankbaarheid in 't hart ontſtooken;
Daar oorlogsvlammen veld noch muur
In 't lieve Vaderland doen rooken.
Wat zanger wijdt zijn keurigst lied
In Neêrland aan de Vrede niet!

Ik

Digitized by Google

Ik zal voor 't Leidſche Kunstgericht,
Als Patriot, mijn toonen waagen,
Of mooglijk 't onverſierd gedicht
De friſche lauwers weg mogt draagen.
Vergun mij deeze hoop te voên;
Laat Eerzucht zwakke kragten ſtijven;
Verwin ik: 't geurig lauwergroen
Zal klaatren van de malſche olijven,
Door Neêrlands Dichtrenrei geplukt,
En zingend op uw kruin gedrukt.

Weg, dwaazen! wier vermeetle waan
Zich eeuwig wringen moet en kwellen!
Die tegen 't heldre daglicht aan
De dwaaltoorts uws vernufts wilt ſtellen!
Wat wilt ge razernij en moord
Tot kenmerk aan Natuurſtaat geeven!
Zo ge ooit van Eden hebt gehoord,
Doorwandelt dan zijn zaalge dreeven,
En ziet, zo ge u niet willends blindt,
Of ge ergens ſpoor van oorlog vindt!

Digitized by Google

Waar ſchuilt de ontzinde dorst naar bloed
Bij mensch of dier in dees waranden?
Ginds ſpeelt een leeuw aan 's menſchen voet;
Hier kust een tijger vrouwen-handen:
Al had ook de echt het eerſte paar
Een reeks van eeuwen ſaam verbonden;
Een eeuw ſcheen hun gewis een jaar.
Een tal van jaaren korte ſtonden:
De Vreê, die daar heur woonplaats nam,
Was kweekeres der liefdevlam.

De Aardsgoedheid heeft voor mensch en dier
Ter wooning 't waereldruim ontſlooten:
Uit eenen echt, een liefdevier,
Is 't gantſche menschdom voortgeſprooten:
Wat monſter brak dien liefdeband,
En trad geluk en pligt met voeten?
Wie leerde 't lillend ingewand
Zijns eigen broeders om te wroeten?
't Is dolheid, die geen weergaê heeft!
't Is wreedheid, waar Natuur voor beeft!

Hoe

Digitized by Google

Hoe 't menschlijk hart zichzelv' vergeet',
Een bloedbad kan ons nooit behaagen:
Geen rood Spartaaner wapenkleed (*)
Kan d'ingebooren schrik verjaagen:
Hoe zeer 't vernuft des Heidens dool';
Wat logens zijn verdichtsel vullen;
Zijn gouden eeuw is ons een school:
De schilderijen der Tibullen
En schrandre Nazo's planten hier
D'Olijftak voor de bloedbanier.

Neen, achtbre Vrede! 's menschen ziel
Was in haar' oorsprong u geheiligd;
Zelfs de onrust, waar de mensch in viel,
Heeft uwen roem op aard geveiligd:
Wie deugd waardeert, is vreêgezind;
En Gij, o Dichtkunst! wek mijn' ijver:
Toon Gij, dat Gij de Vrede mint,
En span mijn doffe snaaren stijver,
Dan voert de Faam, uit uwen mond,
Haar' lof de zeven landen rond.

(*) MILLOT, *Algem. Hist.* D. II. bl. 115.

't Gaat

Digitized by Google

't Gaat wel: ik krijg de ſchoone in 't oog:
Wat eedle ſtoet verzelt haar treden!
't Is Deugd, die haare borſten zoog;
Het zijn de aanbiddelijkſte zeden;
De mildheid volgt haar, nimmer moê;
Zij reikt der vriendſchap blijde handen,
Der Trouw haar' gulden ſcepter toe,
En ſtrengeltze in fluweelen banden;
Dus treedt ze, in zuiver wit gekleed,
Op grasrijk veld en bloemtapeet.

Spartaanſche moeders moogen blij
Het ſtrijdbaar kinderbloed zien vloeien,
Als of verwoede razernij
De menschlijkheid wist uit te roeien:
Schoon Vrede zelfs de dierſte gift
Niet ſpaart voor have en tempelchooren,
Geen onbezonnen beulendrift
Kan ooit heur' zagten aart bekooren:
Zij gaat genoeglijk hand aan hand
Met waare zugt voor 't Vaderland.

De

Digitized by Google

De Vrede ſtrooit het pad der deugd
Met lagchend groen en friſſche roozen;
Ze ontziet uit nood geen dertle jeugd,
Maar weert het kwaad en ſtraft de boozen.
De Haat, die ſteun van 't woest geweld,
De nooitverzoende zucht tot wreeken,
En Nijd, die dollen krijg verzelt,
Zijn 't zagt gebied op 't verst ontweeken.
Der Vreê, die minlijkheid van aart
Met hagelblanke zeden paart.

Hoe bloeit de welgeveste ſtaat,
Daar burgers zich in vreê verëenen!
Daar geen verwoeſtende eigenbaat
Den werver hoeft de hand te leenen,
Om menig vreedzaam nagebuur
Het juk des oorlogs op te dringen!
Het Vredelievend Staatsbeſtuur
Maakt burgers zelfs van vreemdelingen:
Een hand vol volks, met ſmaad belaên,
Groeit ras tot heele benden aan.

Digitized by Google

De groote en digtbebouwde ſteên,
Die naauwlijks 't bloeiend volk bevatten,
Zijn kweekſters van bekoorlijkheên,
En zamelen een' oogst van ſchatten,
Die in de kommerlooze vest,
Als in een ſchatkist opgeſlooten,
Den luiſter van 't beroemd gewest
En 't ruim vermoogen ſteeds vergrooten;
Daar 's burgers rijke voorraad wast,
En 't blij genoegen hem vergast.

Gelijk een dorre woeſtenij
Verzinkt bij ſchaduwrijke hoven,
Dus gaat dees zaalge maatſchappij
't Verwoeſtend krijgstooneel te boven.
Hoe aaklig rijst daar 't bloedend veld,
Bezaaid met wreedgeſchonden lijken!
Een ſiddring, door geen tong gemeld,
Doet hier 't ſtoutmoedigst hart bezwijken!
De dood heeft in dit ijslijk land
Een' zetel voor den moord geplant.

Een

Digitized by Google

Een ſlagveld, naauwlijks te overzien,
Een oord, vol zwarte bloedmoerasſen,
Ontſtelt het hart en ſchudt de kniên:
Wat ſchouwſpel dekken die rondasſen!
Hier liggen menſchen onder 't vee,
Daar vriend bij vijand neêrgeſlagen:
De doodſche lippen ſchijnen 't wéé,
Het breekend oog den nood te klaagen:
't Geboogen hoofd, de bleeke kaak
En ſtijve handen roepen wraak.

De bloem der pasontlooken jeugd,
De ſteun van 't vaderlandsch vermoogen,
De lust der onbezweeken deugd,
Ligt hier in 't rookend ſtof geboogen.
De vijand breekt door 't ſlagveld heen,
En baant zijn' weg door bloedrivieren,
Langs bergen van geknotte leên
Der helden, 't aas voor kraai en gieren:
't Zieltoogend lichaam wordt verplet,
En dorp aan dorp in vlam gezet.

Het

Het moordzwaard blixemt overal:
De vreemde krijgsheld plant zijn vaanen
Reeds op den overwonnen wal,
Doorweekt van gistend bloed en traanen.
o Burgers! neemt de vlucht te baat!
o Stad! uw avond is op handen!
De zegevierende ſoldaat
Slaat aan 't verwoeſten, plondren, branden;
Ziet hier den zuigeling geſlagt,
Daar zwakke grijsaards omgebragt.

Hier poogt een Jonathan zijn' vrind
Vergeefs het dreigend ſtaal te ontrukken:
Daar zie 'k een moeder, met heur kind
In de armen, voor het ſlagtmes bukken:
Ginds kermt een teder echtgenoot;
Hij rekt voor 't laatst de weigrende armen,
En ſtamelt, worstlend met den dood,
Vergeefſche ſmeeking om erbarmen;
Hij roept, tot aan het graf getrouw:
„ Vaar eeuwig wel, mijn dierbre vrouw"!

De

Digitized by Google

De weduw gilt — en zwijmt — en ſterft.
Eene andre, die in 't prilst der kragten
Voor eeuwig haaren hartvriend derft,
Verteert haar jeugd in ſombre klagten;
Wat ſlag treft dat onſchuldig kroost!
Het mist zijn' vader, vriend en hoeder!
't Zoekt overal, maar vindt geen' troost;
Het ſterft aan 't veege bed der moeder.
Ellende, traanen, zielsverdriet,
Is alles, wat men hoort en ziet.

De bruid, den euvelmoed ten ſpot,
Poogt lucht te ſcheppen door het treuren;
Ze is naauwlijks van het overſchot
Haars lieven bruigoms af te ſcheuren:
Nu kust en drukt zij 't waardig pand;
Dan zitze ſpraakloos neêrgezeegen;
Dan roeptze: „ och had die zelfde hand
Ook mij het troostloos hart doorreegen!
Ik ſterf, of de aakligſte woeſtijn
Zal 't einde mijner wanhoop zijn"!

De

De wallen worden reeds geflecht;
De kapitoolen en paleizen,
Hoe prachtig ook, in de asch gelegd.
Mij dunkt: ik zie den naneef reizen
Door deeze ſtreek; „ hier (zegt hij) was,
Niet langer dan één eeuw geleden,
In plaats van dit begroeid moeras,
Het pronkjuweel der oude ſteden;
Daar ginds die nachtuil zich onthoudt,
Was 't marmren koningshof gebouwd".

Waarheen, verbeeldingskragt! waarheen
Vervoert gij de opgetoogen zinnen!
Verlaat dit ſchouwſpel van geween,
En breng mij 't Vrederijk te binnen.
Heeft Rome's wal zijn vastigheid
In 's volks vermeerdering gevonden,
Toen 't welberaaden ſtaatsbeleid
Zich affloofde om 's lands heil te gronden?
o Vrede 't is uw blijde kust,
Waar 't heil op zulke pijlers rust.

Geen

Digitized by Google

Geen huwlijksband wordt door den dolk
Des wreeden vijands afgesneeden;
Hij maakt geen bloedbad onder 't volk,
Noch moordt en brandt in dorp en steden.
Neen: de oogen scheemren op den drang
Der duizenden van onderdaanen,
Die, vrij van wetteloozen dwang,
Den weg tot eigen voorspoed baanen,
Den Staat van burgren ruim voorzien,
En schatten aan de Landkist bien.

Het milde land, die rijke bron
Van uitgezogte zegeningen,
Gekoesterd door de Vredezon,
Schaft voorraad aan de stervelingen.
Dat hij, wien 't lust', triumf begeer';
De vrede roemt op volle schuuren,
Die klaatrend goud en windrige eer
Des waereldd'wingers ras verduuren.
Dees bouwman op zijn vruchtbaar veld
Tart zelfs den zegerijksten held.

Dat

Digitized by Google

Dat laage trotsheid schandlijk denk'
Van 't schatten-kweekend akkerleven;
Monarchen, wier geduchte wenk
Het moedig Azië deed beeven,
Verlieten soms de weidsche zaal,
En smaakten, buiten prachtsvertooning,
Met akkerliên 't eenvouwig maal;
In de ongetooide boerenwooning,
Bij graazend vee en golvend graan,
De goudmijn van den Perziaan.

Hier wordt geen volle schoof vertrapt,
Geen zwellend zaad uit de akkergronden
Door 's vijands rossen opgekrabt;
Geen lomrig bosch door 't vuur verslonden;
Geen' bouwer wordt de blanke spaê
Tot zwaard of dolk of spies ontwrongen;
Geen veeman smeekt om lijfsgenaê,
Of wordt tot vreemden krijg gedwongen:
Geen zwoegende os ploft door de speer
Des krijgers voor het kouter neêr.

De

De heuvels zijn met groeiend brood,
Als goudgeel pronkgewaad, omhangen:
Het dal ſchijnt in een' groenen ſchoot
Het zilvren bergnat op te vangen.
Geen plekjen gronds, daar ſpade en ploeg
De vette klonters niet doorbooren:
Een ſtreek, die naauwlijks doornen droeg,
Prijkt ſtraks met oogverrukkend koren:
Tapeeten van gebloemte en gras
Bedekken 't drooggemaakt moeras.

De gulle welvaart voert het graan
En veemans malſche lekkernijen,
Op logge wagens ſteêwaarts aan;
Daar vult men zolders, gaanderijen,
En kelders met den overvloed,
Die ſtad en dorpen moet verzaaden:
Een deel zal de onvermoeide ſpoed
Op welbezeilde kielen laaden,
En voeren over ſtroom en zee
Den onbekrompen voorraad meê.

Digitized by Google

Hier zendt de wakkre ſtedeling
Wat vlijt of nutte kunst vermogten,
Bij 't veldgewas, ter levering,
Op buitenlandſche watertogten.
De jonglingſchap, zo vlug als ſtout,
Beklimt de hobbelende boorden,
En ſtevent door het zwalpend zout
Om 't Zuiderpunt of 't killig Noorden.
De vreemdling juicht hun toe van 't ſtrand,
En viert hun komst in 't koopgraag land.

Men prijst de waaren; ſluit den koop,
En wendt met nieuwgeſcheepte vrachten
De ſtevens naar 't gewenscht Euroop,
Daar Staat en volk de winst verwachten:
Geen vijand durft de Koopvorſtin
In 't prachtig Zeekaſteel ontrusten.
Daar koopt een ſchat de haven in,
Gewoekerd van de verſte kusten:
Het vuurend boord braakt ſlag op ſlag,
Bij 't ſloddren van de Vredevlag.

Fluks

Fluks lost de zegenvolle vloot:
Geen wreed gevolg der krijgsgevaaren,
Geen oproer, pest of hongersnood
Belemmren het vertier der waaren.
Zo ras de Zon in 't Ooſten blinkt,
Is wakkre vlijt reeds aan 't ontſcheepen:
Wanneer de dag ten avond zinkt,
Nog duurt het pakken, draagen, ſleepen:
De koopers loopen af en aan;
Geen rijke winst kan hun ontgaan.

De volle markten ſchijnen zwart;
Men veilt 'er waar van de eêlſte keuren:
Geen pracht der kabinetten tart
In kostlijkheên de winkeldeuren.
Des burgers welvaart klimt ten top;
Hij ſtapelt zijn metaalen ſchijven
Met zuinigende handen op,
Om ruimer koopmanſchap te drijven:
Geen oorlogstogt of zwaar beleg
Sleept zuurgewonnen ſchatten weg.

Digitized by Google

Gelijk een hooggereezen vloed
Het overlaaden ſchip doet zinken,
Zo wordt een Rijk, wiens overmoed
Alom de veldtrompet doet klinken,
En volk bij volken overmant,
En boogt op landvermeeſteringen,
Daar vriend met vijand ſamenſpant;
Ten prooi der overwonnelingen:
De ſpil van 't gantſche waereldruim
Draait nooit op een' geſchapen duim.

Karthago had maar naauw gehoopt
Door krijg den landpaal uit te zetten,
Of 't ziet zijn' breeden wal geſloopt,
En ſchat en zwellende eer verpletten:
Het Moederland ging beter voor;
Het vreedzaam Tyrus zond zijn waaren,
Zijn kunstwerk al de waereld door,
En bleef zich roem en rijkdom gaêren.
Krijgsglorie, door den Vorst verdiend,
Kost traanen aan den burgervriend.

Geen

Digitized by Google

Geen nijdig nabuur durft den boord
Van 't ongeſchonden erf genaaken,
Waar burgers van dit heilig oord
Eendragtig 't heil der Vrede ſmaaken.
De Staat wordt door 't verſpreid gerucht
Ontzien van Kroon en Moogendheden.
De Vreê ſchept uit het boersch gehucht
Een dorp, uit dorpen rijke ſteden.
De vreemdling waant bij burgerliên
't Vermoogen van een' Vorst te zien.

Daar rijkdom weidſche pracht vermeert,
Daar pracht behoeften aan doet groeien,
Wordt de arbeid naar waardij vereerd,
Terwijl de fraaiſte kunſten bloeien.
Het nimmerüitgeput vernuft
Ontwerpt, beſchaaft en levert ſtukken,
Waarop de aêloudheid heeft geſuft,
Die 's maakers naam aan 't graf ontrukken.
De kunst heeft in deez' overvloed
Het mangel der Natuur vergoed.

Digitized by Google

De Dichtkunst ſtreelt hier, en verrukt;
Daar zanggezinde Maatſchappijen,
Wier vlijt geſtadig lauwren plukt,
Der Kunſten Koningin zich wijên.
Niet zelden doetze in 't Oorlogsvuur
Den muiter 't bloed in de aders zieden,
Maar Vrede leert Haar 't Staatsbeſtuur
En Godsdienst haaren invloed bieden:
Zij is 't, die heillooze ondeugd wraakt,
Beſchaaft en Patriotten maakt.

Geleerdheid geeft in de achtbre zaal
Haars Heiligdoms verheven leſſen:
Hier hoort men Plato's wijze taal,
Daar wijdberoemde Sokrateſſen:
Zij doet in redenskragt en zwier
Beſpraakte Cicero's herleeven:
Zij onderzoekt, wat Arabier,
Chaldeeuw, en Griek en Romer ſchreeven:
Hier wordt geen peinzende Archimeed'
Ontrust, door moord of wapenkreet.

De

Digitized by Google

De Godsdienst mint dit ſtil verblijf,
Voor woeſten tegenſtand beveiligd,
Door Vreê, ten ſpijt van 't wanbedrijf,
Den waaren Vredegod geheiligd.
Der jeugd wordt reeds van 't wiegjen af
't Onfeilbaar heilpad aangeweezen:
De grijsaard leert hier gaapend graf
Noch naadrende eeuwigheid te vreezen;
In liefde, waar geloof en hoop
Volëindigt hij zijn' levensloop.

De Godsvrucht ſtaat aan krijgsgewoel,
Die kommerlijke klip der zeden,
Noch 's vijands ſpotternij ten doel,
Maar zwaait den wierook der gebeden:
Ze ontbloot in 't eenzaam boetvertrek
Heur hart voor de aldoordringende oogen,
Daarze, over 't zondig zielsgebrek
In diepen ootmoed neêrgeboogen,
Door ſchrik voor vuur noch zwaard geſtuit,
Oprechte boezemzuchten uit.

Digitized by Google

Geen heiligſchennis doet Gods lof
In 't vroome huisgezin beperken:
Men zendt gebeên naar 't Hemelhof
En dient den Heer in ruime kerken,
Waar Sions Opperharpenaar
Herleeft in 't grootsch muzijk der Psalmen,
Wanneer de gantſche Christenſchaar
Het Englenchoor ſchijnt na te galmen,
Dat choor, dat, door de Vreê geſnoerd,
Het menschdom tot de Vrede roert.

Bedrieg ik mij, mijn Vaderland!
Zou dit tafreel van rust en weelden,
Gemaald door 't ſchilderend verſtand
Ook uwen overvloed verbeelden?
o Ja! ik mag gelijkheid zien;
De zon uws voorſpoeds ſpreidt heur ſtraalen:
Die God, wien wij de erkentnis biên,
Doe haar in 't hoogſte toppunt praalen!
'k Zal juichen, als die middaggloed
Mijn woordenverw verbleeken doet.

Nulla ſalus bello, Cives! Pax Optima rerum.

Digitized by Google

MENGELDICHTEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

MENGELDICHTEN.

DE LOF

DER GEWIJDE

POËZIJ.

Verdiende ge immer lof, volschoone Poëzij!
't Is dan, wanneer uw echte Zoonen
Door keur van zuivre melodij
De ziel van de aard' ten hemel troonen.
't Is dan wanneer hun kunst tot 's Hoogsten eer en lof
Gedijen mag; hun maatgezangen
Van de eene of andre Bijbelstof
Een Godlijk levensvuur ontvangen;
Of, wen hun dichtrijke ader zwelt,
Daar ze ons Gods wonderdaên vermeldt.

De

Digitized by Google

De fabelkunde moog' een' ongemeenen zwier,
Een' glans op uw gelaad verſpreiden;
't Veelgodendom uw fikſche lier
Op duizend Godheên uit doen weiden.
De Wijsbegeerte van een' ſchrandren Heiden moog'
De ſchoonſte verwe op uw paneelen
Bereiden voor 't weetgierig oog;
De min, door u bezongen, ſtreelen,
Het zij ze dartelt als een kind,
Of reine harten t' ſaamen bindt.

Een fraaie wiegzang op het eerſte huwlijkspand
Roll' zagt langs 't ſchomlend wiegjen heenen:
't Verjaaringsfeest moog' naderhand
Vaak ſtof tot blijden zang verleenen.
Een welbeſteeden tijd, gemaakte vordering
In allerhande Wetenſchappen,
Doe Dichtkunst d' eedlen jongeling
Geleiden naar de glorietrappen,
Waar Febus wijze ſchedels kroont;
Minerv' haar Voedſterlingen loont.

't Be-

Digitized by Google

't Bekleeden van een ampt met roem in 't hoog bewind
Lokke uit de lier verheeven toonen;
't Bevordren van een' waarden vrind,
Van Meçenaaten of Patroonen,
Vuur 's Dichters kùnstdrift tot een' breeden Lofzang aan,
Het ſterven van vermaarde mannen,
Of die in maagſchap na beſtaan,
Doe hem de doffe ſnaaren ſpannen,
Om hen te leiden naar het graf,
Voor wie hij gaarne 't leven gaf.

De hoop, de malſche hoop, in grooten rouw of vreugd,
Dat zout en leven van ons leven,
Ja de eedle lof der blanke deugd,
Moog' roerſel aan zijn ſnaaren geeven.
Een Koninglijke ſtaf, een Keizerlijke kroon,
Moog' met haar' glans zijn cither ſieren;
Een krijgsheld doe op hoogen toon
Hem zingen van zijne eerlaurieren;
Of Thirſis op een' vrijen trant
Hem deunen van al 't zoet van 't land.

Maar

Digitized by Google

Maar welk eene eedle ſtof een Dichter ooit verkoor,
Niets mag bij heilge Dichtkunst haalen.
Zij treft het hart, zij ſtreelt het oor,
En kan de ziel met licht beſtraalen,
Wie in de Dichtkunst dan verborgenheden mint,
Vermaake zich in Moſes wetten,
En blijv' niet langer, als ontzind,
Zijn hart op loutre faablen zetten;
Maar vinde ſmaak zoo vroeg als ſpaê,
In 't rijk geheimboek der genaê.

Men legt hier tegen in. De Dichtkunst heeft nogthans
Van 't faablenheir heur aartigheden
Ontleend met ongemeenen glans.
Wilt gij haar dan heel naakt ontkleeden?
Neen zeker. Maar ik poog die Goddelijke Maagd
Met edeler ſieraên te omhangen,
Met goud, dat een' Kristinne draagt,
't Geen haar verlieflijkt in de Spangen;
Met tooiſel, dat een zweem verſpreidt
Der eeuwge Hemelheerlijkheid.

Neemt

Digitized by Google

Neemt Dichters! Kedrons beek dan voor uw Hengſtebron:
Met Siloos nectar zal ze u drenken.
Kiest Hermon tot uw' Helikon:
't Zal de eêlſte dichtſieraên u ſchenken.
Laat Zions dochtrenſchaar uw Nimfelijnen zijn,
Wie Salems hutte ſtrekt ter wooning,
Op Esmarout, Saffier, Robijn
Gegrondvest door den grootſten Koning,
Dien mensch, dien engel eeren moet:
Dien al 't geſchaapne hulde doet.

Wat zwier uw ſtof vereisch', geen valsch veelgodendom
Moet ooit uw Chriſtenlier onteeren.
Laat Griek en Romer dat gebrom:
Gij kunt dien hoerentooi ontbeeren.
De groote naamen van den eenen waaren God,
Zijn 't, die uw' vaarzen moeten ſieren:
Aan die moogt ge uw verbeelding bot-,
Uw' zanglust ruim den teugel, vieren.
Die naamen, vol van kracht en zin,
Zijn 't eind van alles, en 't begin.

Lu-

Digitized by Google

Lukrees bezing 't Heelal op zijnen vrijen trant.
Laat Plinius de planten ziften,
De dieren, ieder in hunn' ſtand,
Met juistheid nagaan, keurig ſchiften.
De Aaloudheid roeme op 't brein van wijzen Socrates.
De leer van Plato moog' bekooren
Door zedelesſe op zedeles.
Maar welke een' ſtof boeit hart en ooren
Zoo ſterk als die van 't bijbelblad,
't Welk al ons eeuwig heil bevat.

Wij zingen liever dan de ſchepping van 't Heelal;
Gods wijs beſtuur in plant en dieren:
Hoe niets verandert bij geval:
De zorg, gelegd in kleine mieren.
Wij roemen Moſes brein, 't verſtand van Salomon,
De uitmuntendheid dier zedepligten,
Die Jeſus Leer, de wijsheidsbron,
Ons leert en daadlijk doet verrichten.
Waar vond een Dichter ooit voor lof
Een ruimer veld, een ſchooner ſtof?

Een

Digitized by Google

Een dartele Tibull' deune aartig van de min
In hartbetooverende zangen:
Hoe Delia, zijne Engelin,
Hem zal in 't Herdersuurtje ontvangen:
Een wulpsche Naso leer', doorzult in 't minnespel,
Der dartle jeugd de kunst van 't vrijen,
En hoe een aartig jong gezel
Het fiere meisje als glas moet mijên,
Tot eindlijk 't langgewenschte ja
Haar ambrozijnen mondje ontga:

Ons Bijbeldicht rolle ook ter eer van kuisſche min.
Zag Jacob tweemaal zeven jaaren
Van dienst, om Rachel, zijn vriendin,
Niet als een ſchaduw heêngevaaren?
Waar was 'er immer in het ongewijde blad
Zulke een ſtandvastigheid te vinden?
Maar ſterker liefde nog bevat
Het hooge Lied van twee beminden,
Geſpeeld op de Evangeliefluit,
Door eenen Bruigom met zijn bruid.

Digitized by Google

Wat wiegzang haalde ooit bij den gadeloozen toon
Van 't Englenheir, in Bethlems velden,
Op dien gebooren Wonderzoon,
Van wien de Vaadren reeds vertelden?
Wat wiegzang evenaart het vrolijk herderslied,
Bij 's Heilands kribbe toegezongen,
Door 't meêr dan oorverrukkend riet
Der Oosterwijzen aangedrongen?
Wat haalt bij zulk een lofgeschal?
Wat koomt bij zulk een' Hemelval?

Welk glad verjaaringsvaars bevatte ooit blijder stof
Voor ouders, kinders, maagen, vrinden,
Dan wij in Abrams gastvrij hof
Bij Isaaks heuchlijk speenmaal vinden?
Dien Zoon des Ouderdoms, in grijsheid voortgeteeld,
Wien Sarah nimmer dacht te baaren,
Daar 't wichtje 't hart der oudren steelt,
Te zien gespeend, te zien verjaaren,
Maakt dit geen eedle zangstof uit
Voor 's Dichters welbesnaarde luit.

Waar

Waar voerden kunde en deugd een' braaven jongeling,
Hoe zeer doorkneed in wetenſchappen,
Tot zulke eene eerbevordering;
Tot zulke ſteile glorietrappen,
Als waartoe Joſef zich op eens verheven zag?
Wat rijst hier ſtof voor Bijbelzangen!
Die in den duiſtren kerker lag,
Moet hulde van Egypte ontvangen,
En ſtijgt, in weerwil van den nijd,
Ten' rijkstroon op in korten tijd.

Wie heeft ooit grooter post met meerdren roem bekleed
Dan Joſua, die knecht des Heeren,
Die voor 't belang van Isrel ſtreed,
En d' Amorieten kon verneêren?
Wat ruime ſtof verſchaft alom 't gewijde blad
Den Dichter niet tot lofgezangen,
Daar ijder woord een zaak bevat,
Ons toont Gods wonderlijke gangen,
En overal den glans verſpreidt
Van 's Heeren hooge Majeſteit!

Digitized by Google

Maar geen min eedle taak tot boet- of treurgezang
Is uit dien bundel opteſpeuren.
Hoe bitter klaagde Job! hoe lang
Bleef David Jonathan betreuren!
Wat heeft hij niet om Saul en Abſalom geweend,
Schoon beiden hem naar 't leven ſtonden,
Grootmoedig hunne ſchuld verkleend,
Zijn' wraaklust edel ingebonden!
Wat levert der Propheeten rei
Geen ſtof tot boete en bang geſchrei!

Hoe daalt niet alle hoop bij 't eeuwig heilgewigt
Dier hoope, aan vast geloof en liefde
Verknocht, waar voor al 't aardſche zwicht
Bij Hem dien ze eens den boezem griefde!
Wat levert haar bezit geen blijde zangſtof op,
Daar zij de wondren der genade
Op 't heerlijkst voert ten hoogſten top!
Wat koomt ze in 't ſtervensuur te ſtade,
Wanneer de hoop op al wat leeft,
Behalven haar, ons hart begeeft!

Moet

Moet niet de hoogſte lof der menſchelijke deugd,
Hoe ſterk geſchetst, geweldig daalen,
Wen 't dichtpenſeel, in hemelvreugd
Gedoopt, Gods deugdenlof mag maalen!
De gunst van een' Monarch, hoe magtig, ſier' de luit
Des Dichters met haar rijke glansſen.
Een veldriet, een geringe fluit
Verdient geen mindere eerekransſen,
Wen zij, door hemellicht beſtraald,
Gods grenzenlooze goedheên maalt.

Homeer, der Dichtren Vorst, verheff' den heldentoon
Om Trojes ondergang te zingen,
En 't zwerven van Ulysſes Zoon
Door breede zeen van twijffelingen:
Maar levert Paleſtijne ons minder zangſtof uit?
Hoe! zag men Babels trotſche wallen,
Jeruſalem, der ſteden bruid
En Tyrus heerlijkheid niet vallen?
Wijkt Jeremias klaagtoneel
In kracht voor 't Griekſche ramptafreel?

Digitized by Google

Virgyl, door Heldenzang en Herderskout vermaard,
Mag, door bekoorelijke dichten,
Waarin hem niemand evenaart,
Elk aan zijn gouden lier verpligten;
Daar hij Eneas daên, of Damons blaauwtjen zingt,
Of van 't genoeglijk buitenleven,
Waar gulle vreugd den mensch omringt,
Een aangenaame schets wil geeven,
Of d' invloed ons van zonne en maan
Op veld en landbouw gaê doet slaan.

Maar zwigt niet Maroos kout voor 't hooge Herderslied,
Door Salomon op Englentoonen
Gezongen, van de Sulamiet
En d' Edelsten van 's menschen zoonen?
Zwigt Flakkus, hoe vermaard door zijne Roomsche lier,
Zoo hoog beroemd in zuivre galmen,
Niet voor den dichterlijken zwier
Des lieflijken in Israels psalmen,
Die, door een Godlijk vuur geroerd,
De ziel verrukt naar boven voert?

Waar

Waar vond mijn zangſter einde, indien ze op ieder blad
All' de eedle zangſtof aan zou wijzen,
In 't heilig bijbelboek vervat,
Waard', dat haar Englentongen prijzen!
Zoo zij den Dichter bragt bij 't ruisſchend Silöa,
Den Hoofdſcheelberg hem op deed ſtappen,
En daar met ſtroomen van genaê
Hem drenkte, in 't land der vreemdlingſchappen,
Of hem den Olieheuvel wees,
Van waar zijn Heer ten Hemel rees.

Dan 't zij genoeg, dat ik haar' lof heb aangeroerd,
Haar milde bronnen aangeweezen,
En, daar ze ons hart zich zelv' ontvoert,
Haar ſchoonheên ieder aangepreezen.
Mogt grooter Dichter nu, met meerder pinkſtervuur
En kunst bezield, mijn zangen ſtaaven,
En, als een held ter goeder uur,
Op hooggekurkte laarzen draaven,
In 't veld der Bijbelpoëzij,
Opdat haar elk zijne achting wij'!

J. v. R. A. Z.

Digitized by Google

'S MENSCHEN PLICHT,

AFGELEID UIT DE

BESCHOUWING

VAN HET IJDELE EN ELLENDIGE DEEZES

LEEVENS.

AAN DEN

WELEDELEN HEERE

Mr. TONCO MODDERMAN.

Mijn TONCO, *duurstgeliefde en trouwſte mijner vrinden,*
Ontvang, op vriendſchapsbeê, dees letterſchilderij.
Gij zult 'er de ijdelheid van 't nietig leeven vinden,
Met harde verw geſchetst van heure zwartſte zij'.
Men ſtelt toch meest het zoet der wuſte ſchijnvermaaken
Zich al te ſtreelend voor; men let niet op 't venijn.
Hoe veelen, die de deugd om 't aardsch genot verzaaken!
Kan ooit dan dit gevaar te zwart geteekend zijn?
Elk zo, als gij, op 't ruimst' bedeeld met rijke ſchatten,
Heeft uw verheven hart, uw deugd, uw wijsheid niet.
Daar trotsheid, weelde en drift hen ras doen buiten ſpatten,
Wier ziel noch 't zeedlijk ſchoon, noch 't nut der kennis ziet.

De

Digitized by Google

De mensch, gewoon te ſlaafsch den wellust aan te kleeven,
Hecht zinloos dus zijn heil aan wisſelvalligheên;
En, door een' dwarrelgeest van ijdlen waan gedreeven,
Vindt hij in droom op droom zijn hoogſte vreugde alleen.
'k Wijs hem dan 't nietige aan der goedren deezer Aarde,
Door zonde en ſmert vergald; 'k ſtel hem zijn broosheid voor,
En 's leevens bitterheên. Och of 't een' indruk baarde,
Waardoor hij 't waare heil, en 't pad der deugd verkoor!
Ik ſpoor hem, door 't gevaar zijns dwaalwegs aan te toonen,
Tot de eedle en reine zucht naar een' volmaakter' ſtaat.
Doch vrees niet, dat mijn kunst, hier bij, Gods gunst wil hoonen,
Of zelfs zijn minſte gaaf te erkenneloos verſmaadt.
Gij hoort, tot 's Hoogſten roem, haar 't nut-gebruik verheffen;
Daar ze in die drift, alleen, die maat en doel vergeet,
In 't misbruik, de oorzaak toont der jammren, die ons treffen.
Wat laster vloekte ooit God, als bronaêr van ons leed?
Wie niet op 't aardſche ſteunt, heeft geenen val te vreezen,
Wanneer het hem ontzinkt. Niets, wat ons noodig is,
Onthoudt de Aartsmildheid ons. Men kan gelukkig weezen,
Offchoon men rijkdom, ſtaat, gezag en weelde miſſ'.
Zelfs, wen de ziel te log aan de ijdelheên blijft hangen,
Spoort haar Gods gunst wel eens met harde prikkels aan,
Om (ſlechts een' korten tijd met vleesch en bloed omvangen)
Den weg tot duurzaam heil meer ijvrig in te ſlaan.

Digitized by Google

Bevalt mijn pooging u, u die, zo kiesch van ooren,
o Halsvriend! oor en hart kunt boeien aan uw lier;
Zo zal mijn zanglust zich aan geen bedillers ſtooren:
Volkomenheid bereikt geen zwakke ſtervling hier.
Mogt, waardſte MODDERMAN, *mijn zang uw' dichtlust wekken!*
Ons LeidschGenootſchap,'t Haagſch', elk reikhalst dat uw hand
De lier, die uw vernuft, uw hart, tot eer kan ſtrekken,
Doch lang beſtoven hing, weer grijpe van den wand.
Schonk God toch niet vergeefsch u 't eélſte kunstvermogen,
Denk, of zijn doel, uw plicht, die traagheid dan gedoogen?

* * *

O peinzende eenzaamheid, uw invloed helpe mij,
Mijn' evenmensch ten nutt', de onzaligheên ontvouwen
Van blinde en woeſte drift, de dwaasheid van 't vertrouwen
Op wufte wereldsvleierij.

Verblind en zorgeloos, van waan en weelde dronken,
Door driften afgemat, o ſtervling, zijt ge juist
Als een, die, ſchoon de zee door 't loeiende onweêr bruist,
Gantsch zorgloos zit aan 't roer te ronken.

Een

Digitized by Google

Een vloed van zonden dreigt uw brooze leevenskiel,
Dwars van de Hemelreê, in d' afgrond weg te rukken:
Ras ſtootze, eer gij het merkt, op rots of klip, in ſtukken,
En gij verzinkt met lijf en ziel.

Ontwaak dan, en beſchouw de vlugt van 't ijlend leeven,
Geen ſtroom, die, in zijn' vaart, van ſteile bergen vliet,
Geen blikſem, die door 't zwerk, als in een' oogwenk ſchiet,
Wordt met die ſnelheid voortgedreeven.

Hoe onwis is uw perk! hoe zwak het kwijnend tal,
Dat met der grijsheids kroon, elks wensch en doel, mag praalen!
Wie kan, op wisſen grond, zelfs van dit uur bepaalen,
Of 't niet zijn ſterfuur weezen zal?

Steun op gezondheid; roem op kracht en friſsche leden;
Straks ligt gij mooglijk reeds op 't veege ziekbed neêr.
Hier baaten ſchoonheid, magt, verdienſten, geld, noch eer.
De dood wordt nergens door verbeden.

Pas heeft ze een' boezemvriend uit uwen arm gerukt,
Of ſluks ontrooft ze u weêr de lieſſte huwlijkspanden;
Ja, eer gij op haar denkt, heeft zij haar kille handen
U zelv' op 't warme hart gedrukt.

Geen

Digitized by Google

Geen oude ſtam alleen heeft haar geweld te duchten;
Zij ſnijdt ook jeugdig groen en teedre ſpruitjes af.
Ze is altoos ons op zij'. De wieg is vaak ons graf.
Zelfs woedt ze op ongeboren vruchten!

Zij breekt den leevensdraad door een' zeer kleenen ſtoot.
't Zwijg, golven, vlammen, peſt, en moord, en krijg, uw woede,
Hoe veel bedekt geweer, waarvoor ons zorg noch hoede
Beſchut, is in de hand der dood!

In voedſel, en in lucht, voor ons beſtaan noodwendig,
In ſmert, in wellust, ſchuilt het gif, dat u ontzielt.
Doch, ſchoon ge uw leemen hut ook eeuwen lang behieldt,
Wat waart gij dan te meer ellendig?

Getuige van zo veel te meer rampzaligheên,
Zaagt gij, bij de eene ſmert, geſtadig de andre voegen,
't Is hier een traanendal, daar zonde en ongenoegen
Elkander op de hielen treên.

Pas kruipen we uit de wieg, en richten onze gangen,
Al wagglende, op de baan des leevens, wen de ſtoet
Der ijdle driften ons, met loos gevlei, ontmoet,
Om in heur' ſtrik ons hart te vangen.

De

Digitized by Google

De kindsheid wordt verlokt door woeſte dartelheid,
De jeugd door weelde, en pracht, en geilheids lonkende oogen,
Daar waan het rijper hart, daar ſchraapzucht, door 't vermogen
Des gouds, de grijsheid zelf verleidt.

Men leent, op 't onbedachtſte, aan heur gevlei zijn oören;
Men ijlt, zo 's Hemels gunst dien loop geen paalen ſtelt,
Haar op het dwaalſpoor na, in 't ruime zondenveld,
Waar 't giftigſte ooft ons kan bekooren.

Hier wordt door flikkring 't oog der Reden gansch verblind.
Men waant ten hoogſten top van 't waar geluk te klimmen:
Men jaagt, met moeite en angst, naar weezenlooze ſchimmen:
En wat men vangt is rook en wind.

Geen dreigend zielgevaar kan deeze drift betoomen.
Het zoet der Godvrucht ſtreelt geen' reeds verdorven' ſmaak.
Men offert alles op aan 't ingebeeld vermaak:
Men paait zichzelv' met wufte droomen.

Dus vleit, en dus bedriegt een ſchijn ons keer op keer.
Men hoopt, dat gulle vreugd ons eindlijk zal vergasten;
Dan, daar we hongrig nog naar de ijdle ſchaduw tasten,
Helaas! we zijn alreê niet meer!

Het

Digitized by Google

Het lighaam zinkt in 't ſtof, waar 't vuile wormen knaagen.
De ontwaakte ziel beſchreit heur dwaaze keur te laat;
Nu, daar geen zachter weg heeft tot Gods doel gebaat,
Zij zijn bedreigde ſtraf moet draagen.

Ja, de eeuwig groote God, die al zijn' deugdenglans
Door't ſchoon Heelal verſpreidt, zal, in 't rechtvaardig loonen,
Zijn' zuivren zondenhaat eens voor elks oog betoonen;
Al zwijgt hij, ter beproeving, thans.

Zijn liefde op 't wijst beſtierd kan 't recht der wet niet buigen.
Zij ſtaafde 't zelve, en treft in vloek en zegen doel,
Roemt Godvrucht blij haar gunst, godloosheids ſtrafgevoel
Moet van heur heiligheid getuigen.

o Zondig ſchijnvermaak, wat koomt ge ons hoog te ſtaan?
Kunt ge aan dit lokaas u, ſpoorbijſtre mensch, verloopen?
Of brengt die drift, die gij zoo duur eens moet bekoopen,
U hier zo veel vernoegen aan?

Wat vergenoegen? Ach! uit al de ontzinde tochten,
Waar door 't genot der zonde uw woelend hart bekoort,
Spruit niets, dan wroeging, ſmert, en angſtige onrust voort,
Met duizend helſche moordgedrochten.

Gij

Digitized by Google

Gij wordt hier door, o ſchrik! de geesſels der natuur,
De beulen van u zelf, de Duivels van elkandren,
Verzaakers van uw' God, en waare Salamandren,
Die leeven kunt in vlam en vuur.

Sints eerst begeerlijkheid hier ſnoode zonde teelde,
Sproot vrees uit wantrouw voort, uit overmagt geweld,
Gebrek uit luiheid, pijn en krankheid wonnen veld,
In 't ſpoor van overdaad en weelde.

De mensch, niet veilig meer voor zijn' natuurgenoot,
Ziet leeven, eer en rust 'er deerlijk door belaagen.
De zwakke wordt vergruisd; en 't hart der naaſte maagen
Is dikwerf 't meest van liefde ontbloot.

Dus ſchijnt de gantſche Hel, met al heur naare ſpooken,
Met vuilen laster, haat, vervloeking, nijd en twist,
Met roofzucht, wreedheid, moord, verraad, bedrog en list,
Ten duiſtren afgrond uitgebroken.

Waar zich hun zetel vest, wordt Godvrucht ſtout verdrukt:
Daar moet gezond verſtand voor ſlaafsch vooroordeel zwijgen:
Daar, als ge 'er huichlaarij tot magt en eer ziet ſtijgen,
Kruipt eerlijkheid, in 't ſtof gebukt.

Daar

Digitized by Google

Daar zwaait geweld den ſtaf, 't geen onſchuld moet betreuren;
Terwijl vervolgingszucht het vrij geweeten boeit,
Tot ſtorm van ongeloof, welks boosheid daaglijks groeit,
In JEZUS leer op 't zwartst' te kleuren.

Niet ſlechts beroert ze Kerk, en Burgerſtaat alöm;
Ze onteert Gods Woord ook meer, door woeden en verdoemen,
Dan ontucht, roof en moord, die nooit hun gruwlen noemen,
Als zij, een' plicht van 't Christendom.

Verlichte Reden, meer, dan 't wit van 't zwart, verſcheiden
Van waanwijs onverſtand, wordt fluks 't gezag ontroofd;
Daar dweepzucht, woest en dom, de toorts der waarheid dooft,
Om bijgeloof ten troon te leiden.

Hoe trapt mishandeling verdienſte en weetenſchap,
Laat Galilëus, laat dit Socrates getuigen.
Bekwaamheid wijkt voor goud, 't welk 't heilig Recht kan buigen,
En dwaasheid voert ten eeretrap.

Hoe ſtroomt het rookend bloed der nuttigſte onderdaanen,
Op ſtaatzuchts wreeden wenk, als dolle krijg het land,
Door vuur en ſtaal, verwoest, de menschlijkheid verbant,
En ſpot met jammerklagt en traanen.

Door

Digitized by Google

Door zwarte ondankbaarheid wordt weldoen hier beloond;
Daar ſchendige ontrouw ginds, op 't ſnoodst u durft verraaden,
Ja, door 't vervlocktst bedrog u dies te meer zal ſchaaden,
Hoe meer zij 't vleiend aanzigt toont.

Het lust boosaartigheid, op 't wreedſte, uw rust te ſtoorén;
Terwijl kwaadſpreekendheid uw' goeden naam beſmet,
En de eeuwig bitſche nijd haar ſcherpe tanden wet,
Om ze u met woede in 't hart te booren.

Wilde ik de gruwlen voorts van kneevlende eigenbaat,
Van geilheid, brasſerij, en weelde, en hoogmoed, maalen,
't Gevoelig hart bezweek; ook vond mijn zang geen paalen:
De boosheid ſtelt zich perk noch maat.

En ſchoon oprechte deugd, hoe vaak, in 't eenzaam duiſter,
Verſchooven, hier en ginds, ook nog haar' zetel vindt,
Pronkt echter ſchijndeugd meest, die 't ſtikziend oog verblindt,
Bij 't dwaaze menschdom, met haar' luiſter.

't Is ook 't vernoegen wel, waar elk om ſlaaft en zwoegt,
Maar daar men de oogen wendt van d' ons verleenden zegen
Op 't geen men niet bezit, ſtaat elk zijn lot hier tegen:
Men woelt, en blijft ſteeds onvernoegd.

Digitized by Google

Zie daar, o wereldling, hoe jammerlijk dit leeven
Geſchokt wordt door die drift, waarmeê 't onſtuimig hart
Zijn heil in onrust zoekt, zijn vreugde in 's naaſten ſmart,
Zijn' lust in 't geen de deugd doet beeven.

En waartoe dit bejag, met zo veel zielgevaar?
Zijn toch het los geluk, de ſchatten van deeze aarde,
De vreugde eens oogenbliks, van zulk een kleene waarde:
Wat blijkt uw razernij dan klaar!

Tuig, Israels wijsſte Vorst (had ooit een mensch bevinding
Wat gunst de wereld biedt, gewis zijt gij 't geweest)
Tuig, hoe gij 't alles vondt een kwelling voor den geest,
Een ijdelheid, een oogverblinding.

Schoon voorſpoed ons eens vlei', hoe los verwaait die vlaag!
Laat vrij de heldre zon van aardſche vreugde ſchijnen;
Eens onweêrs donkre wolk doet fluks haar' glans verdwijnen.
Die gister lachte ſchreit van daag.

Geniet al wat uw' lust, uw' trotſchen waan, kan ſtreelen;
Wordt van een' ſlaafſchen hoop, om geld en ſtaat, geëerd;
Heb, wat uw zinnen vleit, heb, wat uw hart begeert,
Volop uit al de werelddeelen;

Hoe

Digitized by Google

Hoe ligt verkeert die kans! een dief ontrooft uw' ſchat:
Een bankbreuk maakt u arm: de ſterfte ontbloot uw ſtallen:
Door oorlog, ſtorm, en brand, en duizend treurgevallen,
Verliest gij 't al, wat ge ooit bezat.

Een heimlijk huisverdriet verbittert ligt uw dagen.
Eens naastbeſtaandes vlek, een ramp in uw geſlacht,
Een reeks van zorgen zijn 't, die deerlijk, dag en nacht,
Bij al uw goud, uw hart doorknaagen.

Wie leeft ook langer, wie meer vrolijk, of gezond,
Wie eet met graager' lust, door ſchat bij ſchat te tellen?
Gij, wien aamborſtigheid, graveel en voetjicht kwellen,
Tuigt of ge 'er immer troost bij vondt?

Hoe ras walgt ook de weelde, als kracht en bloei verzwakken,
De ziel ſchier werkloos ſuft, 't verbeeldingsvuur verdwijnt,
Het lighaam, koud en loom, in 's leevens winter kwijnt,
Beſtormd door duizend ongemakken!

Waar vliedt ge, als zich alom een wolk van ramp vergaêrt;
Als de oorlogsdonder kraakt, de burgertwisten woeden;
Als 't onderaardſche vuur, 't geweld van wind en vloeden,
Of 't gif der pest, verwoeſting baart?

Digitized by Google

Hoe menig, dien 't geluk het allerhoogst' deed klimmen,
Stortte op het laagſte neêr. Zeil vrij voor ſtroom en wind;
Hoe meer 't naar wensch gelukke, al wat uw hand begint,
Hoe feller de afgunst ook zal grimmen.

Daar Babels trotſche vorst zijn grootſche ſtichting roemt,
Moet hij, krankzinnig, ſtraks bij 't vee, alle aanzien derven.
Leer Krezus, aan uw' paal, hoe niemand, voor zijn ſterven,
Met recht gelukkig wordt genoemd.

Ja leer, geſchichtrol, leer, hoe veel vertrapte kroonen,
Hoe menig thans verwoest, ſchoon eertijds bloeiend Rijk,
Hoe veel doorluchtig bloed, vergooten in het ſlijk,
Ons de aardſche onzekerheid vertoonen.

Ontelbre blikſems zwaait Gods hoog bewind, tot ſtraf
Der trotsheid, om haar kruin, met ſlag op ſlag, te treffen.
Laat zich uw fiere waan op 't ſtoutſte ontwerp verheffen,
God blaast 'er in; 't verſtuift als kaf.

Vermoed niet dat mijn brein, uit morrend ongenoegen,
Te ruim de onzaligheên van 't vlugtig leeven meet;
Of Gods weldaadigheid erkenneloos vergeet,
In 't goede ook mild ons toe te voegen.

Zijn

Digitized by Google

Zijn onverdiende gunst verrukt mij menigwerf.
Wat mensch, wat Engel zelf kan ze ooit naar waarde prijzen?
Maar, ach! wat baat het hem, die deeze gunstbewijzen
Te snood misbruikt tot zijn verderf?

Gods goedheid heeft, 't is waar, ons hier een ruime woning
Van lust en rust bereid; zijn magt, op 't wijst bestierd,
Heeft die met overvloed en rijke pracht versierd,
Ten blijk der mildste gunstbetooning.

De vooglen streelen 't oor met vrolijk zanggeluid,
Het vruchtrijk veld den reuk met aangenaame geuren,
't Gezigt met lacchend groen en de allerschoonste kleuren,
Den smaak met keur van oost en kruid.

Het vee schenkt wol en room, of doet het kouter snijden
Door de akkers. Land en zee, elk brengt zijn schatting aan.
't Vernuft huwt aan natuur, om ons ten dienst te staan.
't Moest alles de onschuld hier verblijden.

Ook schreef Gods liefde zelf daartoe het heilig spoor,
Om hier, elkaêr tot nut, in waar geluk te leeven,
En eensgezind, vol moeds, naar hooger heil te streeven,
In 't Wetboek der natuur ons voor.

Digitized by Google

Maar, ach! hoe wreevlig ſchondt ge, o ſtervling, zijn geboden!
Uw vuige zondendrift vergalde al 't aardſche zoet,
Verdelgde uw eêlſte hoop, bragt de onrust in 't gemoed;
Waardoor u heil en vreugde ontvlooden.

Thans, van uw kroon beroofd, van deugd en wijsheid min,
Durft ſchuldbewustheid pas het oog ten hemel wenden;
En, biedt de weelde hier een' troost voor uw ellenden,
Zij mengt 'er 't zaad der wroeging in.

Dus houwt ge u zelv', met drift, alöm gebroken vaten,
Die, hoe gij vullen moogt, beſtendig ledig zijn.
Gij hebt, daar ge uw verderf bewerkt met vreeze en pijn,
Uw' God, de bron des heils, verlaaten.

Nog zond ons zijn Genaê zijn' Zoon, den Heilvorst neêr.
Opdat hij waar berouw 't beſluit des Vredes meldde,
Aan 't kruishout voor ons ſtierf, de zucht tot deugd herſtelde,
Door voorbeêld, heilbelofte, en leer.

Maar 's werelds ijdle glans blijft meest de ziel verblinden.
Men ſchuwt het waare licht. Geveinsdheid heerscht alöm.
Waar is gemaatigdheid, bij 't meeſte Christendom,
Waar liefde en nedrigheid te vinden?

Door

Digitized by Google

Door aardsgezindheid, doof voor 't heil, dat JEZUS biedt,
Dewijl 't met boete en plicht onſcheidbaar is verbonden,
Houdt meest de Mammon 't veld, in 't ſlaafsch gareel der zonden,
Zien we achter haar den moordvloek niet.

Het dolle eens dronken mensch, die zong, en ſprong, en braste,
Op een reeds zinkend wrak, ja roekloos, in dien nood,
De laatſte hulp verwierp, die 't medelijden bood,
Zou 't beeld zijn, dat die dwaasheid paste.

Ei leer dan eens 't gevaar van 't kort en ſchraal genot
Der vuile zonde, o mensch; leen 's Hemels ſtem uw ooren;
Opdat gij eedler doel, (voor de eeuwigheid geboren)
Moogt treffen in de gunst van God.

Laat op uw hart het zwaarſte ook eeuwig 't zwaarſte weegen.
Treed, daar God zelf zijn hand u aanbiedt, in het ſpoor,
Dat Heiland JEZUS wees; zo juicht het gantſche Koor
Des hemels, tot uw heil genegen.

Der teedre kindsheid van uw redelijk beſtaan
Is de aarde toch alleen ten oeffenſchool gegeeven.
Kleef, zo gij naar den prijs der heerlijkheid wilt ſtreeven,
Dan 't ſpeeltuig niet te driftig aan.

Digitized by Google

Niet, dat ge al 't werelds zoet, te norsch van geest, zoudt vlieden:
Neen, zo ge u flechts, met maat, 'er dankbaar in verblijdt,
Het nooit uw' Afgod maakt, en 't fchaadlijk misbruik mijdt,
Moge u een dweeper zulks verbieden.

't Zwartbloedig bijgeloof, hoe zeer het zich verpijn',
Om, ftuursch en menfchenfchuw, in dolle Godsdienstvlaagen,
Met geeslen, met gebrek, 't vermagerd lijf te plaagen,
Zal nooit aan God behaaglijk zijn.

Die wreede hulde kon zijn goedheid nooit begeeren.
De Alwijze fchept geen' lust in blinde raazernij;
Dat hier de mensch een beul zijns eigen lighaams zij.
Wat denkbeeld kon hem meer onteeren?

Spelt ons 't Natuurboek zelf zijn' wil, wie dringt, met recht,
Dan 't onnatuurlijke aan? Hij, die ons plaatfte op de aarde,
Heeft zelf, daar Hij de ziel aan 't dierlijk lighaam paarde,
In ons der zinnen drift gelegd.

Maar tevens eischt ge, o God, dat Reden die regeere,
Die houde in 't fpoor van plicht, die nooit den teugel vier';
Dat deugd, dat wijsheid die tot duurzaam heil beftier',
En 't fchaadelijke ons mijden leere.

Is

Digitized by Google

Is 't weldoen toch uw eer, het doel van uwe wet,
Daar ge ons voor 't zalig lot der Englen hebt geſchapen,
Dan wilt ge ook, dat we nooit aan 't ijdle ons zo vergaapen,
Dat zulks ons van dit heil ontzet.

Wilt gij, o ſterveling, dan 't waare zoet hier ſmaaken,
Geniet met maatigheid; zorg dat het nooit in 't hart
Een eedler zucht verdoov'; en leer de bron der ſmart,
Den ſnooden zondenlust, verzaaken.

Ja, daar de zonde alleen 't vergiftig zaad des doods,
En lijdens doornen ſpreidt, dat zulks uw hart verneder',
Dat tevens eigen ſmert ook uw gevoel verteder',
Bij 't lijden uws natuurgenoots.

Of zou het treurtafreel, de ellenden van dit leeven,
Voor elk aandoenlijk hart geen ſpoor zijn, om met raad,
Met troost, met liefdehulp, in 's naaſten jammerſtaat,
Verligting aan zijn ſmert te geeven?

Zoudt gij ook, dien 't zo grieft, als u 't geweld vertreedt,
De haat zijn woede u toont, die gruwlen zelf niet mijden?
Zou uwe boosheid ooit uw' evenmensch doen lijden?
Zoudt ge u verheugen in zijn leed?

Digitized by Google

Neen, weer zachtmoediglijk het onrecht; blijf onſchuldig;
Verwin uw' vijand zelfs, kan 't zijn, door wel te doen;
Dank in uw' voorſpoed God; en, als de rampen woên,
Vertrouw op Hem, en lijd geduldig.

Beſchouw het aardsch vermaak als eenen zoeten wijn,
Dien gij ontbeeren kunt; doch die, met maat gedronken,
Het hart verheugt en ſterkt, maar, driftig ingeſchonken,
Zeer ras verandert in venijn.

Beſchouw verdriet en ſmert gelijk die alſemdranken,
Die, door een' ſchrandren arts ons toebereid, gezond
En zuivrend zijn van kracht, hoe bitter voor den mond;
Zo zult ge altijd Gods liefde danken.

Hij moog' 't verlokkend' zoet van ligt misbrukte vreugd,
Uit wijze vadermin, zijn kindren hier onttrekken;
't Is om te meer in 't hart een eedle drift te wekken
Naar waare en mannelijke deugd:

Die deugd, die, tot Genaê, met ſchuldbezef, gevlooden,
Door JEZUS Geest geleid, zich aan heur' plicht verbindt,
En in Gods liefde een bron van waaren zieltroost vindt,
Een zekre toevlugt in heur nooden;

Die

Die 't rein geweeten mint als een onſchatbaar loon:
Die, warsch van veinzerij, en trotſche uitwendigheden,
Zich ſiert met minzaamheid en onbevlekte zeden,
Heur waar en eigenaartig ſchoon:

Die met een zuiver hart het heilig Opperwezen
Eerbiedigt, en bemint: die 's naaſten heil vermeert,
De waarheid ijvrig volgt, bij geen vooroordeel zweert,
De zonde als 't hoogſte kwaad leert vreezen:

Indien de Godheid ons die ſchoone deugd verleent,
Is wankle rijkdom zelf ons tot een' waaren zegen;
Daar 't hart, tot gierigheid noch overdaad genegen,
Zich wijs van 't zondig misbruik ſpeent.

Of zou een Christen niet het reinst' genoegen ſmaaken,
Dat hij in milde gunst het beeld der Godheid zij;
Ja, trekkende ieders hart, ook in de maatſchappij,
Dus zich op 't meest' kan nuttig maaken.

Beheerscht ons deeze deugd, dan deert geen tegenſpoed,
Hoe fel hier 't onweer huil', die ſtorm moet ras bedaaren,
Daar we op de kalme reê des blijden hemels ſtaaren;
Op 't vol genot van 't hoogſte goed.

Digitized by Google

o Zalig uitzigt! bron van 't eêlſte zielvernoegen!
Door u genieten wij, in ſpijt van ramp en druk,
Veel zuivrer vreugd, dan zij, die, in hun ſchijngeluk,
't Gewiſſe op 't ſmertlijkst voelen wroegen.

Zwolg Sophroniskus zoon het doodelijk venijn,
Met een bedaard gemoed, daar hij zijn hoop, gedreeven,
Door 't denkbeeld van Gods Liefde, op hooger heil liet zweeven;
Hoe ſterk moet dan een Christen zijn!

Of zou hij, ſlaauw van hart, ſtraks onder 't kruis bezwijken?
Hij, die de onſterflijkheid, in zulk een helder licht,
Ziet door Gods Zoon geſteld! zou hij, in moed en plicht,
In kracht van ziel, een' Heiden wijken?

Neen, neen, hij lijdt getroost de wreedſte ſmert en ſmaad;
Laat helſche boosheid hem met duizend dooden kwellen,
Hij leerde, in nood en dood, zijn vast vertrouwen ſtellen
Op 't heil, dat nu noch ooit vergaat.

Dat heil, waartoe zijn God hem 't aanzijn heeft geſchonken,
Stelt aan zijn' blijden geest zijns weezens grootheid voor.
Hij voelt reeds, haast een lid van 't juichend Englenkoor,
Door hemelsch vuur zijn ziel ontvonken.

Hij

Digitized by Google

Hij heft zich boven 't aardſche, en gaat, waar plicht hem leidt,
Nooit doet een laffe vrees, wat hem moge overkomen,
Hem wenſchen naar den dood, of diens verraſſing ſchroomen,
Hij rust in Gods voorzienigheid.

De Aartsgoedheid zal toch eens de deugd, getoetst door lijden,
(Dus luidt haar Heilbelofte) in plaats van ſmert en hoon,
Na eenen korten ſtrijd, met de eeuwige eerekroon,
In 't aanzien van 't Heelal, verblijden.

G. J. G. B.

Digitized by Google

DE GODSVRUCHT.

Godsvrucht! echte bron der deugd!
't Lust mij uwen lof te zingen.
Pronkgewaed der Hemellingen,
Die door u met zuivre vreugd
Voor den troon der Godheit knielen,
Mogt hun Geest mijn' geest bezielen!

Gij, die door Gods eigen hand
In het zaligst hof op aerde,
Daer natuur ſteeds wellust baerde,
Adam's ziel werd ingeplant,
Gij, daerna te dwaes verloren,
Zijt in 't Vrouwe-zaed herboren.

Abel's wierook! Enoch's ſtaf!
Noach's anker, wen de plasſen
Van Gods wraek den mensch verrasſen,
Toen hem de ark een ſchuilplaets gaf.
Gij doet Abram veilig wonen,
Wijl zijn daên uw' invloed toonen.

Joſeph's

Joſeph's ſteun in tegenſpoed,
Die hem redt uit Jempſar's ſtrikken,
In den kerker kan verkwikken,
Ja, hoe ook de boosheit woed'
Steeds zijn onſchuld doet bewaren,
Tot zijn rampen glorie baren.

Moſes raedsvrouw, hulp, en kracht,
Als hij Israël beveiligt,
't Zuchtend volk den Heere heiligt,
Als hij eer en ſchat veracht,
Om Gods volk uw wet te geven,
En geheel voor u te leven.

Gij bezielt held Joſua,
Gij verſiert de ganſche keeten
Van Gods Dienaers en Profeeten
Tot dat tijdperk van Genaê,
Toen uw zon alom het duiſter
Deed verdwijnen door haer' luiſter.

Toen Gods nooit volprezen Zoon,
Door zijn leſen, leven, lijden,
Veelen voor uw zaek deed ſtrijden,
Die, bekoord door 't heerlijkst loon,
Moedig, zelfs bij ganſche ſchaaren,
Door het kruis ten hemel varen.

Toen

Toen ge in eenvoud werd gediend
Met een hart vol waere liefde,
En, hoe 't ook uw' vijand griefde,
Jood en Heiden kreegt ten vriend.
Heuchlijk tijdſtip! dierbaere uuren!
Had gij eeuwen mogen duuren!

Dan, welhaest deed Dweeperij
Veelen op den ſchijn betrouwen,
Zonder op uw kracht te bouwen,
Onbekend met uw waerdij;
Trotschheit op 't rechtzinnig denken
Kon te vaek uw' invloed krenken.

Wen het Christelijk geloof
Steeg ten keizerlijken zetel,
Werd de Dweeper zoo vermetel,
Dat hij, voor uw lesſen doof,
U te ſtout durft tegenſtreven,
En uw dienaers zelfs doet ſneven.

Dan ook hier door wint gij 't veld;
't Bloed van vroome Martelaeren
Kan u overwinning baren;
't Lijden vormt u Held bij Held,
Die de Dweeperij doet beven,
En, door waerheit, u herleven.

Daer

Digitized by Google

Daer gij zegepraelt in 't hart,
Vreest de ziel noch boei noch kluister,
Die, doordrongen van uw' luister,
Allen onspoed moedig tart;
Zalig, die in vrije dagen
Ook op u zijn' roem wil dragen!

't Knaepje, dat in 't prilst der jeugd
Door zijne ouders u leert kennen,
En zich vroeg aen deugd gewennen,
Zoekt in u de waere vreugd,
Zal bij 't klimmen van de jaren
Echte deugd bij wijsheit paren.

Wellust zal door vleierij
Hem nooit uit het pad der Reden
In haer slavernij doen treden;
Die u dient is waerlijk vrij;
Nooit zal drift die ziel regeeren,
Die door u haer' God wil eeren.

Laet den wuften wereltling
Zich verwarren, zich verveelen,
Zijnen God den tijd ontsteelen,
Zonder nuttige oefening;
Al zijn slaven, draven, woelen,
Doet nooit waer genoegen voelen.

Digitized by Google

Daer, waer gij de ziel bewoont,
Zuiv're Godsvrucht! wordt ons leven
Steeds de beste zwaei gegeven,
Wijl ge altoos uw kracht vertoont,
't Zij ons armoê zij beſchoren,
't Zij we in aenzien zijn geboren.

Zalig 't Land, daer gij regeert
In het hart der Overheden!
Daer een volk van reine zeden
U in 's lands Regenten eert!
Gij zult elk der onderdanen
't Pad tot eer, tot welvaert, banen.

Dubbel zalig 't huisgezin,
Daer de braeve trouwgenooten
Elk om 't zeerst uw' roem vergrooten,
Hier ſtoort twist geen huwlijksmin;
Voorſpoed volgt u trede op trede;
Daer gij woont, woont heil, woont vrede.

Gij verſiert de herders hut
Meer dan 't goud der vorſten zaelen;
Niets kan bij uw' luiſter halen,
Rijkdom's ſieraed! armoê's ſtut!
Ook aen 't ſtille burgerleven
Moet gij 't waer gehoegen geven.

't Hoor

'k Hoor bij 't rijzen van de zon
Uwen dienaer vrolijk zingen,
Om des Hemels zegeningen;
En, daer dus zijn dag begon,
Zal hij, als de zon gaet dalen,
Ook voor u zijn' zang herhalen.

Hij, die uwe wet betracht,
Leeft gerust in 't akligst duister,
En verheugt zich in uw' luister
Zelfs in 't somb're van den nacht;
Storm noch onweêr, ziekte of pijnen,
Niets doet zijn genoegen kwijnen.

Zelfs de dood, die 't al verschrikt,
Doet uw vrienden zelden beven,
Schoon de liefste panden sneven,
Wen gij 't hart met troost verkwikt.
't Hart, hoe treurig, zal nog hopen,
Want gij stelt den hemel open.

Godsvrucht! gij verwint den dood;
't Sterven wordt dan zegepralen;
En, bij 't laetsten adem halen,
Zien we een eind' van allen nood;
't Sterfbed is uw gloriewagen,
Om ons voor Gods troon te dragen.

Digitized by Google

Dan, ik ſtamel ſlegts uw' lof;
Niemand zong ooit hier op aerde
Naer den vollen eisch uw waerde;
Hier is eeuwig, eeuwig, ſtof!
Vorm ons dan tot hemellingen,
Om altoos uw' lof te zingen!

D. H.

JEF.

Digitized by Google

JEFTHAAS DOCHTER,

AAN HAARE

MOEDER.

Straks roept de dageraad, aan de oosterkim verscheenen,
Uw Dochter naar 't altaar. Zij zegent deezen dag,
Die haare ziel zal met haar' Schepper doen vereenen,
En Israëls Geslacht zijn rust verzeekren mag.
Ontfang, mijn moeder, uit haar hand, het laatste teken
Van Milcaas Ouderliefde; ontfang haar jongste groet.
Maar hoe! zie 'k op dit woord...? Ja 'k zie uw' mond verbleeken!
Bezwijkt op éénen stond uw nooit bezweeken moed?
Kan 't zijn! Gij, die voorheen in zwaare tegenspoeden
Standvastig stondt, bedaard, in 's Hoogsten will' gerust,
Gij beeft! Zou tegen God uw hart gedachten voeden?
Neen: nooit worde in uw ziel de Godsvrucht uitgebluscht!
Laat andren voor den dood angstvallig zwoegen, beeven,
Aan 't aardsch verkleefd; gewiegd in ijdelheid en waan:
Wij leeven God' ter eer'; wij sterven zoo wij leeven:
't Voegt ons, waar Hij ons roept kloekmoedig heen te gaan!

Digitized by Google

't Is de eeuwige, Hij die mij 't daglicht deed genieten,
Die, reis op reis, mij blijk van teedre goedheid gaf,
Hij wil dat ik mijn bloed voor Jacobs heil doe vlieten:
'k Staa dus aan 't Vaderland, aan God het leven af.
De Almagtige, Hij-zelf, beſtierde mijne gangen
Mijn vader te gemoet', als hij, in zegepraal,
Van Mispes Maagdenrei' werd met gejuich ontfangen,
Verwelkoomd door de harp en klinkende cimbaal.
Ik vlieg, vol drifts, voor uit, de vreugd ſtraalt uit mijne oogen:
'k Omhels mijn' vader in verrukking': vrolijk uur!
Dus ſpreek ik, daar ik u, aan 't krijgsgevaar onttoogen,
Op nieuw... „helpGod! mijn kind! die blijſchap ſtaat ons duur!
(Roept vader uit, daar zucht op zucht, zijn hart' ontgleeden,
De bittre ſmart getuigt, die in zijn' boezem heerscht.)
„ 'k Beloofde een offer aan den Heer — in mijn gebeden. —
„ Ach! moest gij na de zege aan mijn gezicht u 't eerst
„ Vertoonen? waarde Telg! — Maar durfde ik 't leven waagen
„ Voor 't algemeen belang, in 't heetſte van den ſtrijd,
„ Laat door geen' bangen ſchrik u 't offermes vertſaagen!
„ Sterf, ſterf als Jefthaas kroost, den Heere en 't land gewijd"!
Ja, 'k zal, mijn vader, 'k zal, met vreugde, 't outer naderen,
En ſchenken mijne ziel den God van Israël:
Een zelfde heldenbloed vloeit u en mij door de aderen;
't Zij verr' dat laffe vrees uw dochter 't hart bekneld'!

God-

Digitized by Google

God-zelf heeft mij een eind, zoo glorierijk, beſchooren;
Hij-zelf, het Vaderland, mijn vader, roepen mij.
Zou dan mijn moeder nog vergeefſche klagt doen hooren?
ô Neen; zij ſtaa mij af, hoe dierbaar ik haar zij!
De Godheid ſpreekt: Haar ſtem moet die van 't bloed verdooven.
'k Herroep me, ô moeder, die gevoelens, die weleer
Gij mij hebt ingeſtort, wanneer we, in druk verſchooven,
Een toevlucht zochten bij den grooten Opperheer.
De Algoede zag ons aan; Hij heeft ons huis verheeven:
Hij heeft, door vaders arm, den Ammoniet verjaagd:
Zijn' volk' bevestigt Hij de Vrijheid, door mijn ſneeven.
Men loov' d' Almagtige, Hij doe wat hem behaagt!
Gantsch Isrel houdt op mij 't oplettend oog geſlaagen:
't Is grootsch, dat mijne zaak hun aller aandacht wekt!
Maar grootſcher is 't, dat ik hun achting weg durv' draagen;
Dat Milca liefde en hart van ieder tot zich trekt!
Hoe wordt voortaan mijn naam, gevoerd op duizend tongen.
In zegening vermeld door 't dankbaar Nageſlacht!
Hoe vrolijk wordt mijn lof met Jefthaas lof gezongen,
Wen 't zijn verlosſing viert uit 's vijands overmagt!
Wie koos, voor zulk een lot, een wisſelvallig leven?
Wat is er, dat een' dood, zoo heerlijk evenaart?
Vaarwel, mijn moeder, 'k gaa (niet eeuwig) u begeeven.
Meer zij u 't Vaderland dan uwe Dochter waard'!

W. B.

Digitized by Google

JEFTHAAS GEMAALINNE,

AAN HAARE

DOCHTER.

Mij wierd, terwijl ik, in mijn ſlaapvertrek geweeken,
(Het is de derde en 't is de meestgeduchte Nacht)
Den God van Israël met vasten, weenen, ſmeeken,
Verzoening afvraag voor ons huis, uw brief gebragt.
ô Milca, welk een vreugd! Toen uit mijne Ingewanden,
Na ſcheurend wee, ik u, mijne Eerstling 't eerſte zag,
Gevoelde ik minder. 'k Nam het ſchrift, ontſloot de banden,
Ik kuste, en las, en riep *ik ben verhoord.* Maar ach!
Hoe kort! Ik zag weêr ras mijn al te ligt vertrouwen;
En dat ik langer met geen hoop mij vleien mogt,
Van mijne dochter, zelfs niet éénmaal, weêr te aanſchouwen.
Wat wonder middlerwijl! Hoor, dierbre Milca, 't vocht,
Dat ſints twee maanden, als een ſpringvloed uit mijne oogen
Langs de uitgeteerde wang en boezem afliep, ſtond;
Mijn hart eischte, uit gewoonte, ontlasting; vruchtloos poogen!
Geen zucht verſcheen, de klagt ſtierf in mijn' bleeken mond.

Mijn

Digitized by Google

Mijn ziel zelv, neêrgedrukt van droefheid, en verduiſterd
Door 't aakligst denkbeeld en eene eindelooze vreez',
Wierd met een lichtſtraal van d' Almagtige opgeluiſterd;
Waaruit een kalmte, ná aan vreugd gelijk, verrees.
God weet... och of! hij ons nog ditmaal wou verblijden...!
Mijn hoop herleeft. Zal ik mijn Milca weder zien!
Hoe! Jacobs God wist ons van Ammon te bevrijden;
Zijn magt is niet verkort: wil hij, het kan geſchiên.
Ja, Izaak wierd gered... maar 't ſchroomlijk uur koomt nader!
Uw deugd, heldin, ſtaat vast, wacht Jefthaas laast bevel
Vol moeds, ſtreeft boven 't aardsch, gehoorzaamt uwen vader.
God ſterkt me, ik klaag niet, vaar, als 't moet, voor eeuwig wel!

I. B. M. D.

Digitized by Google

DE KRISTEN-FILOSOOF.

Wie toetst den prijs der vreugde aan haar gevolg en duur?
Wie laat zijne eigen ziel van haaren Schepper tuigen?
Wie leert zijn eng begrip voor Gods gezag te buigen?
Wie volgt de les der Deugd en de inſpraak der Natuur?

Wie ſchokt de waereld door met Wijsheid aan het ſtuur?
Wie kan uit rampen heil, uit alſem honig zuigen?
Wie ſteunt op zijnen God, al ſpat het al in duigen?
Wie voelt het aanbelang van ieder leevensuur?

Wie eert Gods Wijsheid in het allerkleinſte ziertje?
Wie leest zijn zorg en magt op 't voorhoofd van een miertje?
Wie is 't Geloof een ſteun, een zweep voor 't Ongeloof?

Wie ademt niets dan liefde en zalvend mededoogen?
Wie toomt de ſnoodheid zelf door 't opſlaan zijner oogen?
De roem der menschlijkheid, de Kristen-Filoſoof.

B. B.

D'OL-

Digitized by Google

D' OLBAN,

AAN ZIJNE

ECHTGENOOTE. (*)

Teêrhartige Echtvriendin! ..... ligt doet dit ſchrift u beven!
Gij vreest, en wenscht te zien wat van uw noodlot zij;
't Verwilderd oog kan naauw aan 't hart voldoening geven .....
Uw traanen bigglen reeds ..... Rampzaalge! ſidder vrij! ....
Wel nu! die waarde Zoon, die wellust uwer dagen,
Dat eenigst pand, dat uit onze echte liefde ſproot!
Kan 't moederlijke hart dien wreeden ſlag verdragen?
Hij is niet meer! ik leef! .... ik, de oorzaak van zijn' dood!

Ge-

(*) Zonder voor het geringſte partij te kiezen voor of tegen de Inënting, wier voordeel aantetoonen, of wier nadeel te beſtrijden, nimmer tot mijne taak behoorde, heb ik deezen Brief nagevolgd, eenvoudig omdat hij mij behaagde. Het onderwerp 'er van rust op eene waare gebeurtenisſe. Zie hier wat 'er de Franſche Dichter van mededeelt: „ Eene gebeurtenis heeft mij ten onderwerp verſtrekt. Deeze wordt verhaald in „ eene verhandeling tegen de Inënting, door den Heer de l'Epine, Geneesheer te Parijs. 't Is een vader, die uit Parijs vertrekt, om zijnen „ zoon in Holland te laten Inënten; men ziet hem verpligt om zonder „ dien zoon wedertekeeren, langs den zelfden weg, dien hij met hem „ gekomen was, om zijn verlies aan zijne wederhelft bekend te maken, „ aan eene moeder, die de wederkomst van eenen echtgenoot, en van „ eenen zoon, reikhalzende te gemoet ziet! Dit geval zal elk, die het „ leest, aandoen. Het bewoog mij, tot ſchreiens toe, toen ik het voor „ de eerſtemaal las. Ik herlas het; ik maakte het mij eigen. Ik heb „ mij in de plaats van dien vader geſteld; ik heb hem aan zijne vrouw „ doen ſchrijven. Ik heb het tooneel uit Holland in Engeland overgebragt, daar men 'er dagelijkſch diergelijke zien kan; en ik heb onderſteld, dat deeze Brief, voor het groorſte gedeelte ter plaatſe des „ ongevals geſchreven, geëindigd zij geweest op den doortogt van Douvres naar Calais, van waar hij gezonden wordt ".
Dit hebbe ik mij verpligt geoordeeld mijnen Nederlandſchen Lezer vooraf mede te moeten delen.

Digitized by Google

Getrouwe Deelgenoote in al mijn wedervaren!
o Wreede en lieve vrouw! bij mij zo aangebeên!
o Ziel van mijne deugd! o blijdschap mijner jaaren!
Och! dat uw laatst vaarwel hunn' loop hadde afgesneên!
„ Ge ontrukt mij, was uw taal, mijn Zoon, mijn welbehagen;
'k Ben moeder, d'Olban! — O! wat zegt die naam u al!
Besef, gij kent mijn hart, gevoel, wat hem te wagen
Aan zulk een teder hart, als 't mijne, kosten zal!
Waak voor dit Kind!... ach! zo ik u zag herwaard streven!...
o God! weer toch dien slag van mijn geprangd gemoed!.....
Mijn dierbaare Echtgenoot! hoe kon ik langer leeven,
Beroofd"..... Hier smoorde uw stem in eenen traanenvloed.
Gij naamt dit lieve pand, verrukt, en opgetogen,
Terwijl uw boezem zwoegt van de allerfelste smart;
Een angstig voorgevoel stelde u uw ramp voor oogen;
Gij drukt het, keer op keer, aan uw gefolterd hart.
„ Zal, zegt gij, mij dees stond voor eeuwig dan ontwijken,
Waarin de ziel mijns Zoons vast aan de mijne kleeft?
Ga, al te waarde Zoon! ga!... 'k voel mijn kracht bezwijken...
Beschuldig nooit den schoot, die u gedragen heeft;
Dien schoot, die, daar hij reeds mijn wreedheid durft vervloeken,
Om u te redden, mij een offer toebereidt,
Daar soms mijn hart van gruuwt en soms komt troost bij zoeken,
Maar dat mijn liefde altijd met ziltig vocht beschreit.

Ach!

Digitized by Google

Ach! al te wreede Man!..... wel nu! wat doet u dralen?
Ontvlucht mij!.... ja! wacht niet in dit angstvallig uur,
Dat mijn gefold gemoed, dat naauw kan ademhalen,
Ten koste van mijn' Zoon, het aflla aan Natuur.
o Neen!... mijn Echtgenoot!.... ik ftel hem in uwe armen,
Dien dierbren Zoon! mij door den Hemel toegelegd,
Die mededogend met mijn traanen, zuchten, kermen,
Hem 't eenigst loon deed zijn van onzen blijden echt.
Dan..... mogt dit laatfte woord op uwe ziel nog drukken!
Met hem is onze hoop — voor eeuwig afgefneên!
Ach werdt gij vader flegts om mij mijn Kind te ontrukken?
Bereidde mij 't geluk voor duizend ijslijkheên?
Vaarwel, mijn Wederhelft! ... ontwijk mijn bange finarte!...
Ik fterf een' ftaêgen dood!... 'k voel al den angst der hel!...
o God! ftort al uw kracht in dit beftreden harte!.....
Vaarwel, mijn dierbaar Kind! vaarwel — vaar eeuwig wel"!

* * *

Vergeef, indien mijn hand, ook hier nog onbewogen,
De laatfte woorden fchets' van een bedrukte gaê:
Mijn wroeging... wanhoop... fchrik! verdient uw mededogen:
Het aaklig lijk mijns Zoons volgt als de fchaûw mij na.
De liefde en tederheid beftormen mij te gader.
Ware ik wel wreed geweest, hadde ik die drift beftreên?

Ge-

Digitized by Google

Gevoelloos man, verblind en ligtgelovig vader,
Doorſtak ik de eigen borst, die ik heb aangebeên.
'k Verliet u ſtervende aan de lommerrijke zoomen
Der Seine, toen geen kracht mijn blinde drift verwon!
De zilte traanen, die langs uwe wangen ſtromen,
Mijn heete kusſchen, daar ik die meê drogen kon —
Dit alles poogt vergeefs mijn doolend hart te raken;
'k Verzaak mij zelv', mijn Kind; Natuur, uw teêr gevlei!
Ja! om die ijslijkheên volkomener te maken,
Smoor ik uw zuchten, en veroordeel uw geſchrei!
De Teems zag mijne vreugd, toen ik de bange klagten
Dier teedre liefde ontweek, die nu mijn hart beknelt.
Moet ik 't hun wijten, die mijn wreed bevel volbragten,
Daar ik mijn' eigen Zoon hebbe in hun magt geſteld?
o Neen! ik ben 't alleen, die mijn ontmenschte handen
Geverfd hebbe in zijn bloed; 'k ben de oorzaak van al 't leed!
Ik deed het vlug venijn in zijnen boezem branden,
Dat daar een doodlijk zaad ontmoette en werken deed;
Een zaad, dat, door God zelf misſchien met kracht weêrhouên,
Nooit tegen 't hoog bevel des Hemels hadd' geſtreên.
Helaas! met welk een' ſchrik moest ik mijn werk aanſchouwen,
Toen ik de ſchaûw des doods verſpreid zag op zijn leên?
Toen ik dien waarden Zoon, met bleekbeſturven kaaken,
Het doodzweet op 't gelaat, uw beeltenis weleer!

Ge-

Digitized by Google

Gereed zag in mijn' arm zijn' laatſten zucht te ſlaken:
Toen zag ik niets dan woede en ſnoode misdaên meer!
Ik ſtond die razernij te wenden op mijn leven,
Ten ware een ſtille hoop mijn ziel tot rust kwam noôn.
'k Omhels mijn dierbaar Kind: toen, door die hoop gedreven,
Buig ik mijn zwakke knien voor Gods Genadetroon.
„ o God, die in dit hart, dit vaders hart kunt lezen!
Hoor nog een ſterveling, met ſchuld op ſchuld belaên;
Het is de liefde alleen, die hem doet ſchuldig wezen,
Die hem uw wijs beſtier deed naar den zetel ſtaan.
Veroordeel mij alleen: ja! 'k dorst uw rechten ſchenden!
Straf mij alleen! doch ſpaar de blanke onnozelheid;
Zo kan mijn ramp tot roem van uwe grootheid enden,
Daar uwe goedheid zelf voor mijn verhoring pleit".
Toen voelde ik in mijn hart die blijde hoop verſchijnen,
Die in den felſten ſtorm een zachte kalmte kweekt:
Zo helpt het Albeſtier, de toevlucht van de zijnen,
Den zwakken ſterveling, die om zijn' bijſtand ſmeekt.
Ach! in dit oogenblik, dat ik mij rust dorst ſpellen,
Was de arm, die mij behield, met blikſems overlaên,
Gereed om mij te hoên, maar om mijn Kind te vellen.
Zo hij den ſnooden draagt, ſtraft hij zijne euveldaên!
Reeds had mijn Zoon bijna zijn' bangen ſtrijd volſtreden:
Ik voelde, God' zij dank! den allerfelſten ſchicht!

Hij

Digitized by Google

Hij opende voor 't laatst zijn ſtervende oogenleden,
En zag mij treurig aan, bij 't ſlaauwe ſchemerlicht.
Ik hoor mijn' naam nog op zijn ſtijve lippen zweven.
Ik zie zijn koude hand nog naar mij uitgeſtrekt.
Ik nader..... Hemel hoe? — door de angſten voortgedreven,
Die 't wroegende gewisſe in 't ſchuldig hart verwekt.
„ 'k Bezwijk; dus ſpreekt hij; welk een licht komt mij beſtralen!
Zijt gij 't, mijn vader! dien ik in mijn' arm mag zien?
O! Welk een blijde troost zou in mijn' boezem dalen,
Zo ik mijn moeder ook mijn' laatſten kusch mogt biên.
Vergeet, zo 't mooglijk zij, hoe ik ben omgekomen:
Denk, dat gij nooit een vrucht uit uwen echt genoot.
Mijn leven kwam u toe, gij hebt het weêrgenomen.....
Neen! 'k ben u nog verpligt, mijn vader! in mijn' dood!
Ik had voor u, met vreugd, mijn laatſte bloed vergoten...
Maar ach! ik zie u niet... angstvallig... oogenblik"!...
Op deeze poging blijft zijn kille mond geſloten;
Hij zoekt me, omhelst mij nog, en geeft zijn' jongſten ſnik.

* * *

De nacht had de aarde met een duiſter floers omgeven,
't Heelal vond in den ſlaap een' zachten troost, en heul;
De bleeke ſmart alleen ſcheen rusteloos te leeven:
Ik waakte bij een' Zoon... en ach! ik was zijn Beul!

De

De ſombre lijklamp jaagde een' gruwel door mijn leden;
Het treurig ſchemerlicht, dat ze op elk voorwerp ſpreidt,
Vertoonde mij den dood, met all' zijn ijslijkheden,
Gezeten aan mijn zij', in de aakligſte eenzaamheid.
'k Bezwijk op 't wreed gezicht... en naauw bekoom ik weder,
Of 't eindeloos verſchiet voorſpelt mij 't grievendst leed.
Mijn vonnis is geveld; 'k zink in den afgrond neder,
Daar 't angſtig naberouw gedaane misdaên meet.
Hoe misdaên? ja! die naam moog' vrij ontroering baren!
Mijn dwaasheid is 'er een, die ik verzoenen moet.
De onnozelheid, die op heur zuivre ziel durft ſtaren,
Heeft nimmer de angſten, die mij pijnigen, gevoed.
Beeft, blinde vaders! die, uit dwalend mededogen,
De ſtem des bloeds ten trots, u voegt aan mijne zij'!
't Misvormd gelaat mijns Zoons zweve eeuwig voor uw oogen;
Natuur, de Hemel zelfs! — 't ſpreekt alles tegen mij!

* * *

't Is uit!.... ſints ik het recht van Vader dorst verzaken,
Ben ik den naam onwaard van uwen Echtgenoot.
Laat mij hier, hopeloos, mijn bange klagten ſlaken,
Totdat ik rust ontvang in de armen van den dood.
Mijn traanen zullen hier, uw teder oog ontweken,
Dat oog! weleer mijn troost in de allerſelſte noôn,

Digitized by Google

Maar nu, helaas! de beul, die uwe smart zal wreken;
Steeds bigglen op het graf van een' beminden Zoon.
Dan, midlerwijl, gij sterft.... Gij sterft! en ik zou vluchten?
En mooglijk, daar gij eischt, in 't midden van dien druk,
Dat de eigen hand, die uw doorwonde ziel deed zuchten,
Den wreeden ponjaard uit uw' open boezem rukk'.
Welaan! ik vlieg.... Maar neen! meent ge ergens rust te vinden,
Dan in den kalmen schoot der blanke deugd alleen?
De jongste slag, die ons van 't leven kan ontbinden,
Belet de wroeging niet ons eeuwig na te treên.
Ons stoflijk deel bezwijk', door zorgen afgesleten,
De bange onsterflijkheid, die onze ziel verwacht,
Maakt haar altijd ten prooi van een verscheurd geweten,
Dat de ondeugd stoorloos pijnt in d' eindeloozen nacht.
Och! trachten wij die stem, die staalen stem! te smoren;
Verheffen we eenen wal, die 't misdrijf van ons weêr';
Die wal zij God!... zo we ooit naar zijne tuchtroê horen,
Ziet zijn ontfermend oog op onze traanen neêr.
Kon u het zacht gebied der Godsvrucht immer streken?
Kent gij die zuivre lucht, die om haar treden zweeft?
Dien heugelijksten troost, die 't grievendst leed kan helen,
En in de ziel ontluikt, die bij heur vlammen leeft?
Ik voel dat Godlijk vuur reeds in mijn' boezem gloeien:
Wat wekt die reine glans een kalmte in mijn gemoed!

Hij

Hij doet de blijde hoop in 't hooploost harte bloeien.
o! Tedere Echtvriendin! deel in dien eedlen gloed!

* * *

Gij weet hoe eertijds twee gelieven, eens van harten,
Het outer kozen, dat die teedre banden ſcheidt,
En in een aaklig woud hunne uitgeſtaane ſmarten
Begroeven in den nacht van 's klooſters eenzaamheid.
Daar ſchenk' het ſomber graf eens rust aan onze leden!
Daar dekk' de lijkbusch ons voor 's waerelds ſnood bedrog!
Daar jammerde Abelard om all' zijn tegenheden,
En Eloïzes ſchim ſtort daar heur traanen nog.
't Is waar! deeze Eeuw, berucht door ongebonden denken,
Vervolgt een levenswijs, die 't wuft vermaak beſtrijdt,
Zij poogt Boetvaardigheid tot voor 't altaar te krenken,
En ſtoot den wierook om, dien ze aan den Hemel wijdt.
Dan, die verachting doet haar' luiſter geenzins dalen,
Neen! zij verſtrekt haar kruin tot eene glorie-kroon.
De Deugd, beſtreên, verdrukt, zal ſchooner zegepralen.
Het heilig kleed is niets, beroofd van ſchimp en hoon!

* * *

Reeds beurt Calais het hoofd uit de opgeruide baaren;
'k Beſchouw dien oever weêr, waar nog de ontroerde lucht

Digitized by Google

Van roode blikſems gloeit, de donders mij vervaren,
De Hemel zelf belet dat ik naar elders vlucht'.
Hier kies ik een verblijf, daar niets mijn rust zal ſtoren,
Daar 't hairen kleed mij dekk' voor 't woeden van 't geval,
Daar ik in mijne cel, voor 't gantsch Heelal verloren,
Het ſtille zoet geniet, dat ons vertrooſten zal.
Mogt mij dees laatſte gunst nog in uw' brief ontmoeten,
Dat uw gewonde ziel die zelfde keuze deed';
Dan wordt die eigen eed, dien 'k zwoer aan uwe voeten,
Verwisſeld op 't altaar in een' gewijden eed.
Zo maal' dit heilig oord, daar daaglijks onze handen
De groeve delven, die ons zielloos lijk verbeidt,
Ons lot aan 't nageſlacht, op zijn geſcheurde wanden,
Dat mooglijk, om ons leed, een menschlijk traantje ſchreit.
Zo moet', met onzen naam, ons noodlot eeuwig leven,
Zo worde ons ongeval een leerzaam ſchilderij.
Dat onze misdaad elk van killen ſchrik doe beven,
Maar dat ons laatst bedrijf hun tot een voorbeeld zij!

R. F.

Vrije navolging uit het Fransch.

DE

Digitized by Google

DE LUISTER DER WETENSCHAPPEN.

Nooit volprezen Wetenſchappen!
Dogters van het kloek Verſtand!
Die elk aanſpoort op te ſtappen
't Pad naar 't zalig Vaderland,
'k Zal u dichtlaurieren vlechten;
Zict mijn' ijver gunſtig aan;
'k Wilze aan uwen drievoet hechten,
't Kenmerk uwer wijze daên.
Laat, gewiekte Kunstgodinnen!
Uw helſpieglend kristallijn
Aan mijn afgetrokken zinnen
Tot een leerzaam werktuig zijn.
Laat, ei laat uw flonkerſtraalen,
't Hemelsch hulſel, vol van gloed,
In mijn' boezem nederdalen,
Die een' eedlen zanglust voedt,
Om uw' roem in 't licht te zetten,
Dien zij ſchel wil uit trompetten.

Digitized by Google

De Mensch, dat edelst werk van d'Opperkunstenaar,
Wiens hand zo wonderlijk 't verbazend ligchaam bouwde,
En 't aan de wakkre zorg der vlugge ziel betrouwde,
Opdat zij 't hoeden zou voor onspoed en gevaar,
De Mensch ware aan zich zelv' onkennelijk gebleven,
Had hem geen sterke zucht tot onderzoek gedreven.

Hij doolde jammerlijk nog in een labyrinth:
Onwetendheid hield hem gebonden aan haar kluister:
Het dwaaze Bijgeloof verschrikte hem in 't duister:
't Bedrog verschalkte hem gelijk een valsche vrind;
Had niet het onderzoek 't gevaar hem doen ontsnappen,
En tempelwaarts geleid, tot de achtbre Wetenschappen.

Hier werd de waare zin van 't duistre Orakelwoord,
Dat door Gods wijzen Geest, in de afgelopene Eeuwen,
Was in den mond gelegd van Priesters der Hebreeuwen,
Verstaanbaar voor elk een, in ieders taal, gehoord:
Nu werd, 't geen Zienders met bewimpeling verkondden,
Door 't zwakst begrip, tot heil en troost, vervuld bevonden.

Wat nut, wat voordeel straalde uit alle uw wijze daên,
ô Wetenschap! ô vreugd van 't menschelijke leven!
Hier hadt gij aan de ziel tot leidsvrouw u gegeven;
Daar wilde uw teêre zorg het lijf ten dienste staan:
Gij deedt Gemeenebest en Koningrijken bloeïen,
En Kunst en Koopmanschap in eer en rijkdom groeïen.

De

Digitized by Google

De wijze Wet, waar door de Roofzucht en 't Geweld
Zich in hun ſlinkſche drift en wreed bedrijf zien ſtuiten;
Die ſterke teugels voor het ſtaatvernielend muiten,
Tot veiligheid en rust, zo ſchrander, ingeſteld,
Doen Onſchuld, Weeuw en Wees, met ſchelle vreugdeklanken,
U, als haar toeverlaat en rampverdrijffter, danken.

De Staatsman, opgevoerd ten hoogſten Eerentrap,
Heeft, zonder u, den ſmaad van 't algemeen te wachten.
Wie zal het woest gebrom een 's Leeraars niet verachten,
Als hij ten kanſel treedt, ontbloot van Wetenſchap?
Daar beide tedre liefde en diep ontzag bemerken,
Als 't heil van Land en Kerk hun zorgend brein doet werken.

Heeft de Arts zich aan uw' dienst niet plegtig toegewijd,
Men mag, hoe zeer hij mooge op bulle en kunde roemen,
Hem vrij een' Moordenaar, een pest voor 't menſchdom noemen,
Vergetelheid verdelgt zijn' naam, als hij geen vlijt
Aan 't letteroefnen en in 't lijfgeſtel te ontleden,
Zijn' kranken evenmensch tot welzijn, wil beſteden.

Wat doetge aan 't luchtgewelv, dat vuurveld rijk in pracht;
In de onafmeetbre zee met all' haar ſchrikgedrochten,
Op de aarde, door natuur bedekt met kunstgewrochten,
In mijnen, 't vast verblijf van d'eeuwig zwarten nacht,
ô Eedle Wetenſchap! ons wonderheên beſchouwen,
Om hier door 't wijs beſtuur des Hemelvoogds te ontvouwen.

Digitized by Google

Had Samo's Voedſterling (*) en Plato u gewraakt,
Had Gellert, Duitschlands eer, u nutteloos gerekend,
De Wijsbegeerte, die de Deugd vol luiſter tekent,
Waar' tot dien hoogen trap van achting niet geraakt.
De beste Zedeles, ſchenkt gij geen vuur en krachten,
Is zonder klem en ziel en zout en ſtichting te achten.

Wat blijden juichtoon ſloeg het uitgeſtrekt Heelal,
Wen 't u aan d' eedlen rei der Kunſten zag verbonden!
Toen werd op wisſer grond de Scheepvaart onderwonden:
Men baande een zeker pad, den handel ten geval,
Op 't vreeslijk oppervlak der tuimelende baaren,
En zogt naar eer en goud, trots vreemde lijfsgevaaren.

Nu droeg de Scheikunde op haar' nutten arbeid roem,
Dien zij, zo onvermoeid, in 't dampig ſtookhuis pleegde.
De Wiskunst, die zo juist bepaalde, wikte, weegde,
Vond zich alom ge-eerd, als aller kunſten bloem.
Men zag de Werktuigkunde ook in volmaaktheid groeïen,
Toen uwe gunst haar wilde als met een' dauw beſproeïen.

De onſchatbre Poëzij, die kostbre hemelgift,
Dat ſtrelend zoet der ziel, de lust van God en menſchen,
Zal vruchteloos naar lof en lauërkransſen wenſchen,
Schenkt gij uw' invloed niet aan haar verheven drift.
De vlugſte Dichter kan, puikſchoone Wetenſchappen!
Nooit, zonder uwe hulp, met eer ten Zangberg ſtappen.

(*) Pythagoras. Het

Digitized by Google

Het wijsheidminnend Rome is u zijn' roem verpligt.
't Vermaard Athene heeft zijn' luister u te danken.
En 'k hoonde uwe achtbaarheên, zo 'k niet, met heldre klanken,
U lauren zong om 't hoofd, voor 't zieldoordringend licht,
Dat Rhijnlands hoofdstad in uw weidsche Tempelzaalen,
Tot nut der Maatschappij, ziet van uw zetels dalen.

Mijn Leyden wijdt u nog Sabeeschen wierook toe,
Wijl 't, naast des Hemels hulp, mogt in uw schrandre vrinden,
Verlossers van 't geweld van 't wrevlig Spanje vinden,
Die aan den Zielendwang ontrukten de ijzren roê:
U schonken 't ruim gesticht, door de Almagt steeds beveiligd,
't Geen 't blinde Bijgeloof weleer was toegeheiligd.

Mijn sterke zangdrift rijst, bij 't melden van uw' lof,
ô Wetenschappen! die, bij 't vrolijk vergenoegen,
Bevordering tot heil wilt onafscheidbaar voegen:
Ter Godverheerlijking een onuitputbre stof,
En de aangenaamste taak voor stervelingen schenken,
Die gij tot Englen maakt, wier roem niet is te krenken.

De Christen wordt door u in 't kruisschool onderrigt:
Ge ontvonkt zijn' heldenmoed om tegenheên te lijden:
Gij kunt het angstig hart van naare vrees bevrijden:
Gij brengt hem God, verzoend door Jezus, voor 't gezicht,
En doet zijn' klaagtoon in het blijdst gejuich verkeren,
Door hem den waaren weg ter zaligheid te leren.

Digitized by Google

De valſche Leringen, hoe cierlijk opgeſmukt,
Beneemt gij all' haar' glans, toont heur wanſtalligheden
En teugelt haar geweld en drift, door klem van reden.
De Schijndeugd ziet door u zich 't masker afgerukt.
Gij ſcheurt Godlochening de wapens uit de handen,
En legt 't heilſchennig rot der zonde in ſlaaffche banden.

Wat reine weelde voor het deugdgezind gemoed
Biedtge edelmoedig aan, verheven Wetenſchappen!
Dat Wellust roosjes ſtrooïe om zachtjes op te ſtappen,
En 't vol genot verleen' van haar zielkittlend zoet!
't Verdrietig naberouw verzelt haar allerwegen:
Daar hemelblijſchap wordt van u tot loon verkregen.

Beminnelijke ſtoet! vond ieder ſterveling,
In 't hartbetovrend ſchoon, dat gij bezit, behagen;
Men zag de gulden eeuw in vollen luiſter dagen. —
Maar vruchtloos is dees wensch op d' ondermaanſchen kring!
Laat mij dan met die geen, die teder u beminnen,
Uw onwaardeerbre gunst, uw' nutten invloed winnen.

Ontbeert ons zwak begrip de volle kracht om ooit,
In 't eng beſtek des tijds, in 't diep geheim te dringen;
Laat dan het zalig oord, daar gij uw' roem hoort zingen,
En nijvre Weetlust haar' gelukſtaat ziet voltooid,
Ons op volkomen wijze uw ſtrelende vermaken,
Tot prijs van 't Albeſtuur, in eeuwigheid doen ſmaken!

F. H.

Digitized by Google

AAN ALCESTES.

„ *Ne nous abaiſſons point jusqu'à haïr les hommes:*
„ *Si dans un ſens, Alceste! ils ſont ceque nous ſommes;*
„ *Sache qu'en haïſſant ceux qu'on doit mépriſer,*
„ *Souvent on s'avilit pour ſe tyranniſer.*

Epit. diverſ. Tom. I. pag. 1.

Gij hebt mijn taai geduld gedoodt,
Door mij, geduurig aan, met uw gemor te kwellen,
En 't zwak van uw' natuurgenoot,
Als waart ge meer dan hij, ons telkens voor te ſtellen,
Alcest! die dwaaling dient geſtuit:
'k Schud, op mijn beurt, mijn' krop eens uit.

„ De wanſmaak, zegt gij, heerscht alöm.
„ 't Ondankbaar algemeen verſmaadt de beste ſchriften.
„ Men ſchuwt een winderig gebrom,
„ En kweekt den landſmaak aan door ijdel letterziften;
„ Een ſchoolvos, fiks op plak en roê,
„ Wijst, om een' klank, den lauwer toe".

Dan

Dan zagt, Alcest! denk toch bedaard!
Wilt ge u een' effen weg ten ſteilen zangberg baanen,
Kruip niet in 't ſtof, noch rijd te paard
Ten hoogſten hemel op, met Swaanenburgiaanen: (*)
Natuur ſchenke u vooräl haar gunst,
Maar weiger' nooit den toom der kunst.

Gloeit

(*) Myn henxt vertrapt den grond, hy ſpringt van top tot top,
En draaft met bruiſchend ſchuim ten hoogſten hemel op.

SWAANENB. *Parnas.*

't Zij mij geöorloofd de volgende, mijn 's oordeels, niet ongeeſtige regels, bij mij in een ongedrukt ſtukje geleezen, en op dien ſchrikkelijken Dichthengst toepaſſelijk, hier plaats te geeven:

Of 'er Mecius meê ſpott',
'k Zal niet van dees wondren zwijgen.
'k Zie der Dichtren Don Quichot
Op zijn Klavinello ſtijgen,
Die, langs 't *eeuwig diämant*
Floddert, op *robijnen vleugels;*
Door Saturnus *wijde beugels*,
In een' vreemden kring belandt;
Die, met zijn *kriſtallen hoeven*,
't Vloeityras der wolken kneedt;
Die den weg ten afgrond weet,
En den *Aardbol uit zijn ſchroeven*,
Dat het dondert, galoppeert;
De, belust op vreemder zwieren,
In den dierriem met de dieren,
Ik en weet niet hoe, verkeert.

Digitized by Google

Gloeit in uw dicht dat helder vuur,
Dat hartverrukkend ſchoon, die kunst van wel te zeggen;
Maalt gij in woordenverf Natuur;
Wat zal u toch, Alceſt! verdienden lof ontleggen?
Een leezer, wien geen' hart ontbreekt,
Voelt ligt wat gloed uw dicht ontſteekt.

Een Midas geev' dat ſchoon den ſchop,
Wat nood? men toetst geen kunst aan 't oordeel van de gekken;
En Kloris ſchortt' haar neusje eens op,
Dat naare Nederduitsch moog' haar *Vapeurs* verwekken:
't Verdient beſpotting, maar geen' haat,
Wijl 't kleuter Fransch noch Duitsch verſtaat.

Korinna, roept gij, is *coquet*,
Zij ſchond de teêrſte min, in weêrwil van de Goden!
Foei! past die taal aan een *toilet*?
Wat heeft men naar *bon ton* met zulk een min van nooden?
Gaa, ouderwetſche vrijer, zoek
Die in een grol- of ridderboek.

Zij zwoer u een ſtandvaste min,
Dat is, zo lang uw leest en troni zou behaagen;
Dit ſloot haar eed ſtilzwijgend in:
Want ziet, *men doet thans zo:* wat hebt gij dan te klaagen?
Ze is vrij, gij zijt uw voordeel kwijt,
Mits gij niet meer beminlijk zijt.

Gij

Digitized by Google

Gij hadt, wanneer uw ongeluk
Uw lot onſcheibaar aan Korinna had gebonden,
Haar bijzijn een ondraaglijk juk,
U zelf eerlang een ſlaaf van 't grilziekst hoofd bevonden:
Dan zaagt ge u, tot vrij grooter leed,
Bij Sokrates ter ſchool beſteed.

Maar had u Dafnes deugd bekoord,
Gij zoudt, om haar, den lust tot minnen niet verzaaken;
Deeze aard' wierd u een zalig oord.
Hoe zou Natuur uw heil door teedre drift volmaaken!
Nu maakt gij elks verdienſten op,
Naar 't weifflen van een mode pop.

Geduurig teemt gij, dat *Aſtré*,
Der aardſche pleitzaal moê, ten hemel is gevloogen;
Gij zegt hier bleef *Praxidicé*, (*)
Die, zonder evenaar, met onbeſluiërde oogen,
Op 't blinken van de ſchijven loert,
En 't regt aan gouden banden ſnoert.

't Is

(*) *Praxidicé.* — Deeze was bij de Gricken dezelfde die de Latijnen onder den naam van Laverna eerden. M. DACIER *ſur l'Ode* X. *du Livre* I. *d'Horace.*

Men heeft geöordeeld, dat het woord *Praxis*, bij ons *Praktijk*, zijn' oorſprong der Godinne *Praxidicé* verſchuldigd zou zijn.

Digitized by Google

't Is waar, gij hebt om niets gepleit,
En, ondanks ſchijn en blijk, een goede beurs verlooren;
Wat wonder! tuſchen ons gezeid,
Uw rigter was een mensch, of kwam u nooit te vooren
Dat *Heſſels* wel zijn uiltje vong,
Offchoon 'er zelfs de hals aan hong? (*)

Gaa daar men 't regt onpeilbaar maakt,
En hoor, alleen om 't geld, en wan- en wartaal venten;
'k Wed dat gij 't eerst aan 't geeuwen raakt.
Hoor naar *exceptien*, *relieven*, *mandamenten*,
En keur 't, in uwen naaſten, goed
Dat zulk een teem hem ſlaapen doet.

Nog ken ik regters die, belust
Op regt en billijkheid, Aſtrée in 't hart beſluiten;
'k Zag de onſchuld vrolijk en gerust,
Voor hen haar reine taal met vol betrouwen uitten:
'k Zag 't masker weeren van 't gelaat
Der ſnoode en listige eigenbaat.

Gij

(*) *Jacob Heſſels*, een Rechtsgeleerde, en lidt van den Bloedtraadt, had in denzelven (zoo hem nagaat) de gewoonte, van 's naamiddaaghs, terwyl men de Vonnisſen oover Geloofszaaken velde, gemeynlyk te zitten ſluymeren; thans gewekt, als 't aan hem quam, de ooghen te wryven, en zonder ander bericht oft onderſcheydt, voor zyn' ſtemme te geeven, *ad patibulum*, *ad patibulum: aan een' galgh*, *aan een' galghe*. HOOFT *Nederl. Hiſt.* B. XIV. bl. 605.

Digitized by Google

Gij klaagt dat ge aan een' valſchen vriend
Uw innig zielsgeheim rondborſtig toebetrouwde.
Wie was met uw geheim gediend?
't Is onvoorzigtigheid die u dit onheil brouwde;
'k Beken, uw vriend is maar een guit,
Dan, maakt hij 't gantſche menschdom uit?

Hadt ge ooit mijn' Gratiaan gekend,
En had hij u, als mij, zijn vriendſchap ooit gegeeven;
Gij waart het zoet nog niet ontwend
Dat ons de Hemel ſchenkt in 't vrolijk ſaamenleeven.
En ſpreiden wij een feil ten toon,
Wie vond in menſchen Hemelgoôn!

Nog klaagt gij dat uw Meçenaat,
U ſteeds met blooten wind en ſchijnbeloften paaide;
Zo dat ge, om hem, de Grooten haat,
Mits gij voor 't blind geluk vergeeffchen wierook zwaaide.
Gij waant de deugd kwam ſchaars te hoof,
Wat deedt ge 'er dan, o Filoſoof?

De Hemel ſchonk u 't daaglijks brood,
Wat zogt gij meer om vrij en vergenoegd te blijven!
Of woudt gij, buiten allen nood,
Door zugt tot ſtaat verblind, op wasſchen wieken drijven?
Baarde u 't vergulde juk geen ſchroom?
Aan 't veulen voegt geen zaal en toom. (*)

(*) GELLERTS Fabelen, I. Deel. Schijn-

Digitized by Google

Schijnvroomen! — ja gij haat dat volk,
En roept, hun ijverzugt uit domheid voortgeſprooten,
Reikt der vervolgzugt pook en dolk,
Om, wie hun doen misprijst, naar eere of hart te ſtooten:
Maar gij, die hun beſtaan doorziet,
Verächt, om hen, den Godsdienst niet.

Alcest! die wijst u elders heên,
En leert u, voor u zelf, de waare deugd betragten.
Wat ſpeurt gij toch een's anders treên?
Schuw de ondeugd, haat geen'mensch, mistrouw uwe eigen krag-
En vondt ge u ooit door drift misleid, (ten,
Toon andren uw verdraagſaamheid.

In 't kort, gij hebt geheel geen' grond
Om zo geweldig ſtuurs te morren en te ſchelden;
't Is of ge 'er ieders heil bij vondt,
Door, tot verveelens toe, een's ieders zwak te melden:
Ik bid, ei oeffen uw geduld,
In 't onderzoek van eigen ſchuld.

Gij zegt dat ge al het menschdom haat,
Wilt gij hier langs den naam van groot, van wijs, bejaagen?
Wordt allen roem door u verſmaad? —
Uw deugd ſtrekt nergens toe dan om u zelf te plaagen:
Daar hij, dien gij het meest verächt,
Het hartigst om uw grillen lacht.

Digitized by Google

Dus wordt een's anders feil uw ſtraf.
Gij haat al wat ge moest verächten of beſpotten.
Dus legt ge u leevend in het graf,
En ſtrekt tot niemands nut. Alceſt! dit past den zotten.
Wat zoekt ge in menſchenhaaten vreugd?
't Was ſteeds een ziekte, nooit een deugd.

'k Heb zelf der zeeden ſnood bederf,
De heusheid op de tong, den wrok in 't hart bevonden;
Ook zag ik vriendſchap menigwerf,
Op veinzend zelfbelang, op weelde of eerzugt gronden.
'k Sloeg driftig onze *Jahoos* gaê,
Onze *Aapen* uit *Martinia*. (*)

Maar toen mijn oordeel, door den loop
Der jaaren aangerijpt, mijn drift wat deed bedaaren;
Toen lachte ik met dien wuften hoop,
Toen kon mijn vijand zelfs, mij mild- noch geelzugt baaren:
Laat de ondeugd op zig zelve woên,
Alceſt! het past ons wel te doen.

De

(*) De reizen van den Kapitein *Lemuel Gulliver*, door Doctor SWIFFT, zo wel als die van *Klaas Klim* door Profesſor HOLBERG, zijn thans in ieders handen, ten minſten van dezulken die eenigen prijs op de geeſtige voortbrengſelen van zulke treffelijke vernuften weeten te ſtellen; weshalve het ook niet noodig zal zijn, om uit te leggen, wat 'er hier eigenlijk, door *Jahoos* en *Martiniaarſche Aapen*, te kennen gegeeven wordt.

Digitized by Google

De naam van waaren menſchenvriend
Is grootsch, en klinkt der deugd het aangenaamst' in de ooren;
Hij die, met regt, dien naam verdient,
Ziet zig een blij genot van zaligheên beſchooren:
Hij vindt zijn' loon daar dankbaarheid
Voor hem, uit vreugde, traanen ſchreit.

W. H. L. T.

Digitized by Google

LIERZANG OP DE ROOS,

ANACREON NAGEVOLGD.

Mij lust de Lent', die bloemgewasſen draagt,
De Lenteroos, die Goôn en mensch' behaagt;
't Aanminnigſte verſierſel voor een Maagd,
Ter eer' te zingen.
Het is de Roos, de maſſche Roos-alleen,
Met welker blaân de drie Bevalligheên,
Als 't Minnewicht met haar ten rei' zal treên,
Het hoofd omringen.
Zing, Disgenoot! zing vrolijk met mij meê!
De Roos, den lust van gulde Cythereê:
De ſchoone Roos, 't bemind gewas der negen Zanggodinnen!
Schoon zij de hand met ſpitſe doornen drukt,
Wanneer men haar den groenen ſteel ontrukt;
Wie leeft er, die geen lieflijk Roosje plukt
Met blijde zinnen?

Hoe

Digitized by Google

Hoe aangenaam zijn haar ſatijnen blaân!
Men brengt de Roos op blijde tafels aan,
En Bacchus feest. Wat wordt 'er toch gedaan,
Wat zonder Roozen?
Haar purper doet den ſchoonen Dageraad,
Die 's Hemels poort in 't Oost' ontſluiten gaat,
En 't Wagenſpan van Titan binnen laat,
De vingers bloozen:
Zelv Cypris word, van die haar ſchoonheid roemt,
In heilig Dicht, naar deezen blos genoemd.
Der Helden graf verſiert men door 't gebloemt'
Der Roozelaaren.
Niet minder is haar friſſche reuk geächt:
Vergeefsch beproeft de tijd daar op zijn magt;
Haar geur houd ſtand, hoewel haar tooi en pracht
Zijn weggevaaren.
Doch melden wij hoe ze eerst haar' oorſprong kreeg!
Als Venus uit de azuuren golven ſteeg
Der zee, die voor haar oog zich ſtilde, en zweeg,
En ſcheen te ſlaapen;
Wanneer Minerv', uit 's vaders achtbaar hoofd,
Door 't diamant van Mulciber gekloofd,
Met ſpeer en ſchild, wier glans den glans verdooft
Van Mavors wapen,

Digitized by Google

Te voorſchijn kwam: toen is de nieuwe plant
Der Roos, gevormd door de alleswijze hand
Van vrouw Natuur, uit 's Aardrijks ingewand
Eerst voortgeſprooten.
Het Godendom zag 't Roosje pas volbloeid,
Of heeft het met zijn' Nectar mild beſproeid;
En uit haar' ſtruik is de eedle Druif gegroeid,
Die ſedert wortel heeft geſchooten.

W. B.

Digitized by Google

DE VOORTREFFELIJKHEID

DER

DEUGD.

Mijn zangſter ſlaat verrukt aan 't zingen,
En wijdt haar klanken aan de Deugd,
Den troost der beste ſtervelingen,
Der Englen nooitgeſtoorde vreugd!

Zij weet van geen verteerend wroegen,
Haar bange vijandin bereid:
Zij ſchenkt het waare vergenoegen:
Haar gunst is enkle zaligheid.

Hoe vrolijk lacht de blijde zegen
Der Maatſchappij, door Deugd bewoond!
Daar is 't geluk ten top geſteegen,
Van 't Hemelhof op de aard getroond.

Zij weet den Heerſcher 't hart te kneeden;
Zij vormt der burgren ziel en zin;
Zij ſtort den Vorst geroemde zeden,
Den onderdaan getrouwheid in.

Digitized by Google

Zij voert des koopmans rijke waaren
Het tweepaar waerelddeelen rond:
Zijn ſchatten zijn de ſteunpilaaren
Van 't Staatsgebouw, op trouw gegrond.

Hier heeft de weetenſchap haar' zetel
In zuivre chooren opgericht:
Hier wordt der ſchijndeugd, hoe vermetel,
Het blinkend masker afgeligt.

De waare wijsheid leert hier ſtreeven
Naar 't eenig onontbeerlijk goed.
Dus ſchenkt de Deugd het zaligst leven,
Een wellustbron voor 't rein gemoed.

Haar minnaar mooge om 't kostje zweeten,
Hij word' van de ondeugd vrij beſpot:
Zij leert hem moeite en ſmaad vergeeten,
Verheugd in 't ſtreelendst heilgenot.

Moet de onſchuld ſomts als balling zwerven;
In de aakeligſte woeſtenij
En have en dierbre vrienden derven,
De grootſte rijkdom blijft haar bij.

Zij ſchuuwt de ſterkgeklonken boeien
Eens laag- veragten Joſefs niet:
Wen brakke traanen 't oog ontvloeien,
Dan ſchept ze een' heilſtaat uit verdriet.

Digitized by Google

Zij bant de ſnoodverdichte logen
Uit zielbetooverende reên:
Zij kan op waare vriendſchap boogen;
Zij ſtrengelt hart en hand in een.

De Deugd weet nevels op te klaaren,
Voor 't wijsheidminnende vernuft
Een' ſchat van kundigheên te gaêren,
Waar de opgeblaazen waan voor ſuft.

Zij breidelt de ongetoomde lusten:
Zij maakt haar' gunſteling regt vrij;
Hij komt op de ondermaanſche kusten
Der zuivre Godheid reeds nabij:

Hij ſmaakt met dankbaarheid geſchenken,
Die 's Hemels vaderhand hem biedt:
Geen zorg of woênde driften krenken
Den zoeten vreê, dien hij geniet:

De Faam doet zijne loffpraak hooren:
Elk mint en prijst den braaven man.
Geen dood kan zijn' gelukſtaat ſtooren;
Hij reist naar 't Hemelsch Kanaän:

Het zalig choor zal met hem zingen,
Tot lof der Godgewijde Deugd,
Den troost der beste ſtervelingen,
Der Englen nooitgeſtoorde vreugd.

J. D. S.

Digitized by Google

BIJ HET

WEGLEIDEN

VAN EENEN

MISDAADIGEN

TER DOODSTRAFFE.

Ween vrij, getroffen geest! bij zulk een treurtooneel,
Hier ſchaamt zich 't mann'lijk oog geen traan van mededoogen,
Hier, ſchoon 't verſteende hart met 's naaſten rampen ſpeel',
Hier zucht menschlievendheid, tot in de ziel bewoogen.

De ſomb're doodklok roept, regtvaardigheid eischt ſtraf,
Fluks moet, ten zoen voor ſchuld, o mensch! uw broeder ſterven,
Hij, dien het vonnis geldt, ſtaat op den rand van 't graf,
En 't onverbidd'lijk recht laat geen genaê verwerven.

Daar

Digitized by Google

Daar kruipt het offer heen, der ſchande en ſmart bereid!
Wien jaagt het kloppend hart geen trillend bloed door de aêren?
't Is of de dood hier zelf den ſtillen rouwſtoet leidt,
Terwijl berouw en ſchrik om 't ſchuldig voorwerp waaren.

Rampzaal'ge, 't is gedaan, zie hier 't noodlottig uur.
Hoe zal 't onſterf'lijk deel den laatſten ſnik verbeiden?
Ginds nadert de Eeuwigheid, elk oogenblik is duur,
Denk aan 't ontzachlijk eind, denk aan 't beſlisſend ſcheiden.

Gij zucht, maar ach! vergeefs, vergeefsch die bange zucht!
De wraak van 't ſtreng gericht ligt op uw' hals gelaaden,
Vergeefs heft zich uw oog wanhoopend naar de lucht,
De Hemel zelf, hoe goed, vloekt ſchreeuwende euveldaaden.

o Ak'lig duiſt're nacht voor de afgeſtreeden ziel,
Gefolterd door 't verwijt van 't knaagende geweeten!
Zij doemt, maar doemt te laat den ſtrik, waarin zij viel,
En voelt haar ſlavernij, bij 't knellen van de keten.

Och! bragt oprecht berouw hier nog vergeving aan,
Kon ſlegts een ſlaauwe hoop de wroegende angſten ſmooren,
Mogt een boetvaardig hart!... o ja, daar rolt een traan,
En om deeze ééne traan is vreugd bij de eng'lenchooren!

Zoek vrij, gevluchte zoon, zoek nu uws vaders huis,
Zijn liefde ſloeg uw hart, uw boete, ontfermend gade,
Een moorder ſtierf in vreê, gezaligd aan het kruis,
Sterf, Christen! ſterf als hij, bekeering vindt genade.

Digitized by Google

Nog eens...Helaas! wat 's dit...waar zworfik mijm'rend heen',
Is dan de doodſche ſtoet mijn ſcheem'rend oog ontkoomen?
Misſchien dreigt nu het ſtaal de ſidderende leên!
Nu zal misſchien het bloed des bangen lijders ſtroomen.

o God! ontvang zijn ziel, neem haar ten hemel weer,
Genade was haar hoop, Genade kom haar tegen!
Schep leven uit den dood, maak ons de ſtraf ter leer,
Zo eindigt ramp in vreugd, zo wordt de vloek een zegen.

J. D. K.

Digitized by Google

DE TEMPEL DES DOODS.

In eene onvruchtbre ſtreek, daar 't kwijnend aardrijk zucht,
Het Noorden ſtoorloos loeit uit een verpeſtte lucht,
Vertoont zich een vallei, die 't menschlijk hart doet beven:
Natuur heeft deeze plek met geen fieraên omgeven:
De treurige Cypres, en eindeloos geween
Omringt dit eenzaam dal met eeuwige ijslijkheên:
De dorre takken, dik met ſomber mos bewaſſen,
Zijn 't akelig verblijf van raaven, die 'er kraſſen:
De ontſtoken grond kan niet dan gifte kruiden voên,
En barre Winter is 'er 't eenigst jaarſaizoen.
In dit ondankbaar oord, vol naare en doodſche paden,
De lijkbusch der Natuur, met been en brein beladen,
Rijst op een grijze rots een woest Geſticht omhoog,
Van een verloren orde, affchuuwlijk voor het oog:
In zijn onmeetbaar ruim doen vier metaalen deuren
Het uitgeput Heelal om 't rustloos oopnen treuren;
Met 's waerelds dageraad ontving het zijn beſtaan,
En eens zal 't waereldrond in zijnen kreits vergaan.

De

Digitized by Google

De krijtende armoê, en het rif der rijke vrekken,
Moet hier het eigen ſtof, dezelfde ſchaduw dekken,
De Koning, en de Slaaf, de Grijzaard, en het Kind,
Ja zelfs de ontembre tijd knielt voor zijn trotsch bewind.
De Hemel ſchiep het graf, en zijn geducht vermogen
Houdt ieder ſterveling voor 't bloedig zwaard gebogen
Eens monſters, van gezicht, gehoor en rede ontbloot,
Dit Eiland is zijn rijk, en 't monſter heet: *de Dood.*
Hij heerscht als Dwingeland, en in zijn' heeten tooren
Heeft hij den ondergang het aardrijk toegezworen.
Nog onlangs, gistren nog, heeft zijn ontaart geweld
Den wellust van mijn ziel, mijn Julia geveld;
Haar bloed ſpatte op 't altaar: zijn grondzuil ſcheen te beven:
De Tempel walgde 'er van, toen ik, door ſmart gedreven,
Onkenbaar aan mij zélf, benaauwd, en afgeſtreên,
Dees klagt naauw ſtaamren kon door duizend zuchten heên.

* * *

De mensch ſmeekt vruchteloos, voor u in 't ſtof gedoken,
Gij ſluit alle oogen toe, die ooit voor 't licht ontloken:
Kom dan, kom dan tot mij! voleind de bittre ſmart,
o Droeve Godheid! van dit afgefolterd hart.
Och! om in de overmaat van mijn verdriet te delen,
Ken mijn rampzalig lot, door niets op aard te helen,

Daar

Digitized by Google

Daar ik geen' andren troost in zo veel onheils ken,
Dan dat gij niemand ſpaart, en ik een ſterving ben.

* * *

In een bekoorlijk oord, vereeuwigd door 't vermogen
En 't lieffelijk geweld van zo veel ſchittrende oogen
Door al de aantreklijkheên der jeugd, en teedre min,
Was mijne Julia bij de andren een Godin.
Het prille vrijſterſchap deed pas de poesle roozen
Op 't zuiver leliewit van haare kaakjes blozen,
Of ieder bood om ſtrijd haar zijne wenſchen aan,
En ſchatt' haar ſlaaf te zijn, zijn eenigst heil voortaan.
Mijn jeugdig hart gewond, door zo veel ſchoons aan 't blaken,
Deed haar voor 't eerst het zoet der teedre liefde ſmaken,
Haar oog las in mijn oog haar volle zegepraal,
'k Gewende haare ziel aan mijn verliefde taal;
't Was alles ons gemeen; ſmart, wellust, teêr genoegen,
Verliefde dronkenſchap, die 't zwijmend hart doet zwoegen,
Geheime eenſtemmigheid, die ziel aan ziel verbindt,
Die onweêrſtaanbre trek, die ſtaêg op nieuw bemint,
Dat ſtrelende vermaak, dat altijd wordt herboren. —
Ja! gij bezat mijn hart, en kost me alleen bekoren!
Waar zijt gij nu?... o ſmart! — op uw bekoorlijkheên
Volgt wanhoop, bittre rouw, en eindeloos geween!

Een

Digitized by Google

Een vluchtig oogenblik heeft al mijn vreugd verdreven;
Ik zag met Julia mijn hoop, mijn' wellust ſneven;
Rampzalige ommekeer! het noodlot, al te ſtraf!
Rukt me uit den ſchoot der liefde op d' oever van het graf.

* * *

'k Genoot nog naauw... een koorts kruipt ijlings door haar leden,
En rooft op eenen dag zo veel aanminnigheden.
'k Zie haar bezwijken!... kalm in 't ijslijkst oogenblik,
Verzwelgt ze uit liefd' haar ſmart, daar ik van weedom ſtik.
Natuur is in den rouw: de liefde ſtaat verwezen:
't Zucht alles, alles treurt! zij ſlegts ſchijnt niets te vrezen,
'k Verkrop inmiddels voor haar teêrgevoelig hart
Mijn pijnigende vrees, en duldelooze ſmart;
Dan, hoe het ſcherpziend oog der waare min te ontvluchten?
De veege Julia hoort me ijlings bevend zuchten,
En, daar een traanenvloed me ontſprong in deezen nood,
Verraste ze in mijn oog het vonnis van haar' dood.
Digt bij 't noodlottig ſtip, dat haaren loop zou enden,
Poogt zij haar zwak gezicht naar mij alleen te wenden,
En met een ſtervend oog, dat mij voor 't laatst nog ziet,
Voltooit dees droeve taal mijn eindeloos verdriet:
„ 't Is uit... voor eeuwig uit!... ik voel mijn kracht bezwijken:
Mijn hart, dat reeds verſtijft, zal uw gebied ontwijken.

Ik

Digitized by Google

Ik ſterf... maar gantsch aan u, ook op den rand van 't graf,
Snijdt vruchteloos de dood den draad mijns levens af;
Mijn ziel, door hem verlost van 't wufte kleed der zinnen,
Zal in de onſterflijkheid u edeler beminnen.
Dat vrij zijn wreede vuist op mij haar magt verſpreid'!
Zij bluscht mijn leven uit... maar niet mijn tederheid.
Vaarwel... vaar eeuwig wel!... ach Sain-val! ſtaak uw wenen!
Een naadrend oogenblik zal ons op nieuw vereenen".

* * *

Dit jongst geſprek, geſtaafd door 't zegel van den dood,
Heeft me in mijn' veegen arm van allen troost ontbloot,
En mijn benaauwde ziel, vermoeid van 't ijdel leven,
Bevestigt, dat men niet van ſmart den geest kan geven.
Ach! doove Godheid, die mijn ſnerpend leed verbeidt,
Helaas! 't is al te lang, dat ge in mijn traanen weidt;
Kom baad u in mijn bloed!... geen rampſpoed zal mij deren,
Schenkt gij me aan haar ſlegts weer, die 'k eindloos zal begeren;
Stoot toe!... wat toeft uw hand? bekroon mijn' jongſten wensch,
En zend een raſſe hulp aan 't ongelukkigst mensch.

R. F.

Vrije navolging naar het
Fransch van den Graaf
D'HARTIG.

Digitized by Google

DAMON
AAN
ROOZEMOND.

Zoo ge u verwaardigt om dit blad papiers te leezen;
Zoo Damons naam het hart van Roozemond nog roert;
Zoo gij rechtvaardig wilt omtrent uw' minnaar weezen,
En blinde minnenijd u niet geheel vervoert:
Hoor dan, mijn fchoone! hoor naar mijn verliefde klagten.
Gedoog, dat u dees brief de redenen ontvouw',
Die mij, door u geperst, tot enkel veinzen bragten,
En oordeel, wie van ons meêr wankelde in zijn trouw.
Gij weet, hoe ge op het feest bij 't laatfte fchaapenfcheeren
Mij fchamper afweest, en Mirtil ten dans verzogt,
Hoe mij uw grilligheid beftendig bleef braveeren,
Tot zij uw' minnaar fchier tot helfche wanhoop brogt.
Wat bloemtjes ik u plukte, of tuiltjes aan kwam bieden,
Wat praatje ik u verleende op dien rampzaalgen dag,
Gij weigerde alles fier, gij bleeft mijn kout ontvlieden,
En hieldt u doof voor al mijn jamren en geklag.

Hoe

Hoe ſterk ik mijn gedrag doorzogt, mijn hart beproefde;
Hoe diep ik mijne hand in d' open' boezem ſtak.
'k Vond niets waarom ge mij zoo bitterlijk bedroefde,
Niets, fiere Roozemond! dat in mijn nadeel ſprak.
Dreef ik niet 's andrendaags uw ſchaapjens als te vooren,
Of niets mij was gebeurd, naar 't vloeiend bergkriſtal?
Bleef ik d' ontvangen hoon in deeze borst niet ſnooren,
Schoon reeds al 't herderdom bekend in Leeuwendal?
Trachtte ik niet dag aan dag uw gunst op nieuw te winnen?
Bragt ik geen' vetten room, geen keurig ooft u t' huis?
Dan, wat ik ook bezogt, niets trof uw wufte zinnen,
Maar ach! uw ſpotziek oog verzwaarde ſteeds mijn kruis.
't Zij ik u met Mirtil geärmd op thijm zag treeden,
Of koutend zitten vond bij 't ruisſchen van een beek.
Hoe vol was niet uw mond van duizend tederheden
Voor hem! wat gaaft gij niet uw' Damon ſteek op ſteek!
Toen 'k laatst u vond alleen, dorst gij me ſpottend' vraagen;
Hebt gij ook hieromſtreeks Mirtil gezien in 't veld?
Ik heb hem lang verbeid. Wat mag zijn komst vertraagen?
Ach! hoe is mijn gemoed niet om den knaap bekneld!
Hoe vaak ik voor uw ſtulp kwam op de ruiſchpijp ſpeelen,
Of aêrs een deuntje zong ter eer van Roozemond,
Trokt gij de deur niet toe? bleeft ge op mijn' zang niet ſmeelen,
Zoodat ik wierp, van ſpijt, het ſpeeltuig op den grond?

Digitized by Google

Hoe kon ik langer zulk een handelwijs verdraagen,
Zoo ſtrijdig met een min, door eeden mij geſtaafd?
Ik ging dan mijnen nood aan ouden Eelhart klaagen,
Bekend voor eenen man, met wijsheid rijk begaafd.
„ Hoor, Buurman Damon! ſprak de roem der herdersknaapen,
„ Bedaar, en volg mijn' raad. 'k Heb lang de min gekend.
„ Ze is wuft, en wil zich aan verandring rasch vergaapen;
„ Doch keert meest, wel beſtuurd, van 't malen weer in 't end.
„ Heeft ſchoone Roozemond u voormaals trouw gezworen,
„ En ſchijnt nu haare keus te vallen op Mirtil;
„ Geen nood! veins op uw beurt het uur te zijn geboren,
„ Dat gij van liefde ſmoort voor poezele Amaril.
„ Door zulk een minnelist zal de oude liefde ontbranden,
„ Zoo in haar' boezem nog een minnevonkje dwaalt,
„ Haar wispelturigheid op liefdeklippen ſtranden
„ Waarvoor haar trouw u eens driedubblen tol betaalt ".
Ik heb dien raad gevolgd met een' gewenſchten zegen.
Want, toen gij Amaril op mijne zijde ſpraakt,
Scheen mij mijn Roozemond beteuterd en verlegen,
En in het jeugdig hart door minnenijd geraakt.
'k Heb zedert ook gehoord van uwe Halsvriendinnen,
Dat ge eerlang aan Mirtil zijn afſcheid geeven zoudt,
En u ontvallen was, o puik der Herderinnen!
Dat gij met Damon liefst ook weêr verzoenen woudt.

Kom

Kom dan, mijn Roozemond! vernieuwen we onze banden,
Van de eerſte kindsheid af zoo naauw en vast gelegd,
In later jeugd verſterkt door menige offeranden
Van mirtekransjes, op elkanders kruin gehecht.
Vernieuwen we onze min, door eeden duur bezworen,
Bekrachtigen wij die voor 't heilig echtaltaar.
Zoo mag 'er niets op aarde ons vergenoegen ſtooren!
Zoo zegene ons verbond de milde Alzegenaar!
Wil mij, gelijk ik u vergeef, mijn list vergeeven.
'k Heb nooit eene andre maagd bemind als Roozemond.
Dat Amaril getuig', hoe ik u aan blijf kleeven,
En hoe mijn min met haar ſlegts was een minnevond.
De zedige Amaril kunt ge immers niet verdenken,
Bij al de buurſchap om haar ſtrenge deugd vermaard.
Die braave maagd zag gaarne u hand en hart hem ſchenken,
Die zoo getrouw voor u zijn hart en hand bewaart.
Mijn waarde Roozemond! o roerſter mijner zinnen!
o Wellust van mijn oog! o vreugde van mijn hart!
Meld uwen Damon dan, die teêr u blijft beminnen,
Of hij herleeven zal, of ſterven moet van ſmart.

J. v. R.

Digitized by Google

ANTWOORD VAN ROOZEMOND AAN DAMON.

Eenvoudig herder! 'k lach' om uwe onnozelheid:
Wánt anders moest ik u met allen ernst beſtraffen,
Dat uw jaloersheid mij met zulk een onbeſcheid,
Als of ik eed en pligt ontheiligde, aan durft blaffen,
Wat ſpoorelooze drift heeft Damons brein verſchalkt?
Hoe kondet gij uw lief omtrent haar woord mistrouwen?
Of heeft uw Roozemond dan ooit haare eer bezwalkt?
Beſtond ze ooit losſer ſtuk dan duizend eerbre vrouwen?
't Is waarheid, 'k heb wat ſterk uw liefde op toets gezet,
Door mijn genegenheid Mirtil kwanswijs te toonen,
En dus gehandeld als de juffers van 't ſalet,
Die in ons Haagje, of in de groote Steden woonen.
Maar vader, weet gij was de bruiker van het goed,
Door Jonker Adelrijk, als erflijk leen bezeeten,
Daar met Louiſe, als kind des huizes, opgevoed,
Heb ik mijn vroegſte jeugd in ſpel en dans verſleeten.

Hier-

Hierdoor valt Roozemond wat beter gemanierd,
En heeft meer waereld, dan het gros der herderinnen:
Maar dient van Damon dies te meerder ook gevierd
En opgepast, als van veel kiesscher smaak in 't minnen.
Was Jonker Adelrijk zoo wel voorzien geweest
Van zilvren plaaten, als van oude parkementen;
Nooit had u Roozemond mishaagd op 't boerenfeest:
Gij hadt haar op de markt nooit schaapenkaas zien venten.
Dan was Louise nog mijn waarde speelgenoot.
Dan deed zij nog haar Roosje in keur van zijde kleeden.
Maar toen haar 't ruim bestaan ontviel, door 's jonkers dood,
Kon ze aan mijn' weidschen tooi niet zoo veel gelds besteeden.
Dus scheidde ons nood alleen. Ik ging den herdersstaf
Op nieuws aanvaarden, en langs 't veld met geitjens dwaalen.
Maar hoor den raad, dien haar genegenheid mij gaf
Bij 't hartlijk affcheid, door geen penne ooit aftemaalen,
't Was: Roozemond! gij keert dan tot uw schaapjens weêr.
Smaak veel 't eenvoudig zoet van 't herderlijke leven:
Maar zorg, dat op uw hart geen herder triomfeer',
Voor gij hem blijken van beproefde trouw deedt geeven.
Een minnaar veinst, en speelt zijn rol zoo wel op 't land,
Als hij die speelt met ons te hove of in de steden,
Verwaardig hem dus nooit met uwe rechtehand,
Voor gij verzekerd zijt van zijne trouw en zeden.

Digitized by Google

Beproef zijn denkenswijze, of 't hoofd hem korsel ſtaat,
Als hij zijn minnaresſ' vindt met een' herder praaten,
Dan, of ge als dan in hem een diep bedrukt gelaat
Alleen beſpeurt, waarop ge u veilig durft verlaaten.
'k Heb dikwerf ernſtig dien vriendinnenraad herdacht:
Maar 't denkbeeld kwetſte mij dat ik u moest mistrouwen.
Dan, als ik al de ramp mij klaar voor de oogen bragt,
Die ligtgeloovigheid en waan te vaak ons brouwen,
Beſloot ik eindelijk, in weerwil van mijn hart,
Mijn heil te waagen met uw min op proef te zetten,
En, door 't verlieven op Mirtil in ſchijn, met ſmart
Uw denkenswijze en trouwe aan zulk een' vond te wetten.
Hoe zag mijn zielsoog in een wondre mengeling
Van vreugde en droefheid u toen peinzen, zuchten, ſteenen;
Daar uw geringst gebaar mijne aandacht niet ontging,
Tot mij uw heuschheid trof, en ſtil mijn oog deed weenen.
Uw proefſtuk was bij mij daar mede ook afgedaan:
Ik dagt des andrendaags Mirtil den bons te geeven:
Maar, hemel! ach! wie vond ik 's avonds met u gaan,
En vriendlijk kouten zelfs, in gindſche wandeldreeven!
Het was, of Roozemond door de aarde heenen zonk,
Wanneer zij Damon moest met Amaril ontmoeten,
Wier zedig oog van deugd en eedle fierheid blonk,
In ſtaat het zwaarst verlies een' minnaar ruim te boeten.

Wat

Digitized by Google

Wat laakte ik mijn gedrag in dezen bangen ſtond,
Daar 'k u voor eeuwig dagt, mijn ſchat! mijn uitverkooren!
(Want wie kon denken op d' ontworpen' minnevond
Met zulk een ſchoone maagd) voor Roozemond verlooren.
De Hemel weet alleen wat naaren nacht ik ſleet;
Hoe ik gefolterd werd door de ijsſelijkſte droomen;
Daar minnenijd, met ſpijt, en wroeging mij verweet,
Dat ik mijn veinzen ooit zoo verr' had laaten koomen.
Tot weêr de Dageraad aan de Ooſterkimmen glom,
En 't keurig veldtapijt met nieuwe glansſen hulde,
Wen 't wollig vee met mij door malſche paarlen klom
Naar klaverheuvels, daar 't de buikjens rijklijk vulde.
Maar ach! mijn hartzeer klom bij 't klimmen van den dag.
Hier mogt ik menigmaal met hem genoeglijk keuvlen:
Hier was ik laatst zoo doof voor zijn gegrond beklag:
Hier nam hij ten getuige all' de omgeleegen heuvlen.
Dus riep ik overluid, dus peinsde ik, duêve Maagd!
Zoo vaak, als een Godin, door Damon aangebeden,
Maar mooglijk nu gehaat, of op zijn best beklaagd,
Toen 'k Dorus naadren zag van verr' met dubble ſchreden.
Straks kreeg hij mij in 't oog, en wuifde met den hoed,
Waarop ik van den top des heuvels nederdaalde.
Ontvang met deezen brief, riep hij eens herders groet
Wiens ongekreukte trouw voor Roozemond nooit faalde.

Digitized by Google

Ik nam hem bevende aan, en kende draa uw hand,
Dan, durfde naauw' van ſchrik mijn ſchroomend oog betrouwen,
Zoo klopte mij het hart, zoo zwoegde 't ingewand.
Wat zwakke vaten toch zijn wij niet, teedre vrouwen!
't Begin verſtoorde mij; maar 't einde van uw' brief
Deed mij uit Damons taal het hart van Damon leezen,
Des langer niet gemard, mijn vriend! mijn waardſte lief!
Gij wilt de mijne zijn, ik zal ook de uwe weezen.
Leef zoo voor Roozemond, als zij voor Damon leeft.
Geen minnenijd mooge ooit weêr onze ziel beroeren.
Vergeef haar 't minbedrog, gelijk zij 't u vergeeft:
Zoo triomfeer' de Min, dien we eens elkandren zwoeren.

J. v. R.

DE

Digitized by Google

DE EENDRAGT;

DEN

HEEREN LEDEN

VAN HET

TAAL- EN DICHTLIEVEND

GENOOTSCHAP,

KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREEGEN;

Den XXVIII. van Bloeimaand MDCCLXXVIII.

Ter opening der Jaarlijkſche Vergaderinge, toegezongen.

AANSPRAAK.

Zijt welkom, Dicht'renſchaar! zijt welkom, Kunstgenooten!
Op 't jaarlijksch Feest, voor u bereid;
Dit heiligdom, op last van Phoebus zelv' ontſlooten,
Juicht om uw tegenwoordigheid.

Een ed'le zucht voor kunst, de zorg voor haar belangen
Dreef u naar dees gewijde zaal,
Straks zult gij 't waardig loon voor uwe vlijt ontvangen,
'k Beloove u een gewenscht onthaal.

Dan,

Digitized by Google

Dan, eer verheev'ner zang uw kiesch gehoor moog' ſtreelen,
Uw ziel op hemelklank vergast',
Eerst moet mijn teed're Nimph op doſſer ſnaartuig ſpeelen,
Min tot haar eer, dan uwen last.

'k Erken, 't is veel gewaagd, gij zult die drift misprijzen,
Hier voegt geen laage Poëzij,
Zij zelv' moet tot haar ſmert dit dood'lijk vonnis wijzen,
En zweeg, waar' ſlegts haar keuze vrij.

Maar neen! gewoonte roept, die ſtem, helaas! is heilig,
Wee hem, die haare wet veragt!
Gelukkig, waar, mijn eer door zulk een ſchutsvrouw veilig,
Doch 'k vrees, en wantrouw haare magt.

Nu ligt ſlegts eene weg tot mijn beſcherming open,
Nu ſmeek ik om een gunstig oor,
Mag ik op uw geduld, op uwen bijſtand hoopen,
Dan zing ik voor een Vrindenchoor.

DE

Digitized by Google

DE EENDRAGT.

Ik voel een zeldzaam dichtvuur branden,
En ſlaa, vol moeds, de zwakke handen
Aan mijn nog ſchaars beſpeelde lier;
Ik offer, voor Apollo's Zoonen,
Der Eendragt dankb're vreugdetoonen,
Och; zong ik met gepasten zwier!

Gij, ſieraad onzer Maatſchappijë!
Wier naam' ik deezen eerzang wijë,
Beziel gij zelv' mijn teed're kunst!
Leer mij naar eisch uw' roem verheffen,
Met juiſte verw uw ſchoonheid treffen,
Zo groeit uw eer door eigen gunst.

En, waar toch zoudt gij ſchooner praalen,
Waar zal men u gepaster maalen,
Dan daar gij ſteeds uw' zetel hieldt!
Waar uwen luiſter beter zingen,
Dan, midden onder feeſtelingen,
Eenpaarig door uw' Geest bezield.

't Ge-

't Genot des heils, uit u gebooren,
Geeft hier den traagen Dichter ſpooren,
Schenkt leven aan zijn Poëzij,
Hier kan een ſchat van zegeningen
Het pleit voor uwen roem voldingen,
Hoe kunſteloos uw Voorſpraak zij.

Verbeelding moog' 't penſeel beſtieren,
Om 't flauwe kunstwerk op te ſieren,
Wen 't mangelt aan natuurlijk ſchoon.
Weg met geleende pronkſieraaden,
Die nauw'lijks 't vlugtig oog verzaaden,
Gij ſpreidt uw' eigen' glans ten toon.

Gij, wier beminnelijke trekken
Ten kenmerk uwer afkomst ſtrekken,
Gij zijt alöm in zegening,
Uw roem, gebouwd op vaste gronden,
En aan geen tijd of plaats verbonden,
Vervult den ruimen wereldkring.

Geen wonder, duizend zaligheden
Verzellen uw gewijde ſchreden,
Gij ſticht een hemelrijk op aard.
Waar uw gezag, uw wetten bloeijen,
Daar zal, daar moet de voorſpoed groeijen,
Als eenwig aan uw' dienst gepaard.

Laat

Digitized by Google

Laat vrij de kunst in grootſche dichten
Der Liefde een duurzaame eerzuil ſtichten,
Der Vreê haar hulde en klanken biên,
De Vriendſchap mooge, in puikgezangen,
Den welverdienden lof ontvangen,
En haaren roem vereeuwigd zien.

Die ed'le trits, uit u geſprooten,
Moet de eerbied voor uw' naam vergrooten,
Elk bidt in haar uw' luiſter aan:
Zij moeten uwe magt verhoogen,
En, met heur zegenrijk vermogen,
U, als Meestres, ten dienſte ſtaan.

Is niet de Vrindſchap, 't merk der braaven,
In 't ſchenken van haar hemelgaven,
Juist aan uw deugdzaam kroost bepaald?
Werdt ooit haar ſtreelend zoet genooten,
Haar zuiv're vreugdebron ontſlooten,
Dan, daar gij, ſchoone, zegepraalt?

Of, zou de Liefde 't huw'lijk kroonen,
En, daar haar' glans, haar kragt vertoonen,
Waar Tweedragt zich een ſchuilplaats zoekt?
Zou zij met haaren zegen daalen,
Waar gij veragt'lijk om moet dwaalen,
En 't twistend paar den trouwdag vloekt?

Neen;

Digitized by Google

Neen; beider magt, hoe hoog gereezen,
Blijft ſteeds afhang'lijk van uw wezen,
Elk volgt uw' tred, wagt uw bevel,
Gij moet der Vrindſchap voedzel geeven,
Met u is de egt een hemelleven,
Maar zonder u het beeld der hel.

Veel min nog zou 't der Vreê gelukken,
Zich uw gezag, uw arm te ontrukken,
Als waare uw bloei haar grootheid niet:
Vlugt gij, zij volgt u op de hielen;
Maar, wil men voor uw' ſcepter knielen,
Zij deelt met u in 't rijksgebied.

Gewis, zo ooit uw invloed blijke,
Uw dienst den ſterveling verrijke,
De bron van heil en voorſpoed zij,
't Is dan, wen ſteden, rijken, ſtaaten
Zich, als regtſchaapen Onderzaaten,
Verheugen in uw heerſchappij.

Geen helſche tweedragt zal verſchijnen,
Geen twist 's Lands welvaart ondermijnen,
Waar gij, als Heilvorſtin, regeert.
De burgerkrijg, die pest der volken,
Door u gevloekt naar 's afgronds kolken,
Blijft van uw zalig erf geweerd.

Geen

Digitized by Google

Geen heerschzucht zal den meester speelen,
Geen laag belang den raad verdeelen,
Ten koste van 't gemeenebest.
Elk, door denzelfden geest gedreeven,
Zal ook naar 't zelfde doelwit streeven,
En houdt zijn oog op u gevest.

Geen drift naar woeste kerkkrakeelen,
Die vaak ontelb're rampen teelen,
Wen dweepzucht aan 't vervolgen raakt,
Geen wrevel, om 't verschillend denken,
Zal de onbepaalde liefde krenken,
Die 't wezen van den Godsdienst maakt.

Elk voelt een' ed'ler ijver blaaken,
De zorg, om voor 's Lands bloei te waaken,
Is de algemeene vreedeband;
Één zugt, gevormd door deugd en reden,
Bezielt en volk en Overheden,
Elk leeft voor God en 't Vaderland.

Zo groeit allengs het zwak vermoogen,
Zo zet een welgeregeld poogen
Den Staat en magt en aanzien bij;
Zo vormt gij, onder 's Hemels zegen,
Langs vaste en gladgebaande wegen,
Een glorierijke Maatschappij.

Digitized by Google

Wie twijfelt, ſlaa 't geſchiedboek open,
Dit, ſchoon ſlegts vlugtig doorgeloopen,
Verſchaft bewijzen zonder tal.
Hier heeft men ſteeds uw' naam voor oogen,
Daar blad bij blad uw' roem betoogen,
Uw magt, uw' invloed melden zal.

Doch, waar toe, met onwisſe ſchreeden,
Die ruime loopbaan ingetreeden?
Een vaster ſpoor ligt bij de hand;
Kan zich ons ſcheem'rend oog vergisſen,
Moet ondervinding 't pleit beſliſſen,
Spreek dan, gezegend Nederland!

Van waar, na zulk een ak'lig duiſter,
Van waar die magt, die ed'le luiſter
Daar gij alōm uw' roem op draagt?
Wanneer begon uw naam te bloeijen,
Wanneer uw rijkdom aan te groeijen,
Die thans den trotſchen Nabuur ſchraagt?

Was 't niet, ſints ge uw verdrukte ſtaaten,
Van alle hulp en ſteun verlaaten,
Door 't nauwst verbond vereenigd zaagt?
Was 't niet, ſints Eendragt haar banieren
In 't vrij gewest deed zegevieren
Zo lang door dwing'landij belaagd!

Ja,

Digitized by Google

Ja, ed'le roerſter mijner ſnaaren,
Nog ſtaat, in 's Lands gewijde blaêren,
Uw naam met gouden inkt gedrukt.
Hier ſtichtte uw hand een duurzaam teken,
Dat eeuwig van uw magt zal ſpreeken,
En 't dankbaar nageſlagt verrukt.

Och! mogt de welvaart deezer landen
Ons hart aan uwen dienst verpanden,
Och! bleev' elk vrije Batavier,
Zo lang door u beſchermd, beveiligd,
Nog eeuwen aan u toegeheiligd,
Gezegend onder uw beſtier!

Haast zullen uw regtſchaapen Zoonen
Al juichend uwen ſchedel kroonen,
Bij 't vieren van uw eeuwgetij.
Breng dan vernieuwden zegen mede,
En blijf op hunne, op onze bede,
De ziel van Kerk en Maatſchappij!

J. D. K.

Digitized by Google

DE ZOMER.

'k Zing, ô zegenrijke Zomer! wellust van den reuk en ſmaak,
Schattenſtrooiſter, Bron van weelde, Zielverrukſter, Oogvermaak:
'k Zing van uw bekoorlijkheden, waardoor gij de zinnen ſtreelt,
En den uitgebreiden rijkdom, dien gij gunſtig mededeelt.
Is, op haar gezwinde wieken, ons de lieve Lente ontvloôn;
Streelt geen Nachtegaal onze ooren door zijn' onvervalschten toon;
Gij, ô aangenaame Zomer! ſchenkt ook dagen vol geneugt',
En verkwikkelijke nachten, waar zich 't Aardrijk in verheugt.
Op uw aankomst juicht de Landman, en, door zoete hoop gevleid,
Telt hij reeds op wigtig voordeel door uw groote vruchtbaarheid:
Hij ziet, hoe door malſche klaver 't grazend vee in zwaarte groeit,
En een beek van ſmaaklijk zuivel uit de volle jadders vloeit:
't Hupplend ſchaapje ſchenkt tot weiſoen hem zijn digtgekrulde vacht,
En 't verheugt zich dat de ſcheerder 't veel gemaks heeft toegebragt:
Nu laat hij zijn rappe knaapen ſeizen zwaaïen door het graan,
En deez nutte veldgewasſen op de logge wagens laên:
't Blij vooruitzicht ſtreelt zijn zinnen, dat hij in den Winterdag
Uit zijn volle voorraadſchuuren ruime winst verwachten mag.
Jaagen ſchorre donderſlagen en verbazend blixemvuur
Somtijds ſiddring in den boezem der gevoelige natuur;

Val-

Digitized by Google

Vallen met deeze onweersbuiën digte regenvlaagen neêr;
't Zuivert den beſmetten dampkring: dra herleeft de blijſchap weêr,
En 't aanminnig rijk der Planten, door dit hemelnat beſprocid,
Spreidt een balſemrijken waasſem, ſmaakt verkwikking, groeit en bloeit.
Spoorde 't liefdekweekend jaartij al 't Gevogelt' tot de min;
Blies het elk van hun begeerte naar een waarde weêrhelft in;
Maakte 't ieders driften gaande tot vermeerdring van 't geſlacht;
Thans is de algemeene teeling van 't gevederd heir volbragt:
't Vrolijk jong klapt reeds de vleuglen, drijft op ſchachtjes in de lucht
En doet poging om zijn voedſter na te ſtreven in haar vlucht.
Lief ſaizoen! wat ſchilderijën biedt gij aan 't opmerkend oog!
Uw gebloemte wijkt in kleuren voor geen' ſchoonen regenboog.
Roemt de Lente op 't fraai van Crocus, Tulp, Narcis en Hyacinth;
't Zaai- zowel als 't Plantgewasje wordt van ieder nu bemind.
Zie en geele en blanke Lelie, hooge Stokroos, Duizendſchoon,
Cardinaal- en Zongebloemte, Jacobéa, Keizerskroon
En den purpren Amarantus met de riekende Angelier,
't Geel Lupijntje, groene Juffers, den Adonis, rood als vier,
Kleurrijke Asters, Violetten, den fluweelen Afrikaan,
Ridderſpooren, Balſaminen; ieder lonkt ons minlijk aan,
En doet liefelijke geuren zweven door de dunne lucht,
Alles ademt zoet genoegen, zagten vrede en nieuw genugt';
Hier vertoont gij ſtille dorpen in een aangenaam verſchiet
Tusſchen bosſchen, landpaleizen, akkers, weiland, hof en vliet,

Digitized by Google

Van wier luiſter ons de Lente maar een ſchets te voorſchijn bragt,
Doch dien gij, bekoorlijk jaartij, hebt voltooid in all' zijn pracht.
't Kabblen van de heldre ſtroomen, 't ruiſchen van 't vermaaklijk woud,
't Zingen der gewiekte chooren 't luiſtrend zintuig gaande houdt.
Ieder Blaadje heeft bewooners, ongelijk in aart en ſoort,
Brengt ons wondren, gansch onzichtbaar zonder kunstvermogen, voort.
Dus toont ieder waterdrupje thans ook bloedeloos gediert,
Dat met onnagaanbre vlugheid door dees dunne vlociſtof zwiert.
Rupſen, Wormpjes, Spinnen, Motten, aartig van geſtalte en kleur,
Schenken den Natuurbeſchouwer voor zijn aandacht ruime keur.
Schept hij 't kroostblad uit de ſlooten, om 't naauwkeurig na te gaan,
't Polypusje biedt zijn oogen dra een wonder ſchouwſpel aan:
't Rijk der Dieren en der Planten toont zich hier bijna vereend,
Dat aan hem ter onderzocking weêr een nieuwe ſtof verleent.
Hij ziet ſnelgewiekte Muggen, gonzend vliegen door de lucht,
Die, in andere gedaanten, hem reeds ſtreelden voor hun vlucht.
Duizend vormverwisſelingen, die in 't vloeïend element
Al zijn aandacht bezig houden, maken de Almagt hem bekend;
Dus verheft hij 't Opperwezen en geeft u, ô Zomer! lof,
Wijlge ſchonkt tot zijn beſpiegling de alleruitgebreidſte ſtof.
't Goudgeel Vlasveld, waarop Zephir bogtjes net als golfjes blaast,
Echo, die den zang der Veldliên over de akkers wederkaatst,
't Purperblosje van Moerellen, door 't alkoeſtrend licht geſtoofd,
Vruchtbre Boomgaards, koel van lommer en belaên met zwellend ooft,

't Hom-

Digitized by Google

't Hommlend Bijtje, dat uit kelkjes van 't gebloemte honich gaart,
't Nijver Miertje, dat zijn' voorraad brengt in ſchuuren onder de aard',
Diertjes, die in maatſchappijën zich onthouden op een blad,
Vliegjes, die op gaazen vlerkjes zweven over 't wandelpad,
't Langzaam Slakje, dat de ſchutting met zijn glinſtrend ſlijm bedekt,
't Gal Inſect, wien 't blad der Eiken tot een ſtille ſchuilplaats ſtrekt,
Snelle Vlinders, ſchoon in kleuren en met ſtofgoud rijk beſtrooid,
't Nat bedaauwde Veld, met paerlen door de Morgenzon getooid,
't Spartlen der geſchubde Vischjes in den kristallijnen vloed,
Waar de trotſche Zwaan op dartelt met zijn graauw en teêr gebroed:
Alles houdt ons opgetogen, wekt ons tot beſpiegling op,
En voert, vriendelijke Zomer! door zijn ſchoonte uw' roem ten top.
Gij hoort, daar het noeſte Landvolk ſeizen ſlaat door 't welig gras,
't Voedzaam hooi op rooken ſtapelt, 't ſnijmes drijft in 't rijpe vlas,
Friſſche vruchten, nutte groenten plukt in boomgaard, moestuin, hof,
Veld en land en hof en moestuin wedergalmen van uw' lof.
Minnaars, die van uw gebloemte tuiltjes vlechten, eel van geur,
Om voor 't boezemtje te plaatſen van een Meisje, naar hun keur,
Of die met hun Zielvoogdesſen 't zoet der minnekozerij
In de koele lommer ſmaken, prijzen ook uw heerſchappij.
Op de tuimelende golven van de wisſelzieke zee
Deelt Matroos ook in de weldaên van uw milde goedheid meê:
Onder 't werpen van de netten, 't zeilen, 't wenden, keer op keer,
Zingt hij in zijn drijvend hulkje Visſchersdeuntjes tot uw eer.

Digitized by Google

En de Steêman, 't zij hij 's morgens wandelt op 't bepaereld land,
Of in ſchaduwrijke plaatſen, als de Zon te hevig brandt,
't Zij hij 's avonds 't Vee ziet baden in de natbedaauwde wei,
En al loeïend vrolijk hupplen op den klank der veldſchalmei,
Wordt geſtreeld door zagte kalmten van genoegen en verheft
's Makers gunst, die door uw ſchoonheid zijn aandoenlijk harte treft.
Neêrlands hoogteſchatten Zangrei heeft door keurig maatgedicht
U reeds lang een duurzaame eerzuil in zijn landſtreek opgericht:
Hij zal u ten offerande honich plengen op 't altaar,
En 't met friſſche bloemtjes ſieren, bij uw aankomst ieder jaar,
Wijlge door de ſchoone wondren der Natuur zijn' zanglust wekt,
En door uw bevalligheden ieders liefde tot u trekt.
Oogverlokſter, Geurverſpreidſter, Weldaênſchenkſter, Zielevreugd,
Bloementeelſter, Kruidenvoedſter, Zinnenvleiſter van de jeugd,
Hartverlangen van den Grijsaart, Welſtandkweekſter, warm ſaizoen,
Lieve Zomer, leer den ſtervling ſtaêg der Godheid hulde doen!

F. H.

DE

Digitized by Google

DE

HERFST.

Schattenſtrooïend Herfſtſaizoen!
Jaartij, vol bekoorlijkheden,
Die het laatst op 't lagchend groen
Van 't gezegend veld moogt treden,
'k Zong de Lente wellekom,
Toen ik in haar weelde zwom;
De aangenaame Zomer hoorde
Hoe ik uitweide in heur' lof;
Thans geeft gij mij zingensſtof,
Schoone, die mij vaak bekoorde.

Digitized by Google

Schonk ons 't voorjaar blijde hoop
In de bloeſemrijke hoven;
Mogt naa verder tijdsverloop
Vrouw Natuur het vruchtje ſtoven
Door een' heeter zonnegloed,
Waar de vreugd door werd gevoed;
Gij ziet alles nu volwasſen,
En biedt ons uw' rijkdom aan,
Om de ſchuuren vol te laên,
Eer de koude ons mogt verrasſen.

't Oog wordt wijd en zijd geſtreeld
Door een mengeling van kleuren,
Waarin Iris luiſter ſpeelt,
Dien uw vruchten, lief van geuren,
Spreiden in den hof ten toon,
Als geſteenten aan de kroon
Van de hooggekruinde boomen,
Die door hunne nutte dragt,
Zo vol zwier en eedle pracht,
U elks loffpraak doen bekomen.

De

De Oudheid moog' de gulden vrucht
In den hof van Hesper roemen;
Leeuwendaals gezonde lucht
Kweekt ook ooft, met recht te noemen
Atlas appels door hun kleur:
Zie hoe overvloed van keur
Ons de rijke Boomgaards ſchenken;
't Goudgeel hier tot plukken noodt;
Daar ons 't gloeïend purperrood
Schijnt tot vrij genot te wenken.

Wat vertoont mij 't ginsch prieel,
Digtbegroeid met wijngaardranken,
Een verrukkelijk tafreel!
'k Vind hier nieuwe ſtof tot danken
Door de milde weldaên, die,
Lieve Herfst! ik rondom zie.
'k Breng mij 't Bacchusfeest te binnen.
't Druifje, kittlend voor den ſmaak,
Biedt aan 't oog het grootst vermaak,
En verlevendigt de zinnen.

Schoon

Schoon de rustelooze tijd
Al uw groente doet verbleken,
Gij mist nog geen bloemtapijt
In mijn vaderlandsche streeken;
De Amarantus, Violier,
Grenadilje, Thijmlaurier
Met nog meer van Flora's gaaven
Bloeïen, waarge uw voeten zet,
Voelen menigmaal zich met
Nectar van den daauw nog laven.

't Logge vetgeweide vee
Hoort men op het etgroen loeïen;
Daar de reine stal alreê
Wacht op Pales gladde koeïen;
't Wroetend zwijn, met slijk bespat,
Eet zich nu aan de eikels zat
In de lommerrijke paden;
't Schaapje neemt in vetheid aan,
Daar het aan 't gestorte graan
Zich op de akkers mag verzaden.

'k Zie

'k Zie een ander ſchilderij,
Vol gewoel, mijn aandacht trekken.
Zielbetovrend jaargetij!
Wat een vreugd kunt gij verwekken!
't Loofrijk bosch, het open veld
Schenkt vermaak, met roem verzeld.
Jagtlief wachtte met verlangen,
Ja hij telde de uurtjes al,
Om in 't woud, langs duin en dal,
't Schichtig wild te mogen vangen.

Zie, hoe gints de Brak het kruid
En ſtruwellen door gaat zoeken;
't Haasje ſpringt zijn leger uit,
Tracht zijn' vijand te verkloeken;
Doch de lange Windhond, ſnel
In het raamen, houdt te wel
't Oog op 't vrezend dier geſlagen,
Achterhaalt het mat en moê;
Een Beſchutter ſchiet nu toe,
Om den Bloeddorst weg te jagen.

Woud-

Digitized by Google

Woudman, die op voordeel ſtaart,
Leerde de Eendjes, ſchoon van veeren,
Met hun ſoort, nog woest van aart,
Naar 't bedrieglijk plaatsje keren:
't Kwekkrend heir zwemt blij ten prooi
't Slootje door in de open kooi;
't Hondje, kundig op het drijven,
Jaagt hen naar het naauw van 't net,
Waar zij, rondom in bezet,
Nu gevangen moeten blijven.

Hofvriend, die meer rust bemint,
Hoort men ook den Herfsttijd prijzen,
Als hij in zijn vlouwen vindt
Boschfaiſanten en patrijzen:
Hij zoekt zijn vermaak in 't woud,
Daar zich 't zingend choor onthoudt;
Hier ſpant hij de Lijster ſtrikken,
Die, door 't gloeïend rood verlokt,
't Besje pas heeft opgeſlokt,
Of het hairtje doet haar ſtikken.

Voge-

Digitized by Google

Vogelaar ligt 's morgens vroeg
Op de vinkenvangst te letten;
'k Zag fluks hoe hij ſchielijk floeg
't Vliegend leger in zijn netten,
Dat, door zoet gezang bekoord,
Geen verraad duchtte in deez' oord.
't Bonte Meesje loert op 't knipje,
't Rijpe zaad verleidt zijn oog,
't Schiet 'er in, 't wil weêr om hoog,
't Is te laat, daar valt het wipje.

Doch, ſchoon woud en veld en lucht
Aan den vriend van 't buitenleven
Iedren dag een nieuw genugt'
Trachten op het land te geven;
't Vischrijk ſtroomnat ſchenkt niet min'
Zoet vermaak en ſchoon gewin;
Daar het tuſſchen vruchtbre landen
Kabbelt tegen 't ſpigtig riet,
Of met meerder bruiſſing vliet
Langs de rijkbevolkte ſtranden.

Stroom-

Digitized by Google

Stroomlief laat, als 't morgenrood
Paereltjes op 't veld laat blinken,
In een' breeden vliet of floot
Digtgebraide fchakels zinken,
Of trekt rustig 't fchrobnet voort
Langs een' klaverrijken boord;
Iedre zet bekoort zijn zinnen,
Daar het ftroomheil voor zijn kubb'
Vette Snoek fchenkt, hard van fchub,
Blanke Baarzen, rood van vinnen.

Hengelaar, van 't werken moê,
Zet zich tusfchen 't riet te rusten,
Daar hij zich met de angelroê
Zonder ftoornis kan verlusten;
Hij vangt telkens, wat vermaak!
Zilvren Voornen aan zijn' haak:
Of gaat hij met wormen visfchen;
't Steeklig Postje trekt terftond
Pen en dobber naar den grond;
Goede vangst kan nu niet misfen.

Vindt

Digitized by Google

Vindt men in de drukte lust,
Zie aan Hollands gladde ſtranden
Thans van de Albionſche kust
Rijkbevrachte pinkjes landen:
Teedre liefde galmt rondom
't Heugelijke wellekom,
Nu men vriend en maag behouên,
Op de hartelijkſte beê,
Aan de Vaderlandſche reê
Tot zijn blijſchap mag beſchouwen.

Treedt men 't woelig Zeedorp in;
Deeze boet geſcheurde vleeten;
Die wint voor zijn huisgezin
't Soobre kostje, door het ſpeeten
Van den haring, dik van vet,
't Leeuwendaalſche Zeebanket,
Dat in digtbemuurde hangen,
Daar men ſpaandervuuren ſtookt,
Wordt gedroogd en geel gerookt,
Om den Winter wel te ontvangen.

Digitized by Google

Keert men landwaarts, wat gewoel
Kan de opmerkende aandacht ſtrelen!
Vlijt, die voordeel heeft ten doel,
Ziet zich hier met winst bedelen.
Landlief, die naar de aardvrucht ſpit,
't Brood waarom de werkman bidt,
Straalt de blijfchap uit zijn oogen;
'k Hoor hem door een vrolijk lied,
Om 't geluk, dat hij geniet,
Milde Herfst! uw' roem verhogen.

Landen, onlangs afgemaaid,
Ziet men gints op nieuw beploegen;
Daar is de akker reeds bezaaid;
De egge doet de paarden zwoegen;
't Uitgeſtrooide wintergraan
Biedt de hoop 't vooruitzicht aan,
Om een' rijken oogst te wachten.
't Koolveld wijst door kleur en gloed
Dat de boer aan 't ſnijden moet,
Als hij voordeel wil betrachten.

't Net-

Digitized by Google

't Netgetrokken Bloemenperk
Levert nu aan Flora's vrinden
Tijdverdrijf door nuttig werk.
't Mesten van den grond, het binden
Van het jeugdig hofplantſoen,
't Bolgewas in de aard te doen,
't Drogen van de rijpe zaaden,
En 't verplanten van de loot,
Die uit boom en heeſter ſproot,
Maakt gewoel langs al de paden.

Lagchend jaarſaizoen! wat biedt
Ge ons zielroerende tafreelen!
Wie betreurt uw heenreis niet,
Die al 't land beängst doet kwelen,
Nu de Zwaluw 't veld ontvlugt,
't Blad met klaterend gerugt
Neerſtort in de ſombre wouden,
En geen ſchelle Leeuwerik,
Door de kou verſtomd van ſchrik,
Zich op de akkers durft onthouden?

Digitized by Google

Weldaênſchenkſter! 'k zie u dan
Dit beminlijk oord ontwijken
Met een' luiſter, dien men kan
Bij de pracht der zonn' gelijken;
't Noorderluchtdeel houdt een kraus,
Vol van ſchitterenden glans
Boven uwe blonde hairen;
De Overvloed ſtrooit, mild van hand,
Uw geſchenken over 't land,
Die de rouwklagt doen bedaren.

Spoei, heilbarend Jaargetij!
Spoei dan voort naar andre ſtreeken;
Zet haar ook uw' zegen bij,
Ons zo treffelijk gebleken,
Die, wanneer de Winter woedt,
Ons uw gunst herdenken doet,
En door blijde hoop kan ſtrelen,
Dat het vrije Leeuwendal
In het nadrend jaar weêr zal
In uw milde goedheid delen.

F. H.

Digitized by Google

AAN AVITUS,

OVER HET GEBRUIK DER TIJTELEN IN ONZE BRIEVEN.

Wat ik u bidden mag, AVITUS! laat mij kijven;
Ik ben volſtrekt van zins in kwaad humeur te blijven;
Ik ben verſtoord, vermoeid, en in een maand drie vier
Zet ik, uit loutre ſpijt, geen pen meer op 't papier.
'k Heb waarlijk veel geduld, maar, 'k wil het niet verbergen,
Zulk eene onreedlijkheid is niemand meer te vergen.
Ons Neêrland is met recht om kunde en geest geächt,
Maar welk Geleerde of hier den briefſtijl heeft bedacht?
Wat koud en ſtaatig brein, van kunst en ſmaak verſtoken,
Heeft dus, bij ieder woord zijn reednen afgebroken,
En door dat fraai herhaal van tijtels zonder end,
Aan 't ſchriklijkst wangeluid ons buigzaam oor gewend?

Digitized by Google

Ik moest in 't Nederduitsch een reeks van brieven ſchrijven,
Waarvan ik met fatſoen niet één' kon ſchuldig blijven;
Ik wilde op mijne wijs nog al bevallig zijn,
Maar 'k vind geen maat of ſtijl, hoe zeer ik mij verpijn';
Niets dan *UW. Welëerwaarde*, en *UW. Hoog-Welgeboren*,
En *UW. Welëdele Geſtrenge* treft mij de ooren.
Ik ſchrap het tienmaal uit, ik zoek verſtaanbre taal,
Maar 't blijft in ieder' brief voor 't minst nog twintigmaal;
En waarlijk, hoe mijn oor het minder kan gehengen,
Hoe meer 't mijn pen behaagt *Welëedlens* voort te brengen;
'k Betuig, zo 'k eenen ſtap den ſchoorſteen nader kwam,
Geen woord van 't geen ik ſchreef waar veilig voor de vlam.
Laat ons dit oogenblik 't gebruik ter zijde zetten,
En wil op 't volgende eens met al uwe aandacht letten.
„ Mijnheer! (ik ſchrijf aan u) Mijnheer! het was mij lief,
„ Dat ik mij zag verëerd met *UW. Welëedlens* brief,
„ 'k Had *UW. Welëdelen* reeds voor een maand geſchreeven,
„ Maar 'k wou met een bericht aan *UW. Welëedlen* geeven,
„ Wie 't ampt verkrijgen zal van onzen vrind Licyn,
„ 't Geen *UW. Welëedlen* wis een blijde maar zal zijn.
„ 'k Verneem, *Welëdel Heer!* dat zijn *Hoog-Welgeboren*"...
Houd op, verzoekt gij wis, etcetra, ſpaar mijne ooren!
Wel nu, zie daar den ſtijl, waar 's Lands gewoonte wil
Dat hier een reedlijk brein zijne aandacht op verſpill'.
Hoe!

Digitized by Google

Hóe! in deeze achtiende Eeuw, in dees beſchaafde tijden,
Waarin wij zoo veel zucht aan de eedle kunſten wijden,
Nu ſchier geen Stad van rang in Neêrland wordt genoemd,
Die op geen Maatſchappij van fraaie lettren roemt:
Nu een gebrek aan ſmaak, zoo grof, bij ons te vinden!
'tZal niet voor lang meer zijn! 'k blijf borge'er voor, mijn vrinden!
Een volk, waar zulk een drift tot vordring wordt beſpeurd,
Neemt in volmaaktheid toe, en alles krijgt zijn beurt.
Gij hebt alreê gezorgd dat uw gewijde chooren,
Voor 't ſtootends kreupelrijm, den ſchoonſten zang doet hooren:
'k Hoor van den Kanſel thans een' ſtijl die mij bekoort;
De drukpers brengt voortaan geen *barbarismus* voort;
De taal werd zelfs hervormd in onze nieuwspapieren,
En geen bevalligheid zoude onzen briefſtijl cieren!
't Natuurlijk *U* en *Gij*, dat ieder volk vernoegt,
Zou hier een vrijheid zijn die bij geen aanzien voegt!
Gij ſchertst 'er immers meê, mijn dierbre Landgenooten!
Geen welbezintuigd hoofd heeft immer zulks beſlooten;
En 'k hoop dat hij die 't eerst, misſchien uit loutre pret,
In 't lichaam van een' brief die tijtels heeft gezet,
Aan de oevers van den Styx wel plegtig is verweezen,
Om driemaal daags dat ſtuk met luider ſtem te leezen,
Ik wed dat Cerberus, al blaffend, hem verjaagt
En dat geen enkle ſchim zich ooit omtrend hem waagt.

Digitized by Google

Mij dunkt, ik zou mij schier in goeden ernst verstooren;
Maar heb ik mijn geduld ook niet met recht verlooren?
'k Beproef het met vermaak op al wat nuttig is;
Maar, moeite zonder vrucht geeft niets dan ergernis.
Hoe! 'k zal aan 't hoofd eens briefs met groote lettren schrijven,
Herschrijven aan het slot, en plegtig 'er bij blijven,
Dat ik, met al mijn hart, dien Heer, of die Mevrouw,
Voor *Edel* en *Gestreng* en *Welgeboren* hou',
En 'k vind, met al die zorg, dat niemand mij geloove,
Tenzij ik zwier en kracht aan mijn geschrift ontroove,
En, midden in mijn' brief misschien nog vijftigmaal
Dien aangenaamen sleep van *Edelens* herhaal'!
Ik wil nog eens zoo lief, indien 't u kan vernoegen,
Bij ieder' brief dien 'k schrijf, eene attestatie voegen,
Door Secretaris, Clerc, Getuigen en zoo voort
En 't zegel van het Land bekrachtigd zoo 't behoort,
Dat ik, Mijnheer, Mevrouw, Mejuffer, wie 't moog weezen,
U houde voor al 't geen ge aan 't hoofd mijns briefs zult leezen,
't Geen ik aan 't slot herhaale, als uwe dienaares,
En nog, tot meer verstand, u toevoege op 't *adres*,
Maar in mijn reden zelf.... 't is met de menschen spotten,
En liever leerde ik nog de taal der Hottentotten,
Dan dat ik, tegen licht, en reden, en fatsoen,
Mijn goede Moedertaal dien hoon meer aan help doen.

Ik

Digitized by Google

Ik weet dit belgt u niet, goedhartige Bataven!
Gij zelf miskeurt den trant waaraan we ons dus verſlaaven,
Uw kiesheid juicht mij toe en geeft mijn reednen klem:
De Dames hebben toch in 't ſtuk van ſmaak een ſtem.
Gij kunt wat ons mishaagt geen' oogenblik gehengen,
Maar ik behoef mijn ſex hier niet ter baan te brengen,
Ik overtuig u ſlechts van 't geen gij zelf begeert,
Verwerp een wangebruik dat uwen ſmaak onteert!
Of, laat ge aan ons den roem eens voorbeelds zoo gewigtig?
't Geldt uw voortreflijkheid, Mijnheeren! zijt voorzichtig.
Ik onderzoek hier niet wat andre volkren doen,
Elk kan bij 's Lands gebruik zich houden, met fatſoen;
Laat Gal en Brit bij 't hunne en wij bij 't onze blijven;
Maar 't is toch ons belang gezonden ſmaak te ſchrijven,
Te zorgen, dat men ook bij ons die graçie vind',
Die elk beſchaafde geest met zoo veel recht bemint.
Eer twintig jaar verloopt zult gij verwonderd weezen,
Hoe iemand hier een' brief tot aan het ſlot kon leezen.
't Gebruik is maar alleen voor dwaazen een tiran,
't Moet onderworpen zijn aan hem, die denken kan.

J. C. D. L.

1789.

Digitized by Google

KLAGTE VAN ADA,

GRAAVINNE

VAN

HOLLAND EN ZEELAND,

IN HAARE GEVANGENIS OP

TEXEL.

Hoe lang, o Hemel! zal mijn ongeval nog duuren?
Rampzalig offer van den Staat,
Vervolgd, verdreeven en gehaat,
Moet ik de wraak mijns ooms hier al te wreed bezuuren!
'k Vind mij, ontbloot van rang en magt,
In dit gehaat verblijf gebragt,
Waar de onschuld mij alleen ten troost is bijgebleeven?
Waarom ben ik gedoemd, (ik die niet heb misdreeven!)
Als pleegde ik gruwzaame euveldaên,
Als had ik 't Vaderland verraên?

Helaas!

Digitized by Google

Helaas! doorluchte Graaf, wiens dood mij ſteeds doet weenen!
Mijn vader! gij, mijn ziel zo waard'!
Alleen mijn heil en lust op aard',
Met wien al mijn geluk en blijdſchap is verdweenen!
ô Gij, van wien ik 't licht genoot!
Gij rust in 's aardrijks duiſtren ſchoot;
Daar ik, rampzalige! om 's lands rust, zo 't heet, te ſtaaven,
In dees gevangenis reeds levend ben begraaven,
En, ondanks mijn beroemd geſlacht,
Den traagen dood al zuchtend wagt.

Mijn Moeder! Ach! kan ik aan mijne Moeder denken,
Wier heerschzucht, oorzaak van mijn leed,
Mij zo ontijdig huuwen deed,
Toen ik mijn hand en hart den Graaf VAN LOON moest ſchenken?
In 't eigenſte oogenblik, ô ſchand!
Dat op het vorstlijk ledikant,
Mijns vaders kout gebeent' door droevige onderdaanen
Beſproeid wierd met een' vloed van ongeveinsde traanen:
Terwijl ik, plegtig opgeſierd,
Een offer van de ſtaatzucht wierd.

Maar

Digitized by Google

Maar gij, mijn Lodewijk! dien ik mijn hand moest geeven,
Helaas! mijn waardige Echtgenoot!
Wat is ons beider onheil groot;
Daar wij genoodzaakt zijn verr' van elkaêr te leven!
Wat rampſpoed voor een minnend hart!
Wat pijn, wat duldelooze ſmart!
Gij mist uw wederhelft, en durft uw leven waagen,
Opdat zij van haar leed en kerker worde ontſlaagen;
Doch, daar gij vruchtloos voor haar ſtrijdt,
Vergroot gij 't wee dat zij reeds lijdt.

Aoh! waan niet dat mijn oom, bemind bij de onderzaaten,
Schoon door mijn Moeder fel gehaat,
Beſtreeden, en altoos verſmaad,
Zo ligt het hoog gezag des Lands meer zal verlaaten:
Hij is, als gij, vol heldenmoed,
En in den oorlog opgevoed:
Zijn ſlaatzucht zal geen' vreemde in mijn bewind gedoogen,
Al moest hij tot zijn' dood u ſteeds beöorelogen.
Steek dan het ſlagzwaard in de ſcheê,
Of mijne ramp ſleept de uwe meê.

Dat

Digitized by Google

Dat ik bij 't weenen om 't verlies van mijne landen,
Om 's vaders dood, om al het leed,
Dat ons tot heden fel beſtreed,
Om mijn gevangenis aan deeze barre ſtranden,
Dat ik, ô tedere Echtgenoot,
De maar' niet hoore van uw' dood!
Dat u het ſtaal niet velle in 't bloeïendſte uwer dagen!
Hoe zoude ik zulk een' ſlag geduldig kunnen draagen,
Daar gij mij meerder zijt dan al
Wat ik verloor door 't ſlinksch geval?

Maar hoe! waar dwaale ik heen? Ach! kunnen deeze wanden
U melding geeven van mijn ſmart,
Of u getuigen, hoe mijn hart
Het naar gevolg beſchreit van onze huwlijksbanden;
En dag en nacht ontroostbaar klaagt?
Geen ſterfling, die voor mij iets waagt.
'k Ben in mijn' bittren rouw van ieder een verlaaten.
Mijn oog ziet anders niet dan wrevele ſoldaaten,
Dan ſtuivend zand, dan zee en lucht,
Daar mij de hoop zelfs is ontvlucht.

Ach!

Digitized by Google

Ach! ben ik die Graavin, van ieder aangebeden,
Van 't gantſche Vaderland bemind?
Waar is mijn rijkdom? mijn bewind?...
Gelijk een ſchaduwbeeld is 't all' voorbijgegleden.
Hoe wanklend, Hemel! is het lot!
Daar ik mij thans met ſmaad en ſpot
Van 't elk bejegend zie, verwijderd ben van vrinden,
Verſchrik ik voor 't gehuil der bulderende winden,
Tenzij mijn eigen treurgeluid
Dien galm weer in mijn ooren ſtuit.

Maar zoude ik mij 't geween nog langer overgeeven?
Wordt door deez' droeve jammerklagt
Mijn ongeval wel ooit verzagt? —
Beſchouwe ik eer den loop van 't wisſelvallig leven!
Hoe ſpoedig ſnelt de tijd voorbij,
Daar all' wat ik onſchuldig lij',
Hoe krachtig 't ook mijn ziel tot treuren heeft bewoogen,
Welhaast gelijk een droom voorbij zal zijn gevloogen!
Triumf! nog maar een korte poos,
Dan ſmaak ik kalmte voor altoos.

Wel-

Digitized by Google

Welaan, mijn ziel! wil dan u zelv' niet langer kwellen;
Maar denk gemoedigd, aan al 't geen
Gij thans nog lijdt, en hebt geleên:
En wil uw vaste hoop op beter leven ſtellen;
Terwijl uwe onſchuld en uw deugd
U trooſten in alle ongeneugt'.
Dus kan een rein gemoed, hoe 't ook moog tegenloopen,
Op beter' ſchat, dan ooit de waereld aanbiedt, hoopen:
Een' ſchat, dien tijd noch ongeval
Ons immermeer ontrooven zal.

F. D.

Digitized by Google

OP DEN DOOD VAN SOCRATES.

Dus ſchonk de bitſe Nijd den beker vol vergif,
En deed, in SOCRATES, de zon der wijsheid daalen,
Opdat ze in 't rijk des lichts met nieuwen gloed mogt praalen;
Terwijl de deugd bezwijkt bij zijn geheiligd rif.
Athene! hoe verdwaasd verdooft ge uw' eigen luiſter!
Gij ſmoort uw' roem in 't graf; 's mans geest ontſtijgt uw kluiſter,
En pronkt met eenen krans van helden-martelloof.
Zijn naam, uw' haat ontrukt, zal eeuwig blijven leeven,
En alle landen door op dankbre tongen zweeven.
Zijn lof juicht Afgunst, Nijd en dollen Laster doof!

J. H.

LOF

Digitized by Google

LOF

DER

TOONEELDICHTKUNDE,

VERVAL IN 'T NEDERDUITSCH TOONEEL,

DESZELFS OORZAEKEN,

EN

MIDDELEN TER HERSTELLING.

Dichtlievend Broedrental! dat hier; door 's Hemels gunst,
Deze aengenaeme School van Weetenſchap en Kunst
Met zo veel vlijts bezoekt; wiens blijſchapmeldende oogen
Mij 't innerlijk vermaek van uw gemoed betoogen:
Ik deele in uwe vreugd, nu 't ons gebeuren mag,
o Kunstgenooten! op deez' heugchelijken dag,
Ons feestlied aen 't geluid der gouden lier te paeren,
Nu we ons Genootſchap weêr genoeglijk zien verjaeren.

Digitized by Google

Ik dank het hoog Beſtuur, dat in alle eeuwen leeft,
't Welk ons zo gunſtig door Zijn magt beveiligd heeft,
En, zonder dat we ons huis door rampen zien beſpringen,
Ons ruime ſtof verſchaft om vrolijk op te zingen.
Dees aengenaeme dag ſpoort mijnen ijver aen,
Om voor Tooneeldichtkunde op 't ſnaerentuig te ſlaen,
En niet alleen haer kracht en ſchoonheid voor te ſtellen,
Maer ook, om na te gaen wat tegenheên haer kwellen,
Vooräl in 't groot verval van 't Nederduitsch Tooneel;
Waervan ik u de bron zal wijzen, voor zo veel
't Mijn zwakke kunst vermag; en voorts ter toetſe geeven,
Die middelen, waerdoor zijn luiſter kan herleeven.

Kunstrijke PELS ging mij uitvoerig hierin voor,
In 't *Ge- en Misbruik des Tooneels*, dat, door en door
Verſtandig ſaemgeſteld, van ijder wordt gepreezen,
Die 't met beſcheidenheid en oordeel heeft doorleezen;
Dan 'k volg dat kloek vernuft niet op zijn letterbaen,
Een ander oogmerk toch zet mijne zangdrift aen;
Ik poog welvoeglijkheid en eere u aen te prijzen,
Die, op 't Tooneel verzuimd, Tooneelſpel doen verwijzen;
Ik tracht, ſchoon mij de Nijd reeds in het aenzicht ſart,
Nog ſterker lust tot kunst te ontſteeken in uw hart.

De Poëzij, zo hoog ten top van eer geklommen
Bij elk, wiens kloek vernuft den Laster doet verſtommen;

Ge-

Digitized by Google

Gezocht, gevierd, bemind, gevolgd en aengebeên
Door hem die 't wisſe ſpoor der Wijsheid mag betreên;
Ging in verdienſten nooit zichzelve meêr te boven
Dan toen zij 't zwart gordijn terzijde had geſchooven,
En 't vorſtelijk Tooneel deed daevren door haer' toon.
Toen was 't: *hoe hoog men draev', het Treurſpel ſpant de kroon.*
Tooneeldichtkunst heeft reeds, een lange reeks van dagen,
Den roem van Onderdaen en Vorſten weggedraegen;
Geen wonder zeker! want wie ſchat haer kunst niet hoog,
Wen ze ons een voorige eeuw wil ſchildren voor het oog,
Der ouden heldendaên al ſpeelend doet beſchouwen,
Of Ondeugd, die der Deugd ſteeds nadeel poogt te brouwen,
Voor ijders oogen ſtraft, en doet ten gronde gaen,
Terwijl zij blanke Deugd bekranst met lauwerblaên!
't Is nutteloos dat wij 't bewijs van haer vermoogen
Bij vreemden zoeken, daer men 't zelve kan betoogen;
Zien wij op 't Schouwtooneel den Steun van 't Vaderland,
Den grijzen *Willem*, wiens doorkneed en rijp verſtand
De gouden Vrijheid heeft verlost van ſlaefſche banden,
En Leeuwendael bevrijd van 't juk der Dwingelanden;
Wie heeft geen diep ontzag voor zijn gedachtenis?
En in wiens hart kan 't zijn dat hij niet dierbaer is?
Gelijk we in 's Lands kronijk den roem der Oude Helden
En trouwe Vaderen, in 't breede zien vermelden,

Digitized by Google

Zo ſchetst ons dien 't Tooneel in weinige uuren af,
En prent ons diep in 't hart, 't geen 't eens te aenſchouwen gaf.
Wie moet het ſtreng gezag eens Opperhoofds niet doemen,
Die immermeer den naem van *Nero* hoorde noemen?
Welk mensch heeft, zonder ſchrik, den Schouwburg ooit bezogt,
Daer deeze Moederbeul zijn gruweldaeden wrocht,
Die elk, behalven 't hart eens Nero's zelf, doen ijzen?
Maer wie moet niet de deugd en vrijheidliefde prijzen
Van eenen *Cato*, die 't eenhoofdige Gezag,
(Wijl hem 's Lands heil en nut op 't ſterkst aen 't harte lag:)
En alle dwinglandij met kracht zogt af te weeren?
Och, mogt elk Batavier dien pligt van Cato leeren,
En, in het hevigst woên van buitenlandsch geweld,
Heldhaftig voor 't belang der Vrijheid gaen te veld!
Dit oogmerk heeft de Kunst vooräl in dees Tooneelen,
Dus leertge, o Landgenoot! uw pligten, onder 't ſpeelen.
Wie roemt rechtvaerdigheid in *Cosmus* handel niet,
Als hij hem *Garcias*, zijn' zoon, zelf dooden ziet,
Om dus zijn' broedermoord naer eisch der wet te ſtraffen,
En 't Recht, door hem ontëerd, voldoening te verſchaffen?
Dus toonde een Brutus, dus wees ons een Cosmus aen,
Dat geen geboorte of bloed het ſtrafzwaerd doen ontgaen
Aen zulken, die, ontäert van pligt en deugd en reden,
Gerechtigheid en wet verwoed met voeten treeden.

Heeft

Digitized by Google

Heeft Garcias elks hart, door zijn verraed, verſcheurd,
Hoe wordt het niet verrukt en weder opgebeurd,
Wanneer men een' *Oreſt* en *Pylades* ziet ſtrijden,
Daer elk van hun met vreugd de doodſtraf wenscht te lijden,
En zich misdaedig noemt, tot 's vriends behoudenis?
Gij, die op vriendſchap roemt, zie hier wat vriendſchap is!
Trekt niet een *Polieukte* een' traenenvloed uit de oogen?
Is niet elks ziel om 't lot eens *Konradijns* bewoogen?
Treft *Belisarius*, al wordt zijn' lof verdoofd,
Uw zinnen niet, als hij, van 't waerd gezicht beroofd,
Ontbloot van rang en eer, veracht, gedoemd, zijn dagen
In kwijnende armoê ſlijt, met onophoudlijk klagen?
Dus deelen wij in 't lot van andren, door 't Tooneel,
En worden onderricht, bij 't aengenaem geſpeel,
Van 't menſchelijk bedrijf in afgelegen landen,
Waerom 't van ouds den lof verwierf bij Puikverſtanden.
Dit zij genoeg. Bezien wij 't Blijſpel, ingericht
Om op een' laegren trant te ſchetſen onzen pligt,
En die gebreken, die den ſterveling verzellen,
Als in een ſchilderij, voor ijders oog te ſtellen.
Wien heeft Vooroordeel toch 't verſtand zo zeer verblind,
Dat hij ons weigren zou een' *Edelmoedig Vrind*,
Een' *Weêrgevonden Zoon*, en zulke Zedenſpeelen,
Te zien, op ordenlijke en deftige Tooneelen?

Digitized by Google

De zulken drukken 't hart een merk van menschenmin
En medelijdendheid voor 's naesten rampen in.
Wil nu mijn Landgenoot, die zich beroemt op reden,
Beschaefdheid en verstand; eens zien, hoe onze zeden
Berispenswaerdig zijn bij anderen! weläen,
Men hoor' zulks uit den mond van een' *Americaen.*
De *Glorieuse* slaet den dwaezen trotsaert neder;
De *Vrek*, die zich in 't geld verloor, vindt zich hier weder,
Wanneer hij zijns gelijk, of *Geerard* ziet verbeeld,
Of als men 't geestig spel des vrekken *Warnars* speelt,
Geteeld in 't brein van HOOFT, den roem van 's lands Poëten.
De Snoeshaen, die zichzelv' in 't zwetsen heeft vergeeten,
Vindt, in den *Zweiser* en *Bedrogen Officier*,
Zijn eigen beeldtenis. Schijnheiligheid ziet hier,
Door een' *Tartuffe*, zich volmaekt naer 't leven maelen.
De Kwistgoed ziet zich 't loon voor zijn bedrijf betaelen,
In eenen *Debauchant*, en dwaezen *Dobbelaer.*
Het zwierig Jonkertje ziet in den *Hagenaer*,
Die 't manlijk Nederduitsch mismaekt door fransche lappen,
Hoe 't algemeen hem acht om zijne weetenschappen.
En zij, wier booze ziel in woede en twistvuur blaekt,
Haer' Egaê 't leven tot een wreede pijnbank maekt,
Mag in *Xantippe* zien dat deugdelijke vrouwen
Zulk een boosaertig wijf met schrik en vrees beschouwen.

Ziet

Digitized by Google

Ziet daer, wat leering ons het ſtreelend Blijſpel geeft...
Mij dunkt ik hoor nochtans een ſtem, die mij weêrſtreeft
En hindert voort te gaen: „Voorwaer, gij ſpreekt met oordeel,
„ Doch alles wat gij noemt gebruikt ge tot uw voordeel,
„ En zwijgt, arglistig, ſtil van zo veel ſchandlijkheên,
„ Als vaek op uw Tooneel ſtilzwijgend zijn geleên"...
Dan zagt: ik zal wel ras, men gunn' mij tijd tot ſpreeken,
Naer de oorzaek zoeken van die ſchreeuwende gebreken.

De kleine trek tot Kunst, die 't algemeen thans voedt,
Is de eerſte bron der ramp die ons Tooneel ontmoet.
't Gezelſchap, waer de kaert het hart der ſpeelgenooten
Met taeie koorden bindt, knoopt thans zo wel de Grooten
Als Burgers aen elkaêr; men haet het Schouwtooneel,
En ſpilt zijn tijd en geld aen kinderlijk geſpeel.
Dit is 't nog niet alleen: de laffe Snappartijën,
Waerin men ijder mensch braef op de tong doet rijên,
Deez' hekelt, dien bekladt, verkettert en vervloekt,
Zijn veeler ziel zo waerd, dat zij niets anders zoekt,
Maer deeze ſamenkomst van ongerechtigheden
Blijſt kiezen, voor een School van deugd en goede zeden,
Die haatlijk wordt, wijl zij de Schijndeugd ſtelt ten toon.

In andren wordt de lust voor 't Schouwtooneel verboôn,
Door onze Geestlijkheid, die ſomtijds, in haer driften,
Vergeet verfoeilijk kwaed van nuttig goed te ſchiften,

Digitized by Google

Maer, onbarmhartig, 't Spel verwijst, en ſteeds 't gemoed
Van min ervarenen daervan zelfs gruuwen doet.
't Zij verr' dat ik den naem van braeve Predikanten
Bezwalken wil. De zorg van trouwe Godsgezanten,
't Beſeffen der waerdij van hun gewigtig werk,
Gepaerd met diep ontzag en eerbied voor de Kerk,
Doen mij haer Leeraers hoog waerdeeren en beminnen;
Maer zeker is 't ook, dat hun ijver op de zinnen
Der menſchen kracht bezit, en al te ver kan gaen,
Gelijk geſchiedt, wanneer men 't goede ſtil laet ſtaen,
En enkel 't misbruik ſchetst met haetelijke trekken.
Hierdoor zag zich de Kunst voorlang reeds vuil bevlekken,
Dit ſtichtte een' haet in 't hart van 't kunſteloos gemeen:
Dit ook is de oorzaek dat men veelen, buiten reên,
Veracht, beſchuldigt, ja zelfs heimlijk durft vervlbeken;
Waerom? Omdat zij vaek het Schouwtooneel bezoeken,
Die ſchool van ijdelheid, die bron van zonde en ſchand',
Die, zo hun wenſchen hielp, geweerd wierd uit het land.
Dus ziet men wie 't Tooneel van buiten ſteeds beſpringen;
Laet ons nu dieper nog, en in zijn' boezem dringen,
En zien hoe ver 't zichzelf ontëert, beſchimpt, verkort,
En oorzaek is, waerom 't met recht verweezen wordt.
Dit zal men allereerst in zijn Beſtuurders vinden,
Die dikwerf meêr beſtaen uit geld- dan kunstgezinden.

Het

Digitized by Google

Het ſlecht behandelen van goede Speelers blust,
Zo wel als 't mager loon, hunn' ijver, moed en lust;
Waerdoor niet zelden zelfs de deftigſte Tooneelen,
IJskoud door lustloosheid den kijkeren verveelen.

Men ſchuuwt des Speelers aert en inborst gaê te ſlaen,
Maer lapt en hoer en boef en dief en dronkaert aen;
Men wil dat zulk een hoop ons 't pad ter deugd zal wijzen;
Wat mensch kan toch het werk van zulke lieden prijzen?
Wie hoort met nut de tael eens Brutus uit den mond
Van eenen, die welëer 't gezag der wetten ſchond,
Die in het oproer zich een' wakkren held betoonde,
En, in zijn dol beſtaen, de trouw in 't aenzicht hoonde?

Kan hij een Joſeph zijn, in ſchijn ſlechts, niet in aert,
Wien elk met vingren wijst: „Ziet daer den hoerewaerd"?
Of kan 't een deugdzaem hart een zweem van blijſchap geeven,
Dat hij een godloos mensch, die, door zijn ſchandlijk leeven,
Den naem van mensch verbeurt, ziet ſpeelen voor een' held,
Die voor 't belang der Kerk zich in de breſe ſtelt?
Neen, neen: om zulken wordt het Schouwtooneel met reden
Beſchuldigd en gemijd, als ſchaedlijk voor de zeden.

Van alle wangebruik en vuile boerterij
Is Amſtels Schouwburg zelfs in geenen deelen vrij.
Wat treft het niet de kunst, als zij op die Tooneelen,
Veel ſtukken deerlijk ziet bederven, onder 't ſpeelen!

Geest-

Digitized by Google

Geestrijke STEELE ſtelde alrede zulks ten toon,
En ſchertste op dit Tooneel, en 's ſpeelers ſchraelen loon:
„ Men wil hier niet, (zegt hij) men wil hier niet gehengen,
„ Dat een beroep, het welk zo weinig toe kan brengen
„ Tot nut van 't algemeen, aen iemand rijkdom geeft".
Dit is 't, dat dit Tooneel gewis bedorven heeft,
En in 't vervolg den roem des Schouwburgs zal bevlekken.
Maer waerom dit Geſticht, waeruit men nut zou trekken
Voor Neêrlands Dicht en Tael, gelijk zijne oudheid leert,
Zo ſchandelijk misbruikt, zo haetelijk ontëerd,
Door 't, van het juichend Choor van Pindus Kunstgodesſen,
Nu tot een poppekraem van franſche Dansſeresſen
En Koordedansſers te herſcheppen, voor den ſmaek
Van een bedorven hart, dat zotheid voor vermaek,
En wufte vederpracht voor ſtaetlijke oudheid heiligt?
Waer is Melpomené en haere ſtoet beveiligd,
Nu, nu men de Opera, ten ſmaed van 't Treurſpel, duldt,
Ja zelfs als Burgeres van Amſtels Schouwburg huldt?
En klaegt men, dat zo ſchaers de Dichters hunne ſpeelen,
Die waerlijk kunſtig zijn, den Schouwburg mededeelen!
Indien men 't kostlijk geld, dat, ſints den ouden ſtand
Der Academie, dwaes, onnoodig, dol, ten ſchand'
Der Hoofden, is verkwist, ten loon had doen verſtrekken,
Om nutte Kunſtenaers tot ijver op te wekken:

Geen

Digitized by Google

Geen Gal, geen Brit zou hen in vlijt te boven gaen;
Des Schouwburgs eer zou ſteeds door 's Dichters roem beſtaen.
Doch deeze tael verveelt, men zoekt zichzelv' te blinden,
Men kan hierïn de reên van Schouwburgs leed niet vinden;
Doch ſtelt dit eens terzijde, en ziet hoe 't vuil geſpeel
Zelfs 't wis verval bewerkt in 't Amſteldamsch Tooneel,
Vooräl bij kermistijd, door eerelooze kluchten.
Dit laet men toe om winst; maer juist zijn dit de vruchten
Der baetzucht, die de deugd om 't nietig geld verraedt;
Dit is de reên waerom het Schouwſpel wordt gehaet,
Dit geeft den Predikſtoel gegronde ſtof tot klagten.
Ligt dorst men zulk een tael uit onzen mond niet wachten;
Maer die met overleg, rijp oordeel en verſtand
Een zaek verdedigt, dient het recht aen allen kant
Naeuwkeurig gaê te ſlaen, en vrijlijk te overweegen;
En doen wij zulks, wie zal, hoe zeer voor 't ſpel genegen,
Niet toeſtaen, dat zijn val uit eigen misdrijf ſpruit?
Maer zien wij nu hoe best dat misbruik wordt geſtuit,
Wat middlen ons Tooneel in luiſter kunnen ſtellen.
Men doem' ten vuure een reeks van ſchadelijke ſpellen,
Waerdoor de deugd gehoond, en kuisheid wordt ontëerd,
Men ſpeel' de zulken ſlechts waeruit de aenſchouwer leert,
Die weezenlijk het hart een' goeden indruk geeven,
En ons tot regels zijn om braef, om wel te leeven.

En

Digitized by Google

En zijn 'er die niet meêr, of gantsch reeds afgeſpeeld,
Weläen, men doe het geld, zo rijklijk toegedeeld
Aen Dansſers, wuften zwier en prael, voortaen dan ſtrekken
Om braeve Kunstnaers door belooning op te wekken.
Thans is 't voor 't Dichterdom een ongemeene gunst,
Als 't keurig oordeel der Beſtuurdren aen zijn kunst
Een' vrijgeleibrief ſchenkt, om op 't Tooneel te komen,
En wordt zijn arbeid dus goedgunſtig aengenomen,
Dan wordt hij, door deeze eer, tot dankbaerheid verpligt.
Gantsch anders ging het, toen de Schouwburg werd geſticht,
Toen was 't een eer voor hem, ja 't kon zijn' luiſter ſterken,
Dat BREÊRO, KOSTER, HOOFT en VONDEL hunne Werken
Vergunden, om het volk te leeren bij 't geſpeel:
De Dichters waren toen de pijlers van 't Tooneel.
Men bann' het wangebruik, van nimmer te vertoonen
Dan 't geen wordt aengeboôn; men tracht' de kunst te loonen
Van ijdren Dichter, die, hij zij dan wie hij zij,
Iets goeds ten voorſchijn brengt; men ſtell' het drukken vrij;
Men geev' den Speelers loon, elk naer zijn kundigheden,
Iets meêr aen deezen, dan gewoonlijk, te beſteeden,
Baert voordeel voor de kas; het ſpoort den ijver aen,
En 't geeft een reedlijk mensch een redelijk beſtaen.
Indien men goedvindt op dees middlen acht te geeven,
Dan zal men ras den roem des Schouwburgs zien herleeven.

Dus

Digitized by Google

Dus, dus beſtijgt hij eens den hoogſten glorietrap,
Dus is 't Tooneel een ſchool van deugd en weetenſchap,
Dus zal de lastermond altijd gebreideld blijven,
En aller braeven wensch, met onzen wensch, beklijven.

* * *

Zie daer, o Broedrental! ik acht hiermeê mijn taek
Volbragt. Indien ik nu naer kunstbelooning haek',
't Is deeze, dat elkéén ſteeds poog', met zijn gedichten,
Het hart des evenmensch te ſtreelen en te ſtichten,
't Zij in Tooneelſpel, 't zij in onbedwongen ſtof;
Wie anders doet verdient elks afkeer, niemands lof.
't Zal deeze Broederſchap aen zulken niet ontbreeken,
Die ons beſtaen alöm ten ſchimp', ten nadeel', ſpreeken,
Dit hebben wij met elk, dien ſchrijflust noopt, gemeen.
Maer laet ons, onbevreesd voor alle bitterheên,
Die wangunst mogelijk in ſtaet is ons te brouwen,
Steeds moedig helpen, om de Dichtkunst op te bouwen;
Waeräen dees Broederſchap zich nu vijf jaeren kweet.
Wij hebben al dien tijd niet vruchteloos beſteed,
Maer hoorden reeds ons werk met eenige achting noemen.
Uw vordering, ik durf deswegens u beroemen;
Is niet gering geweest. Streef voort, o Broedrenrij!
Tot u de lauwer wordt vereerd door Poëzij.

De

Digitized by Google

De Hemel zij gedankt, wiens zorg ons wilde ſpaeren,
En, ſints ons aenbegin, geen onzer in gevaeren
Des doods verliet, maer gunt op deezen blijden dag,
Dat elk zijn' meêgenoot verheugd ontmoeten mag.

Lang zij dit gunſtig lot ons door Gods hand geſchonken!
Lang moet de Kunſt ons hart in ijver doen ontvonken!
Lang blijv' dees Broederſchap, in Leydens veſt, in ſtand,
En, zo mijn wensch gelukt, beroemd door 't Vaderland!

C. v. H. j.

1771.

VER-

Digitized by Google

VERTALING

DES

VIJFTIENDEN ZANGS

VAN

THEOKRITUS,

GEZEGD DE

SYRAKUSISCHE VROUWEN,

OF DE

VROUWEN

HET FEEST VAN ADONIS VIERENDE.

Digitized by Google

PERSOONEN.

GORGO.

PRAXINOE.

EEN OUD WIJF.

EEN VREEMDELING.

EEN ANDER VREEMDELING.

EENE ZANGERES.

De Gebeurtenis is in Alexandriën.

Digitized by Google

DE VIJFTIENDE ZANG VAN THEOKRITUS, GEZEGD DE SYRAKUSISCHE VROUWEN.

GORGO.

Is vrouw Praxinoë te huis?

PRAXINOE.

Ja wel vriendin.

Maar he! waar komt gij toch zoo laat van daan? treed in.

GORGO.

Verwonder u, dat ik reeds hier ben.

PRAXINOE.

Ondertusschen,

Fluks Eunoë! geef eens een' stoel... geef ook een kussen.

GORGO.

O 'k zit zoo wel.

Digitized by Google

PRAXINOE.

Neem plaats, mijn waarde! op dezen ſtoel.

GORGO.

Praxinoë! wat is 't daar buiten vol gewoel!
'k Weet waarlijk niet, hoe 'k nog daar ben door heen gekomen.
Wat heb ik daar al volk, en wagenen vernomen!
De ſtraat is opgepropt van krijgsliên, en het end
Is zoo verſchriklijk lang.

PRAXINOE.

Dat 's waar. mijn dwaaze vent
Moest juist, aan 't ander eind der ſtad, dit huis mij huuren;
Wat zeg ik huis? dit hol; opdat wij geen gebuuren
Zijn zouden: Maar dus doet die Nijdigaart altijd,
Daar hij me in alles, wat ik gaarne had, beſtrijdt.

GORGO.

'k Zou in 's kinds bijzijn zoo niet van mijn liefſte ſpreeken,
Zie, 't heeft u, al den tijd, oplettend aangekeken.

PRAXINOE.

Ik meen uw' vader niet, Zopyrtje! wees gij zoet.

GORGO.

Hij merkt het waarlijk. Neen, papaatje is lief en goed.

PRAXINOE.

Toen 'k dit papaatje laatst deed naar een' winkel loopen,
Om wat blanketſel en wat *uitrum* mij te koopen;

Heeft

Digitized by Google

Heeft deze lompaart van het dertien voets geſlacht,
In plaats van dat, hoe dom! eenvoudig zout gebragt.

GORGO.

Zoo kocht mijn kwistgeld laatst, (ik moet het u vertellen.)
Vijf ſchaapen vachten. ei, wat zeg ik? honden vellen,
Verſleeten lorren, werk op werk, ja louter drek,
Voor zeven drachmen. — Maar, krijg uwe huik, en trek
Gezwind uw' tabbert aan. Laat ons, in een der zaalen
Van Ptolemeus hof, Adoon in glans zien praalen.
Indien 't gerucht niet liegt, zoo heeft de koningin
Iets overheerlijks en voortreflijks in den zin.

PRAXINOE.

't Moet alles rijk zijn, 't geen den rijken kan bekooren.
Maar, doe mij, die niets zag, eens 't geen u voorkwam, hooren.

GORGO.

Bij luiaarts is 't nooit laat, het is thans tijd van gaan.

PRAXINOE.

Kom aan dan. Eunoë! breng ſchielijk water aan,
En zet het hier bij ons. ſa Luivach! roer uw voeten.
Neen, loome kat! haal eerst het water; want wij moeten
Ons wasſchen, eer we ons kleên. Zie, hoe zij 't water brengt.
Giet in.... voorzichtig, dat ge niet veel water plengt.
Och morspot! moest ge weêr mijn' ganſchen rok beplasſen!
Genoeg, ik heb mij nu, God beter 't, al gewasſchen.

Digitized by Google

Waar is de fleutel van de groote kist? geeft op.

GORGO.

Praxinoë! dat kleed zit u gelijk een pop.
Eilieve, zeg! wat kost dat ſtuk u wel van weeven?

PRAXINOË.

Ik durf nauw... 'k heb aan geld tien pond 'er voor gegeeven.
Daar bij, heb ik nog zulk een' tijd daaraan beſteed,
Dat ik mij bijna dood gewerkt heb.

GORGO.

Maar dit kleed
Betaalt dien arbeid ruim.

PRAXINOË.

'k Ben zelve 'er van te vreden.

(*tegen Eunoë.*)

Mijn zonneſcherm... hang toch mijn huik wel om mijn leden.

(*tegen Lopyrion.*)

Neen kind, gij gaat niet meê, offchoonge nog zoo krijt.
Daar buiten is een ſpook, een lelijk paard, dat bijt.
Gij brakt ligt arm en been, of wierdt van 't volk verdrongen.
Kom aan nu. — Frygia! ſpeel gij wat met den jongen.
Roep 't hondjen binnen. ſluit de deur ter degen toe.
Goôn! welk een aantal volks! mijn lieve Gorgo! hoe
Zal 't gaan? ik zie voor ons geen kans daar door te dringen.
't Krielt als een mierennest. — Wat heerelijke dingen,

o Pto-

Digitized by Google

o Ptolemeus! ſtaan 'er niet van u ten toon!
Sins dat uw vader zijn verblijf kreeg bij de goôn.
De reiziger heeft thans geen hindrend leed te vreezen,
Geen booswicht uit Egypte ontrust hem, als voor dezen,
Toen 't volk, uit ſnood bedrog en listen t' ſaam geſmeed,
Gansch ongeſtraft, om 't zeerst die ſlechte ſtukken deed.
Maar... lieve Gorgo! zeg wat zal 'er van ons worden?
o Mij! ik weet geen' raad, daar komt de ruiterorden
Des konings aan. och vriend! ik bid, vertrap mij niet?
Hoe ſteigert deze vos! hoe woedend is hij! vlied,
Vlied, onbedachte meid! wat ſtaat gij nog te mallen;
De ruiter is op 't punt om van zijn paard te vallen.
Hoe goed is 't, dat ik hier niet met mijn zoontjen ben.

GORGO.

Houd moed, Praxinoë! wij zijn reeds achter hen,
En zij in hun gelid.

PRAXINOE.

Ik voel me ook niet meer prangen.
't Is raar, ik was van jongs af aan voor kille ſlangen
En paarden bang. Maar, kom, laat ons wat raſſer treên:
'Er vloeit een ganſche ſchaar van menſchen om ons heen.

GORGO.

Gij grootje! komt van 't hof, indien we ons niet verzinnen?

Digitized by Google

EEN OUD WIJF.

Dat raadt gij kindertjens.

GORGO.

Komt men daar makklijk binnen?

HET OUD WIJF.

Door moeite, kind lief! kwam de Griek, met zijne magt,
In Trojen; alles wordt door moeite aan 't eind gebragt.

GORGO.

Het wijf is weg, dat ons orakels wou verklaaren.
De vrouwen waarlijk zijn in alles toch ervaaren,
Zelfs hoe het trouwen van Jupijn zij toegegaan,
Zie, hoe veel menschen daar reeds voor de hofpoort ſtaan!

PRAXINOË.

Ontelbaar, Gorgo lief! ik zag van al mijn leven
Nooit zoo veel volks bijeen. Gij moest uw hand mij geeven,
En, Eunoë, geef gij aan Eutychis de hand;
Opdat ge in al 't gedrang, niet van ons afraakt, want
Wij moeten zien, dat we ons zoo t' ſamen binnen ſleuren.
Blijf bij ons, Eunoë! — o mij! 'k heb al twee ſcheuren
In mijnen mantel. vriend! wat ik u bidden mag,
Neem toch mijn zonneſcherm in uw bewaring,

EEN VREEMDELING.

Ach!
't Is mij nauw' moogelijk, maar 'k zal hem toch bewaaren,

PRAXI-

Digitized by Google

PRAXINOE.

't Volk ſtoot als varkens.

DE VREEMDELING.

Wees gerust, all' die gevaaren
Zijn reeds voorbij, en wij zijn wel, daar wij nu ſtaan.

PRAXINOE.

Het moet 'er u een jaar en eeuwig wel voor gaan,
Mijn vriend! dat gij voor ons dus zorgt, met mededogen.
Maar Eunoë wordt nog gedrongen, voor onze oogen.
Sa, doe uw best, dring door maar, met geweld, zottin!
Zoo bestig, nu is 't wel, nu zijn we 'er allen in,
Zeide eens de Bruîgom, die zijn deur beſtond te ſluiten,
Toen hij 'er binnen was, maar 't Bruidjen was nog buiten.

GORGO.

Praxinoë! zie dees tapijten eerst, hoe fijn
En kostbaar! 't lijkt voorwaar godinnen werk te zijn.

PRAXINOE.

Minerva! welk een hand heeft zulk een ſtuk geweeven!
Hoe was de ſchilder niet in zijne kunst bedreeven,
Die dees tafreelen zoo volmaakt geteekend heeft!
Welke eene uitvoerigheid! het is of alles leeft.
Ja wel, de mensch is toch een ſchrander ding te noemen.
Wie moet die beeldtnis van Adonis-lief niet roemen!
Dien de onderaardſche goôn zelfs minnen. Zie, hoe net

Digitized by Google

En wonderbaar ligt hij daar, op dat zilvren bed!
Zie, hoe zijn ſlaapen zijn verſierd met blonde hairen.

DE VREEMDELING.

Ei ijdle kwaakſters! laat toch dat gerabbel vaaren.
Die wijven maaken door haar ſnappen iemand gek.

GORGO.

Wel, wat beeldt gij u in? wat raakt u ons geſprek,
En of wij ſnapſters zijn? gij moogt ons dan gebieden,
Als ge ons gekocht hebt, maar nu kan dat niet geſchieden.
't Vermaard Korinthen heeft zoo wel ons voortgebragt,
Als held Bellerophon, dus hebtge op ons geen magt.

PRAXINOE.

o Lieve Proſerpijn! wie zoekt ons hier te dwingen?

GORGO.

Zwijg ſtil, Praxinoë! die zangſter, die door zingen
Den Rijmer Sperchis laatst verwon, zal zoo terſtond
Adoon bezingen; 'k zie 't aan 't preevlen van haar' mond.

EENE ZANGERES.

Godin! gij, die tot goud gezind,
't Hoog Eryx, Golgos en Idalien bemint;
Doorluchte Venus! ach hoe ſchoon
Is eindlijk, na een jaar, de lieve knaap Adoon
U, door

Digitized by Google

U, door de loome dagbodinnen,
De traagſte wezens van al 't Goddelijk geſlacht,
Wier komst de menſchen, wijl ze altoos iets brengen, minnen,
Uit Acheron terug gebragt!
Dione ſpruit! godin
Der toverende min!
Gij zelf deedt Berenice in een godes verkeeren,
Door 't ſtorten van een' hemeldouw,
In 't hart van die beroemde vrouw.
Daarom, ô Venus! die veel volken nedrig eeren,
Verſiert Arſinoë, welke, in bevallig ſchoon,
Voor Helena niet zwicht, den jeugdigen Adoon,
Met gaaven, waard' te roemen.
Daar hij thans naast zich heeft
De ſchoonſte vruchten, die de milde boomgaard geeft;
En zilvren korfjens, vol met allerhande bloemen.
Ook Syriesch reukwerk van veel prijs,
In gouden vlesſchen, en van ſpijs,
Al wat, uit tarwenmeel en bloemen, wel doorkneed
Met zoeten honig en met oly, 't vrouwvolk weet
Te vormen, en te bakken,
Dat all' ſtaat naast hem, en het heeft den juiſten ſchijn,
Als of het vogeltjens en andre diertjens zijn.
Ook ziet men rontom hem veel ſchaduwrijke takken
Van zachte dill' gereed; Waar-

Digitized by Google

Waardoor de minnewichten zweeven,
Als 't jong gevogelt', dat in 't woud,
Nog pas tot vliegen zich verſtout,
En ſlechts van tak op tak, durft vlerkend' zich begeeven.
o Ebbenhout!
o Glansrijk goud!
o Adelaar, uit wit ijvoor geſneden!
Die voor Saturnus zoon,
Het hoofd der Hemelgoôn,
Den ſchenker opvoert van beneden.
Op purperen tapeetſerijen,
Die, zoo ze een Samiesch of Mileſiesch koopman zag,
Den voorrang kreegen, voor het zachtſte en ſijnſte rach.
Heeft zij nog voor Adoon een ander bed doen ſpreijen.
In 't eene rust de Mingodin,
In 't ander, 't voorwerp haarer min,
Een Bruidegom van achttien jaaren,
Wiens kusjen nog niet ſteekt,
Naardien hij nog geen hairen,
Om zijne roode lippen kweekt.
Dat nu vrouw Venus zich verblij',
Dewijl ze Adoon heeft aan haar zij.
Wij zullen hem, bij 't vrolijk daagen,
Vaak naar het ſchuimend ſtrand ter zuivre wasſching draagen.

Ook

Digitized by Google

Ook zullen wij hem daar,
Met ongevlochten hair,
Met open borst, en losgeſtrikte kleêren,
Door luid gezang vereeren.
o Lieve Adoon! gij zijt, gelijk ons wordt verhaald,
Slechts de eenigſte, uit de helden,
Die de Elizeeſche velden
Verlaat, dan tot ons keert, dan weder derwaards daalt.
Want Agamemnon, noch de moedige Ajax heeft
Dit voorrecht ooit genooten,
Noch Hektor, die men uit de twintig ſtrijdbre looten
Van Hekuba, den naam van alleredelst geeft.
Patroklus, noch Achilles Zoon
Van Troje weêrgekeerd, ontvongen van de goôn
Dit overheerlijk lot. noch hun, die vroeger dagen,
Dan van Deukalion of der Lapiten zagen,
Viel dit geluk te beurt. Noch Pelops heldenbloem.
Noch den Pelasgen, der Argiven besten roem.
Geliefde Adoon! wil ons, als gij weer zult verrijzen,
Die zelve gunst, die gij ons heden toont, bewijzen?

* * *

GORGO.

Praxinoë! wat kunst bezit dat vrouwsperſoon!

O, die

Digitized by Google

O, die eens zoo veel wist! wat zong zij zoet en ſchoon!
Maar zacht... wij zouden wel van geen naar huis gaan weeten,
Mijn zuurmuil Dioklied heeft nog geen kruim gegeeten;
En als hem hongert, o dan is hij enkel roet!
Draag dies wel zorg, dat gij hem nimmer dus ontmoet.
Vaarwel, Adonis! zoo geliefd als ſchoon en teder,
Keer blijdelijk tot ons in goeden welſtand weder?

E. J. B. S.

1780.

TAAL-

Digitized by Google

DICHTKUNDIG

ONDERZOEK

VAN 'SHEEREN

JACOB CATS

CUPIDO VERLOREN EN UITGEROEPEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

DICHTKUNDIG ONDERZOEK

VAN 'S HEEREN

JACOB CATS

CUPIDO VERLOREN EN UYTGEROEPEN.

Onder onze Nederlandſche Dichters, welke zich eene algemeene toejuiching verworven hebben, is ongetwijfeld den Ridder JACOB CATS zijne plaats niet te ontzeggen Eene uitgebreide Geleerdheid, een welgeöefend verſtand, deugdzaame grondbeginſels, eene meer dan gemeene kundigheid van het menſchelijk hart, en een inneemende trant van redentwisten, ſtelden hem in ſtaat om in alle ſoorten van onderwerpen te ſlaagen; terwijl eene onvergelijkelijke zoetvloeiendheid (te aanmerkelijker om de ruuwheid van de meeſte zijner tijdgenooten) en vaardigheid van ſtijl, de rijkheid zijner verbeelding ondersteunden. Dit alles, gepaard met eene vernuftige en verſcheidene keuze van onderwerpen, kon niet nalaaten hem leezers te verſchaffen, wien, door de blijkbaare oprechtheid zijner gevoelens voor hem ingenomen, en door de ſtreelende ſchrijfwijze verlokt, niet alleen de nieuwsgierigheid gaande gehouden werd door de menigte van toen veelal onbekende verhaalen, wel-

Digitized by Google

ke hij zoo kunſtig in zijn werk wist in te vlechten; maar ook tevens, het verſtand overreed door alle kunstgreepen der Welſpreekendheid, en het hart overmeesterd door de aandoenlijke ſchilderijen, met welke hij zoo mild is. Beklaaglijk is het alleen, dat zijne vlugheid in de verſificatie hem tot eene langwijligheid vervoerd hebbe, die tegenwoordig ſchier onverdraaglijk is; dat hij, om zijne weelderigheid bot te vieren, niet ſchroomt in eene zelfde zaak zoo lang om te doolen, tot men eindelijk het geduld verliest om hem na te gaan; en dat zijne vaerzen, in welke hij (men moet het bekennen) dikwijls weinig acht op Taal- of Kunstvereischten gegeeven heeft, bovenmaatig zwak zijn, en (zijne Alexandrijnſche vooral) verveelend eentoonig voortrollen. Deeze gebreken, de oorzaak, waarom hij, die mooglijk door zijne ſchriften meer invloed op het algemeen gehad heeft dan iemand, thands zijne wettig verkreegene achting bijna ten eenenmaale verlooren heeft, en naauwlijks meer dan van het plompe gemeen geleezen wordt, kunnen echter in eene onpartijdige redenſchaal, vertrouw ik, op verr' na zijn ſchoonheden niet opweegen, en zijn niet vermogend hem den naam van een' goed' Dichter te ontrooven. Ja, misſchien is geen onzer Poëeten zoo geſchikt om jongen Aankweekelingen in de Dichtkunde ten voorbeelde te ſtrekken. Immers de voorraad van denkbeelden, van zedenlesſen, de rijkheid van gelijkenisſen en tegenſtellingen, de verſcheidenheid van geſchiedenisſen en verdichtſelen, de ſchat van levens- of geaartheidsſchetſen (Characters), en de overvloed van hartstochten en driften, waardoor hij

Digitized by Google

bij zich aanprijzens waardig maakt, ſtrekken, met verſtand, ſmaak en oordeel geleezen, allermeest om die verdrietige dorheid te weeren, welke niet alleen den jongen Dichteren eigen is, maar zelfs, over het algemeen, in de tegenwoordige Dichtwerken veld gewonnen heeft; en welke, zonder eene uitgeſtrekte kunde en beleezenheid naauwlijks te vermijden is, dan door eenen opgeſierden en winderigen ſchrijſtrant in te voeren, die zelden met het natuurlijk ſchoon beſtaanbaar is, en die ik niet weet of zelfs boven de genoemde dorheid te verkiezen zij; dewijl zij als de teering en waterzucht tegen elkander overſtaan.

Het gezegde wijdloopig te betoogen lijdt noch de tijd noch de plaats: voor alle bewijs beroep ik mij op de overtuiging van kundige en bedaarde Leezeren van 's mans ſchriften: en zoo men gelooven mocht dat ik in derzelver loſſpraak te verre gaa, men verſchoone deezen misgreep ter gunſte van de dankbaarheid welke ik CATS verſchuldigd ben, zoo voor de Hiſtorie- en Fabelkennis, waar toe hij mij den weg gebaand en den lust opgewekt heeft, als voor de vaardigheid, welke mij uit zijne in mijn' kindſchen tijd ijverige leezinge is bijgebleeven, hoe weinig roem ik dan ook op het een en ander draagen konne.

Dus eenigermaate den Dichter CATS recht gedaan hebbende, ſchroom ik niet, den Genootſchappe eene beoordeeling aan te bieden van een van des genoemden kleine Dichtſtukjes, bij zijne *HARDERSLIEDEREN* geplaatst, onder den tijtel: „CUPIDO verloren en uytgeroepen";

Digitized by Google

het welk hij van den Griekſchen MOSCHUS ontleend, en, zoo naauwkeurig als zijne vertaalingen pleegen te zijn, nagevolgd heeft.

De inhoud van dit ſtukje, in het Grieksch *de vluchtende Liefde*, of (zoo men wil) *Kupido op de vlucht* genoemd, beſtaat in eene beſchrijving van het Minnewicht, ter gelegenheid van zijn wegloopen, door zijne Moeder gedaan wordende om hem uit te vorſchen. Het oirſpronklijk is allerbevalligst, onopgeſmukt, en door zijne eenvoudigheid behaaglijk, beſtaande uit ſlechts negen en twintig vaerzen. De voortreffelijkheid van dit ſtukje is zoo groot, dat PERRAULT, die hevige beſpringer der Oudheid, welke zich niet ontzag de ſchoonſte voortbrengſels van 't kunstademend Griekenland te beſpotten, ten opzichte van dit Dichtſtukje zich met het oordeel der kundige Bewonderaaren der oudheid vereenigd heeft, in hetzelve den billijken lof toe te keuren, en de vermaarde TASSO het zelfs nagevolgd en uitgebreid heeft: opdat ik nog zwijge, dat verſcheidene andere geachte Dichters, door deszelfs lieflijkheid ingenomen, dit tot een onderwerp voor hunne geeſtige puntdichtjes gemaakt hebben. Waar onder dat van MARINO algemeen voor meest uitmuntend gehouden, met eene getrouwe, ſchoon anders gebrekkige vertolking van WELLEKENS in zijnen vertaalden Amintas op bladz. 124 en 125 gevonden wordt. — Zoo dat men zeggen mag, dat dit kleine ſtukje eene zeer algemeene, ja meer algemeene goedkeuring dan HOMERUS onvergelijkelijke Heldendichten gevonden heeft. En niet zonder grond. Want,

Digitized by Google

Want, wat de uitvinding betreffe, hoe kon Kupîdo onderſteld worden beter te kunnen worden beſchreeven dan door zijne Moeder? Of hoe kon die beſchrijving gepaster aangevoerd worden, dan door de verziering, dat zijne Moeder, door 's jongskes wegloopen ontrust, hem poogt te ontdekken en ten dien einde hem kenbaar maakt? Hoe liefelijk eene Allegorie is 't eindelijk, en hoe inneemend, terwijl het alles influit, wat eene zedenkundige waarſchouwing tegen eene wulpſche min, uit den aart der zaake afgeleid, in alle haare volkomenheid zou kunnen bevatten; en te gelijk de levendigheid van een' minnezang bewaart! Wat de uitvoering aangaa, het afbeeldzel is volmaakt: in kleur, gelaat, oogen, ſtem, houding, aart, gedrag, en tooi, wordt hij beſchreeven; en met zoo kieſche uitdrukking, dat men zeggen kan, dat daar niets aan ontbreekt.

Om eenig duidelijker denkbeeld van dit Dichttafreeltje te geeven, heb ik vruchteloos mijne krachten, ter vertaaling' van hetzelve in Neêrduitſche Dichtmaat beproefd; doch ſchoon mijne poogingen daarin mij-zelven, als zoodaanig, niet voldoen, hebbende ik 't niet verder dan tot een navolging kunnen brengen; echter maak ik geene zwarigheid, om (bij gebrek van beter) dezelve voor te ſtellen; niet anders, dan gelijk een koolſchets door een' Leerling naar een ſchilderij van Rafaël getrokken: terwijl ik te meer op een' gunſtigen ontfang van dezelve hoope, vermits mijnen Kunstvrienden meer dan genoeg bekend is, dat mijn geest minder geſchiktheid heeft voor de vrolijke naïviteit (mag ik 't dus noemen) van dit onderwerp, dan voor de ſtugge ſomberheid van den Treurzang.

K U-

Digitized by Google

KUPIDO

op de vlucht.

De ſchoone Cypris ſchreeuwde om haar' verlooren' Zoon.
„ Zag niemand hier de Min? Hij is mijn' ſchoot ontvloôn.
Zoo iemand uwer mij zijn ſchuilplaats weet te melden,
Zoo ſpreekt: een waardig loon zal uwen dienſt vergelden:
Een kus van Venus mond! maar brengt gij 't wicht mij weêr,
Gij zult geen' blooten kus ontfangen, maar nog meer!
Dan, om een klaar bericht van 't zwervend kind te geeven,
Zie hier zijn beeldtnis in volkomenheid beſchreeven.

Het jongske is geenzins blank, maar gloeiend rood, van huid:
Zijne oogen ſchieten vuur en blikſemflitſen uit:
Hij is boosaartig; maar lieftaalig: in zijn ſpreeken
Geveinsd: zijn ſtem is zacht, en vloeit als honigbeeken.
Gramſtoorig, is hij loos, bedrieglijk, valsch, en fel:
Arglistig maakt hij zich van wreedheid kinderſpel:
Zijn kruin moog door den zwier van 't kronklend hair bekooren,
Maar 't voorhoofd heeft den blos der ſchaamte lang verlooren:
Zijn handjes zijn zeer klein, maar treffen vreeslijk veer;
Ja, tot den Acheron en 's Afgronds Opperheer.
Van lichaam naakt, weet hij zijne inborst loos te omkleeden,
En, pleegende als een duif de dunne lucht te kneeden,
Zweeft hij geduurig om, met onſtandvasten zin,
Van de een naar de andre kunne, en ſtrijkt ten boezem in.
Zijn armtje voert een' boog, en nog een' ſchicht daar boven;
Dat ſchichtje, hoe gering, bereikt de Hemelhoven.
Een gouden bus hangt hem ter ſchouder af, belaân
Met pijlen, die ik-zelv ſomtijds ten doel moest ſtaan.
't Is al verſchriklijk! wreed! maar meest van alle zaaken,
Een toortsje, daar hij zelfs de zon meê weet te blaaken.

In-

Digitized by Google

Indien gij 't wichtje grijpt, hou 't onbeweeglijk vast,
En ſchreit hij, zie wel toe, eer u zijn list verrast:
Of lacht hij, bind hem wel. Maar poogt hij u te kusſen,
Wijs, wijs zijn lippen af; daar ſchuilt iets giftigs tusſchen.
En zoo de loosaart u zijn ſchoone wapens biedt,
't Verraadersch tuig draagt vuur, aanvaard zijn gaaven niet".

Na 't puntdichtje van MAURINO, door WELLEKENS aangehaald, verdient, mijns bedunkens, het Fransch Epigramma van BERNARD (een ſchrijver, wiens Punten Lierdichtjes door Venus-zelve ſchijnen ingegeeven te zijn), dat wij het uitſchrijven, om 't als een andwoord op Venus noodiging te doen volgen.

Le Dieu d'Amour a deſerté Cythère,
Dedans mon coeur le transfuge s'eſt mis.
De par Vénus, trois baiſers ſont promis
A qui rendra ſon fils à ſa colère.
Le livrerai-je? en ferai-je myſtère?
Vénus m'attend; ſes baiſers ſont bien doux!
O vous, Daphné, qu'il prendrait pour ſa mère,
Au même prix, dites, le voulez-vous?

De ſnelgewiekte God der minn'
Is Cythereaas ſchoot ontvlooden;
Die vluchtling ſloop ten mijnen boezem in:
Men heeft uit Venus naam drie kusjes aangebooden,
Voor die, haar gramſchap ten gevall',
Het wichtje wederbrengen zal.

Hergeef, — behoude ik hem? — ik blijf in twijfel hangen;
Daar trekt mij 't gastvrijrecht; — hier ſpreeken mijn belangen:

Digitized by Google

Een lieve kus van Venus is zo zoet!
Gij, Dafne, die hij zelf voor zijne Moeder groet,
Zeg, wilt gij hem tot d' eigen' prijs ontfangen?

Indien onder de Ouden een ſchrijver is, tot welks navolging de Heer CATS geſchikt was, het is, gelijk onder de Latijnen OVIDIUS, zoo onder de Grieken MOSCHUS; hoewel, dees niet zoo veel als de eerstgemelde. De uitſteekende vaardigheid onzes Dichters maakt dat hij niet ligt vreemde ſieraadiën zoekt, maar bij de eenvoudigſte ſchilderijen en tooiſels blijft. Hij was gevoelig, teder van hart, bekwaam om de juistheid der uitdrukkingen te toetſen: beiden, hoedaanigheden, die in onzen Griekſchen Schrijver uitblinken. Alleen is zijn ſtijl wijdloopiger dan het voorbeeld, 't welk met de allerzorgvuldigſte juistheid van woorden geene lettergreep te veel heeft. Dit is dus het voornaame, waar omtrent de navolging van het oirſprongklijk verſchillen moet, en het welk ik eens vooral aanmerke, om de geduurige herhaaling te mijden. Voor 't overige had CATS kunde genoeg in de Griekſche Taale, waarin hij door GESSELIUS onderweezen was, niet tegenſtaande, dat hij in zijn Twee-en tachtigjaarig Leven zich beklaagt van zich daar op niet verder te hebben toegelegd, wanneer zijn Leermeeſter naar Amersfoort beroepen werd. Uit zijne ſchriften toch blijkt dat hij SOFOKLES en EURIPIDES wel doorleezen heeft, Schrijvers, moeilijker te verſtaan dan MOSCHUS, van wien zelfs misſchien wel aanhaalingen bij hem te vinden zouden zijn; ten minſte, THEOKRI-

Digitized by Google

KRITUS en MUSAEUS waren hem bekend: zoo dat men geene reden hebbe te denken, dat hij ſlechts eene Vertaaling van dit ſtukje gevolgd heeft.

De Vooraſſpraak verſchilt van het oirſprongklijk. — Dit acht ik den Dichter vrij te ſtaan: deeze dient toch alleen om te beter verſtand te geeven van het vaers, en moet dus ingericht worden naar de onderſtelde kundigheden en gewoonten der Leezeren of Toehoorderen. Niemand, denk ik, zal het dus den Duitſchen Dichter kwalijk afneemen, dat hij hier een' Omroeper voor de Moeder laat ſpreeken: want, dewijl dees voor haar en uit heuren naam' ſpreekt, blijft alles in de zelfde waarſchijnlijkheid, terwijl het met onze zeden beter overeenkoomt dat een Omroeper het woord doet, dan Venus-zelve.

Dus heft de Nederlandſche Poëet zijne Vooraſſpraak aan:

„ Het weeligh boefje, Venus kint,
„ Het ſlimſte guytje datmen vint,
„ Was leſtmael ick en weet niet waer,
„ Dies maeckt ſyn Moeder groot misbaer.
„ Sy roept het wight, ſy ſucht en klaegt
„ Maer 't is om niet al waerſe vraeght:
„ Want ſchoon ſy grooten rou bedreef,
„ Men wiſt niet waer de lecker bleef,
„ Sy liet daerom den kleynen guyt
„ Door al het lant dus roepen uyt".

Het weeligh boefje, Venus kint,
Het ſlimſte guytje datmen vint.

Digitized by Google

Dit is eene algemeene eigenſchap van CATS, wanneer hij een' perſoon genoemd heeft, eenige korte beſchrijving van zijne geaartheid te laaten volgen, en dit geeft dikwils veel ſierſel aan zijn werk; doch in dit geval ſchijnt het ongepast te zijn; dewijl de beſchrijving van het kind het lichaam van het vaers moet uitmaaken.

Was leſtmael ick' en weet niet waer.

Dit is een gebruikelijke uitdrukking bij onzen Dichter, die ongetwijfeld zijn *ick en weet niet wat*, en *ick en weet niet waer*, uit de Franſche Spraake ontleend heeft.

Deeze ſpreekwijze, ſchoon ze in het Fransch zeer uitdrukkelijk geacht wordt, en ook in de Latijnſche Taal in gebruik is, ſchijnt in de onze niet te hebben konnen ingedrongen worden. Ik heb om dezelve deezen Dichter menigwerven hooren beſpotten: maar ſteunt zulks op genoegzaamen grond? Heeft hij deeze uitdrukking van het Fransch overgenomen, op dezelfde wijze hebben anderen zoo uit het Latijn, Hoogduitsch, ja Engelsch, als uit het Fransch in ons Neêrduitsch woorden en ſpreekwijzen ingevoerd, ja zelfs regels geſmeed voor de woordſchikking, waardoor dikwils onze Moedertaal niet verbeterd is. Waarom zou CATS dan niet vrij geſtaan hebben, 't geen anderen geoorloofd was? — Of is het om dat hij te veel gebruikt maakt van dit zelfde woord? Men bedenke dat CATS geſchreeven heeft in eenen tijd toen de Vaderlandſche Poëzij verre af was van de tegenwoordige volkomen-

Digitized by Google

komenheid, en dus als een oud Dichter aan te merken is, in wien men met geenerlei recht de kieschheid der laatere Poëeten vereisschen kan. Heeft niet HOMERUS, de groote HOMERUS, het zelfde gebrek van herhaaling, zoo 't een gebrek heeten zal? Ja nog een grooter behalven dit? Herhaalt dees, opdat ik de geduurige herhaaling zijner beschrijvingen van den Uchtend, van het andwoorden, en wat diergelijke meer is, voorbijga: herhaalt dees, zegge ik, niet bestendig zijn eigenste vaerzen, wanneer hij een verhaal gedaan heeft, het welk naderhand door een' zijner Helden geschiedt; zoo wel als wanneer hij iemand eene boodschap doet beveelen, welke hij door den Bode in dezelfde woorden laat overbrengen? Dit laatste echter, wel verr' van het een gebrek te achten, heeft de Fransche BITAUBÉ in zijnen *Willem van Nassau* nagebootst; met dit onderscheid nogthands dat bij HOMERUS diergelijke boodschappen in eenvoudige uitdrukkingen bestaan, daar niet af- of bijgedaan kan worden zonder dat ze verliezen, en die men dus met vermaak herleest; terwijl bij BITAUBÉ een Fransche *jeu de mots* in de plaats koomt. — Doch (om tot onzen CATS weder te keeren) zoo hij al wat verr' gegaan was in deeze menigvuldige herhaaling, maakt hem dit juist bespottelijk? Vinden we bij anderen, bij nieuwe Poëeten geen spooren van iets diergelijks? Honderden Dichtbondels onzes tijds zouden daar voorbeelden van konnen opleveren, indien we ons der moeite getroosten wilden van ze op te slaan.

Zoodaanige herhaalingen echter van woorden en uitdrukkingen, gaan zelden voor schoonheden door, en zij ont-

slip-

Digitized by Google

ſlippen den Schrijveren meestal hunnes ondanks. Doch veelen van hun, die zorgvuldig genoeg zijn om deeze *Tautologie* te vermijden, begaan er eene andere, en leveren ons, daar zij hunne woorden verſcheidenlijk ſamenſchikken, en met hunne zelfbeteekenende (*Synonyma*) verwisſelen, ons echter dezelfde ſchakel, dezelfde reeks, de zelfde opvolging van denkbeelden. En daar de woorden niet zijn, dan om denkbeelden op te wekken, wordt door deeze woordverwisſeling het walglijk verveelende deezer herhaalingen dan wel vermijd? Zeker niet voor den geest, maar alleen voor 't gehoor; en met wat recht zullen we dit meerder kieschheid inwilligen dan het verſtand?

Zorgen wij des, om terwijl wij de tegenwoordig gezochte verſcheidenheid in het woordelijke betrachten, ons eene rijkheid van geest te verkrijgen, die alleen de eenvormigheid in het verſtandelijke van den ſtijl kan voorkomen. Dit is niet alleen het voornaamſte gedeelte; maar hij, die de eenvormigheid hier in vermijd, zal ook geene moeite behoeven, om haar in 't werktuiglijke zijner uitdrukkingen te ontwijken.

Dan, dat ik bij gelegenheid van dit *ick en weet niet wat* iets zegge, wegens het verbannen van het ontkennend woordje *en*, oudtijds *ne* geſchreeven, het welk voorheen in onze Taale de ontkenning bekrachtigde. Nog in het begin deezer Eeuwe was men algemeen van begrip dat dit woordtje zeer veel tot de zachtheid onzer ſpraake toebracht, en zeker Schrijver van dien tijd geeft te bedenken „ wat eene kreupele „ overzetting het zou zijn van 't eerſte vers van Da-

„ vids

„ vids Harpzangen, als men dezelfde op de volgende
„ wijze verrigten zoude: *Zalig is de man, die niet —*
„ *gaet in den raedt der godloozen; op den weg der*
„ *zondaers niet — ſtaet; en op den zetel der ſpotters niet*
„ *— zit*". Wij kunnen thans, nu onze ooren daaraan gewend zijn, in deeze uitlaating geene hardheid ontdekken; doch waarom moest het echter verworpen worden? Om zijne overtalligheid; dewijl eens te ontkennen genoeg was? Maar zoodaanige overtalligheden zijn in den aart onzer zoetvloeiende Taale, even als in dien der Griekſche gegrond, waar in men ook tweemaalen ontkent; dus is 't ook in de Franſche: en nog doen zich bij ons blijken op van deeze eigenſchap. Want op de vraag *hebt gij dit niet gedaan*? zal van den geen', die te kennen wil geeven dat hij 't heeft nagelaaten, *neen* geandwoord worden: zoo dat de ontkenning, in de vraag' opgeſlooten, door eene tweede ontkenning bevestigd wordt. Daar bij heeft onze Taal door de Metaplaſtiſche afkapping, gelijk VERWER ze noemt, overvloed van lange, maar gebrek aan korte lettergreepen gekreegen, 't welk eene genoegzaame reden opleverde om dit korte woordtje te bewaaren; terwijl eene diergelijke overtalligheid de rijkſte en ſchoonſte Taalen gemeen is. Deszelfs verbanning ſchijnt een gewrocht te zijn van Taalſchuimeren, die, in geene dan de Latijnſche ſpraak kundig, de onze op derzelver leest hebben willen ſchoeien, en uit dien hoofde haar veel van haare rijkheid ontnamen, om de fraaie reden, dat het Latijn armer is. Het is te bejammeren dat Lieden, niet meer dan eene enkele vreemde Taal machtig,

Digitized by Google

tig, uit welke zij zich geen algemeen denkbeeld van het waare ſchoon eener Taale konden vormen, de hand aan hunne Moederſpraak hebben ondernomen te ſlaan; en het is ten vollen betooglijk, dat ons Nederduitsch ongelijk volmaakter taal zou zijn, zoo het niet aan den eenen kant met Latijnſche, aan den anderen met Franſche taalregelen bezwaard waar geworden. Dat men dierhalve omzichtig zij in het afkeuren van ſpreekwijzen, dus verr' door het gebruik gewettigd, en liever trachte onzen taalſchat te vermeerderen dan te verkleenen. — Men houde mij deezen uitſlap ten goede, welken mijne-rechtmaatige zucht voor onze ſchoone Moedertaal mij heeft afgedwongen!

Eer ik van deeze Vooraſſpraak afſcheide kan ik niet voorbij, de woordenrijkheid in onzen Dichter optemerken, met welke hij het Minnewichtje op zoo veele onderſcheidene wijzen benoemt, als: *boefje*, *venuskint*, *guitje*, *wicht*, *lekker*, en beneden nog eens, *bengel* en *zoontje*.

Op deeze voorreede volgt de uitnoodiging ter ontdekking' van 't kind, met de beloſte van belooning.

„ Indiender iemant is, goeliên,
„ Die Venus ſoontjen heeft geſien,
„ De vinder des ſal ſijn geloont
„ Als hij het kint maer heeft getoont,
„ Een kus van Venus rooden mont
„ Sal hem geworden voor den vont;
„ Maer die het wight met eene vat,
„ Diens loon ſal meerder zijn als dat".

Dat

Dat niemand het woord van *goêliên* hier ſtoote: men herinnere zich dat het de Taal van den Omroeper, niet (als bij MOSCHUS) van de ſchoone Venus zelve is.

De verkleinende woorden zijn, als bekend is, van ouds met een *n* geſchreeven; doch het is reeds vroeg, dat men begonnen heeft, deeze wijze van ſpelling te veranderen. De onderſcheiden uitſpraak in de verſchillen oorden van ons gemeenebest ſchijnt de verſcheidenheid, die hier tegenwoordig in plaats vindt, te wettigen, en het is onzen Dichter dierhalve niet ten kwaade te duiden, indien hij, elders gewoon *boefje* en *guitje* te ſchrijven, van onderſcheiden tongvallen gebruik maakende, hier ter plaatſe *ſoontjen* met een *n* ſchrijft. Men zou nogthands kunnen denken, dat hij hier de *n* gebezigd had om het opvolgen der *h*: want men weet dat het oudtijds gebruikelijk was, achter den klinkletter, waarop eene andere klinkletter of *h* volgde, een *n* te plaatſen naar de wijze der Grieken. Deeze vrijheid is ons mede van de Taalſchuimeren ontrukt, ſchoon zij den Dichteren van groot gebruik was; en zoo dra zij niet meer gebruikt werd, heeft men noodwendig de zachte *e* óp 't ſlot der woorden in den daaropvolgenden klinker moeten doen ſmelten; hoewel ſommigen der ouden de onverdraaglijke hardheid in derzelver horting met eene voeaal niet bemerkt hebben. En dewijl de *h* toen veeläl naauwlijks uitgeſproken werd, heeft men voor dezelve ook eene *n* achter deeze *e* geplaatst: tegenwoordig ſchijnt de *h* een volkomen medeklinker te zijn; niet tegenſtaande 't welke de Dichteresſe WOLFF

de

Digitized by Google

de *e* in dezelve ſmelten laat, zeggende, in heure Aanſpraak aan Zijn D. Hoogheid, bij deszelfs doortocht door de Beemſter:

„ ——— Schoon ze om heur bruine en ongetooide hairen
„ Alleen een bloemtuiltj' heeft gehecht".

Maar die het wight met eene vat.

Thands zou men *met eenen* zeggen: HUYDECOPER in Corneilles Edipus:

„ 'k Ben Koningin, mijn Heer, maar moeder ook *met eenen*".

Doch oudtijds gebruikte men alle bijvoeglijke naamwoorden wanneer zij op zich-zelven ſtonden, en dus als zelfſtandige gebruikt werden, in 't vrouwlijk geſlacht; daar men 't nu, op de wijze der Latijnen, in 't onzijdige doet. — Dus was het met alle bijvoeglijke woorden van hoedaanigheid, als *breed*, *hoog*, *groot*, *oud*, enz. voor welker vrouwelijken uitgang *breede*, *hoge*, *grote*, *oude*, men ſedert de tegenwoordige zelfſtandige woorden van hoedaanigheid, *breedte*, *hoogte*, *grootte*, *oudte* geſmeed heeft, en in de plaats doen treden.

Diens loon zal meerder zyn als dat.

Dat dit *meerder dan dat* moest zijn weet een ieder: doch dit is een algemeene misſlag van den tijd, waar in onze Dichter geſchreeven heeft.

Dus gaat de Omroeper vervolgens voort:

„ Dan op dat ghy hem kennen ſout,
„ Dit is ſijn weſen dat onthout".

Het

Digitized by Google

Het oirſpronglijk heeft hier:

Het jongske is kenbaar; ja uit twintigen te kennen.

dat is als of wij *uit honderden*, of *uit duizenden* zeiden.

Dit vaers zou ik denken te ſlaan op de klaarblijkelijkheid van de kwaal eens verliefden, die niet te verbergen is, volgens het bekende vaersje van onzen Dichter:

„ Vyer, hoeſt, gelt, en heete min,
„ En hout men noyt ter degen in;

en het dichtje van ANAKREON, dus vrij overgebracht:

„ De paarden hadden in hun zijden,
„ Voorheen, huns meeſters merk gebrand;
„ Zoo was de Parth, ſints oude tijden,
„ Te kennen aan zijn' tulleband.
„ Maar mij zijn al die liefde kweeken
„ Op 't allereerst gezicht bekend:
„ Want allen is een zelfde teeken
„ In 't teêrverzuchtend hart geprent".

Op dezelfde wijze als CATS heeft TASSO het nagevolgd:

„ *Forſe, ch' egli trà voi*
Dimora ſconoſciuto. —
Mà vi darò tal ſegni,
Che conoſcer a i ſegni
Facilmente il potrete".

Misschien onthoudt hij zich onbekend onder u. — Doch ik zal u zodanige merken opgeven, dat gij er hem lichtlijk aan kennen zult. En dit heeft mij doen denken, of zij misschien het eerste halfvaers vraagenderwijze geleezen hadden: *Is 't jongske kenbaar?* Waarop dan 't andwoord volgt; *ja, uit duizenden te kennen*, met de opgaave der teekens; waar bij dan wel het verband behoort; *dit zijn zijne kenmerken.* En in dien zin heb ik, om te minder van CATS te verschеelen, mijne navolging opgemaakt.

Zie hier dan de beschrijving van 't Wichtje.

„ Het is een kleyn en weligh dier,
„ Gewapent met een selsaem vier,
„ Het voert twee vleugels als een swaen,
„ En noyt en kan het stille staen,
„ Het flickert hier en weder daer,
„ En koppelt menigh drolligh paer,
„ Syn oogen glimmen als een keers,
„ Daer mede lonckt 'et over dweers,
„ Syn boogh die is vol enckel list,
„ Het schiet al eer het iemant gist,
„ Sijn pyl al isse schoon vergult,
„ Is binnen met vergif gevult;
„ Syn lyf, al isset moedernaeckt,
„ Heeft menigh ruyter afgemaeckt;
„ Syn tortf', al isse niet te groot,
„ Brengt menigh ridder in der noot;
„ Brengt jonge vrouwen in verdriet,
„ En spaert de teere maeghden niet,
„ Ja maecktet dickmael wel so bont,
„ Dat hy syn eygen moeder wont".

Eene

Digitized by Google

Eene algemeene vrijheid van verſchikking gebruikt de navolger, in deeze beſchrijvinge, dien ik niet denk dat dezelve geweigerd kan worden. Ook vlecht hij er eenige regels in, welke niet in den text voorkomen. In de vlugtende Kupido van TASSO vind ik de *kleinheid*, waarmeê hij zich vertoont, die CATS in zijn 21ſte vaers heeft uitgedrukt, gelijk ook deeze vaerzen, waarvan hij den zin in zijn 28ſte, het 8ſte der beſchrijving, beperkt heeft:

„ *Gli occhi infiammati, e pieni*
„ *D'un ingannevol riſo,*
„ *Volge ſovente in biechi, e pur ſott' occhio*
„ *Quaſi di furto mira,*
„ *Nè mai con dritto guardo i lumi gira*".

Zijn oogen, vlammende, en vervuld van een' bedrieglijken lach, draait hij dikwijls ter zijde, en ziet als ſteelswijze en ter gluips, maar nooit wend hij zijn gezicht recht uit. Het geen WELLEKENS dus in vaerzen gebracht heeft:

„ Zyn vlammende oogen, vol bedrog en lachernyën,
„ Draait hy zeer dikmaal, dwers, en van ter zyën,
„ En ziet, ter gluips, elk in 't gezicht,
„ En nooit ziet hy recht uit".

Men zou dus mogen denken dat CATS ook gebruik gemaakt had van het Dichtſtuk van TASSO, ſchoon het niet onmooglijk is dat hun beiden, hetzelfde onderwerp behandelende, dezelfde gedachten verwekt zijn. Het begin en einde van het Neêrduitſche vaers, geheel ver-

Digitized by Google

ſcheiden van het Italiaanſche, en ten eenenmaale overeenkomſtig met het Griekſche, bewijst echter dat hij naar 't laatstgenoemde gewerkt heeft.

Daar tegen ſlaat hij verſcheidene vaerzen van 't Griekſche voorbeeld over. Eensdeels om zich niet in de Mythologie te wikkelen; als:

Zijn handjes zijn zeer klein, maar treffen vreeslijk veer;
Ja, tot den Acheron en 's Afgronds Opperheer,

en:

[*Zijn*] *ſchichtje, hoe gering, bereikt de Hemelhoven;*

dewijl hij Kupido en deszelfs Moeder (zoo hier als doorgaands in zijn ſchriften) eenigſlijk als Allegoriſche perſoonaadjen voorſtelt, 't geen geſchieden kan, gelijk men ook de Tweedracht, de Faam, den Slaap, tot perſoonen maakt, zonder daarom de Goden der Oudheid aan te neemen. Anderdeels gaat hij die kenmerken voorbij, welke 's knaapjes inborst aanduiden, als: de boosaartigheid, de geveinsdheid, de loosheid, de wreedheid, de onbeſchaamdheid. Zekerlijk, in waan, dat de voorſtelling hier van niet vereischt werd: vermits de beſchrijving, hier te doen, eenigſlijk ſtrekken moest om het wichtje uiterlijk te doen kennen, en dus niet dan uitwendige teekens had op te geeven. Doch (ſchoon men dit toegeeve) zijne wreedheid-zelve moest uit zijn gedrag kennelijk worden aan den geen' bij wien hij zich onthield: zijn geveinsde boosaartigheid, zijn loosheid, moest hem zelfs uit de oogen ſtraalen: en misſchien heeft de Dichter daar de uitwendige blijken van willen ſchetſen in de woorden:

Daar

Digitized by Google

Daar mede lonckt 'et over dweers":

Want gluipende, en van ter zijde (of over dwars) te zien, is der boosaartige loosheid eigen: De onbeschaamdheid moest op zijn gelaat, gelijk in den text, of op 't voorhoofd te beschouwen zijn; waar de ouden den zetel der schaamte gesteld hebben, gelijk ook in onze taale van ouds den schaamtelooze een houten voorhoofd werd toegeschreeven, en de blos van het voorhoofd algemeen voor een blijk van een eerbaar en deugdzaam gemoed gehouden wordt: het welk te bekend en te gegrond is, om 't, als eene twijfelachtige zaak, met menigvuldige aanhaalingen en wijdloopige redenen te staaven.

Het is een kleyn en weligh dier,
Gewapent met een selsaem vier.

Hier schijnt onze Schrijver den text kwaalijk verstaan te hebben: MOSCHUS beschrijft Kupidoos *kleur*, welke hij niet blank maar vuurig of gloeiend zegt te zijn. Het *vuur*, waar meê de Minnegod gewapend is, die ontzachlijke fakkel, koomt naderhand eerst in aanmerking: want, volgens de natuurlijke orde, wordt hij-zelf eerst, en daar na zijn wapentuig beschreeven. Dees misgreep is oorzaak dat bij CATS tweemaal melding gemaakt wordt van dit vuur. — TASSO heeft:

„ *Il color del suo volto*
„ *Pui che fuoco è vivace.*

en hij laat er op volgen:

„ *Ne la fronte dimostra,*
„ *Una lasciria audace".*

Digitized by Google

De kleur van zijn gelaat is levendiger dan vuur: op zijn voorhoofd blijkt een ſtoute dartelheid: het geen WELLEKENS zeer wel uitdrukt door:

„ De verf van zijn gelaat is gloeiender als vuur,
„ Zijn voorhoofd toont een ſtoute en dartele natuur".

Het voert twee vleugels als een ſwaen.

Als een *vogel*. zegt het Grieksch. Deeze beperking van het algemeen geſlacht tot de bijzondere ſoorte, dunkt mij dat onbetwistbaar geöorloofd is: mijne vertaaling, zich dezelfde vrijheid aanmaatigende, zegt: *als een duif.* Beide verkoozen we vogels, Venus geheiligd, en dus haar (natuurlijker wijze) het eerst in gedachten komende.

En noyt en kan het ſtille ſtaen,
Het ſtickert hier en weder daer,
En koppelt menigh drolligh paer.

Dit woord van *drolligh*, ten tijde van onzen Schrijver in algemeen gebruik geweest zijnde, kan hem niet voor een blijk van onzuivere taale toegerekend worden. Gelukkig echter, dat van dit en deezengelijke Franſche woorden onze tegenwoordige ſpraak gezuiverd is!

Het oirſprongkelijk voegt hier nog bij, *dat het zich in hunne ingewanden plaatst.*

Sijn oogen glimmen als een keers.

Sterker is het oirſpronklijk: naar de letter: „ zijne „ oogen

Digitized by Google

„ oogen zijn ſcherp en vlammend": het welk ik dacht niet beter te kunnen vertaalen, dan door: *zij ſchieten ſcherpe vlammen uit;* doch wat zijn ſcherpe vlammen? Hier door verſtond ik vuurſtraalen, met geweld uitgeſchooten, als b. v. de blikſem: *blikſemſtraalen* derhalve, of om nog nader aan 't denkbeeld van ſcherpe vlam te blijven, *blikſemflitſen*, waar bij ik 't *vuur* voegde, om, als in het Grieksch, twee woorden te behouden.

De gelijkenis, van een kaars ontleend, is ook geenzins ſchoon, doch in den mond van den Omroeper zeer wel te dulden.

Daer mede loncktet over dweers.

Veelen zouden op deeze rijmklanken van *keers* en *dweers* ſchamperlijk ſmaalen: doch in aanmerking neemende dat men toen ten tijde in 't eerſte woord de dubbele *e* als de Griekſche „ uitſprak (want was het anders, we zouden nu geen *kaars* zeggen), en dat *dwers* vrij na tot dien klank trekt, vinde ik niet dat dit beſpotting verdient. Of kan den Dichter geweeten worden, dat de uitſpraak der woorden ſedert veranderd is? In de daad, zoo min als men HOMERUS ten laste kan leggen, dat ſommige woorden, door hem gebruikt, in onze vertaalingen laag voorkoomen, zoo min zijn onze Schrijvers aanſpraaklijk voor de laater veranderingen, die onze taal ondergaan heeft. Men moet HOMERUS met Griekſche denkbeelden leezen, en onze oude Poëeten, met die uitſpraak en begrippen, die toen zij ſchreeven, plaats hadden.

Digitized by Google

Sijn boog die is vol enckel liſt:
Het ſchiet al eer het iemant giſt.

De *vaerdigheid* in het ſchieten, welke hij de list van den boog ſchijnt te noemen, koomt in de plaats van het *verr' draagen*, door MOSCHUS aan zijn geweer toegeſchreeven.

Over het voornaamwoord *die*, bij het *naamwoord* geplaatst, en het gebruik, dat nog van deeze verouderde woordſchikking te maaken is, kan nagezien worden de oordeelkundige Mr. Z. H. ALEWIJN, tot wiens voortreffelijke waarneemingen wegens dit onderwerp niets bij te voegen is, in deszelfs Verhandeling over de Poëetiſche Vrijheden, te vinden in de Werken van de *Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde.*

Sijn pijl al iſſe ſchoon vergult,
Is binnen met vergif gevult;

MOSCHUS noemt den *pijlkoker*, *gouden* of *verguld*, en zegt hem met *bittere pijlen* vervuld te zijn. Deeze bitterheid van den pijl ſchijnt CATS door 't vergif waar meê hij vervuld of doortrokken is, te willen uitdrukken. Men weet dat Kupido tweederlei pijlen door de Dichters gegeeven worden: gouden, die liefde, en looden, die afkeer verwekken. Onze Dichter beſchrijft de beste als vergiftigd, hoe moeten dan de ſlechtſte zijn! — Het woord (πικρὸς) echter in MOSCHUS text voorkoomende, en in zijne eigene beteekenis *bitter* vertaald, drukt zeer dikwijls niet anders dan *ſcherp* uit: in dien zin wordt het als een epitheton van de reuk ge-

Digitized by Google

gebruikt, voor een ſcherpe reuk, en in deeze zelfde beduiding ontmoet men het bij HOMERUS als een overbodig bijwoord van den pijl. Op de eigene wijze ſchijnt het mij hier gebezigd te zijn, en dus geloofde ik 't zonder nadeel te kunnen voorbijgaan.

Intuſſchen ſtrijdt tegen mijn eerſte voorgeeven (dat naamelijk dit ſtukje geen woord te veel heeft, niet, dat ik dit bijwoord hiervoor overbodig houde: want ſchoon het ook niets tot den zin toebrengt, de aart van de Griekſche taal brengt mede, dat zoodaanige woordjes den ſtijl eene meerdere zachtheid en rijkheid geeven, en uit dien hoofde, eveneens als eene weelderige ſieraadje, tot luiſter ſtrekken: waardoor, hoe wonderſpreukig het ook luiden moge, de overtolligheid ſomtijds noodzaaklijk is. (*)

Sijn lijf al iſſet moedernaeckt,
Heeft menigh ruyter afgemaeckt.

Deeze twee vaerzen, voor het Griekſche: „Van lichaam naakt, weet hij zijne inborst loos te omkleeden", in de plaats geſteld, bevestigen mij in de gedachten, dat onze Dichter geacht heeft, alleen de uiterlijke kentekens te moeten opgeeven; waaronder de complexie van de Griekſche antitheſis niet te brengen is. — Men moet

(*) Wil men echter dat het woord *bitter*, op de minnepijlen toegepast, hier van nadruk zij: ik heb er niet tegen. Men zou dit gevoelen kunnen verſterken door de uitdrukking van MUSAEUS, die aan deeze ſchichtjes den volzinnigen bijnaam van *zoetbittere* geeft: en zeker Dichtſtukje van ANAKREON, die ze met gal en honig tevens beſtrijken doet.

Digitized by Google

moet erkennen dat deeze afwijking niet tot verbetering ſtrekt. Doch zij is noodzaakelijk, zou de Navolger aan zijn beginſel getrouw blijven.

Sijn tortſ' al iſſe niet te groot,
Brengt menigh ridder in der noot;
Brengt jonge vrouwen in verdriet,
En ſpaert de teere maagden niet.

Hier heeft het den Dichter zeker wonderſpreukig geſcheenen, *de zon te branden*, gelijk MOSCHUS heeft; waarom hij voor de zon, ridder, vrouw, en maagd in de plaats ſtelt. Dit is in den aart van CATS, die altijd aan eene zachte uitbreiding voor een ſtoute gedachten, welke 't onderwerp zou kunnen opleveren, de voorkeur geeft. Zijne afwijking is hier echter niet zonder grond: want de uitdrukking is volſtrekt onzin, zoo men door de zon niet verſtaat den Zonnegod, 't welk wel bij den Griekſchen, maar niet bij den Nederlandſchen Poëet plaats kon vinden; dewijl dees, (als reeds gezegd is) volgens zijne inſtelling, de Mythologie beſtendig vermijden moest. — Ook blijkt 's mans oordeel hier uit, dat hij de woorden: „ 't Is al verſchriklijk, wreed! Maar „ boven alle zaaken Een toortsje", achterlaat, als welke alleen dienen om deeze paradox wat te verzachten, en zeer te onpas gekoomen zouden zijn voor eene gewoone fakkel.

Ja maecktet dickwils wel ſo bont
Dat hy ſijn eygen moeder wont.

De Griekſche Schrijver doet Venus door zijn *pijltjes* kwetſen.

Na

Digitized by Google

Na deeze beſchrijving volgt de waarſchouwing tegen de listen van 't wichtje, op de volgende wijze ingericht:

„ Vint ghy een wight van deſen ſlag,
„ So brengt 'et veerdigh (*) aen den dagh,
„ En ſoo het weygert meê te gaen
„ Soo grypt 'et vrij wat harder aen,
„ Maer alsj' het eens hebt aengetaſt
„ Soo hout het dan geduerigh vaſt,
„ Want anders ſal het metter vlucht
„ Verdwijnen in de ſchrale lucht;
„ En of het ſchoon al deerlyck ſiet,
„ Ghy evenwel en acht 'et niet,
„ En achtet niet indien het ſchreyt,
„ En achtet niet indien het vleyt;
„ Maer als het ſtaet en koker-muylt,
„ So denkt vry dat 'er onheyl ſchuylt;
„ Want onder zijn beveynsden lagh.
„ Soo deckt 'et veeltijts ſlim bejagh".

Deeze geheele plaats, het onderſcheid van ſtijl en uitbreiding' in acht genomen zijnde, acht ik zeer wel gevolgd.

Eene gelijke ſmelting van de *e* in de *h* als hier voorkoomt, in

Maer alsj' het eens hebt aengetaſt,

is, hier voor, uit de Dichteresſe WOLFF aangehaald.

„ Indien het u een ſoentje biet
„ Ick rade u, en neemt 'et niet".

Men

(*) In andere Uitgaaven, *veerder*.

Digitized by Google

Men weet dat onze oude Poëeten de vocaalen niet hebben doen ſmelten, dan wanneer ze zulks door eene Apoſtrophe aanduidden: de harde gaaping derhalve van dit laatſte vaers zou den tijd, niet den Dichter te wijten zijn, indien hij dus geſchreven had. Doch dit kan ik, na vergelijking van zijn geheele ſchrijfwijze niet denken. Ik houde de plaats voor bedorven, en te herſtellen in

„ *Ick radet u* en neemt 'et niet".

voor *ik rade het u.*

„ De mont daer hy meê kuſſen ſou,
60. „ Heeft kleyne vreugt en groot berou".

Zeer ſterk is hier het oirſprongklijk, 't welk zegt:

„ Wyk af! zijn kus is boos; zijn lippen zijn vergift".

het geen ik in volle kracht niet heb konnen bewaaren.

't Is van dit vergif der lippen, dat VIRGILIUS zich zo kunſtig bedient om DIDO in minne te ontſteeken: dus ſprak bij hem Venus tot haaren Zoon: I. B. v. 687.

Neem ſlechts eenen nacht het gelaat aan van den jongen Askaan; om Dido, wanneer ze u op het koningklijk maal en onder het omgaan der bekers, verheugd op haar' ſchoot zal ontfangen; wanneer ze u in hare armen zal drukken en minnelijke kusjes geeven; een heimelijk vuur en bedrieglijk vergift te doen inademen.

Cum dabit amplexus, atque oſcula dulcia figet;
Occultum inſpires ignem, fallasque veneno.

De Schrijver van den Telemachus, die al zijn vermogen heeft ingeſpannen om in de beſchrijving der verliefdheid den grooten Mantuaan te achterhaalen, begaat door van

Digitized by Google

van dit voorbeeld aftewijken, eene onwaarſchijnlijkheid, als hij 't Minnewicht op Calypſoos ſchoot van zijn pijlen gebruik doet maaken; daar hij veel lichter haar met den adem ontvlammen kon.

„ Maer ſoo de lecker onderwijſt
„ U ſchencken wil ſijn gulde pijl,
„ Ick bidde wat ick bidden kan
„ Onthout u des, en blijft 'er van,
„ Sijn gift en is geen minne-pand,
„ Maer loos vergift en heeten brant".

Eigenlijk zegt de tekst: „ raak ze niet aan; bedrieg„ lijke geſchenken! want hij heeft alles in 't vuur ge„ doopt". Maar geloovende dat *in 't vuur doopen* (of *met vuur beſtrijken*, gelijk men 't zou kunnen uitdrukken) in het Nederduitsch oneigen klinken zou, heb ik mijne afwijking verkoozen, welke ik meen in denzelfden zin te vallen; die, naar mijn begrip, op het Epitheton van MUSAEUS uit zal moeten komen, *vuurademende* (πυριπνοίων), of liever *vuurinſtortende*, zoo onze taal die uitdrukking lijden kan.

CATS, het *vergift* niet hebbende konnen plaatſen bij den *mond* of de *lippen* van het wicht, voegt het zoo veel laater in. Dit gaat bij veelen onzer tegenwoordige Overzetteren in zwang, welke zich zeer wel uitgeſloofd waanen te hebben, als ze de woorden van hun voorbeeld hebben overgebracht, ſchoon uit het verband gerukt. Al wie eenige onzer vertaalde Treurſpelen tegen het oirſprongkelijk vergeleeken heeft, is hier van bewust. Mijne ſtadgenooten houden mij deeze aanmer-

Digitized by Google

merking ten goede! Maar zelden zijn de verplaatſingen zoo wel gepast als hier: want, te vooren Kupidoos pijl als vergiftigd beſchreeven hebbende, kan hij gevoeglijk dit hier herinneren om zijne waarſchouwing te ſtaaven, en kracht bij te zetten.

MOSCHUS uitdrukking: „ hij heeft alles in vuur gedoopt", geeft mij eene reden te meer aan de hand, om bij de pijlen uit den gouden koker liever ſcherp dan bitter te verſtaan. Want waren ze bitter, zoo moeſten ze in *gal*, *alſem*, of iets diergelijks, gedoopt zijn, en hij zou buiten twijfel dit uitgedrukt hebben in plaatſe van ze in *vuur* te doen doopen: en daar hij 't laatſte ('t geen ook het ſterkst, en den Dichter 't waardigst is) verkiest, moet noodwendig 't eerſte vervallen. Hoe toch zou het te pas komen, dezelfde punt eerst in gal en vervolgens in vuur te ſteeken, terwijl de volgende de voorige dompeling wegneemt? In 't aangehaalde Dichtje van ANAKREON heeft zelfs geen tweederhande dompeling plaats, ſchoon ſommige Vertaalers het dus uitgedrukt hebben, en mijne aanteekening op de plaats in verſchil, misſchien aanleiding zou konnen geeven om dit te denken; maar de pijlen worden in honig gedoopt, die met gal vermengd is.

Zie hier een ſchetsje van deeze Ode, luchtig opgemaakt:

„ Als Venus kreupele Gemaal
In Lemnos ſmitf', van blinkend ſtaal,
Kupido pijlen ſtond te ſmeeden,
Die zij met honig ſtreek, door 't wicht vermengd met gal;
Kwam daar de Krijgsgod bij geval,
Den heirbijl zwaaiende, uit het flagveld binnen treeden.

Hij

Hij ſpotte met den kleenen ſchicht
Van 't ſnelgevleugeld Minnewicht,
Dat hij beneden zich verachtte:
Kupîdo ſprak hierop: dit tuig is u te zwaar,
Beproef mijn woorden vrij, hou daar;
En Mavors nam 't geweer, waar Cythereê om lachte.

Doch zoo als hij het aangevat
En in de hand geheven had
Moest hem zijn overmoed berouwen:
't Is zwaar, verzucht hij ſtraks, neem gij het pijltje weêr,
Ik geef u de u verſchuldigde eer:
Neen, zegt de looze knaap, gij zult den ſchicht behouen".

Op de gezegde wijze tegen 's Loosaarts treeken gewaarſchouwd hebbende, vervolgt de Nederlander:

„ Wel vrienden, tot een kort beſluyt
„ Treckt hier nu deſen regel uyt,
„ Dat wie den bengel grypen ſal
„ Sich hoeden moet voor ongeval,
„ Want let hy niet wel op ſijn ſtuk
„ Hem naeckt voor ſeker ongeluck,
„ En past hy niet op looſen ſchijn
„ Soo ſal die vangt gevangen zijn".

Zie daar den gewoonen misſlag van CATS! Het Grieksch eindigt ſterk, en beſluit met de treffende denkbeelden van vergiftiging en toovervuuren: en dit ſterk eindigen van het ſtuk laat den Leezer het vermaak van te overdenken. Hij (in tegendeel) die uit onverzaadelijken ſchrijflust, de hand niet van het papier kan neemen, heeft altoos nog iets bij te voegen. En welk bijvoegzel?

zel? Een herhaaling of verklaaring van het voorige, die alle levendigheid van aandoening uitwischt, en het ſtuk flaauwtjes eindigen doet. Wel te recht zeide Apelles, in zijne kunst, dat de roem eens Schilders voor een groot gedeelte afhangt van te weeten, wanneer zijn werkſtuk voltooid zij: niet minder heeft dit plaats in de Poëzij'; en misſchien mag men 't wel op de meeſte verrichtingen onzes levens toepaſſen. Hoe menig Koopman toch heeft, door eene ſtoute en roekelooze onderneeming verrijkt, zich de herhaaling van dezelve beklaagd! Hoe menig roover zoude wraak van 't gerecht ontſnapt zijn, en zijne dagen ongeſtoord doorgebracht hebben, had hij in tijds van zijne dieverijen afgeſtaan! En hoe menig Schrijver zou zijn' behaalden roem hebben konnen bewaaren, zoo hij zich in zijne ſchrijfjeukte had weeten te bepaalen! — Maar zedelijke berispingen behooren niet tot onze taak.

W. B.

1776.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

10/20

Digitized by Google

Digitized by Google